6
16-d

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE
6
13 H
I

16-5-17

A. PERSII SATYRARVM LIBER I.

D. IVNII IVVENALIS SATYRARVM LIB. V.

SVLPICIÆ SATYRA I.

Cum veteribus commentariis nunc primum editis.

Ex bibliotheca P. PITHOEI *I C. cuius etiam Notæ quædam adiectæ ſunt.*

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

45 B.

IN OFFICINA SANCTANDREANA

clↄ. Iↄ. xc.

AMPLISSIMO VIRO
AVGVSTINO THVANO
Equiti, Senatus Pariſienſis Præſidi, & Conſiſtorii ſacri Conſiliario,

P. PITHOEVS S. P. D.

PROMISSI tibi dudum muneris gratiam, ſiqua eſt, apud te, vir ampliſſime, præſtationis mora detritam nolim, præſertim cum ea cauſſas ſuas excuſationemque habeat non tam obliuionis aut negligentiæ, quam curæ ac ſtudii maioris. Quin & ipſe mihi ſatis opportune fidem exſoluiſſe videbor, ſi hoc officii erga te mei teſtimonium tibi non ingratum eſſe ſenſero, & qui hac noſtra opera aliquando vtentur boni & candidi viri, fructum eius acceptum referant vitiorum odio, amori virtutum, id eſt, genio in Iuuenalem tuo, obſeruantiæ erga te meæ; atque ingenitæ cuidam ſollicitudini, qua priſcis ſcriptoribus optimis rerũ magiſtris, vel poſteritati potius aduerſus imminentem barbariem, quantum in me eſt cautum prouiſumque eſſe cupio. Bene vale V. C. & me ama.

TESTIMONIA VETERVM SCRIPTORVM.

DE PERSIO.

M. Fab. Quintil. ex lib. x. Inſtit. Orat.

Multum & veræ gloriæ quamuis vno libro Perſius meruit.

M. Valer. Martialis ex lib. I. Epigr.

Sæpius in libro memoratur Perſius vno,
Quam leuis in tota Marſus Amazonide.

Hieronymi in Chron.

Anno Imp. Titi xxxij. Olympiade cciij. Perſius Flaccus poeta Volaterris naſcitur, & Olymp. ccx. moritur: cuius præceptor Cornutus philoſophus a Nerone poſtea in exilium pulſus eſt.

Caſſiodori in Faſtis.

Gallo & Noniano Coſs. Perſius Flaccus Satyricus poeta Volaterris naſcitur.

Dio-

Satyra dicitur carmen apud Romanos, nunc quidem maledicum, & ad carpenda hominum vitia archææ comediæ charactere compoſitum, quales ſcripſerunt Lucilius & Horatius, & Perſius: ſed olim carmen, quod ex varijs poematibus conſtabat, Satyra vocabatur, quales ſcripſerunt Pacuuius & Ennius.

DE IVVENALE.

M. Fabii Quintiliani lib. x. Inſtit. Orat. de Satyræ ſcriptoribus.

Sunt clari hodieque & qui olim nominabuntur.

M. Val. Martialis ex lib. VII. Epigr.

Cum Iuuenale meo quæ me committere tentas,
Quid non audebis perfida lingua loqui?
Te fingente nefas, Pyladen odiſſet Oreſtes:
Theſea Pirithoi deſtituiſſet amor.
Et Siculos fratres, & maius nomen Atridas,
Et Ledæ poteras diſſociare genus.
Hoc tibi pro meritis & talibus imprecor auſis:
Vt facias illud quod, puto, lingua facis.

Eiuſdem.

De noſtro facunde tibi Iuuenalis agello
Saturnalitias mittimus ecce nuces.
Cætera laſciuus donauit poma puellis
Mentula cuſtodis luxurioſa Dei.

Eiuſdem ex lib. XI.

Dum tu forſitan inquietus erras
Clamoſa, Iuuenalis, in Suburra,
Aut collem dominæ teris Dianæ:
Dum per limina te potentiorum
Sudatrix toga ventilat, vagumque
Maior Cælius & minor fatigant:
Me multos repetita poſt Decembres
Accepit mea, ruſticumque fecit,
Auro Bilbilis & ſuperba ferro.

Rutilii Claudii Numatiani
Galli ex Itinerario.

Huius vulnificis, Satyra ludente, Camænis
Nec Turnus potior, nec Iuuenalis erit.
Inſtituit veterem cenſoria lima pudorem:
Dumque malos carpit, præcipit eſſe bonos.

Amm. Marcellini ex lib.
XXVIII. Hiſtor.

Quidam deteſtantes vt venena doctrinas, Iuuenalem & Marium Maximum curatiore ſtudio

dio legunt nulla volumina, præter hæc, in profundo ocio contrectantes.

C. Sollii Sidonii Apollinaris ex carmine ad Magnum Felicem.

Non qui tempore Cæſaris ſecundi
Aeterno incoluit Tomos reatu:
Nec qui conſimili deinde caſu,
Ad vulgi tenuem ſtrepentis auram,
Irati fuit hiſtrionis exul.

Porphyrionis, ſeu, quiſquis eſt, in Horatium veteris Grammatici.

Satyra Horatii inter Lucilii Satyrã & Iuuenalis eſt media. Nam & aſperitatem habet, qualem Lucilius: & ſuauitatem, qualem Iuuenalis.

ΣΟΥΙΔΑ.

ΙΟΥΒΕΝΑΛΙΟΣ ποιητὴς ῥωμαῖος· οὗτος ἦν ἐπὶ Δομετιανοῦ βασιλέως ῥωμαίων. ὁ δὲ Δομετιανὸς ἐφίλει τὸν ὀρχηστὴν τοῦ πρασίνου μέρους τὸν λεγόμενον πάριν, περὶ οὗ καὶ ἐλοιδορεῖτο ὑπὸ τῆς συγκλήτου, καὶ ἰουβεναλίου τοῦ ποιητοῦ. ὅστις βασιλεὺς ἐξώρισε τὸν ἰουβενάλιον ἐν πενταπόλει ἐπὶ τὴν λιβύην. τὸν δὲ ὀρχηστὴν πλουτήσας, ἔπεμψεν εἰς ἀντιόχειαν. ὃς κτίσας οἶκον καὶ λουτρὸν ἔξω τῆς πόλεως, ἐκεῖ τελευτᾷ.

DE SVLPICIA.

M. Val. Martialis ex lib. x.

Omnes Sulpiciam legant puellæ,
Vni quæ cupiunt viro placere.
Omnes Sulpiciam legant mariti,
Vni qui cupiunt placere nuptæ.
Non hæc Colchidos aſſerit furorem,
Diri prandia nec refert Thyeſtæ,
Scyllam, Biblida nec fuiſſe credit:
Sed caſtos docet & pios amores,
Luſus, delicias, facetiaſque.
Cuius carmina qui bene æſtimarit,
Nullam dixerit eſſe ſanctiorem.
Tales Egeriæ iocos fuiſſe
Vdo crediderim Numæ ſub antro.
Hac condiſcipula, vel hac magiſtra,
Eſſes doctior & pudica Sappho.
Sed tecum pariter ſimulque viſam
Durus Sulpiciam Phaon amaret.
Fruſtra nanque ea nec Tonantis vxor,
Non Bacchi, nec Apollinis puella,
Erepto ſibi viueret Caleno.

Eiuſdem

Eiuſdem ad Calenum Sulpiciæ maritum.

O molles tibi quindecim, Calene,
Quos cum Sulpicia tua iugales
Indulſit deus, & peregit annos!
O nox omnis & hora, quæ notata eſt
Claris litoris Indici lapillis!
O quæ prælia, quas vtrimque pugnas
Felix lectulus, & lucerna vidit
Nimbis ebria Nicerotianis.
Vixiſti tribus, o Calene, luſtris:
Aetas hæc tibi tota computatur,
Et ſolos numeras dies mariti.
Ex illis tibi ſi diu rogatam
Lucem redderet Atropos vel vnam,
Malles, quam Pyliam quater ſenectam.

C. Sidonii Apollinaris ad Magnum Felicem.

Non Gætulicus hic tibi legetur,
Non Marſus, Pedo, Silius, Tibullus,
Non quod Sulpiciæ iocus Thaliæ
Scripſit blandiloquum ſuo Caleno.

OBSERVANDVM EST NOS in nonnullis locis exemplar Pithœi a Patiſſonio Lutetiæ editum, ſequutos non eſſe: quos tibi hic repræſentare viſum eſt.

Pagina 1, verſu Satyræ primæ 3. *vel duo, vel. nemo.* addito poſt *vel* puncto. P. 38, 142, *cenat. Quantum* &c. P. 51, 91, hic verſus abfuit Pithœi exemplari. P. 52, 123, *Omnia nec* &c. P. 53, 142, *ſemel.* P. 55, 28, *ſanus erat, uxorem* &c. P. 56, 75, *Gaudet, an exſp.* Ibid. 86, & 119. *Eppia.* P. 57, 96, *plantis: Fortem an.* P. 58, 127. *Triſtis abit: & q.* P. 64, 320, *fluctum* Ibid. 330, *Seruorum venit & cond.* P. 65, 369, *Ergo ſpecta tos* &c. P. 66, 402, *diripiatur.* P. 70, 524, *Erepiet gen.* P. 71, 537, *Illius lacrymæ* P. 73, 23, *crocea not. tabella.* P. 76, 46, *anabetra* P. 78, 124, *quantum licet.* P. 82, 236, *Siculis* P. 83, 38, *monui, tec.* P. 84, 66, *ephired.* P. 85, 90, *rerum vac.* P. 86, 122, *vnquam.* & ſequenti verſu, *relinquens;* P. 90, 239, *monte laborat.* P. 95, 146, *Qui multas f. pingit* P. 97, 34, *non eſſet vrb.* P. 108, 20, *ad Miſcillania* P. 117, 116, *pulcerrimà quamque.* P. 127, 45, *Intra quæ pater eſt.* P. 128 85, *Quam p. prædam ruptog.*

AVLI PERSII FLACCI

SATYRÆ.

NEC fonte labra prolui caballino:
Nec in bicipiti ſomniaſſe Parnaſſo
Memini, vt repente ſic Poeta prodirem.
Heliconiadaſque, pallidamque Pyrenen
Illis remitto, quorum imagines lambunt
Hederæ ſequaces: ipſe ſemipaganus
Ad ſacra vatum, carmen affero noſtrum.
Quis expediuit pſittaco ſuum ΧΑΙΡΕ,
Picaſque docuit verba noſtra conari?
Magiſter artis, ingenijque largitor
Venter, negatas artifex ſequi voces.
Quod ſi doloſi ſpes refulſerit nummi,
Coruos poetas, & poetridas picas
Cantare credas Pegaſeium melos.

I.

O Curas hominum! o quantum eſt in rebus inane!
Quis leget hæc? min' tu iſtud ais? nemo Hercule, nemo?
Vel duo, vel nemo. turpe & miſerabile. quare?
Ne mihi Polydamas, & Troiades Labeonem
Prætulerint. nugæ. non, ſi quid turbida Roma
Eleuet, accedas: examenue improbum in illa
Caſtiges trutina: nec te quæſiueris extra.
Nam Romæ eſt quis non? ac, ſi fas dicere: ſed fas
Tunc, cum ad caniciem, & noſtrum iſtud viuere triſte

Aſpexi, & nucibus facimusquæcunque relictis,
Cum ſapimus patruos: tunc, tunc. Ignoſcite, nolo:
Quid faciam? ſed ſum petulanti ſplene cachinno.
Scribimus incluſi, numeros ille, hic pede liber,
Grande aliquid, quod pulmo animæ prælargus anhelet:
Scilicet hæc, populo pexuſque togaque recenti,
Et natalitia tandem cum ſardonyche albus,
Sede legens celſa, liquido cum plaſmate guttur
Mobile conlueris, patranti fractus ocello:
Tunc neque more probo videas, neque voce ſerena
Ingentes trepidare Titos, cum carmina lumbum
Intrant, & tremulo ſcalpuntur vbi intima verſu.
Tun' vetule auriculis alienis colligis eſcas?
Auriculis, quibus & dicas cute perditus: ohe,
Quo didiciſſe, niſi hoc fermentum, & quæ ſemel intus
Innata eſt, rupto iecore exierit caprificus?
En pallor, ſeniumque. o mores! vſque adeone
Scire tuum, nihil eſt, niſi te ſcire hoc, ſciat alter?
At pulchrum eſt digito monſtrari, & dicier, hic eſt.
Ten' cirratorum centum dictata fuiſſe
Pro nihilo pendes? ecce inter pocula quærunt
Romulidæ ſaturi, quid dia poemata narrent.
Hic aliquis, cui circum humeros hyacinthina læna eſt,
Rancidulum quiddam balba de nare locutus,
Phyllidas, Hypſipylas, vatum & plorabile ſiquid
Eliquat, & tenero ſupplantat verba palato.
Aſſenſere viri. nunc non cinis ille poetæ
Felix? non leuior cippus nunc imprimit oſſa?
Laudant conuiuæ. nunc non e manibus illis,
Nunc non e tumulo, fortunataque fauilla,
Naſcentur violæ? rides, ait, & nimis vncis
Naribus indulges. an erit, qui velle recuſet

Os populi meruiſſe: & cedro digna locutus,
Linquere nec ſcombros metuentia carmina, nec thus?
Quiſquis es o, modo quem ex aduerſo dicere feci,
Non ego, cum ſcribo, ſi forte, quid aptius exit,
Quãdo hoc rara auis eſt, ſi quid tamen aptius exit,
Laudari metuam: neque enim mihi cornea fibra eſt:
Sed recti, finemque, extremumque, eſſe recuſo
Euge tuum, & belle. nam belle hoc, excute totum,
Quid non intus habet? Non hic eſt Ilias Atti
Ebria veratro: non ſiqua elegidia crudi
Dictarunt proceres: non quicquid denique lectis
Scribitur in citreis. calidum ſcis ponere ſumen:
Scis comitem horridulum trita donare lacerna:
Et, verum, inquis, amo; verum mihi dicite de me.
Qui pote? vis dicam? nugaris, cum tibi calue
Pinguis aqualiculus propenſo ſeſquipede extet.
O Iane, a tergo quem nulla ciconia pinſit,
Nec manus auriculas imitata eſt mobilis albas,
Nec linguæ, quantum ſitiat canis Apula, tantæ.
Vos o patricius ſanguis, quos viuere ius eſt
Occipiti cæco, poſticæ occurrite ſannæ.
Quis populi ſermo eſt? quis enim? niſi carmina molli
Nunc demum numero fluere, vt per læue ſeueros
Effundat iunctura vngues? ſcit tendere verſum
Non ſecus, ac ſi oculo rubricam dirigat vno:
Siue opus in mores, in luxum, in prandia regum,
Dicere res grandes noſtro dat muſa poetæ.
Ecce modo heroas ſenſus afferre docemus
Nugari ſolitos Græce, nec ponere lucum
Artifices, nec rus ſaturum laudare, vbi corbes,
Et focus, & porci, & fumoſa Parilia fœno:
Vnde Remus, ſulcoque terens dentalia, Quinti,

Quem trepidâ ante boues Dictatorem induit uxor?
Et tua aratra domum lictor tulit. euge poeta,
Eſt nunc, Briſæi quem venoſus liber Accij
Sunt quos Pacuuiusque, & verrucoſa moretur
Antiopa, ærumnis cor luctificabile fulta:
Hos pueris monitus patres infundere lippos
Cum videas, quæriſne vnde hæc ſartago loquendi
Venerit in linguas? vnde iſtud dedecus, in quo
Troſſulus exultat tibi per ſubſellia læuis?
Nilne pudet, capiti non poſſe pericula cano
Pellere, quin tepidum hoc optes audire decenter?
Fur es, ait Pedio. Pedius quid? crimina raſis
Librat in antithetis. doctas poſuiſſe figuras
Laudatur. bellum hoc. hoc bellum? an Romule ciues?
Men' moueat. quippe, & cantet ſi naufragus, aſſem
Protulerim. cantas, cum fracta te in trabe pictum
Ex humero portes: verum, nec nocte paratum
Plorabit, qui me volet incuruaſſe querela.
Sed numeris decor eſt, & iunctura addita crudis.
Claudere ſic verſum didicit, Berecynthius Atys,
Et qui cæruleum dirimebat Nerea Delphin.
Sic coſtam longo ſubduximus Apennino.
Arma virū, nonne hoc ſpumoſum & cortice pingui,
Vt ramale vetus prægrandi ſubere coctum?
Quidnam igitur? tenerum, & laxa ceruice legendum;
Torua Mimalloneis implerunt cornua bombis,
Et raptum vitulo caput ablatura ſuperbo
Baſſaris, & lyncem Mænas flexura corymbis
Euion ingeminat: reparabilis adſonat Echo.
Hæc fierent, ſi teſticuli vena vlla paterni
Viueret in nobis? ſumma delumbe ſaliua
Hoc natat in labris: & in vdo eſt Mænas, & Atys

Nec pluteum cadit, nec demorſos ſapit vngues.
Sed quid opus teneras mordaci radere vero
Auriculas? vide ſis, ne maiorum tibi forte
Limina frigeſcant: ſonat hic de nare canina
Littera. Per me equidem ſint omnia protinus alba,
Nil moror. euge, omnes, omnes bene miræ eritis res.
Hoc iuuat; hic, inquis, veto quiſquam faxit oletum.
Pinge duos angues: pueri ſacer eſt locus, extra
Meiite. diſcedo. ſecuit Lucilius Vrbem,
Te Lupe, te Muti, & genuinum fregit in illis:
Omne vafer vitium ridenti Flaccus amico
Tangit, & admiſſus circum præcordia ludit,
Callidus excuſſo populum ſuſpendere naſo:
Me mutire nefas, nec clam, nec cum ſcrobe? nuſquam
Hic tamen infodiam. Vidi, vidi ipſe libelle:
Auriculas Aſini quis non habet? Hoc ego opertum,
Hoc ridere meum tam nil, nulla tibi vendo
Iliade. Audaci quicunque afflate Cratino,
Iratum Eupolidem prægrandi cum ſene palles,
Aſpice & hæc, ſi forte aliquid decoctius audis.
Inde vaporata lector mihi ferueat aure,
Non hic, qui in crepidas Graiorum ludere geſtit
Sordidus, & luſco qui poſſit dicere, luſce,
Seque aliquem credens, Italo quod honore ſupinus
Fregerit heminas Areti ædilis iniquas:
Nec qui abaco numeros, & ſecto in puluere metas
Scit riſiſſe vafer, multum gaudere paratus,
Si Cynico barbam petulansarie Nonaria vellat.
His mane edictum, poſt prandia Calliroen do.

AD PLOTIVM MACRINVM.

DE BONA MENTE.

II.

HVnc, Macrine, diem numera meliore lapillo,
Qui tibi labentes apponet candidus annos.
Funde merum genio. non tu prece poſcis emaci,
Quæ niſi ſeductis nequeas committere diuis.
At bona pars procerum tacita libauit acerra.
Haud cuiuis promptum eſt, murmurque, humileſque ſuſurros
Tollere de templis, & aperto viuere voto.
Mens bona, fama, fides, hæc clare, & vt audiat hoſpes:
Illa ſibi introrſum, & ſub lingua murmurat: o ſi
Ebullit patrui præclarum funus! &, o ſi
Sub raſtro crepet argenti mihi ſeria dextro
Hercule! pupillumue vtinam, quem proximus heres
Impello, expungam! nanque eſt ſcabioſus, & acri
Bile tumet. Nerio iam tertia conditur vxor.
Hæc ſancte vt poſcas, Tiberino in gurgite mergis
Mane caput bis, terque, & noctem flumine purgas.
Heus age, reſponde, minimum eſt quod ſcire laboro,
De Ioue quid ſentis? eſt ne, vt præponere cures
Hunc cuinam? cuinam? vis Staio? an ſcilicet heres?
Quis potior iudex, puerisue quis aptior orbis?
Hoc igitur, quo tu Iouis aurem impellere tentas,
Dic agedum Staio: pro Iuppiter o bone, clamet,
Iuppiter! ad ſeſe non clamet Iuppiter ipſe.
Ignouiſſe putas, quia cum tonat, ocyus ilex
Sulfure diſcutitur ſacro, quam tuque, domusque?
An quia non fibris ouium, Ergennaque iubente,
Triſte iaces lucis, euitandumque bidental,

Idcirco ſtolidam præbet tibi vellere barbam
Iuppiter? aut quidnam eſt, qua tu mercede deorum
Emeris auriculas pulmone, & lactibus vnctis?
Ecce auia, aut metuens diuum matertera, cunis
Exemit puerum: frontemque, atque vda labella
Infami digito, & luſtralibus ante ſaliuis
Expiat, vrentes oculos inhibere perita.
Tũc manibus quatit, & ſpem macrã ſupplice voto
Nunc Licini in campos, nunc Craſſi mittit in ædes.
Hunc optent generum rex & regina: puella
Hunc rapiant: quicquid calcauerit hic, roſa fiat.
Aſt ego nutrici non mando vota: negato
Iuppiter hæc illi, quamuis te albata rogarit.
Poſcis opem neruis, corpuſque fidele ſenectæ:
Eſto, age, ſed grandes patinæ, tucetaque craſſa
Annuere his ſuperos vetuere, Iouemque morantur.
Rem ſtruere exoptas cæſo boue, Mercuriumque
Arceſſis fibra. da fortunare penates,
Da pecus, & gregibus fœtum. quo peſſime, pacto,
Tot tibi cum in flammis iunicum omenta liqueſcant?
Et tamen hic extis, & opimo vincere ferto
Intendit: iam creſcit ager, iam creſcit ouile,
Iam dabitur, iamiam, donec deceptus, & exſpes
Nequicquam fundo ſuſpiret nummus in imo.
Si tibi crateras argenti, incuſaque pingui
Auro dona feram, ſudes & pectore læto
Excutias guttas, lætari pertrepidum cor:
Hinc illud ſubijt, auro ſacras quod ouato
Perducis facies. nam fratres inter aenos
Somnia pituita qui purgatiſſima mittunt,
Præcipui ſunto, ſitque illis aurea barba.
Aurum, vaſa Numæ, Saturniaque impulit æra,

Veſtaleſque vrnas, & Tuſcum fictile mutat.
O curuæ in terris animæ, & cæleſtium inanes!
Quid iuuat hoc, templis noſtros immittere mores,
Et bona dijs ex hac ſcelerata ducere pulpa?
Hæc ſibi corrupto caſiam diſſoluit oliuo:
Et calabrum coxit vitiato murice vellus:
Hæc baccam conchæ raſiſſe, & ſtringere venas
Feruentis maſſæ crudo de puluere iuſſit.
Peccat & hæc, peccat: vitio tamen vtitur: at vos
Dicite pontifices, in ſancto quid facit aurum?
Nempe hoc, quod Veneri donatæ a virgine puppæ.
Quin damus id ſuperis, de magna quod dare lance
Non poſſit magni Meſſalæ lippa propago,
Compoſitum ius, faſque animo, ſanctoſque receſſus
Mentis, & incoctum generoſo pectus honeſto?
Hæc cedo, admoueant templis, & farre litabo.

INCREPATIO DESIDIÆ.
III.

NEmpe hæc aſſidue? Iam clarum mane feneſtras
Intrat, & anguſtas extendit lumine rimas.
Stertimus, indomitum quod deſpumare Falernum
Sufficiat, quinta dum linea tangitur vmbra.
En quid agis? ſiccas inſana canicula meſſes
Iam dudum coquit, & patula pecus omne ſub vlmo eſt,
Vnus ait comitum. Verumne? itane? ocyus adſit
Huc aliquis. nemon'? turgeſcit vitrea bilis:
Findor vt Arcadiæ pecuaria rudere credas.
Iam liber, & bicolor poſitis membrana capillis,
Inque manus chartæ, nodoſaque venit arundo.
Tunc querimur, craſſus calamo quod pendeat humor,
Nigra quod infuſa vaneſcat ſepia lympha;

Dilutas querimur geminet quod fiſtula guttas.
O miſer, inque dies vltra miſer? huccine rerum
Venimus? aut cur non potius, teneroque columbo,
Et ſimilis regum pueris, pappare minutum
Poſcis, & iratus mammæ lallare recuſas?
An tali ſtudeam calamo? cui verba? quid iſtas
Succinis ambages? tibi luditur: & fluis amens.
Contemnere. ſonat vitium percuſſa, maligne
Reſpondet viridi non cocta fidelia limo.
Vdum, & molle lutũ es, nũc, nunc properandus, & acri,
Fingendus ſine fine rota. ſed rure paterno
Eſt tibi far modicum, purum, & ſine labe ſalinum.
Quid metuas? cultrixque foci ſecura patella eſt:
Hoc ſatis an deceat pulmonem rumpere ventis,
Stemmate quod Tuſco ramum milleſime ducis,
Cenſoremue tuum vel quod trabeate ſalutas?
Ad populum phaleras: ego te intus, & in cute noui.
Non pudet ad morem diſcincti viuere Nattæ?
Sed ſtupet hic vitio, & fibris increuit opimum
Pingue: caret culpa: neſcit quid perdat: & alto
Demerſus, ſumma rurſus non bullit in vnda.
Magne Pater diuum, ſæuos punire tyrannos
Haud alia ratione velis, cum dira libido
Mouerit ingenium feruenti tincta veneno,
Virtutem videant, intabeſcantque relicta.
Anne magis Siculi gemuerunt æra iuuenci,
Et magis auratis pendens laquearibus enſis
Purpureas ſubter ceruices terruit, Imus,
Imus præcipites, quam ſi ſibi dicat & intus
Palleat infelix, quod proxima neſciat vxor?
Sæpe oculos, memini, tingebam paruus oliuo,
Grandia ſi nollem morituro verba Catoni

Dicere. non ſano multum laudanda magiſtro,
Quæ pater adductis ſudans audiret amicis.
Iure etenim id ſummum: quid dexter ſenio ferret,
Scire erat in voto: damnoſa canicula quantum
Raderet, anguſtæ collo non fallier orcæ:
Neu quis callidior buxum torquere flagello.
Haud tibi inexpertum curuos deprendere mores,
Quæque docet ſapiens brachatis inlita Medis
Porticus inſomnis, quibus & detonſa iuuentus
Inuigilat, ſiliquis, & grandi paſta polenta.
Et tibi quæ Samios deduxit littera ramos,
Surgentem dextro monſtrauit limite callem.
Stertis adhuc: laxumque caput compage ſoluta
Oſcitat heſternum diſſutis vndique malis.
Eſt aliquid quo tendis, & in quod dirigis arcum?
An paſſim ſequeris coruos, teſtaque, lutoque,
Securus quo pes ferat, atque ex tempore viuis?
Helleborum fruſtra, cum iam cutis ægra tumebit,
Poſcentes videas: venienti occurrite morbo.
Et quid opus Cratero magnos promittere montes?
Diſcite o miſeri, & cauſſas cognoſcite rerum,
Quid ſumus, & quidnam victuri gignimur, ordo
Quis datus, aut metæ qua mollis flexus, & vnde:
Quis modus argento, quid fas optare, quid aſper
Vtile nummus habet: patriæ, cariſque propinquis
Quantum elargiri deceat: quem te Deus eſſe
Iuſſit, & humana qua parte locatus es in re.
Diſce: nec inuideas, quod multo fidelia putet
In locuplete penu, defenſis pinguibus Vmbris.
Et piper, & pernæ, Marſi monumenta clientis:
Mænaque quod prima nondum defecerit orca.
Hic aliquis de gente hircoſa Centurionum

Dicat, quod ſapio, ſatis eſt mihi: non ego curo
Eſſe quod Arceſilas, erumnoſique Solones,
Obſtipo capite, & figentes lumine terram,
Murmura cum ſecum, & rabioſa ſilentia rodunt,
Atque exporrecto trutinantur verba labello,
Ægroti veteris meditantes ſomnia, gigni
De nihilo nihilum, in nihilum nil poſſe reuerti.
Hoc eſt, quod palles: cur quis non prandeat, hoc eſt.
His populus ridet, multumque toroſa iuuentus
Ingeminat tremulos naſo criſpante cachinnos.
Inſpice: neſcio quid trepidat mihi pectus, & ægris
Faucibus exſuperat grauis halitus: inſpice ſodes,
Qui dicit medico, iuſſus requieſcere, poſtquam
Tertia compoſitas vidit nox currere venas,
De maiore domo modice ſitiente lagena
Lenia loturo ſibi Surrentina rogauit.
Heus bone, tu palles. Nihil eſt. Videas tamen iſtud,
Quicquid id eſt. ſurgit tacite tibi lutea pellis.
At tu deterius palles: ne ſis mihi tutor:
Iampridem hunc ſepeli: tu reſtas. Perge, tacebo.
Turgidus hic epulis, atque albo ventre, lauatur,
Gutture ſulfureas lente exhalante Mephites.
Sed tremor inter vina ſubit, calidumque trientem
Excutit e manibus: dentes crepuere retecti.
Vncta cadunt laxis tunc pulmentaria labris.
Hinc tuba, candela: tandemque beatulus alto
Compoſitus lecto, craſſiſque lutatus amomis,
In portam rigidos calces extendit: at illum
Heſterni capite induto ſubiere Quirites.
Tange miſer venas, & pone in pectore dextram.
Nil calet hic. ſummoſque pedes attinge, manuſque.
Non frigent. viſa eſt ſi forte pecunia, ſiue

Candida vicini ſubriſit molle puella.
Cor tibi rite ſalit. Poſitum eſt algente catino
Durum olus, & populi cribro decuſſa farina.
Tentemus fauces: tenero latet vlcus in ore
Putre, quod haud deceat plebeia radere beta.
Alges, cum excuſſit membris timor albus ariſtas:
Nunc face ſuppoſita ferueſcit ſanguis, & ira
Scintillant oculi: diciſque, faciſque, quod ipſe
Non ſani eſſe hominis, non ſanus iuret Oreſtes.

IIII.

REm populi tractas. barbatũ hæc crede magiſtrum.
Dicere, ſorbitio tollit quem dira cicuta.
Quo fretus? dic hoc, magni pupille Pericli.
Scilicet ingenium, & rerum prudentia velox
Ante pilos venit: dicenda, tacendaque calles.
Ergo vbi commota feruet plebecula bile,
Fert animus calidæ feciſſe ſilentia turbæ
Maieſtate manus: quid deinde loquere? Quirites,
Hoc, puto, non iuſtum eſt. illud male, rectius illud,
Scis etenim iuſtum gemina ſuſpendere lance
Ancipitis libræ. rectum diſcernis, vbi inter
Curua ſubit, vel cum fallit pede regula varo:
Et potis es nigrum vitio præfigere theta.
Quin tu igitur ſumma nec quicquam pelle decorus
Ante diem blando caudam iactare popello
Deſinis, Anticyras melior ſorbere meracas?
Quæ tibi ſumma boni eſt? vncta vixiſſe patella
Semper, & aſſiduo curata cuticula ſole.
Expecta, haud aliud reſpondeat hæc anus. I nunc
Dinomaches ego ſum. Suffla. ſum candidus. Eſto:
Dum ne deterius ſapiat pannucea Baucis,

Cum bene diſcincto cantauerit ocyma vernæ.
Ut nemo in ſeſe tentat deſcendere, nemo!
Sed præcedenti ſpectatur mantica tergo.
Quæſieris, Noſtin' Vectidi prædia? cuius?
Diues, arat Curibus quantum non miluus oberret.
Hunc ais? hunc, dijs iratis, genioque ſiniſtro,
Qui quandoque iugum pertuſa ad compita figit,
Seriolæ veterem metuens deradere limum,
Ingemit, Hoc bene ſit: tunicatum cum ſale mordens
Cæpe: & farrata pueris plaudentibus olla,
Pannoſam fæcem morientis ſorbet aceti?
At ſi vnctus ceſſes, & figas in cute ſolem,
Eſt prope te ignotus, cubito qui tangat, & acre
Deſpuat in mores: penemque, arcanaque lumbi
Runcantem, populo marcentes pandere vuluas.
Tu cum maxillis balanatum gauſape pectas,
Inguinibus quare detonſus gurgulio extat?
Quinque palæſtritæ licet hæc plantaria vellant,
Elixaſque nates labefactent forcipe adunca,
Non tamen iſta filix vllo manſueſcit aratro.
Cædimus, inque vicem præbemus crura ſagittis.
Viuitur hoc pacto: ſic nouimus. Ilia ſubter
Cæcum vulnus habes, ſed lato balteus auro
Prætegit: vt mauis, da verba, & decipe neruos,
Si potes. Egregium cum me vicinia dicat,
Non credam? Viſo ſi palles improbe nummo,
Si facis in penem quicquid tibi venit amarum,
Si puteal multa cautus vibice flagellas.
Nequicquam populo bibulas donaueris aures.
Reſpue quod non es: tollat ſua munera cerdo.
Tecum habita; noris, quam ſit tibi curta ſupellex.

AD MAGISTRVM EQVITVM CORNVTVM.

V.

VAtibus hic mos eſt, centum ſibi poſcere voces,
Centum ora, & linguas optare in carmina centum,
Fabula ſeu mœſto ponatur hianda tragoedo,
Vulnera ſeu Parthi ducentis ab inguine ferrum:
Quorſum hæc? aut quantas robuſti carminis offas
Ingeris, vt par ſit centeno gutture niti?
Grande locuturi, nebulas Helicone legunto,
Si quibus aut Procnes, aut ſi quibus olla Thyeſtæ
Feruebit, ſæpe inſulſo cœnanda Glyconi.
Tu neque anhelanti, coquitur dum maſſa camino,
Folle premis ventos: nec clauſo murmure raucus
Neſcio quid tecum graue cornicaris inepte,
Nec ſclopo tumidas intendis rumpere buccas.
Verba togæ ſequeris: iunctura callidus acri,
Ore teris modico, pallentes radere mores
Doctus, & ingenuo culpam defigere ludo.
Hinc trahe, quæ dicas: menſaſque relinque Mycenas
Cum capite, & pedibus: plebeiaque prandia noris.
Non equidem hoc ſtudeo, bullatis vt mihi nugis
Pagina turgeſcat, dare pondus idonea fumo.
Secreti loquimur. tibi nunc hortante camena
Excutienda damus præcordia: quantaque noſtra
Pars tua ſit Cornute animæ, tibi dulcis amice
Oſtendiſſe iuuat: pulſa dinoſcere cautus,
Quid ſolidum crepet, & picta tectoria linguæ.
His ego centenas auſim depoſcere voces,
Vt quantum mihi te ſinuoſo in pectore fixi,

Voce traham pura: totumque hoc verba reſignent,
Quod latet arcana non enarrabile fibra.
Cum primum pauido cuſtos mihi purpura ceſſit,
Bullaque ſubcinctis laribus donata pependit:
Cum blandi comites, totaque impune ſuburra
Permiſit ſparſiſſe oculos iam candidus vmbo:
Cumque iter ambiguum eſt, & vita neſcius error
Deducit trepidas ramoſa in compita mentes,
Me tibi ſuppoſui: teneros tu ſuſcipis annos
Socratico Cornute ſinu: ſinu tunc fallere ſolers
Appoſita intortos extendit regula mores:
Et premitur ratione animus, vincique laborat,
Artificemque tuo ducit ſub pollice vultum.
Tecum etenim longos memini conſumere ſoles,
Et tecum primas epulis decerpere noctes.
Vnum opus, & requiem pariter diſponimus ambo,
Atque verecunda laxamus ſeria menſa.
Non equidem hoc dubites, amborum fœdere certo
Conſentire dies, & ab vno ſidere duci.
Noſtra vel æquali ſuſpendit tempora libra
Parca tenax veri, ſeu nata fidelibus hora
Diuidit in Geminos concordia fata duorum:
Saturnumque grauem noſtro Ioue frangimus vna.
Neſcio quod certe eſt, quod me tibi temperat, aſtrum.
Mille hominum ſpecies, & rerum diſcolor vſus:
Velle ſuum cuique eſt, nec voto viuitur vno.
Mercibus hic Italis mutat ſub ſole recenti
Rugoſum piper, & pallentis grana cumini.
Hic ſatur, irriguo mauult turgeſcere ſomno:
Hic campo indulget: hunc alea decoquit: ille
In Venerem putret: ſed cum lapidoſa chiragra
Fregerit articulos veteris ramalia fagi,

Tunc craſſos tranſiſſe dies, lucemque paluſtrem,
Et ſibi iam ſeri vitam ingemuere relictam.
At te nocturnis iuuat impalleſcere chartis.
Cultor enim es iuuenum, purgatas inſeris aures
Fruge Cleanthea. petite hinc iuueneſque ſeneſque
Finem animo certum, miſeriſque viatica canis.
Cras hoc fiet. Idem cras fiet. quid quaſi magnum
Nempe diem donas: ſed cum lux altera venit,
Iam cras heſternum conſumſimus: ecce aliud cras
Egerit hos annos, & ſemper paulum erit vltra.
Nam quamuis prope te, quamuis temone ſub vno,
Vertentem ſeſe, fruſtra ſectabere canthum,
Cum rota poſterior curras, & in axe ſecundo.
Libertate opus eſt, non hac, vt quiſque Velina
Publius emeruit ſcabioſum teſſerula far
Poſſidet. Heu ſteriles veri, quibus vna Quiritem
Vertigo facit. hic Dama eſt non treſſis agaſo,
Vappa, & lippus, & in tenui farragine mendax.
Verterit hunc dominus, momento turbinis exit
Marcus Dama. papæ! Marco ſpondente, recuſas
Credere tu nummos? Marco ſub iudice palles?
Marcus dixit: ita eſt. adſigna Marce tabellas.
Hæc mera libertas, hoc nobis pilea donant.
An quiſquam eſt alius liber, niſi ducere vitam
Cui licet, vt voluit? licet, vt volo, viuere: non ſim
Liberior Bruto? Mendoſe colligis, inquit
Stoicus hic, aurem mordaci lotus aceto.
Hoc reliquum accipio: licet illud, & vt volo, tolle.
Vindicta, poſtquam meus a Prætore receſſi,
Cur mihi non liceat, iuſſit quodcunque voluntas,
Excepto, ſi quid Maſuri rubrica vetauit?
Diſce: ſed ira cadat naſo, rugoſaque ſanna,

Dum

Dum veteres auias tibi de pulmone reuello.
Non prætoris erat ſtultis dare tenuia rerum
Officia, atque uſum rapidæ permittere vitæ.
Sambucam citius caloni aptaueris alto.
Stat contra ratio, & ſecretam garrit in aurem,
Ne liceat facere id, quod quis vitiabit agendo.
Publica lex hominum, naturaque continet hoc fas,
Vt teneat vetitos inſcitia debilis actus.
Diluis helleborum, certo compeſcere puncto
Neſcius examen: vetat hoc natura medendi.
Nauem ſi poſcat ſibi peronatus arator
Luciferi rudis, exclamet Melicerta periſſe
Frontem de rebus. Tibi recto vivere talo
Ars dedit, & veri ſpeciem dinoſcere calles,
Ne qua ſubærato mendoſum tinniat auro:
Quæque ſequenda forent, quæque euitanda viciſſim,
Illa prius creta, mox hæc carbone notaſti.
Es modicus voti, preſſo lare, dulcis amicis:
Iam nunc aſtringas, iam nunc granaria laxes:
Inque luto fixum poſſis tranſcendere nummum,
Nec glutto ſorbere ſaliuam Mercurialem.
Hæc mea ſunt, teneo, cum vere dixeris, eſto
Liberque, ac ſapiens, Prætoribus, ac Ioue dextro:
Sin tu, cum fueris noſtræ paulo ante farinæ,
Pelliculam veterem retines, & fronte politus
Aſtutam vapido ſeruas in pectore vulpem:
Quæ dederam ſupra, relego funemque reduco.
Nil tibi conceſſit ratio: digitum exere, peccas:
Et quid tam paruum eſt? ſed nullo ture litabis,
Hæreat in ſtultis breuis vt ſemuncia recti.
Hæc miſcere nefas: nec cum ſis cætera foſſor,
Treis tantum ad numeros ſatyri moueare Bathylli.

Liber ego? vnde datum hoc ſumis tot ſubdite rebus?
An dominum ignoras, niſi quem vindicta relaxat?
I puer, & ſtrigiles Criſpini ad balnea defer.
Si increpuit, Ceſſas nugator? ſeruitium acre
Te nihil impellit? nec quicquam extrinſecus intrat,
Quod neruos agitet? ſed ſi intus, & in iecore agro
Naſcantur domini, quin tu impunitior exis,
Atq; hic, quē ad ſtrigiles ſcutica, & metus egit herilis?
Mane piger ſtertis: Surge, inquit auaritia: eia
Surge. negas. inſtat, Surge, inquit. Non queo. Surge.
Et quid agam? Rogitas? ſaperdas aduehe ponto,
Caſtoreum, ſtuppas, hebenum, thus, lubrica Coa:
Tolle recens primus piper, & ſitiente camelo,
Verte aliquid; iura. Sed Iuppiter audiet. Eheu
Baro, reguſtatum digito terebrare ſalinum
Contentus perages, ſi viuere cum Ioue tendis.
Iam puer is pellem ſuccinctus, & œnophorū aptas
Ocyus ad nauem: nihil obſtat, quin trabe vaſta
Ægæum rapias, niſi ſolers luxuria ante
Seductum moneat, Quo deinde inſane ruis? quo?
Quid tibi vis? calido ſub pectore maſcula bilis
Intumuit, quam non extinxerit vrna cicuta.
Tu mare tranſilias? tibi torta cannabe fulto
Cena ſit in tranſtro, Veientanumque rubellum
Exhalet vapida laſum pice ſeſſilis obba?
Quid petis, vt nummi, quos hic quincunce modeſto
Nutrieras, pergant auidos ſudare deunces?
Indulge genio, carpamus dulcia: noſtrum eſt,
Quod viuis: cinis, & manes, & fabula fies.
Viue memor leti. fugit hora. hoc, quod loquor, inde eſt.
En quid agis? duplici in diuerſum ſcinderis hamo:
Hunccine, an hunc ſequeris? ſubeas alternus oportet

Ancipiti obſequio dominos: alternus oberres.
Nec tu, cum obſtiteris ſemel, inſtantique negaris
Parere imperio, Rupi iam vincula, dicas.
Nam & luctata canis nodum arripit: attamen illi
Cum fugit, a collo trahitur pars longa catenæ.
Daue, cito, hoc credas, iubeo, finire dolores
Præteritos meditor (crudum Chæreſtratus vnguem
Abrodens ait hæc) An ſiccis dedecus obſtem
Cognatis? an rem patriam rumore ſiniſtro
Limen ad obſcœnum frangam, dum Chryſidis vdas
Ebrius ante fores extincta cum face canto?
Euge puer, ſapias. dijs depellentibus agnam
Percute. Sed cenſen', plorabit Daue relicta?
Nugaris. ſolea, puer, obiurgabere rubra.
Ne trepidare velis, atque artos rodere caſſes.
Nunc ferus, & violens: at ſi vocet, haud mora, dicas,
Quidnam igitur faciam? ne nunc, cum accerſat, et vltrò
Supplicet, accedam? Si totus & integer illinc
Exieras, nec nunc. hic hic, quem quærimus, hic eſt:
Non in feſtuca, lictor quam iactat ineptus.
Ius habet ille ſui palpo, quem tollit hiantem
Cretata ambitio? Vigila, & cicer ingere large
Rixanti populo, noſtra vt Floralia poſſint
Aprici meminiſſe ſenes: quid pulchrius? at cum
Herodis venere dies, vnctaque feneſtra
Diſpoſitæ pinguem nebulam vomuere lucernæ
Portantes violas, rubrumque amplexa catinum
Cauda natat thynni, tumet alba fidelia vino:
Labra moues tacitus, recutitaque ſabbata palles.
Tunc nigri lemures, ouoque pericula rupto:
Hinc grandes Galli, & cum ſiſtro luſca ſacerdos.
Incuſſere deos inflantes corpora, ſi non

Prædictum ter mane caput guſtaueris alli.
Dixeris hæc inter varicoſos centuriones,
Continuo Craſſum ridet Pulfenius ingens,
Et centum Græcos curto centuſſe licetur.

AD CÆSIVM BASSVM.
VI.

ADmouit iam bruma foco te, Baſſe, Sabino?
Iamne lyra, & tritæ viuunt tibi pectine chordæ,
Mire opifex numeris veterum primordia rerum,
Atque marem ſtrepitum fidis intendiſſe Latinæ,
Mox iuuenes agitare iocos, & pollice honeſto
Egregios luſiſſe ſenes? Mihi nunc Ligus ora
Intepet, hibernatque meum mare, qua latus ingens
Dant ſcopuli, & multa littus ſe valle receptat.
Lunai pretium eſt operæ cognoſcere ciues.
Cor iubet hoc Enni, poſtquam deſtertuit eſſe
Mæonides Quintus, pauone ex Pythagoreo.
Hic ego ſecurus vulgi, & quid præparet Auſter
Infelix pecori: ſecurus, & angulus ille
Vicini, noſtro quia pinguior: & ſi adeo omnes
Diteſcant orti peioribus, vſque recuſem
Curuus ob id minui ſenio, aut cœnare ſine vncto,
Et ſignum in vapida naſo tetigiſſe lagena.
Diſcrepet his alius. Geminos horoſcope varo
Producis genio. Solis natalibus, eſt qui
Tingat olus ſiccum muria vafer in calice empta,
Ipſe ſacrum irrorans patinæ piper: hic bona dente
Grandia magnanimus peragit puer. vtar ego, vtar,
Nec rhombos ideo libertis ponere lautus,

Nec tenuem ſolers turdarum noſſe ſaliuam.
Meſſe tenus propria viue: & granaria (fas eſt)
Emole. quid metuas? occa: & ſeges altera in herba eſt.
Aſt vocat officium: trabe rupta, Bruttia ſaxa
Prendit amicus inops: remque omnem, ſurdaque vota
Condidit Ionio: iacet ipſe in littore, & vna
Ingentes de puppe dei: iamque obuia mergis
Coſta ratis lacera. nunc & de ceſpite viuo
Frange aliquid: largire inopi, ne pictus oberret
Cærulea in tabula. Sed cœnam funeris, heres
Negliget iratus, quod rem curtaueris: vrna
Oſſa inodora dabit: ſeu ſpirent cinnama ſurdum,
Seu ceraſo peccent caſiæ neſcire paratus.
Tune bona incolumis minuas? Sed Beſtius vrget
Doctores Graios, Ita fit, poſtquam ſapere vrbi
Cum pipere, & palmis venit noſtrum hoc maris expers,
Fœniſeca craſſo vitiarunt vnguine pultes.
Hæc cinere vlterior, metuas? at tu meus heres
Quiſquis eris paulum, a turba ſeductior audi.
O bone num ignoras? miſſa eſt a Cæſare laurus
Inſignem ob cladem Germanæ pubis, & aris
Frigidus excutitur cinis: ac iam poſtibus arma.
Iam chlamydes regum, iam lutea gauſapa captis,
Eſſedaque, ingenteſque locat Cæſonia Rhenos:
Dijs igitur, genioque ducis, centum paria, ob res
Egregie geſtas, induco: quis vetat? aude.
Væ, niſi conniues. Oleum, artocreaſque popello
Largior: an prohibes? dic clare: Non audeo, inquis:
Exoſſatus ager iuxta eſt. Age, ſi mihi nulla
Iam reliqua ex amitis, patruelis nulla, proneptis
Nulla manet, patruis ſterilis matertera vixit,
Deque auia nihilum ſupereſt: accedo Bobillas,

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Cliuumque ad Virbi: præſto eſt mihi Manius heres.
Progenies terræ: quære ex me, quis mihi quartus
Sit pater, haud prompte, dicam tamen. adde etiam vnũ,
Vnum etiam, terræ eſt iam filius: & mihi ritu
Manius hic generis prope maior auunculus exſtat.
Qui prior es, cur me in decurſu lampada poſcas?
Sum tibi Mercurius: venio deus huc ego, vt ille
Pingitur, an renuis? vis tu gaudere relictis?
Deeſt aliquid ſummæ, minui mihi: ſed tibi totum eſt,
Quicquid id eſt. Ubi ſit, fuge quærere, quod mihi quondam
Legarat Tadius, neu dicta oppone paterna.
Fœnoris accedat merces: hinc exime ſumtus:
Quid reliquum eſt? reliquum? nunc nunc impenſius vnge,
Unge puer caules. Mihi feſta luce coquatur
Urtica, & fiſſa ſpumoſum ſinciput aure:
Vt tuus iſte nepos olim ſatur anſeris extis,
Cum moroſa vago ſingultiet inguine vena,
Patriciæ immeiat vuluæ, mihi trama figuræ
Sit reliqua, aſt illi tremat omento popa venter.
Vende animam lucro, mercare, atque excute ſolers
Omne latus mundi, ne ſit præſtantior alter,
Cappadocas rigida pingues plauſiſſe cataſta.
Rem duplica. Feci, iam triplex: iam mihi quarto;
Iam decies redit in rugam. Depunge, vbi ſiſtam,
Inuentus, Chryſippe, tui finitor acerui.

FINIS.

D. IVNII IVVENALIS SATYRARVM LIB. I.

SATYRA I.

SEMPER ego auditor tantum? nunquã ne reponam,
Vexatus toties rauci Theſeide Codri?
Impune ergo mihi recitauerit ille togatas,
Hic elegos? impune diem conſumſerit ingens
Telephus, aut ſummi plena iam margine libri
Scriptus, & in tergo, nec dum finitus Oreſtes?
Nota magis nulli domus eſt ſua, quam mihi lucus
Martis, & Æolijs vicinum rupibus antrum
Volcani. quid agant venti, quas torqueat vmbras
Æacus, vnde alius furtiuæ deuehat aurum
Pelliculæ, quantas iaculetur Monychus ornos:
Frontonis platani, conuulſaque marmora clamant
Semper, & aſſiduo rupta lectore columnæ.
Exſpectes eadem a ſummo, minimoque poeta.
Et nos ergo manum ferulæ ſubduximus, & nos
Conſilium dedimus Sullæ, priuatus vt altum
Dormiret? ſtulta eſt clementia, cum tot vbique
Vatibus occurras, perituræ parcere chartæ.
Cur tamen hoc potius libeat decurrere campo,
Per quem magnus equos Auruncæ flexit alumnus:
Si vacat, & placidi rationem admittitis, edam.
Cum tener vxorem ducat ſpado, Mæuia Tuſcum
Figat aprum, & nuda teneat venabula mamma:
Patricios omneis opibus cum prouocet vnus,
Quo tondente grauis iuueni mihi barba ſonabat:
Cum pars Niliacæ plebis, cum verna Canopi

Criſpinus, Tyrias humero reuocante lacernas
Ventilet æſtiuum digitis ſudantibus aurum,
Nec ſufferre queat maioris pondera gemmæ:
Difficile eſt Satyram non ſcribere. nam quis iniquæ
Tam patiens vrbis, tam ferreus, vt teneat ſe:
Cauſſidici noua cum veniat lectica Mathonis
Plena ipſo, poſt hunc magni delator amici,
Et cito rapturus de nobilitate comeſa
Quod ſupereſt, quẽ Maſſa timet, quẽ munere palpat
Carus, & a trepido Thymele ſummiſſa Latino:
Cum te ſummoueant, qui teſtamenta merentur
Noctibus, in cælum quos euehit optima ſummi
Nunc via proceſſus, vetulæ veſica beatæ?
Vnciolam Proculeius habet, ſed Gillo deuncem:
Partes quiſque ſuas ad menſuram inguinis hæres.
Accipiat ſane mercedem ſanguinis, & ſic
Palleat vt nudis preſſit qui calcibus anguem,
Aut Lugdunenſem rhetor dicturus ad aram.
Quid referam, quanta ſiccum iecur ardeat ira:
Cum populũ gregibus comitum premit hic ſpoliator
Pupilli proſtantis? & hic damnatus inani
Iudicio (quid enim ſaluis infamia nummis?)
Exul ab octaua Marius bibit & fruitur Dijs
Iratis: at tu victrix prouincia ploras.
Hæc ego non credam Venuſina digna lucerna?
Hæc ego non agitem? ſed quid magis Heracleas,
Aut Diomedeas, aut mugitum Labyrinthi,
Et mare percuſſum puero, fabrumque volantem:
Cum leno accipiat mœchi bona, ſi capiendi
Ius nullum vxori, doctus ſpectare lacunar,
Doctus & ad calicem vigilanti ſtertere naſo:
Cum fas eſſe putet curam ſperare cohortis,

Qui bona donauit præſepibus, & caret omni
Maiorum cenſu, dum peruolat axe citato
Flamineam: puer Automedon nam lora tenebat,
Ipſe lacernatæ cum ſe iactaret amicæ?
Nonne libet medio ceras implere capaces
Quadriuio: cum iam ſexta ceruice feratur
Hinc, atque inde patens, ac nuda pene cathedra,
Et multum referens de Mæcenate ſupino
Signator, falſo qui ſe lautum, atque beatum
Exiguis tabulis, & gemma fecerat uda?
Occurrit matrona potens, quæ molle Calenum
Porrectura viro miſcet ſitiente rubetam,
Inſtituitque rudes melior Locuſta propinquas
Per famam, & populum nigros efferre maritos.
Aude aliquid breuibus Gyaris & carcere dignum,
Si vis eſſe aliquis: Probitas laudatur, & alget.
Criminibus debent hortos, prætoria, menſas,
Argentum vetus, & ſtantem extra pocula caprum.
Quem patitur dormire nurus corruptor auaræ,
Quem ſponſæ turpes, & prætextatus adulter?
Si natura negat, facit indignatio verſum,
Qualemcunque poteſt: qualeis ego, vel Cluuienus.
Ex quo Deucalion nimbis tollentibus æquor
Nauigio montem aſcendit, ſorteiſque popoſcit,
Paullatimque anima caluerunt mollia ſaxa,
Et maribus nudas oſtendit Pyrrha puellas:
Quidquid agunt homines, votũ, timor, ira, voluptas,
Gaudia, diſcurſus, noſtri eſt farrago libelli.
Et quando vberior vitiorum copia? quando
Maior auaritiæ patuit ſinus? alea quando
Hos animos? neque enim loculis comitantibus itur
Ad caſum tabulæ, poſita ſed luditur arca.

Prælia quanta illic diſpenſatore videbis
Armigero! ſimplexne furor ſeſtertia centum
Perdere, & horrenti tunicam non reddere ſeruo?
Quis totidem erexit villas? quis fercula ſeptem
Secreto cenauit auus? nunc ſportula primo
Limine parua ſedet, turbæ rapienda togatæ.
Ille tamen faciem prius inſpicit, & trepidat, ne
Suppoſitus venias, ac falſo nomine poſcas.
Agnitus accipies, iubet a præcone vocari
Ipſos Troiugenas. nam vexant limen & ipſi
Nobiſcum. da Prætori, da deinde Tribuno.
Sed libertinus prior eſt, prior inquit, ego adſum.
Cur timeam, dubitemue locum defendere? quamuis
Natus ad Euphratem, molles quod in aure feneſtræ
Arguerint, licet ipſe negem? ſed quinque tabernæ
Quadringenta parant. quid confert purpura maior
Optandum, ſi Laurenti cuſtodit in agro
Conductas Coruinus oueis? ego poſſideo plus
Pallante, & Licinis. exſpectent ergo tribuni:
Vincant diuitiæ: ſacro nec cedat honori,
Nuper in hanc vrbem pedibus qui venerat albis:
Quandoquidem inter nos ſanctiſſima diuitiarum
Maieſtas, etſi funeſta pecunia templo
Nondum habitas, nullas nummorum ereximus aras,
Vt colitur pax, atque fides, victoria, virtus,
Quaque ſalutato crepitat Concordia nido.
Sed cum ſummus honor finito computet anno,
Sportula quid referat, quantum rationibus addat:
Quid facient comites, quibus hinc toga, calceus hinc eſt,
Et panis, fumuſque domi? denſiſſima centum
Quadranteis lectica petit, ſequiturque maritum
Languida, vel prægnans, & circumducitur vxor.

Hic petit abſenti, nota iam callidus arte,
Oſtendens vacuam, & clauſam pro coniuge ſellam.
Galla mea eſt, inquit. citius dimitte. moraris?
Profer Galla caput. noli vexare, quieſcit.
Ipſe dies pulcro diſtinguitur ordine rerum
Sportula, deinde forum, iuriſque peritus Apollo,
Atque triumphales, inter quas auſus habere
Neſcio quis titulos Ægyptius, atque Arabarches:
Cuius ad effigiem non tantum meiere fas eſt.
Veſtibulis abeunt veteres, laſſique clientes,
Votaque deponunt, quanquam longiſſima cenæ
Spes homini. caulis miſeris, atque ignis emendus.
Optima ſiluarum interea, pelagique vorabit
Rex horum, vacuiſque toris tantum ipſe iacebit.
Nam de tot pulcris, & latis orbibus, & tam
Antiquis, vna comedunt patrimonia menſa.
Nullus iam paraſitus erit. ſed quis feret iſtas
Luxuriæ ſordes? quanta eſt gula, quæ ſibi totos
Ponit apros, animal propter conuiuia natum!
Pœna tamen præſens, cum tu deponis amictus
Turgidus, & crudum pauonem in balnea portas.
Hinc ſubitæ mortes, atque inteſtata ſenectus.
It noua, nec triſtis per cunctas fabula cenas:
Ducitur iratis plaudendum funus amicis.
Nil erit vlterius, quod noſtris moribus addat
Poſteritas: eadem cupient, facientque minores.
Omne in præcipiti vitium ſtetit. vtere velis:
Totos pande ſinus. dicas heic forſitan, vnde
Ingenium par materiæ? vnde illa priorum
Scribendi quodcunque animo flagrante liberet
Simplicitas, cuius non audeo dicere nomen?
Quid refert dictis ignoſcat Mucius, an non?

Pone Tigillinum, teda lucebis in illa,
Qua ſtantes ardent, qui fixo gutture fumant,
Et latum media ſulcum deducit arena.
Qui dedit ergo tribus patruis aconita: vehatur
Penſilibus plumis, atque illinc deſpiciet nos,
Cum veniet contra, digito compeſce labellum:
Accuſator erit, qui verbum dixerit, hic eſt.
Securus licet Æneā, Rutulumque feroce
Committas: nulli grauis eſt percuſſus Achilles,
Aut multum quæſitus Hylas, vrnamque ſecutus.
Enſe velut ſtricto, quoties Lucillius ardens
Infremuit, rubet auditor cui frigida mens eſt
Criminibus, tacita ſudant præcordia culpa.
Inde iræ, & lacrymæ: tecum prius ergo voluta
Hæc, animante tuba: galeatum ſero duelli
Pœnitet. experiar, quid concedatur in illos,
Quorum Flaminia tegitur cinis, atque Latina.

II.

VLTRA *Sauromatas fugere hinc libet, & glacialē*
Oceanum, quoties aliquid de moribus audent
Qui Curios ſimulant, & Bacchanalia viuunt,
Indocti primum: quanquam plena omnia gypſo
Chryſippi inuenies. nam perfectiſſimus horum eſt,
Si quis Ariſtotelem ſimilem, vel Pittacon emit,
Et iubet archetypos pluteum ſeruare Cleanthas.
Frontis nulla fides. quis enim non ficus abundat
Triſtibus obſcenis? caſtigas turpia, cum ſis
Inter Socraticos notiſſima foſſa cinædos:
Hiſpida membra quidem, & duræ per brachia ſetæ
Promittunt atrocem animum: ſed podice leui
Cæduntur tumidæ, medico ridente, mariſcæ.

Rarus ſermo illis, & magna libido tacendi,
Atque ſupercilio breuior coma. verius ergo,
Et magis ingenue Peribomius: hunc ego fatis
Imputo, qui vultu morbum, inceſſuque fatetur.
Horum ſimplicitas miſerabilis, his furor ipſe
Dat veniam: ſed peiores, qui talia verbis
Herculis inuadunt, & de virtute locuti
Clunem agitant. ego te ceuentem, Sexte, verebor,
Infamis Varillus ait? quo deterior te?
Loripedem rectus derideat, Æthiopem albus.
Quis tulerit Graccos de ſeditione querenteis?
Quis cælum terris non miſceat, & mare cælo,
Si fur diſpliceat Verri, homicida Miloni?
Clodius accuſet mœchos, Catilina Cethegum?
In tabulam Sullæ ſi dicant diſcipuli tres:
Qualis erat nuper tragico pollutus adulter
Concubitu: qui tunc leges reuocabat amaras
Omnibus, atque ipſis Veneri, Martique timendas,
Cum tot abortiuis fecundam Iulia vuluam
Solueret, & patruo ſimileis effunderet offas?
Nonne igitur iure, ac meritò vitia vltima fictos
Contemnunt Scauros, & caſtigata remordent?
Non tulit ex illis toruum Laronia quendam
Clamantem toties. vbi nunc lex Iulia? dormis?
Atque ita ſubridens. felicia tempora: quæ te
Moribus opponunt. habeat iam Roma pudorem.
Tertius e cælo cecidit Cato. ſed tamen vnde
Hæc emis: hirſuto ſpirant opobalſama collo
Quæ tibi? ne pudeat dominum monſtrare tabernæ.
Quod ſi vexantur leges, ac iura: citari
Ante omneis debet Scantinia. reſpice primum
Et ſcrutare viros. faciunt hi plura: ſed illos

Deſendit numerus, iunctæque vmbone phalanges.
Magna inter molleis concordia. non erit vllum
Exemplum in noſtro tam deteſtabile ſexu.
Media non lambit Cluuiam, nec Flora Catullam.
Hippo ſubit iuuenes, & morbo pallet vtroque.
Nunquid nos agimus cauſſas, ciuilia iura
Nouimus, aut vllo ſtrepitu fora veſtra mouemus?
Luctantur paucæ: comedunt coliphia paucæ.
Vos lanam trahitis, calathiſque peracta refertis
Vellera: vos tenui prægnantem ſtamine fuſum
Penelope melius, leuius torquetis Arachne,
Horrida quale facit reſidens in codice pellex.
Notum eſt, cur ſolo tabulas impleuerit Hiſter
Liberto, dederit viuus cur multa puellæ.
Diues erit, magno quæ dormit tertia lecto.
Tu nube, atque tace. donant arcana cylindros.
De nobis poſt hæc triſtis ſententia fertur.
Dat veniam coruis, vexat cenſura columbas.
Fugerunt trepidi vera, ac manifeſta canentem
Stoicidæ. quid enim falſi Laronia? ſed quid
Non facient alij, cum tu multicia ſumas
Cretice, & hanc veſtem populo mirante perores
In Proculas, & Pollitas? eſt mœcha Fabulla.
Damnetur ſi vis, etiam Carfinia: talem
Non ſumet damnata togam. ſed Iulius ardet;
Æſtuo. nudus agas: minus eſt inſania turpis.
En habitum, quo te leges, ac iura ferentem
Vulneribus crudis populus modo victor, & illud
Montanum poſitis audiret vulgus aratris.
Quid, non proclames, in corpore iudicis iſta
Si videas? quæro an deceat multicia teſtem:
Acer, & indomitus, libertatiſque magiſter

Cretice perluces. Dedit hanc contagio labem,
Et dabit in pluresi:ſicut grex totus in agris
Vnius ſcabie cadit, & porrigine porci,
Vuaque conſpecta liuorem ducit ab vua.
Fœdius hoc aliquid quandoque audebis amictu.
Nemo repente fuit turpiſſimus. accipient te
Paullatim, qui longa domi redimicula ſumunt
Frontibus, & toto poſuere monilia collo,
Atque bonam teneræ placant abdomine porcæ
Et magno cratere Deam: ſed more ſiniſtro
Exagitata procul nen intrat fœmina limen.
Solis ara Deæ maribus patet. ite profanæ,
Clamatur: nullo gemit heic tibicina cornu.
Talia ſecreta coluerunt Orgia teda
Cecropiam ſoliti Baptæ laſſare Cotyton.
Ille ſupercilium madida fuligine tactum
Obliqua producit acu, pingitque trementeis
Attollens oculos: vitreo bibit ille Priapo,
Reticulumque comis auratum ingentibus implet
Cærulea indutus ſcutulata, aut galbina raſa,
Et per Iunonem, domini iurante miniſtro.
Ille tenet ſpeculum patici geſtamen Othonis,
Actoris Arunci ſpolium: quo ſe ille videbat
Armatum, cum iam tolli vexilla iuberet.
Res memoranda nouis annalibus, atque recenti
Hiſtoria, ſpeculum ciuilis ſarcina belli.
Nimirum ſummi Ducis eſt occidere Galbam,
Et curare cutem ſummi conſtantia ciuis,
Bebriaci campo ſpolium affectare Palati,
Et preſſum in facie digitis extendere panem,
Quod nec in Aſſyrio pharetrata Semiramis orbe,
Mæſta nec Actiaca fecit Cleopatra carina.

Heic nullus verbis pudor, aut reuerentia menſæ.
Heic turpis Cybeles, & fracta voce loquendi
Libertas, & crine ſenex phanaticus albo
Sacrorum Antiſtes, rarum, ac memorabile magni
Gutturis exemplum, conducenduſque magiſter.
Quid tamen exſpectāt: Phrygio quos tempus erat iã
More ſuperuacuam cultris abrumpere carnem?
Quadringenta dedit Graccus ſeſtertia, dotem
Cornicini: ſiue hic recto cantauerat ære.
Signatæ tabulæ: dictum feliciter. ingens
Cena ſedet: gremio iacuit noua nupta mariti.
O proceres, cenſore opus eſt, an haruſpice nobis?
Scilicet horreres, maioraque monſtra putares,
Si mulier vitulum, vel ſi bos ederet agnum?
Segmenta, & longos habitus, & flamea ſumit,
Arcano qui ſacra ferens nutantia loro
Sudauit clypeis ancilibus. O pater vrbis,
Vnde nefas tantum Latijs paſtoribus? vnde
Hæc tetigit, Gradiue, tuos vrtica nepotes?
Traditur ecce viro clarus genere, atque opibus vir,
Nec galeam quaſſas, nec terram cuſpide pulſas,
Nec quereris patri? vade ergo, & cede ſeueri
Iugeribus campi, quem negligis. officium cras
Primo ſole mihi peragendum in valle Quirini,
Quæ cauſſa officij? quid quæris? nubit amicus,
Nec multos adhibet. liceat modo viuere: fient,
Fient iſta palam, cupient & in acta referri.
Interea tormentum ingens nubentibus hæret,
Quòd nequeant parere, & partu retinere maritos.
Sed melius, quod nil animis in corpora iuris
Natura indulget. ſteriles moriuntur, & illis
Turgida non prodeſt condita pyxide Lyde,

Nec prodeſt agili palmas præbere Luperco.
Vicit & hoc monſtrum tunicati fuſcina Gracci,
Luſtrauitque fuga mediam gladiator arenam,
Et Capitolinis generoſior, & Marcellis,
Et Catuli, Paullique minoribus, & Fabijs, &
Omnibus ad podium ſpectantibus. his licet ipſum
Admoneas, cuius tunc munere retia miſit.
Eſſe aliquos maneis, & ſubterranea regna,
Et pontum, & Stygio ranas in gurgite nigras,
Atque vna tranſire vadum tot millia cymba,
Nec pueri credunt, niſi qui non dum ære lauantur.
Sed tu vera puta. Curius quid ſentit, & ambo
Scipiadæ? quid Fabricius, maneſque Camilli?
Quid Cremeræ legio, & Cannis conſumta iuuentus,
Tot bellorum animæ? quoties hinc talis ad illos
Vmbra venit, cuperent luſtrari, ſi qua darentur
Sulfura cum tædis, & ſi foret humida laurus.
Illuc, heu, miſeri traducimur. arma quidem vltra
Litora Iuuernæ promouimus, & modo captas
Orcadas, ac minima contentos nocte Britannos,
Sed quæ nunc populi fiunt victoris in vrbe,
Non faciunt illi, quos vicimus: & tamen vnus
Armenius Zalaces cunctis narratur ephebis
Mollior ardenti ſeſe indulſiſſe Tribuno.
Adſpice quid faciant commercia. venerat obſes.
Heic fiunt homines. nam ſi mora longior vrbem
Indulſit pueris, non vnquam deerit amator.
Mittentur bracæ, cultelli, frena, flagellum.
Sic prætextatos referunt Artaxata mores.

III.

QVamuis digreſſu veteris confuſus amici,
Laudo tamen vacuis quod ſedem figere Cumis

Deſtinet, atque vnum ciuem donare Sibyllæ.
Ianua Baiarum eſt, & gratum litus amœni
Seceſſus. ego vel Prochytam præpono Suburæ.
Nam quid tam miſerum, tam ſolum vidimus, vt non
Deterius credas horrere incendia, lapſus
Tectorum aſſiduos, ac mille pericula ſæuæ
Vrbis, & Auguſto recitanteis menſe poetas?
Sed dum tota domus rheda componitur vna,
Subſtitit ad veteres arcus, madidamque Capenam:
Heic, vbi nocturnæ Numa conſtituebat amicæ.
Nunc ſacri fontis nemus, & delubra locantur
Iudæis: quorum cophinus, fœnumque ſupellex.
Omnis enim populo mercedem pendere iuſſa eſt
Arbor, & eiectis mendicat ſilua Camenis.
In vallem Egeriæ deſcendimus, & ſpeluncas
Diſſimileis veris. quanto præſtantius eſſet
Numen aquæ, viridi ſi margine cluderet vndas
Herba, nec ingenuũ violarent marmora tophum?
Heic tunc Vmbricius, quando artibus, inquit, honeſtis
Nullus in vrbe locus, nulla emolumenta laborum,
Res hodie minor eſt, here quam fuit, atque eadem cras
Deteret exiguis aliquid: proponimus illuc
Ire, fatigatas vbi Dædalus exuit alas,
Dum noua canities, dum prima, & recta ſenectus,
Dum ſupereſt Lacheſi quod torqueat, & pedibus me
Porto meis, nullo dextram ſubeunte bacillo.
Cedamus patria: viuant Artorius iſtic
Et Catulus: maneãt qui nigrum in candida vertunt,
Queis facile eſt ædem conducere, flumina, portus,
Siccandam eluuiem, portandum ad buſta cadauer,
Et præbere caput domina venale ſub haſta.
Quondam hi cornicines, & municipalis arenæ

Perpetui comites, notæque per oppida buccæ,
Munera nunc edunt, & verſo pollice vulgus
Quum libet occidunt populariter: inde reuerſi
Conducunt foricas. & cur non omnia: cum ſint,
Qualeis ex humili magna ad faſtigia rerum
Extollit, quoties voluit Fortuna iocari?
Quid Romæ faciam? mentiri neſcio: librum
Si malus eſt, nequeo laudare & poſcere: motus
Aſtrorum ignoro: funus promittere patris
Nec volo, nec poſſum: ranarum viſcera nunquam
Inſpexi. ferre ad nuptam, quæ mittit adulter,
Quæ mandat, norunt alij: me nemo miniſtro
Fur erit, atque ideo nulli comes exeo, tanquam
Mancus, & extinctæ corpus non vtile dextræ.
Quis nunc diligitur, niſi conſcius, & cui feruens
Æſtuat occultis animus, ſemperque tacendis?
Nil tibi ſe debere putat, nil conferet vnquam,
Participem qui te ſecreti fecit honeſti.
Carus erit Verri, qui Verrem tempore, quo vult,
Accuſare poteſt. tanti tibi non ſit opaci
Omnis arena Tagi, quodque in mare voluitur aurum,
Vt ſomno careas, ponendaque præmia ſumas
Triſtis, & a magno ſemper timearis amico.
Quæ nunc diuitibus gens acceptiſſima noſtris,
Et quos præcipue fugiam, properabo fateri,
Nec pudor obſtabit. non poſſum ferre Quirites
Græcam vrbem, quamuis quota portio fæcis Achææ?
Iam pridem Syrus in Tiberim defluxit Orontes,
Et linguam, & mores, & cum tibicine chordas
Obliquas, nec non gentilia tympana ſecum
Vexit, & ad circum iuſſas proſtare puellas.
Ite, quibus grata eſt picta lupa Barbara mitra.

Ruſticus ille tuus ſumit trechedipna, Quirine,
Et ceromatico fert niceteria collo.
Hic alta Sicyone, aſt hic Amydone relicta,
Hic Andro, ille Samo, hic Trallibus, aut Alabandis,
Eſquilias, dictumque petunt a vimine collem,
Viſcera magnarum domuum, dominique futuri.
Ingenium velox, audacia perdita, ſermo
Promtus, & Iſæo torrentior. ede, quid illum
Eſſe putes? quemuis hominem ſecum attulit ad nos.
Grammaticus, rhetor, geometres, pictor, aliptes,
Augur, ſchœnabotes, medicus, magus: omnia nouit.
Græculus eſuriens in cælum, iuſſeris, ibit.
Ad ſummam non MAVRVS *erat, ne Sarmata, nec Thrax,*
Qui ſumſit pennas, medijs ſed natus Athenis.
Horum ego non fugiam conchylia? me prior ille
Signabit, fultuſque toro, meliore recumbet
Aduectus Romam, quo prunæ, & cottona vento?
Vſque adeo nihil eſt, quod noſtra infantia cælum
Hauſit Auentini bacca nutrita Sabina?
Quid, quod adulanti gens prudentiſſima laudat
Sermonem indocti, faciem deformis amici,
Et longum inualidi collum ceruicibus æquat
Herculis, Antæum procul a tellure tenentis?
Miratur vocem anguſtam, qua deterius nec
Ille ſonat, quo mordetur gallina marito.
Hæc eadem licet & nobis laudare: ſed illis
Creditur, an melior cum Thaida ſuſtinet, aut cum
Vxorem comœdus agit, vel Dorida nullo
Cultam palliolo? mulier nempe ipſa videtur,
Non perſona loqui: vacua, & plana omnia dicas
Infra ventriculum, & tenui diſtantia rima.
Nec tamen Antiochus, nec erit mirabilis illic

Aut Stratocles, aut cum molli Demetrius Hamo.
Natio comœda eſt. rides? maiore cachinno
Concutitur: flet, ſi lacrymas conſpexit amici,
Nec dolet: igniculum bruma ſi tempore poſcas,
Accipit endromidem: ſi dixeris aſtuo, ſudat.
Non ſumus ergo pares: melior qui ſemper, & omni
Nocte, dieque poteſt alienum ſumere vultum,
A facie iactare manus, laudare paratus
Si bene ructauit, ſi rectum minxit amicus,
Si trulla inuerſo crepitum dedit aurea fundo.
Praterea ſanctum nihil eſt, & ab inguine tutum:
Non matrona Laris, non filia virgo, neque ipſe
Sponſus lauis adhuc, non filius ante pudicus.
Horum ſi nihil eſt, auiam reſupinat amici.
Scire volunt ſecreta domus, atque inde timeri.
Et quoniam cœpit Gracorum mentio, tranſi
Gymnaſia, atque audi facinus maioris abolla.
Stoicus occidit Baream delator amicum,
Diſcipulumque ſenex, ripa nutritus in illa,
Ad quam Gorgonei delapſa eſt pinna caballi.
Non eſt Romano cuicquam locus heic, vbi regnat
Protogenes aliquis, vel Diphilus, aut Hermarcus:
Qui gentis vitio, nunquam partitur, amicum
Solus habet. nam, cum facilem ſtillauit in aurem
Exiguum de natura, patriaque veneno,
Limine ſummoueor: perierunt tempora longi
Seruitij: nuſquam minor eſt iactura clientis.
Quod porro officium, ne nobis blandiar, aut quod
Pauperis heic meritum: ſi curet nocte togatus
Currere, cum Prator lictorem impellat, & ire
Pracipitem iubeat dudum vigilantibus orbis,
Nec prior Albinam, & Modiam collega ſalutet?

Diuitis heic ſerui cludit latus ingenuorum
Filius: alter enim, quantum in legione Tribuni
Accipiunt, donat Caluinæ, vel Catienæ,
Ut ſemel, atque iterum ſuper illam palpitet: at tu,
Cum tibi veſtiti facies ſcorti placet, hæres,
Et dubitas alta Chionen deducere ſella.
Da teſtem Romæ, tam ſanctum quam fuit hoſpes
Numinis Idæi: procedat vel Numa, vel qui
Seruauit trepidam flagranti ex æde Mineruam:
Protinus ad cenſum. de moribus vltima fiet
Quæſtio: quot paſcit ſeruos, quot poſſidet agri
Iugera, quam multa, magnaque paropſide cenat?
Quantum quiſque ſua nummorum ſeruat in arca,
Tantum habet & fidei. iures licet & Samothracum,
Et noſtrorum aras, contemnere fulmina pauper
Creditur, atque Deos, Dijs ignoſcentibus ipſis.
Quid, quod materiam præbet cauſſaſque iocorum
Omnibus hic idem ſi fœda, & ſciſſa lacerna,
Si toga ſordidula eſt, & rupta calceus alter
Pelle patet: vel ſi conſuto vulnere craſſum,
Atque recens linum oſtendit non vna cicatrix?
Nil habet infelix paupertas durius in ſe,
Quam quod ridiculos homines facit. exeat, inquit,
Si pudor eſt, & de puluino ſurgat equeſtri,
Cuius res legi non ſufficit, & ſedeant heic
Lenonum pueri quocunque in fornice nati.
Heic plaudat nitidi Præconis filius inter
Tinnirapi cultos iuuenes, iuueneſque laniſtæ.
Sic libitum vano, qui nos diſtinxit, Othoni.
Quis gener heic placuit cenſu minor, atque puellæ
Sarcinulis impar? quis pauper ſcribitur hæres?
Quando in conſilio eſt Ædilibus? agmine facto

Debuerant olim tenues migraſſe Quirites.
Haud facile emergunt, quorum virtutibus obſtat
Res anguſta domi. ſed Romæ durior illis
Conatus: magno hoſpitium miſerabile, magno
Seruorum ventres, & frugi cenula magno.
Fictilibus cenare pudet, quod turpe negauit
Translatus ſubito ad Marſos, merſamque Sabellam,
Contentuſque illic Veneto, duroque cucullo.
Pars magna Italiæ eſt, ſi verum admittimus, in qua
Nemo togam ſumit, niſi mortuus. ipſa dierum
Feſtorum herboſo colitur ſi quando theatro
Maieſtas, tandemque redit ad pulpita notum
Exodium, cum perſonæ pallentis hiatum
In gremio matris formidat ruſticus infans:
Æqualeis habitus illic, ſimileſque videbis
Orcheſtram, & populum: clari velamen honoris,
Sufficiunt tunicæ ſummis Ædilibus albæ.
Heic vltra vires habitus nitor: heic aliquid plus,
Quam ſatis eſt: interdum aliena ſumitur arca.
Commune id vitium eſt: heic viuimus ambitioſa
Paupertate omnes. quid te moror? omnia Romæ
Cum pretio. quid das, vt Coſſum aliquando ſalutes?
Vt te reſpiciat clauſo Veiento labello?
Ille metit barbam, crinem hic deponit amati.
Plena domus libris venalibus. accipe, & iſtud
Fermentum tibi habe. præſtare tributa clientes
Cogimur, & cultis augere peculia ſeruis.
Quis timet, aut timuit gelida Præneſte ruinam,
Aut poſitis nemoroſa inter iuga Volſinijs, aut
Simplicibus Gabijs, aut proni Tiburis arce?
Nos vrbem colimus tenui tibicine fultam
Magna parte ſui. nam ſic labentibus obſtat

Villicus, & veteris rima contexit hiatum,
Securos pendente iubet dormire ruina.
Viuendum eſt illic, vbi nulla incendia, nulli
Nocte metus. iam poſcit aquam, iam friuola transfert
Vcalegon: tabulata tibi iam tertia fumant:
Tu neſcis. nam ſi gradibus trepidatur ab imis:
Vltimus ardebit, quem tegula ſola tuetur
A pluuia, molles vbi reddunt oua columbæ.
Lectus erat Codro Procula minor, vrceoli ſex,
Ornamentum abaci, nec non & paruulus infra
Cantharus, & recubans ſub eodē marmore Chiron.
Iamque vetus Græcos ſeruabat ciſta libellos,
Et diuina Opici rodebant carmina mures.
Nil habuit Codrus. quis enim negat? & tamen illud
Perdidit infelix totum nihil: vltimus autem
Ærumnæ cumulus, quod nudū, & fruſtra rogantē
Nemo cibo, nemo hoſpitio, tectoque iuuabit.
Si magna Aſturici cecidit domus: horrida mater,
Pullati proceres, differt vadimonia Prætor.
Tunc gemimus caſus vrbis, tunc odimus ignem.
Ardet adhuc, & iam accurrit qui marmora donet,
Conferat impenſas. hic nuda, & candida ſigna,
Hic aliquid præclarum Euphranoris, & Polycleti,
Hæc Aſianorum vetera ornamenta Deorum,
Hic libros dabit & forulos, mediamque Mineruam,
Hic modium argenti: meliora, & plura reponit
Perſicus orborum lautiſſimus, & merito iam
Suſpectus, tanquam ipſe ſuas incenderit ædes.
Si potes auelli Circenſibus, optima Soræ,
Aut Fabrateriæ domus, aut Fruſinone paratur.
Quanti nunc tenebras vnum conducis in annum!
Hortulus heic, puteuſque breuis, nec reſte mouendus,

In tenueis plantas facili defunditur hauſtu.
Viue bidentis amans, & culti villicus horti:
Vnde epulum poſſis centum dare Pythagoreis.
Eſt aliquid quocunque loco, quocunque receſſu
Vnius ſeſe dominum feciſſe lacertæ.
Plurimus heic æger moritur vigilando: ſed illum
Languorem peperit cibus imperfectus, & hærens
Ardenti ſtomacho. nam quæ meritoria ſomnum
Admittunt? magnis opibus dormitur in vrbe.
Inde caput morbi: rhedarum tranſitus arcto
Vicorum inflexu, & ſtantis conuicia mandræ
Eripient ſomnum Druſo, vitulíſque marinis.
Si vocat officium, turba cedente vehetur
Diues, & ingenti curret ſuper ora Liburno,
Atque obiter leget, aut ſcribet, vel dormiet intus.
Namque facit ſomnum clauſa lectica feneſtra.
Ante tamen veniet: nobis properantibus obſtat
Vnda prior: magno populus premit agmine lumbos
Qui ſequitur: ferit hic cubito, ferit aſſere duro
Alter: at hic tignum capiti incutit, ille metretam.
Pinguia crura luto, planta mox vndique magna
Calcor, & in digito clauus mihi militis hæret.
Nonne vides quanto celebretur ſportula fumo?
Centum conuiuæ: ſequitur ſua quenque culina.
Corbulo vix ferret tot vaſa ingentia, tot res
Impoſitas capiti, quas recto vertice portat
Seruulus infelix, & curſu ventilat ignem.
Scinduntur tunicæ ſartæ: modo longa coruſcat
Serraco veniente abies, atque altera pinum
Plauſtra vehunt, nutant alte, populoque minantur.
Nam ſi procubuit, qui ſaxa Liguſtica portat
Axis, & euerſum fudit ſuper agmina montem,

Quid ſupereſt de corporibus? quis membra, quis oſſa
Inuenit? obtritum vulgi perit omne cadauer
More animæ. domus interea ſecura puellas
Iam lauat, & buccâ foculum excitat, & ſonat vnctis
Strigilibus, & pleno componit lintea gutto.
Hæc inter pueros variè properantur: at ille
Iam ſedet in ripa, tetrumque nouicius horret
Porthmea, nec ſperat cænoſi gurgitis alnum
Infelix, nec habet quem porrigat ore trientem.
Reſpice nunc alia, ac diuerſa pericula noctis:
Quod ſpatium tectis ſublimibus, vnde cerebrum
Teſta ferit, quoties rimoſa, & curta feneſtris
Vaſa cadunt, quando percuſſum pondere ſignent,
Et lædant ſilicem. poſſis ignauus haberi,
Et ſubiti caſus improuidus, ad cœnam ſi
Inteſtatus eas. adeo tot fata, quot illa
Nocte patent vigiles, te prætereunte, feneſtræ.
Ergo optes, votumque feras miſerabile tecum,
Vt ſint contentæ patulas defundere peluis.
Ebrius, ac petulans, qui nullum forte cecidit,
Dat pœnas, noctem patitur lugentis amicum
Peleidæ, cubat in faciem, mox deinde ſupinus:
Ergo non aliter poterit dormire. quibuſdam
Somnum rixa facit: ſed quamuis improbus annis,
Atque mero feruens, cauet hunc, quem coccina læna
Vitari iubet, & comitum longiſſimus ordo:
Multum præterea flammarum, & aenea lampas.
Me, quem Luna ſolet deducere, vel breue lumen
Candelæ, cuius diſpenſo, & tempero filum,
Contemnit. miſeræ cognoſce procœmia rixæ,
Si rixa eſt, vbi tu pulſas, ego vapulo tantum.
Stat contra, ſtarique iubet, parere neceſſe eſt.

Nam quid agas: cum te furioſus cogat, & idem
Fortior? vnde venis? exclamat. cuius aceto,
Cuius conche tumes? quis tecum ſectile porrum
Sutor, & elixi veruecis labra comedit?
Nil mihi reſpondes? aut dic, aut accipe calcem.
Ede, vbi conſiſtas, in qua te quæro proſeucha.
Dicere, ſi tentes aliquid, tacitúſue recedas,
Tantundem eſt: feriunt pariter: vadimonia deinde
Irati faciunt. libertas pauperis hæc eſt.
Pulſatus rogat, & pugnis conciſus adorat,
Vt liceat paucis cum dentibus inde reuerti.
Nec tamen hæc tantum metuas: nam qui ſpoliet te
Non deerit, clauſis domibus poſtquam omnis vbique
Fixa catenatæ ſiluit compago tabernæ.
Interdum & ferro ſubitus graſſator agit rem,
Armato quoties tuta cuſtode tenentur
Et Pomptina palus, & Gallinaria pinus.
Sic inde huc omnes tanquam ad viuaria currunt.
Qua fornace graues, qua non incude catenæ?
Maximus in vinclis ferri modus, vt timeas, ne
Vomer deficiat, ne marræ, & ſarcula deſint.
Felices proauorum atauos, felicia dicas
Sæcula, quæ quondam ſub regibus, atque tribunis
Viderunt vno contentam carcere Romam.
His alias poteram, & plureis ſubnectere cauſſas:
Sed iumenta vocant, & Sol inclinat: eundum eſt.
Nam mihi commota iam dudum mulio virga
Adnuit. ergo vale noſtri memor: & quoties te
Roma tuo refici properantem reddet Aquino,
Me quoque ad Heluinã Cererẽ, Veſtãque Dianam
Conuerte a Cumis: ſatyrarum ego, ni pudet illas,
Auditor gelidos veniam caligatus in agros.

IV.

ECCE iterum Criſpinus & eſt mihi ſæpe vocandus
Ad parteis. monſtrum nulla virtute redemtum
A vitijs, æger, ſolaque libidine fortis:
Delicias viduæ tantum ſpernatur adulter.
Quid refert igitur quantis iumenta fatiget
Porticibus, quanta nemorum vectetur in vmbra,
Iugera quot vicina foro, quas emerit ædes?
Nemo malus felix, minime corruptor & idem
Inceſtus, cum quo nuper vittata iacebat
Sanguine adhuc viuo terram ſubitura ſacerdos
Sed nunc de factis leuioribus: & tamen alter
Si feciſſet idem, caderet ſub iudice morum.
Nam quod turpe bonis, Titio, Seioque, decebat
Criſpinum. quid agas: cum dira, & fœdior omni
Crimine perſona eſt? mullum ſex millibus emit,
Æquantem ſane paribus ſeſtertia libris,
Vt perhibent, qui de magnis maiora loquuntur.
Conſilium laudo artificis, ſi munere tanto
Præcipuam in tabulis ceram ſenis abſtulit orbi.
Eſt ratio vlterior, magnæ ſi miſit amicæ,
Quæ vehitur cluſo latis ſpecularibus antro.
Nil tale exſpectes: emit ſibi. multa videmus,
Quæ miſer & frugi non fecit Apicius. hoc tu
Succinctus patria quondam Criſpine papyro.
Hoc pretio ſquamæ? potuit fortaſſe minoris
Piſcator, quam piſcis emi. prouincia tanti
Vendit agros: ſed maiores Apulia vendit.
Qualeis tunc epulas ipſum glutiſſe putamus
Induperatorem: cum tot ſeſtertia, partem
Exiguam, & modica ſumtam de margine cœnæ
Purpureus magni ructauit ſcurra Palati,
Iam princeps Equitum, magna qui voce ſolebat,

Vendere municipes facta de merce ſiluros?
Incipe Calliope, licet & conſidere. non eſt
Cantandum, res vera agitur. narrate puellæ
Pierides: proſit mihi vos dixiſſe puellas.
Cum iam ſemianimum laceraret Flauius orbem
Vltimus, & caluo ſeruiret Roma Neroni,
Incidit Adriaci ſpatium admirabile rhombi
Ante domum Veneris, quã Dorica ſuſtinet Ancon,
Impleuitque ſinus: neque enim minor hæſerat illis,
Quos operit glacies Mæotica, ruptaque tandem
Solibus effundit torpentis ad oſtia Ponti
Deſidia tardos, & longo frigore pingueis.
Deſtinat hoc monſtrum cymbæ, linique magiſter
Pontifici ſummo. quis enim proponere talem,
Aut emere auderet: cum plena & litora multo
Delatore forent: diſperſi protinus algæ
Inquiſitores agerent cum remige nudo,
Non dubitaturi fugitiuum dicere piſcem,
Depaſtumque diu viuaria Cæſaris: inde
Elapſum veterem ad dominum debere reuerti?
Si quid Palfurio, ſi credimus Armillato,
Quidquid conſpicuum, pulcrumque eſt æquore toto,
Res fiſci eſt, vbicunque natat: donabitur ergo,
Ne pereat, iam letifero cedente pruinis
Autumno, iam quartanam ſperantibus ægris.
Stridebat deformis hiems, prædamque recentem
Seruabat: tamen hic properat, velut vrgeat Auſter.
Vtque lacus ſuberant, vbi quanquam diruta, ſeruat
Ignem Troianum, & Veſtam colit Alba minorem,
Obſtitit intranti miratrix turba parumper,
Vt ceſſit: facili patuerunt cardine valuæ.
Excluſi ſpectant admiſſa opſonia patres.

Fabricio, patriam vt rhombi memoraret, & annos.
Quidnam igitur cenſes? conciditur? abſit ab illo
Dedecus hoc, Montanus ait. teſta alta paretur,
Quæ tenui muro ſpatioſum colligat orbem.
Debetur magnus patinæ, ſubituſque Prometheus.
Argillam, atque rotam citius properate: ſed ex hoc
Tempore iam, Cæſar, figuli tua caſtra ſequantur.
Vicit digna viro ſententia: nouerat ille
Luxuriam imperij veterem, nocteſque Neronis
Iam medias, aliamque famem cum pulmo Falerno
Arderet. nulli maior fuit vſus edendi
Tempeſtate mea. Circeis nata forent, an
Lucrinum ad ſaxum, Rutupinoue edita fundo
Oſtrea, callebat primo deprendere morſu,
Et ſemel adſpecti litus dicebat echini.
Surgitur, & miſſo proceres exire iubentur
Concilio: quos Albanam dux magnus in arcem
Traxerat attonitos, & feſtinare coactos,
Tanquam de Catthis aliquid, toruiſque Sycambris
Dicturus, tanquam & diuerſis partibus orbis
Anxia præcipiti veniſſet epiſtola pinna.
Atque vtinam his potius nugis tota illa dediſſet
Tempora ſæuitiæ: claras quibus abſtulit vrbi,
Illuſtreſque animas impune, & vindice nullo.
Sed perijt, poſtquam cerdonibus eſſe timendus
Cœperat: hoc nocuit Lamiarum cæde madenti.

V.

SI *te propoſiti nondum pudet, atque eadem eſt mens*
Vt bona ſumma putes aliena viuere quadra,
Si potes illa pati, quæ nec Sarmentus iniquas
Cæſaris ad menſas, nec vilis Gabba tuliſſet,
Quamuis iurato metuam tibi credere teſti.

Ventre

Ventre nihil noui frugalius: hoc tamen ipſum
Defeciſſe puta, quod inani ſufficit aluo.
Nulla crepido vacat? nuſquam pons, & tegetis pars
Dimidia breuior? tantine iniuria cenæ?
Tam ieiuna fames cum poſſis honeſtius illic
Et tremere, & ſordes farris mordere canini?
Primo fige loco, quod tu diſcumbere iuſſus
Mercedem ſolidam veterum capis officiorum.
Fructus amicitiæ magnæ, cibus: imputat hunc Rex,
Et, quamuis rarum, tamen imputat. ergo duos poſt
Si libuit menſeis neglectum adhibere clientem,
Tertia ne vacuo ceſſaret culcita lecto,
Vna ſimus, ait. votorum ſumma: quid vltra
Quæris? habet Trebius propter quod rumpere ſomnũ
Debeat, & ligulas dimittere, ſollicitus, ne
Tota ſalutatrix iam turba peregerit orbem
Sideribus dubijs, aut illo tempore, quo ſe
Frigida circumagunt pigri ſerraca Bootæ.
Qualis cena tamen? vinum quod ſuccida nolit
Lana pati: de conuiua Corybanta videbis.
Iurgia proludunt: ſed mox & pocula torques
Saucius, & rubra deterges vulnera mappa:
Inter vos quoties, libertorumque cohortem
Pugna Saguntina feruet commiſſa lagena:
Ipſe capillato diffuſum Conſule potat,
Calcatamque tenet bellis ſocialibus vuam,
Cardiaco nunquam cyathum miſſurus amico.
Cras bibet Albanis aliquid de montibus, aut de
Setinis, cuius patriam, titulumque ſenectus
Deleuit multa veteris fuligine teſtæ:
Quale coronati Thraſea, Heluidiuſque bibebant,
Brutorum, & Caſſi natalibus. ipſe capaces

Ruſticus ille tuus ſumit trechedipna, Quirine,
Et ceromatico fert niceteria collo.
Hic alta Sicyone, aſt hic Amydone relicta,
Hic Andro, ille Samo, hic Trallibus, aut Alabandis,
Eſquilias, dictumque petunt a vimine collem,
Viſcera magnarum domuum, dominique futuri.
Ingenium velox, audacia perdita, ſermo
Promtus, & Iſæo torrentior. ede, quid illum
Eſſe putes? quemuis hominem ſecum attulit ad nos.
Grammaticus, rhetor, geometres, pictor, aliptes,
Augur, ſchœnabotes, medicus, magus: omnia nouit.
Græculus eſuriens in cælum, iuſſeris, ibit.
Ad ſummam non Maurus erat, ne Sarmata, nec Thrax,
Qui ſumſit pennas, medijs ſed natus Athenis.
Horum ego non fugiam conchylia? me prior ille
Signabit, fultuſque toro, meliore recumbet
Aduectus Romam, quo prunæ, & cottona vento?
Vſque adeo nihil eſt, quod noſtra infantia cælum
Hauſit Auentini bacca nutrita Sabina?
Quid, quod adulanti gens prudentiſſima laudat
Sermonem indocti, faciem deformis amici,
Et longum inualidi collum ceruicibus æquat
Herculis, Antæum procul a tellure tenentis?
Miratur vocem anguſtam, qua deterius nec
Ille ſonat, quo mordetur gallina marito.
Hæc eadem licet & nobis laudare: ſed illis
Creditur, an melior cum Thaida ſuſtinet, aut cum
Vxorem comœdus agit, vel Dorida nullo
Cultam palliolo? mulier nempe ipſa videtur,
Non perſona loqui: vacua, & plana omnia dicas
Infra ventriculum, & tenui diſtantia rima.
Nec tamen Antiochus, nec erit mirabilis illic

Aut Stratocles, aut cum molli Demetrius Hæmo.
Natio comœda eſt. rides? maiore cachinno
Concutitur: flet, ſi lacrymas conſpexit amici,
Nec dolet: igniculum brumæ ſi tempore poſcas,
Accipit endromidem: ſi dixeris æſtuo, ſudat.
Non ſumus ergo pares: melior qui ſemper, & omni
Nocte, dieque poteſt alienum ſumere vultum,
A facie iactare manus, laudare paratus
Si bene ructauit, ſi rectum minxit amicus,
Si trulla inuerſo crepitum dedit aurea fundo.
Præterea ſanctum nihil eſt, & ab inguine tutum:
Non matrona Laris, non filia virgo, neque ipſe
Sponſus læuis adhuc, non filius ante pudicus.
Horum ſi nihil eſt, auiam reſupinat amici.
Scire volunt ſecreta domus, atque inde timeri.
Et quoniam cœpit Græcorum mentio, tranſi
Gymnaſia, atque audi facinus maioris abollæ.
Stoicus occidit Baream delator amicum,
Diſcipulumque ſenex, ripa nutritus in illa,
Ad quam Gorgonei delapſa eſt pinna caballi.
Non eſt Romano cuiquam locus heic, vbi regnat
Protogenes aliquis, vel Diphilus, aut Hermarcus:
Qui gentis vitio, nunquam partitur, amicum
Solus habet. nam, cum facilem ſtillauit in aurem
Exiguum de natura, patriaque veneno,
Limine ſummoueor: perierunt tempora longi
Seruitij: nuſquam minor eſt iactura clientis.
Quod porro officium, ne nobis blandiar, aut quod
Pauperis heic meritum: ſi curet nocte togatus
Currere, cum Prætor lictorem impellat, & ire
Præcipitem iubeat dudum vigilantibus orbis,
Nec prior Albinam, & Modiam collega ſalutet?

Diuitis heic ſerui cludit latus ingenuorum
Filius: alter enim, quantum in legione Tribuni
Accipiunt, donat Caluinæ, vel Catienæ,
Vt ſemel, atque iterum ſuper illam palpitet: at tu,
Cum tibi veſtiti facies ſcorti placet, hæres,
Et dubitas alta Chionen deducere ſella.
Da teſtem Romæ, tam ſanctum quam fuit hoſpes
Numinis Idæi: procedat vel Numa, vel qui
Seruauit trepidam flagranti ex æde Mineruam:
Protinus ad cenſum. de moribus vltima fiet
Quæſtio: quot paſcit ſeruos, quot poſſidet agri
Iugera, quam multa, magnaque paropſide cenat?
Quantum quiſque ſua nummorum ſeruat in arca,
Tantum habet & fidei. iures licet & Samothracum,
Et noſtrorum aras, contemnere fulmina pauper
Creditur, atque Deos, Dijs ignoſcentibus ipſis.
Quid, quod materiam præbet cauſſaſque iocorum
Omnibus hic idem ſi fœda, & ſciſſa lacerna,
Si toga ſordidula eſt, & rupta calceus alter
Pelle patet: vel ſi conſuto vulnere craſſum,
Atque recens linum oſtendit non vna cicatrix?
Nil habet infelix paupertas durius in ſe,
Quam quod ridiculos homines facit. exeat, inquit,
Si pudor eſt, & de puluino ſurgat equeſtri,
Cuius res legi non ſufficit, & ſedeant heic
Lenonum pueri quocunque in fornice nati.
Heic plaudat nitidi Præconis filius inter
Pinnirapi cultos iuuenes, iuueneſque laniſtæ.
Sic libitum vano, qui nos diſtinxit, Othoni.
Quis gener heic placuit cenſu minor, atque puellæ
Sarcinulis impar? quis pauper ſcribitur hæres?
Quando in conſilio eſt Ædilibus? agmine facto

Debuerant olim tenues migraſſe Quirites.
Haud facile emergunt, quorum virtutibus obſtat
Res anguſta domi. ſed Romæ durior illis
Conatus: magno hoſpitium miſerabile, magno
Seruorum ventres, & frugi cenula magno.
Fictilibus cenare pudet, quod turpe negauit
Translatus ſubito ad Marſos, menſamque Sabellam,
Contentuſque illic Veneto, duroque cucullo.
Pars magna Italiæ eſt, ſi verum admittimus, in qua
Nemo togam ſumit, niſi mortuus ipſa dierum
Feſtorum herboſo colitur ſi quando theatro
Maieſtas, tandemque redit ad pulpita notum
Exodium, cum perſonæ pallentis hiatum
In gremio matris formidat ruſticus infans:
Æqualeis habitus illic, ſimileſque videbis
Orcheſtram, & populum: clari velamen honoris,
Sufficiunt tunicæ ſummis Ædilibus albæ.
Heic vltra vires habitus nitor: heic aliquid plus,
Quam ſatis eſt: interdum aliena ſumitur arca.
Commune id vitium eſt: heic viuimus ambitioſa
Paupertate omnes. quid te moror? omnia Romæ
Cum pretio. quid das, vt Coſſum aliquando ſalutes:
Vt te reſpiciat clauſo Veiento labello?
Ille metit barbam, crinem hic deponit amati.
Plena domus libris venalibus. accipe, & iſtud
Fermentum tibi habe. præſtare tributa clientes
Cogimur, & cultis augere peculia ſeruis.
Quis timet, aut timuit gelida Præneſte ruinam,
Aut poſitis nemoroſa inter iuga Volſinijs, aut
Simplicibus Gabijs, aut proni Tiburis arce?
Nos vrbem colimus tenui tibicine fultam
Magna parte ſui. nam ſic labentibus obſtat

Villicus, & veteris rimæ contexit hiatum,
Securos pendente iubet dormire ruina.
Viuendum eſt illic, vbi nulla incendia, nulli
Nocte metus. iam poſcit aquam, iam friuola transfert
Vcalegon: tabulata tibi iam tertia fumant:
Tu neſcis. nam ſi gradibus trepidatur ab imis:
Vltimus ardebit, quem tegula ſola tuetur
A pluuia, molles vbi reddunt oua columbæ.
Lectus erat Codro Procula minor, vrceoli ſex,
Ornamentum abaci, nec non & paruulus infra
Cantharus, & recubans ſub eodē marmore Chiron.
Iamque vetus Græcos ſeruabat ciſta libellos,
Et diuina Opici rodebant carmina mures.
Nil habuit Codrus. quis enim negat? & tamen illud
Perdidit infelix totum nihil: vltimus autem
Ærumnæ cumulus, quod nudū, & fruſtra rogantē
Nemo cibo, nemo hoſpitio, tectoque iuuabit.
Si magna Aſturici cecidit domus: horrida mater,
Pullati proceres, differt vadimonia Prætor.
Tunc geminus caſus vrbis, tunc odimus ignem.
Ardet adhuc, & iam accurrit qui marmora donet,
Conferat impenſas. hic nuda, & candida ſigna,
Hic aliquid præclarum Euphranoris, & Polycleti,
Hæc Aſianorum vetera ornamenta Deorum,
Hic libros dabit, & forulos, mediamque Mineruam,
Hic modium argenti: meliora, & plura reponit
Perſicus orborum lautiſſimus, & merito iam
Suſpectus, tanquam ipſe ſuas incenderit ædes.
Si potes auelli Circenſibus, optima Soræ,
Aut Fabrateriæ domus, aut Fruſinone paratur.
Quanti nunc tenebras vnum conducis in annum!
Hortulus heic, puteuſque breuis, nec reſte mouendus,

In tenueis plantas facili diffunditur hauſtu.
Viue bidentis amans, & culti villicus horti:
Vnde epulum poſſis centum dare Pythagoreis.
Eſt aliquid quocunque loco, quocunque receſſu
Vnius ſeſe dominum feciſſe lacertæ.
Plurimus heic æger moritur vigilando: ſed illum
Languorem peperit cibus imperfectus, & hærens
Ardenti ſtomacho. nam quæ meritoria ſomnum
Admittunt? magnis opibus dormitur in vrbe.
Inde caput morbi: rhedarum tranſitus arcto
Vicorum inflexu, & ſtantis conuicia mandræ
Eripient ſomnum Druſo, vitulíſque marinis.
Si vocat officium, turba cedente vehetur
Diues, & ingenti curret ſuper ora Liburno,
Atque obiter leget, aut ſcribet, vel dormiet intus.
Namque facit ſomnum clauſa lectica feneſtra.
Ante tamen veniet: nobis properantibus obſtat
Vnda prior: magno populus premit agmine lumbos
Qui ſequitur: ferit hic cubito, ferit aſſere duro
Alter: at hic tignum capiti incutit, ille metretam.
Pinguia crura luto, planta mox vndique magna
Calcor, & in digito clauus mihi militis hæret.
Nonne vides quanto celebretur ſportula fumo?
Centum conuiuæ: ſequitur ſua quenque culina.
Corbulo vix ferret tot vaſa ingentia, tot res
Impoſitas capiti, quas recto vertice portat
Seruulus infelix, & curſu ventilat ignem.
Scinduntur tunicæ ſartæ: modo longa coruſcat
Serraco veniente abies, atque altera pinum
Plauſtra vehunt, nutant altæ, populóque minantur.
Nam ſi procubuit, qui ſaxa Liguſtica portat
Axis, & euerſum fudit ſuper agmina montem,

Quid ſupereſt de corporibus? quis membra, quis oſſa
Inuenit? obtritum vulgi perit omne cadauer
More animæ. domus interea ſecura puellas
Iam lauat, & buccâ foculum excitat, & ſonat vnctis
Strigilibus, & pleno componit lintea gutto.
Hæc inter pueros varie properantur: at ille
Iam ſedet in ripa, tetrumque nouicius horret
Porthmea, nec ſperat cænoſi gurgitis alnum
Infelix, nec habet quem porrigat ore trientem.
Reſpice nunc alia, ac diuerſa pericula noctis:
Quod ſpatium tectis ſublimibus, vnde cerebrum
Teſta ferit, quoties rimoſa, & curta feneſtris
Vaſa cadunt, quando percuſſum pondere ſignent,
Et lædant ſilicem. poſſis ignauus haberi,
Et ſubiti caſus improuidus, ad cœnam ſi
Inteſtatus eas. adeo tot fata, quot illa
Nocte patent vigiles, te prætereunte, feneſtræ.
Ergo optes, votumque feras miſerabile tecum,
Vt ſint contentæ patulas defundere pelueis.
Ebrius, ac petulans, qui nullum forte cecidit,
Dat pœnas, noctem patitur lugentis amicum
Peleidæ, cubat in faciem, mox deinde ſupinus:
Ergo non aliter poterit dormire. quibuſdam
Somnum rixa facit: ſed quamuis improbus annis,
Atque mero feruens, cauet hunc, quem coccina læna
Vitari iubet, & comitum longiſſimus ordo:
Multum præterea flammarum, & aenea lampas.
Me, quem Luna ſolet deducere, vel breue lumen
Candelæ, cuius diſpenſo, & tempero filum,
Contemnit. miſeræ cognoſce procemia rixæ,
Si rixa eſt, vbi tu pulſas, ego vapulo tantum.
Stat contra, ſtarique iubet, parere neceſſe eſt.

Nam quid agas: cum te furioſus cogat, & idem
Fortior? vnde venis? exclamat. cuius aceto,
Cuius conche tumes? quis tecum ſectile porrum
Sutor, & elixi veruecis labra comedit?
Nil mihi reſpondes? aut dic, aut accipe calcem.
Ede, vbi conſiſtas, in qua te quæro proſeucha.
Dicere, ſi tentes aliquid, tacituſque recedas,
Tantundem eſt: feriunt pariter: vadimonia deinde
Irati faciunt. libertas pauperis hæc eſt.
Pulſatus rogat, & pugnis conciſus adorat,
Vt liceat paucis cum dentibus inde reuerti.
Nec tamen hæc tantum metuas: nam qui ſpoliet te
Non deerit, clauſis domibus poſtquam omnis vbique
Fixa catenatæ ſiluit compago tabernæ.
Interdum & ferro ſubitus graſſator agit rem,
Armato quoties tutæ cuſtode tenentur
Et Pomptina palus, & Gallinaria pinus.
Sic inde huc omnes tanquam ad vinaria currunt.
Qua fornace graues, qua non incude catenæ?
Maximus in vinclis ferri modus, vt timeas, ne
Vomer deficiat, ne marræ, & ſarcula deſint.
Felices proauorum atauos, felicia dicas
Sæcula, quæ quondam ſub regibus, atque tribunis
Viderunt vno contentam carcere Romam.
His alias poteram, & plureis ſubnectere cauſſas:
Sed iumenta vocant, & Sol inclinat: eundum eſt.
Nam mihi commota iam dudum mulio virga
Adnuit. ergo vale noſtri memor: & quoties te
Roma tuo refici properantem reddet Aquino,
Me quoque ad Heluinā Cererē, Veſtāque Dianam
Conuerte a Cumis: ſatyrarum ego, ni pudet illas,
Auditor gelidos veniam caligatus in agros.

IV.

ECCE *iterum Criſpinus & eſt mihi ſæpe vocandus*
Ad parteis. monſtrum nulla virtute redemtum
A vitijs, æger, ſolaque libidine fortis:
Delicias viduæ tantum ſpernatur adulter.
Quid refert igitur quantis iumenta fatiget
Porticibus, quanta nemorum vectetur in vmbra,
Iugera quot vicina foro, quas emerit ædes?
Nemo malus felix, minime corruptor & idem
Inceſtus, cum quo nuper vittata iacebat
Sanguine adhuc viuo terram ſubitura ſacerdos
Sed nunc de factis leuioribus: & tamen alter
Si feciſſet idem, caderet ſub iudice morum.
Nam quod turpe bonis, Titio, Seioque, decebat
Criſpinum. quid agas: cum dira, & fœdior omni
Crimine perſona eſt? mullum ſex millibus emit,
Æquantem ſane paribus ſeſtertia libris,
Vt perhibent, qui de magnis maiora loquuntur.
Conſilium laudo artificis, ſi munere tanto
Præcipuam in tabulis ceram ſenis abſtulit orbi.
Eſt ratio vlterior, magnæ ſi miſit amicæ,
Quæ vehitur cluſo latis ſpecularibus antro.
Nil tale exſpectes: emit ſibi. multa videmus,
Quæ miſer & frugi non fecit Apicius. hoc tu
Succinctus patria quondam Criſpine papyro.
Hoc pretio ſquamæ? potuit fortaſſe minoris
Piſcator, quam piſcis emi. prouincia tanti
Vendit agros: ſed maiores Apulia vendit.
Qualeis tunc epulas ipſum glutiſſe putamus
Induperatorem: cum tot ſeſtertia, partem
Exiguam, & modica ſumtam de margine cœnæ
Purpureus magni ructarit ſcurra Palati,
Iam princeps Equitum, magna qui voce ſolebat

Vendere municipes facta de merce ſiluros?
Incipe Calliope, licet & conſidere. non eſt
Cantandum, res vera agitur. narrate puellæ
Pierides: proſit mihi vos dixiſſe puellas.
Cum iam ſemianimum laceraret Flauius orbem
Vltimus, & caluo ſeruiret Roma Neroni,
Incidit Adriaci ſpatium admirabile rhombi
Ante domum Veneris, quã Dorica ſuſtinet Ancon,
Impleuitque ſinus: neque enim minor hæſerat illis,
Quos operit glacies Mæotica, ruptaque tandem
Solibus effundit torpentis ad oſtia Ponti
Deſidia tardos, & longo frigore pingueis.
Deſtinat hoc monſtrum cymbæ, linique magiſter
Pontifici ſummo. quis enim proponere talem,
Aut emere auderet: cum plena & litora multo
Delatore forent: diſperſi protinus algæ
Inquiſitores agerent cum remige nudo,
Non dubitaturi fugitiuum dicere piſcem,
Depaſtumque diu viuaria Cæſaris: inde
Elapſum veterem ad dominum debere reuerti?
Si quid Palfurio, ſi credimus Armillato,
Quidquid conſpicuum, pulcrumque eſt æquore toto,
Res fiſci eſt, vbicunque natat: donabitur ergo,
Ne pereat, iam letifero cedente pruinis
Autumno, iam quartanam ſperantibus ægris.
Stridebat deformis hiems, prædamque recentem
Seruabat: tamen hic properat, velut vrgeat Auſter.
Vtque lacus ſuberant, vbi quanquam diruta, ſeruat
Ignem Troianum, & Veſtam colit Alba minorem,
Obſtitit intranti miratrix turba parumper,
Vt ceſſit: facili patuerunt cardine valuæ.
Excluſi ſpectant admiſſa opſonia patres.

Prodigio par eſt cum nobilitate ſenectus:
Vnde fit, vt malim fraterculus eſſe Gigantis.
Profuit ergo nihil miſero, quod comminus vrſos
Figebat Numidas, Albana nudus arena
Venator. quis enim iam non inteligat arteis
Patricias? quis priſcum illud miratur acumen
Brute tuum? facile eſt barbato imponere Regi.
Nec melior vultu quamuis ignobilis ibat
Rubrius, offenſæ veteris reus, atque tacendæ,
Et tamen improbior Satyram ſcribente cinædo.
Montani quoque venter adeſt abdomine tardus,
Et matutino ſudans Criſpinus amomo,
Quantum vix redolent duo funera. ſæuior illo
Pompeius tenui iugulos aperire ſuſurro,
Et, qui vulturibus ſeruabat viſcera Dacis
Fuſcus, marmorea meditatus prælia villa:
Et cum mortifero prudens Veiento Catullo,
Qui nunquam viſæ flagrabat amore puellæ,
Grande, & conſpicuũ noſtro quoque tẽpore monſtrũ,
Cæcus adulator, diruſque a ponte ſatelles,
Dignus Aricinos qui mendicaret ad axeis,
Blandaque deuexæ iactaret baſia rhedæ.
Nemo magis rhombum ſtupuit: nam plurima dixit
In læuum conuerſus: at illi dextra iacebat
Bellua: ſic pugnas Cilicis laudabat, & ictus,
Et pegma, & pueros inde ad velaria raptos.
Non cedit Veiento: ſed vt fanaticus œſtro
Percuſſus Bellona tuo diuinat & ingens
Omen habes, inquit, magni, clarique triumphi.
Regem aliquem capies, aut de temone Britanno
Excidet Aruiragus. peregrina eſt bellua. cernis
Erectas in terga ſudes? hoc defuit vnum

Ventre nihil noui frugalius: hoc tamen ipſum
Defeciſſe puta, quod inani ſufficit aluo.
Nulla crepido vacat? nuſquam pons, & tegetis pars
Dimidia breuior? tantine iniuria cenæ?
Tam ieiuna fames cum poſſis honeſtius illic
Et tremere, & ſordes farris mordere canini?
Primo fige loco, quod tu diſcumbere iuſſus
Mercedem ſolidam veterum capis officiorum.
Fructus amicitiæ magnæ, cibus: imputat hunc Rex,
Et, quamuis rarum, tamen imputat. ergo duos poſt
Si libuit menſeis neglectum adhibere clientem,
Tertia ne vacuo ceſſaret culcita lecto,
Vna ſimus, ait. votorum ſumma: quid vltra
Quæris? habet Trebius propter quod rumpere ſomnum
Debeat, & ligulas dimittere, ſollicitus, ne
Tota ſalutatrix iam turba peregerit orbem
Sideribus dubijs, aut illo tempore, quo ſe
Frigida circumagunt pigri ſerraca Bootæ.
Qualis cena tamen? vinum quod ſuccida nolit
Lana pati: de conuiuæ Corybanta videbis.
Iurgia proludunt: ſed mox & pocula torques
Saucius, & rubra deterges vulnera mappa:
Inter vos quoties, libertorumque cohortem
Pugna Saguntina feruet commiſſa lagena:
Ipſe capillato diffuſum Conſule potat,
Calcatamque tenet bellis ſocialibus vuam,
Cardiaco nunquam cyathum miſſurus amico.
Cras bibet Albanis aliquid de montibus, aut de
Setinis, cuius patriam, titulumque ſenectus
Deleuit multa veteris fuligine teſta:
Quale coronati Thraſea, Heluidiuſque bibebant,
Brutorum, & Caſſi natalibus. ipſe capaces

Sed tener, & niueus, mollique ſiligine factus
Seruatur domino. dextram cohibere memento.
Salua ſit artopta reuerentia: finge tamen te
Improbulum, ſupereſt illic qui ponere cogat.
Vis tu conſuetis audax conuiua caniſtris
Impleri, paniſque tui nouiſſe colorem?
Scilicet hoc fuerat, propter quod ſæpe relicta
Coniuge, per montem aduerſum, gelidaſque cucurri
Eſquilias, fremeret ſæua cum grandine vernus
Iuppiter, & multo ſtillaret pænula nimbo.
Adſpice quam longo diſtinguat pectore lancem,
Quæ fertur domino, ſquilla, & quibus vndique ſepta
Aſparagis, qua deſpiciat conuiuia cauda,
Cum venit excelſi manibus ſublata miniſtri.
Sed tibi dimidio conſtrictus cammarus ouo
Ponitur, exigua feralis cena patella.
Ipſe Venafrano piſcem perfundit: at hic, qui
Pallidus affertur miſero tibi caulis, olebit
Laternam. illud enim veſtris datur alueolis, quod
Canna Micipſarum prora ſubuexit acuta:
Propter quod Romæ cum Boccare nemo lauatur,
Quod tutos etiam facit a ſerpentibus atris
Mullus erit domini, quem miſit Corſica, vel quem
Tauromenitanæ rupes, quando omne peractum eſt,
Et iam defecit noſtrum mare. dum gula ſæuit
Retibus aſſiduis penitus ſcrutante macello
Proxima, nec patimur Tyrrhenum creſcere piſcem.
Inſtruit ergo focum prouincia: ſumitur illinc
Quod captator emat Lenas, Aurelia vendat.
Virroni muræna datur, quæ maxima venit
Gurgite de Siculo: nam dum ſe continet Auſter

Et melior fatis donaret homuncio: quantus
Ex nihilo fieres quantus Virronis amicus!
Da Trebio, pone ad Trebium. vis, frater ab ipſis
Ilibus? o nummi, vobis hunc præſtat honorem,
Vos eſtis fratres. dominus tamen, & domini rex
Si vis tu fieri, nullus tibi paruulus aula
Luſerit Æneas, nec filia dulcior illo.
Iucundum, & carum ſterilis facit vxor amicum.
Sed tua nunc Mygale pariat licet, & pueros treis
In gremium patris fundat ſimel, ipſe loquaci
Gaudebit nido: viridem thoraca iubebit
Afferri, minimaſque nuces, aſſemque rogatum,
Ac menſam, quoties paraſitus venerit infans.
Vilibus ancipites fungi ponentur amicis,
Boletus domino: ſed quales Claudius edit
Ante illum vxoris, poſt quem nil amplius edit.
Virro ſibi, & reliquis Virronibus illa iubebit
Poma dari, quorum ſolo paſcaris odore:
Qualia perpetuus Phæacum autumnus habebat,
Credere quæ poſſis ſurrepta ſororibus Afris:
Tu ſcabie frueris mali, quod in aggere rodit,
Qui tegitur parma, & galea, metuenſque flagelli
Diſcit ab hirſuta iaculum torquere capella.
Forſitan inpenſæ Virronem parcere credas.
Hoc agit, vt doleas. nam quæ comœdia, mimus
Quis melior, plorante gula? ergo omnia fiunt,
Si neſcis, vt per lacrymas effundere bilem
Cogaris, preſſoque diu ſtridere molari.
Tu tibi liber homo, & regis conuiua videris:
Captum te nidore ſuæ putat ille culinæ:
Nec male coniectat. quis enim tam nudus, vt illum
Bis ferat, Etruſcum puero ſi contigit aurum,

Vel nodus tantum, & ſignum de paupere loro?
Spes bene cęnandi vos decipit. ecce dabit iam
Semeſum leporem, atque aliquid de clunibus apri.
Ad nos iam veniet minor altilis: inde parato,
Intactoque omnes, & ſtricto pane tacetis.
Ille ſapit, qui te ſic vtitur. omnia ferre
Si potes, & debes, pulſandum vertice raſo
Præbebis quandoque caput, nec dura timebis
Flagra pati, his epulis, & tali dignus amico.

IVN. IVVENALIS SATYR. LIB. II.

VI.

CREDO *pudicitiam Saturno Rege moratam*
In terris, viſamque diu: cum frigida paruas
Præberet ſpelunca domos, ignemque, laremque,
Et pecus, & dominos communi clauderet vmbra:
Sylueſtrem montana torum cum ſterneret vxor
Frondibus & culmo, vicinarumque ferarum
Pellibus: haud ſimilis tibi Cynthia, nec tibi, cuius
Turbauit nitidos extinctus paſſer ocellos:
Sed potanda ferens infantibus vbera magnis,
Et ſæpe horridior glandem ructante marito.
Quippe aliter tunc orbe nouo, cęloque recenti
Viuebant homines; qui rupto robore nati,
Compoſitiue luto nullos habuere parentes.
Multa pudicitiæ veteris veſtigia forſan,
Aut aliqua extiterint, & ſub Ioue, ſed Ioue nondũ
Barbato, nondum Græcis iurare paratis
Per caput alterius, cum furem nemo timeret
Caulibus, & pomis, & aperto viueret horto.
Paullatim deinde ad ſuperos Aſtræa receſſit
Hac comitę, atque duæ pariter fugere ſorores.

Antiquum, & vetus eſt alienum Poſtume lectum
Concutere, atque ſacri Genium contemnere fulcri.
Omne aliud crimen mox ferrea protulit ætas.
Viderunt primos argentea ſecula mœchos.
Conuentum tamen, & pactum, & ſponſalia, noſtra
Tempeſtate paras, iamque a tonſore magiſtro
Pecteris, & digito pignus fortaſſe dediſti,
Certe ſanus eras. vxorem Poſtume ducis?
Dic qua Tiſiphone, quibus exagitare colubris?
Ferre potes dominam ſaluis tot reſtibus vllam?
Cum pateant altæ, caliganteſque feneſtræ?
Cum tibi vicinum ſe præbeat Æmilius pons?
Aut ſi de multis nullus placet exitus, illud
Nonne putas melius, quod tecum puſio dormit,
Puſio qui noctu non litigat? exigit a te
Nulla iacens illic munuſcula, nec queritur, quod
Et lateri parcas, nec, quantum iuſſit, anheles.
Sed placet Vrſidio lex Iulia: tollere dulcem
Cogitat heredem cariturus turture magno,
Mullorumque iubis, & captatore macello.
Quid fieri non poſſe putes, ſi iungitur vlla
Vrſidio? ſi mœchorum notiſſimus olim
Stulta maritali iam porrigit ora capiſtro,
Quem toties texit perituri ciſta Latini?
Quid, quod & antiquis vxor de moribus illi
Quæritur? o medici mediam pertundite venam.
Delicias hominis. Tarpeium limen adora
Pronus, & auratam Iunoni cade iuuencam,
Si tibi contigerit capitis matrona pudici.
Paucæ adeo Cereris vittas contingere dignæ,
Quarum non timeat pater oſcula. necte coronam
Poſtibus, & denſos per limina tende corymbos.

Vnus Iberinæ vir ſufficit? ocyus illud
Extorquebis, vt hæc oculo contenta ſit vno.
Magna tamen fama eſt cuiuſdam rure paterno
Viuentis: viuat Gabijs, vt vixit in agro:
Viuat Fidenis, & agello cedo paterno.
Quis tamen affirmat, nil actum in montibus, aut in
Speluncis? adeo ſenuerunt Iuppiter & Mars?
Porticibuſne tibi monſtratur fœmina voto
Digna tuo? cuneis an habent ſpectacula totis
Quod ſecurus ames, quodque inde excerpere poſſis?
Chironomon Ledam molli ſaltante Bathyllo
Tuccia veſica non imperat: Apula gannit,
Sicut in amplexu ſubitum, & miſerabile longum
Attendit Thymele: Thymele tunc ruſtica diſcit.
Aſt aliæ, quoties aulæa recondita ceſſant,
Et vacuo, clauſoque ſonant fora ſola theatro,
Atque a plebeis longe Megaleſia, triſtes
Perſonam, thyrſumque tenent, & ſubligar Acne.
Vrbicus exodio riſum mouet Attellanæ
Geſtibus Autonoes: hunc diligit Ælia pauper.
Soluitur his magno comœdi fibula: ſunt quæ
Chryſogonum cantare vetent: Hiſpulla tragœdo
Gaudet. an exſpectas, vt Quintilianus ametur?
Accipis vxorem, de qua citharœdus Echion,
Aut Glaphyrus fiat pater, Ambroſiuſque choraules.
Longa per anguſtos figamus pulpita vicos:
Ornentur poſtes, & grandi ianua lauro,
Vt teſtudineo tibi, Lentule, conopeo
Nobilis Euryalum myrmillonem exprimat infans.
Nupta Senatori comitata eſt Hippia ludum
Ad Pharon, & Nilum, famoſaque mœnia Lagi,
Prodigia & mores vrbis damnante Canopo.

Immemor illa domus, & coniugis, atque ſororis,
Nil patriæ indulſit, ploranteiſque improba gnatos,
Vtque magis ſtupeas, ludos Paridemque reliquit.
Sed quanquam in magnis opibus, plumaque paterna,
Et ſegmentatis dormiſſet paruula cunis,
Contemſit pelagus: famam contemſerat olim,
Cuius apud molleis minima eſt iactura cathedras.
Tyrrhenos igitur fluctus, lateque ſonantem
Pertulit Ionium conſtanti pectore, quamuis
Mutandum toties eſſet mare. iuſta pericli
Si ratio eſt, & honeſta; timent, pauidoque gelantur
Pectore, nec tremulis poſſunt inſiſtere plantis.
Fortem animum præſtant rebus, quas turpiter audent.
Si iubeat coniux, durum eſt conſcendere nauim;
Tunc ſentina grauis, tunc ſummus vertitur aer:
Quæ mœchũ ſequitur, ſtomacho valet. illa maritum
Conuomit: hac inter nautas & prandet, & errat
Per puppem, & duros gaudet tractare rudenteis.
Qua tamen exarſit forma, qua capta iuuenta
Hippia? quid vidit, propter quod ludia dici
Suſtinuit? nam Sergiolus iam radere guttur
Cœperat, & ſecto requiem ſperare lacerto.
Præterea multa in facie deformia; ſicut
Attritus galea, mediiſque in naribus ingens
Gibbus, & acre malum ſemper ſtillantis ocelli.
Sed gladiator erat. facit hoc illos Hyacinthos:
Hoc pueris, patriæque, hoc prætulit illa ſorori,
Atque viro. ferrum eſt, quod amant. hic Sergius idem
Accepta rude cœpiſſet Veiento videri.
Quid priuata domus, quid fecerit Hippia curas?
Reſpice riualeis Diuorum: Claudius audi
Quæ tulerit. dormire virum cum ſenſerat uxor,

Auſa Palatino tegetem præferre cubili,
Sumere nocturnos meretrix Auguſta cucullos,
Linquebat comite ancilla non amplius vna:
Sed nigrum flauo crinem abſcondente galero,
Intrauit calidum veteri centone lupanar,
Et cellam vacuam: atque ſuam: tunc nuda papillis
Proſtitit auratis, titulum mentita Lyciſcæ,
Oſtenditque tuum generoſe Britannice ventrem.
Excepit blandè intranteis, atque æra popoſcit:
Mox, lenone ſuas iam dimittente puellas,
Triſtis abit: ſed quod potuit, tamen vltima cellam
Clauſit, adhuc ardens rigidæ tentigine vuluæ,
Et laſſata viris, necdum ſatiata receſſit.
Obſcuriſque genis turpis, fumoque lucernæ
Fœda lupanaris tulit ad puluinar odorem.
Hippomanes, carmenque loquar, coctumque venenum,
Priuignoque datum? faciunt grauiora coactæ
Imperio ſexus, minimumque libidine peccant.
Optima ſed quare Cenſennia teſte marito?
Bis quingenta dedit, tanti vocat ille pudicam,
Nec pharetris Veneris macer eſt, aut lampade feruet:
Inde faces ardent, veniunt a dote ſagittæ.
Libertas emitur: coram licet innuat, atque
Reſcribat, vidua eſt, locuples quæ nupſit auaro.
Cur deſiderio Bibulæ Sertorius ardet?
Si verum excutias, facies, non vxor amatur.
Tres rugæ ſubeant, & ſe cutis arida laxet,
Fiant obſcuri dentes, oculique minores:
Collige ſarcinulas dicet libertus, & exi,
Iam grauis es nobis, & ſæpe emungeris, exi
Ocyus, & propera: ſicco venit altera naſo.
Interea calet, & regnat, poſcitque maritum.

Paſtores, & ouem Canuſinam, vlmoſque Falernas.
Quantulum in hoc? pueros omneis, ergaſtula tota,
Quodque domi non eſt, & habet vicinus, ematur.
Menſe quidem bruma, quo iam mercator Iaſon
Clauſus, & armatis obſtat caſa candida nautis,
Grandia tolluntur cryſtallina, maxima rurſus
Myrrhina, deinde adamas notiſſimus, & Bernices
In digito factus pretioſior: hunc dedit olim
Barbarus inceſtæ, dedit hunc Agrippa ſorori,
Obſeruant vbi feſta mero pede ſabbata Reges,
Et vetus indulget ſenibus clementia porcis.
Nullane de tantis gregibus tibi digna videtur?
Sit formoſa, decens, diues, fecunda, vetuſtos
Porticibus diſponat auos, intactior omni,
Crinibus effuſis, bellum dirimente Sabinas
Rara auis in terris, nigroque ſimillima cycno.
Quis feret vxorem, cui conſtant omnia? malo,
Malo Venuſinam, quam te Cornelia mater
Graccorum, ſi cum magnis virtutibus adfers
Grande ſupercilium, & numeras in dote triumphos.
Tolle tuum precor Hannibalem, victumque Syphacem
In caſtris, & cum tota Carthagine migra.
Parce precor, Pæan & tu depone ſagittas,
Nil pueri faciunt, ipſam configite matrem,
Amphion clamat: ſed Pæan contrahit arcum.
Extulit ergo greges natorum, ipſumque parentem,
Dum ſibi nobilior Latonæ gente videtur,
Atque eadem ſcrofa Niobe fecundior alba.
Quæ tanti grauitas, quæ forma, vt ſe tibi ſemper
Imputet? huius enim rari ſummique voluptas
Nulla boni, quoties animo corrupta ſuperbo
Plus aloes quam mellis habet. quis deditus autem

Vſque adeo eſt, vt non illam, quam laudibus effert,
Horreat, inque diem ſeptenis oderit horis?
Quædam parua quidem, ſed non toleranda maritis.
Nam quid rancidius, quam quod ſe non putat vlla
Formoſam, niſi quæ de Tuſca Græcula facta eſt?
De Sulmonenſi mera Cecropis? omnia Græce,
Cum ſit turpe magis noſtris neſcire Latine.
Hoc ſermone pauent, hoc iram, gaudia, curas,
Hoc cuncta effundunt animi ſecreta. quid vltra?
Concumbunt Græce. dones tamen iſta puellis:
Tune etiam, quam ſextus & octogeſimus annus
Pulſat, adhuc Græce? non eſt hic ſermo pudicus
In vetula, quoties laſciuum interuenit illud,
ΖΩΗ ΚΑΙ ΨΥΧΗ modo ſub lodice relictis
Vteris in turba. quod enim non excitet inguen
Vox blanda, & nequam? digitos habet, vt tamē omnes
Subſidant pennæ. dicas hæc mollius Æmo,
Quanquam & Carpophoro, facies tua cōputat annos.
Si tibi legitimis pactam, iunctamque tabellis
Non es amaturus: ducendi nulla videtur
Cauſſa: nec eſt, quare cenam, & muſtacea perdas
Labente officio, crudis donanda: nec illud,
Quod prima pro nocte datur, cum lance beata
Dacicus, & ſcripto radiat Germanicus auro.
Si tibi ſimplicitas vxoria, deditus vni
Eſt animus: ſummitte caput ceruice parata
Ferre iugum: nullam inuenies, quæ parcat amanti.
Ardeat ipſa licet, tormentis gaudet amantis,
Et ſpolijs. igitur longe minus vtilis illi
Vxor, quiſquis erit bonus, optanduſque maritus.
Nil vnquam inuita donabis coniuge: vendes
Hac obſtante nihil: nihil, hæc ſi nolet, emetur.

Hæc dabit affectus: ille excludatur amicus
Iam ſenior, cuius barbam tua ianua vidit.
Teſtandi cum ſit lenonibus, atque laniſtis
Libertas, & iuris idem contingat arena,
Non vnus tibi riualis dictabitur heres.
Pone crucem ſeruo. meruit quo crimine ſeruus
Supplicium? quis teſtis adeſt? quis detulit? audi,
Nulla vnquam de morte hominis cunctatio longa eſt.
O demens, ita ſeruus homo eſt? nil fecerit, eſto.
Hoc volo, ſic iubeo, ſit pro ratione voluntas.
Imperat ergo viro: ſed mox hæc regna relinquit
Permutatque domos, & flammea conterit: inde
Aduolat, & ſpreti repetit veſtigia lecti.
Ornatas paullo ante fores, pendentia linquit
Vela domus, & adhuc virideis in limine ramos.
Sic creſcit numerus, ſic fiunt octo mariti,
Quinque per autumnos: titulo res digna ſepulcri.
Deſperanda tibi ſalua concordia ſocru:
Illa docet ſpolijs nudi gaudere mariti:
Illa docet, miſſis a corruptore tabellis,
Nil rude, nec ſimplex reſcribere: decipit illa
Cuſtodes, aut ære domat: tunc corpore ſano
Aduocat Archigenen, oneroſaque pallia iactat.
Abditus interea latet, & ſecretus adulter,
Impatienſque moræ ſilet & præputia ducit.
Scilicet exſpectas, vt tradat mater honeſtos,
Atque alios mores, quam quos habet? vtile porro
Filiolam turpi vetulæ producere turpem.
Nulla fere cauſſa eſt, in qua non fœmina litem
Mouerit. accuſat Manilia, ſi rea non eſt.
Componunt ipſæ per ſe, formantque libellos,
Principium, atque locos Celſo dictare paratæ.

Endromidas Tyrias, & femineum ceroma
Quis neſcit? vel quis non vidit vulnera pali?
Quem cauat aſſiduis ſudibus, ſcutoque laceſſit,
Atque omneis implet numeros digniſſima prorſus
Florali matrona tuba, niſi ſi quid in illo
Pectore plus agitat, veræque paratur arenæ.
Quem præſtare poteſt mulier galeata pudorem?
Quæ fugit a ſexu, vires amat: hæc tamen ipſa
Vir nollet fieri. nam quantula noſtra voluptas!
Quale decus rerum, ſi coniugis auctio fiat,
Balteus, & manicæ, & criſtæ, cruriſque ſiniſtri
Dimidium tegmen: vel ſi diuerſa mouebit
Prœlia, tu felix ocreas vendente puella.
Hæ ſunt, quæ tenui ſudant in cyclade, quarum
Delicias & panniculus bombycinus vrit.
Aſpice quo fremitu monſtratos perferat ictus,
Et quanto galeæ curuetur pondere, quanta
Poplitibus ſedeat, quam denſo faſcia libro,
Et ride, poſitis ſcaphium cum ſumitur armis.
Dicite vos neptes Lepidi, cæcive Metelli
Gurgitis aut Fabij, quæ ludia ſumſerit vnquam
Hos habitus? quando ad palum gemat vxor Aſylli?
Semper habet liteis, alternaque iurgia lectus,
In quo nupta iacet: minimum dormitur in illo.
Cum grauis illa viro; tunc orba tigride peior,
Cum ſimulat gemitus occulti conſcia facti.
Aut odit pueros, aut ficta pellice plorat,
Vberibus ſemper lacrymis, ſemperque paratis
In ſtatione ſua, atque exſpectantibus illam,
Quo iubeat manare modo: tu credis amorem,
Tu tibi tunc vruca places, fletumque labellis
Exorbes, quæ ſcripta, & quot lecture tabellas,

Si tibi Zelotypæ retegantur ſcrinia mœchæ!
Sed iacet in ſerui complexibus, aut Equitis. dic,
Dic aliquem ſodes, hic Quintiliane colorem.
Hæremus. dic ipſa. olim conuenerat, inquit,
Vt faceres tu quod velles: nec non ego poſſem
Indulgere mihi: clames licet, & mare cœlo
Confundas, homo ſum. nihil eſt audacius illis
Deprenſis. iram atque animos a crimine ſumunt.
Vnde hæc monſtra tamen, vel quo de fonte requiris?
Præſtabat caſtas humilis fortuna Latinas
Quondam, nec vitijs contingi parua ſinebant
Tecta labor, ſomnique breues, & vellere Tuſco
Vexatæ, duræque manus, ac proximus vrbi
Hannibal, & ſtantes Collina turre mariti.
Nunc patimur longæ pacis mala: ſæuior armis
Luxuria incubuit, victumque vlciſcitur orbem.
Nullum crimen abeſt, facinuſque libidinis, ex quo
Paupertas Romana perit: hinc fluxit ad Indos,
Et Sybaris colleis: hinc & Rhodos, & Miletos
Atque coronatũ, & petulãs, madidumque Tarentum:
Prima peregrinos obſcena pecunia mores
Intulit, & turpi fregerunt ſæcula luxu
Diuitiæ molles. quid enim Venus ebria curat?
Inguinis, & capitis quæ ſint diſcrimina, neſcit.
Grandia quæ medijs iam noctibus oſtrea mordet,
Cum perfuſa mero ſpument vnguenta Falerno,
Cum bibitur concha, cum iam vertigine tectum
Ambulat, & geminis exſurgit menſa lucernis:
I nunc & dubita, qua ſorbeat aera ſanna
Tullia, quod dicat nota Collacia Mauræ,
Maura pudicitiæ veterem cum præterit aram.
Noctibus heic ponunt lecticas, micturiunt heic

Effigiemque Deæ longis ſiphonibus implent,
Inque vices equitant, ac Luna teſte mouentur.
Inde domos abeunt: tu calcas luce reuerſa
Coniugis vrinam magnos viſurus amicos.
Nota Bonæ ſecreta Deæ, cum tibia lumbos
Incitat, & cornu pariter, vinoque feruntur
Attonitæ, crinemque rotant, vlulantque Priapi
Mænades, o quantus tunc illis mentibus ardor
Concubitus! quæ vox ſaltante libidine! quantus
Ille meri veteris per crura madentia torrens!
Lenonum ancillas poſita Sauſeia corona
Prouocat, attollit pendentis præmia coxæ:
Ipſa Medullinæ frictum criſantis adorat.
Palmam inter dominas virtus natalibus æquat.
Nil ibi per ludum ſimulabitur: omnia fient
Ad verum, quibus incendi iam frigidus æuo
Laomedontiades, & Neſtoris hernia poſſit.
Tunc prurigo moræ impatiens, tunc femina ſimplex,
Et toto pariter repetitus clamor ab antro.
Iam fas eſt: admitte viros. iam dormit adulter?
Illa iubet ſumto iuuenem properare cucullo.
Si nihil eſt, ſeruis incurritur. abſtuleris ſpem
Seruorum, veniet conductus aquarius. hic ſi
Quæritur, & deſunt homines: mora nulla per ipſam,
Quo minus impoſito clunem ſummittat aſello.
Atque vtinam ritus veteres, & publica ſaltem
His intacta malis agerentur ſacra: ſed omnes
Nouerunt Mauri, atque Indi, quæ pſaltria penem
Maiorem, quam ſunt duo Cæſaris Anticatones,
Illuc, teſticuli ſibi conſcius vnde fugit mus,
Intulerit, vbi velari pictura iubetur,
Quæcunque alterius ſexus imitata figuram eſt.

Et quis

Et quis tunc hominũ contemtor numinis? aut quis
Sympullum ridere Numæ, nigrumque catinum,
Et Vaticano fragileis de monte patellas
Auſus erat? ſed nunc ad quas non Clodius aras?
Audio quid veteres olim moneatis amici:
Pone ſeram: cohibe. ſed quis cuſtodiet ipſos
Cuſtodes? cauta eſt, & ab illis incipit uxor.
Iamque eadem ſummis pariter minimiſque libido:
Nec melior, ſilicem pedibus quæ conterit atrum
Quam quæ longorum vehitur ceruice Syrorum.
Vt ſpectet ludos, conducit Ogulnia veſtem,
Conducit comites, ſellam, ceruical, amicas,
Nutricem, & flauam, cui det mandata, puellam.
Hæc tamen argenti ſupereſt quodcunque paterni
Lanibus athletis, ac vaſa nouiſſima donat.
Multis res anguſta domi. ſed nulla pudorem
Paupertatis habet, nec ſe metitur ad illum,
Quem dedit hæc, poſuitque modũ. tamen vtile quid ſit
Proſpiciunt aliquando viri: frigus'que, famemque
Formica tandem quidam expauere magiſtra.
Prodiga non ſentit pereuntem fœmina cenſum:
At, velut exhauſta rediuiuus pullulet arca
Nummus, & e pleno tollatur ſemper aceruo,
Non unquam reputant, quanti ſibi gaudia conſtent.
Sunt quas eunuchi imbelles, ac mollia ſemper
Oſcula delectent, & deſperatio barbæ,
Et quod abortiuo non eſt opus. illa voluptas
Summa tamen, quod iam calida matura iuuenta
Inguina traduntur medicis, iam pectine nigro.
Ergo exſpectatos, ac iuſſos, creſcere primum
Teſticulos, poſtquam cœperunt eſſe bilibres,
Tonſoris damno tantum rapit Heliodorus.

Conſpicuus longe, cunctiſque notabilis intrat
Balnea, nec dubie cuſtodem vitis, & horti
Prouocat, a domina factus ſpado. dormiat ille
Cum domina. ſed tu iam durum, Poſthume, iamque
Tundendum eunucho Bromium committere noli.
Si gaudet cantu: nullius fibula durat,
Vocem vendentis Prætoribus: organa ſemper
In manibus: denſi radiant teſtudine tota
Sardonyches: criſpo numerantur pectine chordæ,
Quo tener Hedymeles operas dedit: hunc tenet, hoc ſe
Solatur, gratoque indulget baſia plectro.
Quædam de numero Lamiarum, ac nominis Appi,
Et farre, & vino Ianum, Veſtamque rogabat,
An Capitolinam deberet Pollio quercum
Sperare, & fidibus promittere. quid faceret plus
Ægrotante viro? medicis quid triſtibus erga
Filiolum? ſtetit ante aram, nec turpe putauit
Pro cithara velare caput, dictataque verba
Pertulit, vt mos eſt, & aperta palluit agna.
Dic mihi nunc, quæſo, dic antiquiſſime Diuum,
Reſpondes his Iane pater? magna otia cæli.
Non eſt, vt video, non eſt, quod agatur apud vos.
Hæc de comœdis te conſulit: illa tragœdum
Commendare volet, varicoſus fiet haruſpex.
Sed cantet potius, quam totam peruolet vrbem
Audax, & cœtus poſſit quæ ferre virorum,
Cũmque paludatis Ducibus, præſente marito,
Ipſa loqui recta facie, ſiccíſque mamillis.
Hæc eadem nouit, quid toto fiat in orbe,
Quid Seres, quid Thraces agant: ſecreta nouercæ,
Et pueri: quis amet, quis decipiatur adulter.
Dicet quis viduam prægnantem fecerit, & quo

Me ſe: quibus verbis concũbat quæque, modis quot.
Inſtantem Regi Armenio, Parthoque cometem
Prima videt: famam, rumoreſque illa recenteis
Excipit ad portas: quoſdam facit iſſe Niphatem
In populos, magnoque illic cuncta arua teneri
Diluuio: nutare vrbes, ſubſidere terras,
Quocunque in triuio, cuicunque eſt obuia narrat.
Nec tamen id vitium magis intolerabile, quam quæ
Vicinos humileis rapere, & concidere loris
Exorata ſolet. nam ſi latratibus alti
Rumpuntur ſomni: fuſtes huc ocyus, inquit,
Adferte, atque illis dominum iubet ante feriri,
Deinde canem: grauis occurſu, teterrima vultu
Balnea nocte ſubit: conchas, & caſtra moueri
Nocte iubet: magno gaudet ſudare tumultu,
Cum laſſata graui ceciderunt brachia maſſa,
Callidus & criſtæ digitos impreſſit aliptes,
Ac ſummum dominæ femur exclamare coegit.
Conuiuæ miſeri interea ſomnoque, fameque
Vrgentur: tandem illa venit rubicundula, totum
Oenophoron ſitiens, plena quod tenditur vrna
Admotum pedibus, de quo ſextarius alter
Ducitur ante cibum, rabidam facturus orexim,
Dum redit, & loto terram ferit inteſtino.
Marmoribus riui properant, aurata Falernum
Peluis olet: nam ſic, tanquam alta in dolia longus
Deciderit ſerpens, bibit, & vomit. ergo maritus
Nauſeat, atque oculis bilem ſubſtringit opertis.
Illa tamen grauior, quæ cum diſcumbere cœpit,
Laudat Virgilium, perituræ ignoſcit Eliſæ,
Committit vates & comparat, inde Maronem,
Atque alia parte in trutina ſuſpendit Homerum.

Cedunt grammatici, vincuntur rhetores, omnis
Turba tacet, nec cauſſidicus, nec præco loquatur,
Altera nec mulier: verborum tanta cadit vis.
Tot pariter pelues, tot tintinnabula dicas
Pulſari. iam nemo tubas, nemo æra fatiget:
Vna laboranti poterit ſuccurrere Lunæ.
Imponit finem ſapiens & rebus honeſtis.
Nam quæ docta nimis cupit, & facunda videri,
Crure tenus medio tunicas ſuccingere debet,
Cædere Siluano porcum quadrante lauari.
Non habeat matrona, tibi quæ iuncta recumbit,
Dicendi genus, aut curuum ſermone rotato
Torqueat enthymema, nec hiſtorias ſciat omneis.
Sed quædam ex libris & non intelligat. odi
Hanc ego, quæ repetit, voluitque Palæmonis artem,
Seruata ſemper lege, & ratione loquendi,
Ignotoſque mihi tenet antiquaria verſus,
Nec curanda viris opicæ caſtigat amicæ
Verba. ſolœciſmum liceat feciſſe marito.
Nil non permittit mulier ſibi: turpe putat nil,
Cum virideis gemmas collo circumdedit, & cum
Auribus extentis magnos commiſit elenchos.
Intolerabilius nihil eſt, quam fœmina diues.
Interea fœda adſpectu, ridendaque multo
Pane tumet facies, aut pinguia Poppeana
Spirat, & hinc miſeri viſcantur labra mariti.
Ad mœchum lota veniunt cute. quando videri
Vult formoſa domi? mœchis foliata parantur.
His emitur quidquid graciles huc mittitis Indi.
Tandem aperit vultum, & tectoria prima reponit:
Incipit agnoſci, atque illo lacte fouetur,
Propter quod ſecum comites educit aſellas,

Exul Hyperboreum ſi dimittatur ad axem.
Sed quæ mutatis inducitur, atque fouetur
Tot medicaminibus, coctaque ſiliginis offas
Accipit, & facies madidæ dicitur, an vlcus?.
Eſt pretium curæ penitus cognoſcere toto
Quid faciant, agitentque die. ſi nocte maritus
Auerſus iacuit: periit libraria, ponunt
Coſmetæ tunicas, tarde veniſſe Liburnus
Dicitur, & pœnas alieni pendere ſomni
Cogitur. hic frangit ferulas, rubet ille flagello,
Hic ſcutica. ſunt quæ tortoribus annua præſtent.
Verberat, atque obiter faciem linit; audit amicas,
Aut latum pictæ veſtis conſiderat aurum,
Et cædit; longi relegit tranſuerſa diurni,
Et cædit, donec laſſis cædentibus, exi
Intonet horrendum, iam cognitione peracta,
Præfectura domus Sicula non mitior aula.
Nam ſi conſtituit, ſolitoque decentius optat
Ornari, & properat, iamque exſpectatur in hortis,
Aut apud Iſiacæ potius ſacraria lenæ;
Diſponit crinem laceratis ipſa capillis,
Nuda humero Pſecas infelix, nudiſque mamillis.
Altior hic quare cincinnus? taurea punit
Continuo flexi crimen, facinuſque capilli,
Quid Pſecas admiſit? quænam eſt hic culpa puellæ,
Si tibi diſplicuit naſus tuus? altera læuum
Extendit, pectitque comas, & voluit in orbem.
Eſt in conſilio materna, admotaque lanis
Emerita quæ ceſſat acu: ſententia prima
Huius erit: poſt hanc ætate, atque arte minores
Cenſebunt, tanquam famæ diſcrimen agatur,
Aut animæ: tanta eſt quærendi cura decoris.

Tot premit ordinibus, tot adhuc compagibus altum
Ædificat caput. Andromachen a fronte uidebis:
Poſt minor eſt: credas aliam. cedo, ſi breue parui
Sortita eſt lateris ſpatium, breuiorque uidetur
Virgine Pygmæa, nullis adiuta cothurnis,
Et leuis erecta conſurgit ad oſcula planta.
Nulla viri cura interea, nec mentio fiet
Damnorum: uiuit tanquam vicina mariti.
Hoc ſolo propior, quod amicos coniugis odit,
Et ſeruos. grauis eſt rationibus. ecce furentis
Bellonæ, matriſque Deum chorus intrat, & ingens
Semiuir, obſceno facies reuerenda minori,
Mollia qui rapta ſecuit genitalia teſta
Iam pridem, cui rauca cohors, cui tympana cedunt
Plebeia, & Phrygia veſtitur bucca tiara,
Grande ſonat, metuique iubet Septēbris, & Auſtri
Aduentum, niſi ſe centum luſtrauerit ouis,
Et xerampelinas veteres donauerit ipſi,
Vt quidquid ſubiti, & magni diſcriminis inſtat,
In tunicas eat, & totum ſemel expiet annum.
Hibernum fracta glacie deſcendet in amnem,
Ter matutino Tiberi mergetur, & ipſis
Verticibus timidum caput abluet: inde ſuperbi
Totum regis agrum nuda, ac tremebunda cruentis
Erepet genibus: ſi candida iuſſerit Io,
Ibit ad Ægypti finem, calidaque petitas
A Meroe portabit aquas, vt ſpargat in ædem
Iſidis, antiquo quæ proxima ſurgit ouili.
Credit enim ipſius dominæ ſe voce moneri.
En animam, & mentem, cum qua Dij nocte loquantur.
Ergo hic præcipuum ſummūque meretur honorem,
Qui grege linigero circumdatus, & grege caluo

Plangentis populi currit deriſor Anubis.
Ille petit veniam, quoties non abſtinet uxor
Concubitu, ſacris, obſeruandiſque diebus,
Magnaque debetur violato pœna cadurco.
Et mouiſſe caput viſa eſt argentea ſerpens
Illius lacrimis, meditataque murmura præſtant,
Vt veniam culpæ non abnuat, anſere magno
Scilicet, & tenui popano corruptus Oſiris.
Cum dedit ille locum: cophino, fœnoque relicto,
Arcanam Iudæa tremens mendicat in aurem,
Interpres legum Solymarum, & magna ſacerdos
Arboris, ac ſummi fida internuntia cæli.
Implet & illa manum, ſed parcius ære minuto.
Qualiacunque voles Iudæi ſomnia vendunt.
Spondet amatorem tenerum, vel diuitis orbi
Teſtamentum ingens, calidæ pulmone columbæ
Tractato, Armenius, vel Commagenus haruſpex:
Pectora pullorum rimabitur, exta catelli,
Interdum & pueri: faciet quod deferat ipſe.
Chaldæis ſed maior erit fiducia: quidquid
Dixerit Aſtrologus, credent a fronte relatum
Hammonis: quoniam Delphis oracula ceſſant,
Et genus humanum damnat caligo futuri.
Præcipuus tamen eſt horum, qui ſæpius exul,
Cuius amicitia, conducendaque tabella
Magnus ciuis obit, & formidatus Othoni.
Inde fides artis, ſonuit ſi dextera ferro,
Læuaque ſi longo caſtrorum in carcere manſit.
Nemo mathematicus Geniũ indemnatus habebit:
Sed qui pæne perit, cui vix in Cyclada mitti
Contigit, & parua tandem caruiſſe Seripho.
Conſulit ictericæ lento de funere matris,

Ante tamen de te, Tanaquil tua: quando ſororem
Efferat, & patruos: an ſit victurus adulter
Poſt ipſam. quid enim maius dare Numina poſſunt?
Hæc tamen ignorat quid ſidus triſte minetur
Saturni, quo læta Venus ſe proferat aſtro,
Qui menſis damnis, quæ dentur tempora lucro.
Illius occurſus etiam vitare memento,
In cuius manibus, ceu pinguia ſuccina, tritas
Cernis ephemeridas: quæ nullum conſulit, & iam
Conſulitur. quæ caſtra viro, patriamque petente
Non ibit pariter numeris reuocata Thraſylli.
Ad primum lapidem vectari cum placet, hora
Sumitur ex libro: ſi prurit frictus ocelli
Angulus inſpecta geneſi collyria poſcit.
Ægra licet iaceat, capiendo nulla videtur
Aptior hora cibo, niſi quam dederit Petoſyris.
Si mediocris erit: ſpatium luſtrabit vtrimque
Metarum, & ſorteis ducet, frontemque, manumque
Præbebit vati crebrum poppyſma roganti.
Diuitibus reſponſa dabunt Phryx augur, & inde
Conductus, dabit aſtrorum, mundique peritus,
Atque aliquis ſenior, qui publica fulgura condit.
Plebeium in circo poſitum eſt, & in aggere fatum.
Quæ nudis longum oſtendit ceruicibus aurum:
Conſulit ante Phalas, delphinorumque columnas,
An ſaga vendenti nubat caupone relicto.
Hæc tamen & partus ſubeunt diſcrimen, & omneis
Nutricis tolerant fortuna vrguente labores;
Sed iacet aurato vix vlla puerpera lecto.
Tantum artes huius, tantum medicamina poſſunt,
Quæ ſterileis facit, atque homines in ventre necandos
Conducit. gaude infelix, atque ipſe bibendum

Porrige quidquid erit: nam ſi diſtendere vellet,
Et vexare vterum pueris ſalientibus, eſſes
Æthiopis fortaſſe pater: mox decolor heres
Impleret tabulas, nunquam tibi mane videndus.
Tranſeo ſuppoſitos, & gaudia, votaque ſæpe
Ad ſpurcos decepta lacus, atque inde petitos
Pontifices Salios, Scaurorum nomina falſo
Corpore laturos. ſtat Fortuna improba noctu,
Arridens nudis infantibus. hos fouet omneis,
Inuoluitque ſinu: domibus tunc porrigit altis,
Secretumque ſibi minimum parat. hos amat, his ſe
Ingerit, vtque ſuos ridens producit alumnos.
Hic magicos adfert cantus, hic Theſſala vendit
Philtra, quibus valeat mentem vexare mariti,
Et ſolea pulſare nates. quod deſipis, inde eſt,
Inde animi caligo, & magna obliuio rerum,
Quas modo geſſiſti. tamen hoc tolerabile, ſi non
Et furere incipias; vt auunculus ille Neronis,
Cui totam tremuli frontem Cæſonia pulli
Infudit. quæ non faciet, quod principis vxor?
Ardebant cuncta, & fracta compage ruebant,
Non aliter, quam ſi feciſſet Iuno maritum
Inſanum. minus ergo nocens erit Agrippinæ
Boletus: ſiquidem vnius præcordia preſſit
Ille ſenis, tremulumque caput deſcendere iuſſit
In cælum, & longa manantia labra ſaliua.
Hæc poſcit ferrum, atque igneis, hæc potio torquet:
Hæc lacerat mixtos equitum cum ſanguine patres.
Tanti partus equæ, quanti vna venefica conſtat.
Oderunt natos de pellice: nemo repugnet,
Nemo vetet: iam iam priuignum occidere fas eſt.
Vos ego pupilli moneo, quibus amplior eſt res,

Cuſtodite animas, & nulli credite menſæ.
Liuida materno feruent adipata veneno.
Mordeat ante aliquis: quidquid porrexerit illa,
Quæ peperit, timidus præguſtet pocula papas.
Fingimus hæc, altum ſatyra ſumente cothurnum,
Scilicet, & finem egreſſi, legemque priorum,
Grande Sophocleo carmen bacchamur hiatu
Montibus ignotum Rutulis, caloque Latino.
Nos vtinam vani. ſed clamat Pontia, feci,
Confiteor, pueriſque meis aconita paraui,
Quæ deprenſa patent. facinus tamen ipſa peregi.
Tune duos vna ſæuiſſima vipera cena?
Tune duos, ſeptem, ſi ſeptem forte fuiſſent.
Credamus tragicis, quidquid de Colchide torua
Dicitur, & Procne. nil contra conor, & illa
Grandia monſtra ſuis audebant temporibus: ſed
Non propter nummos. minor admiratio ſummis
Debetur monſtris. quoties facit ira nocentem
Hunc ſexum, rabie iecur incendente feruntur
Præcipites: vt ſaxa iugis abrupta, quibus mons
Subtrahitur, cliuoque latus pendente recedit.
Illam ego non tulerim, quæ computat, & ſcelus ingens
Sana facit. ſpectant ſubeuntem fata mariti
Alceſtim, & ſimilis ſi permutatio detur
Morte viri, cupiant animam ſeruare catellæ.
Occurrent multæ tibi Belides, atque Eriphylæ:
Mane Clitemnæſtram nullus non vicus habebit.
Hoc tantum refert, quod Tyndaris illa bipennem
Inſulſam, & fatuam dextra, læuaque tenebat:
At nunc res agitur tenui pulmone rubetæ,
Sed tamen & ferro, ſi præguſtabit Atreides
Pontica ter victi cautus medicamina Regis.

VII.

ET ſpes, & ratio ſtudiorum in Cæſare tantum:
Solus enim triſtes hac tempeſtate Camœnas
Reſpexit, cum iam celebres, notique poetæ
Balneolum Gabijs, Romæ conducere furnos
Tentarent: nec fœdum alij, nec turpe putarent
Præcones fieri, cum, deſertis Aganippes
Vallibus, eſuriens migraret in atria Cleio.
Nam, ſi Pieria quadrans tibi nullus in vmbra
Oſtendatur, ames nomen victumque Machæræ,
Et vendas potius, commiſſa quod auctio vendit
Stantibus: œnophorum, tripedes, armaria, ciſtas,
Alcithœn Pacci, Thebas & Terea Fauſti,
Hoc ſatius, quam ſi dicas ſub Iudice, vidi,
Quod non vidiſti. faciant equites Aſiani:
Quanquã & Cappadoces faciãt equiteſque Bithyni,
Altera quos nudo traducit Gallica talo.
Nemo tamen ſtudijs indignum ferre laborem
Cogetur poſthac, nectit quicunque canoris
Eloquium vocale modis, Laurumque momordit.
Hoc agite o iuuenes: circumſpicit & ſtimulat vos,
Materiamque ſibi Ducis indulgentia quærit.
Si qua aliunde putas rerum exſpectanda tuarum
Præſidia, atque ideo croceæ membrana tabellæ
Impletur: lignorum aliquid poſce ocyus, & quæ
Componis, dona Veneris, Teleſine, marito:
Aut clude, & poſitos tinea pertunde libellos.
Frange miſer calamos, vigilataque prœlia dele,
Qui facis in parua ſublimia carmina cella,
Vt dignus venias ederis, & imagine macra.
Spes nulla vlterior: didicit iam diues auarus

Tantum admirari, tantum laudare diſertos,
Ut pueri Iunonis auem. ſed defluit ætas
Et pelagi patiens, & caſſidis, atque ligonis.
Tædia tunc ſubeunt animos, tunc ſeque, ſuamque
Terpſichoren odit facunda, & nuda ſenectus.
Accipe nunc arteis, ne quid tibi conferat iſte
Quem colis, & muſarum, & Apollinis æde relicta.
Ipſe facit verſus, atque uni cedit Homero
Propter mille annos. & ſi dulcedine famæ
Succenſus recites, Maculonis commodat ædes;
Hæc longe ferrata domus ſeruire iubetur,
In qua ſollicitas imitatur ianua portas.
Scit dare libertos extremæ in parte ſedenteis
Ordinis, & magnas comitum diſponere voces.
Nemo dabit regum, quanti ſubſellia conſtent,
Et quæ conducto pendent anabathra tigillo,
Quæque reportandis poſita eſt orcheſtra cathedris.
Nos tamen hoc agimus, tenuique in puluere ſulcos
Ducimus, & litus ſterili verſamus aratro.
Nam ſi diſcedas, laqueo tenet ambitioſi
Conſuetudo mali: tenet inſanabile multos
Scribendi cacoethes, & ægro in corde ſeneſcit.
Sed vatem egregium, cui non ſit publica vena,
Qui nil expoſitum ſoleat deducere, nec qui
Communi feriat carmen triuiale moneta:
Hunc, qualem nequeo monſtrare, & ſentio tantum,
Anxietate carens animus facit, omnis acerbi
Impatiens, cupidus ſiluarum, aptuſque bibendis
Fontibus Aonidum: neque enim cantare ſub antro
Pierio, thyrſumue poteſt contingere mæſta
Paupertas, atque æris inops, quo nocte, dieque
Corpus eget. ſatur eſt, cum dicit Horatius, Euhoe.

Quis locus ingenio: niſi cum ſe carmine ſolo
Vexant, & dominis Cirrhæ, Nyſæque feruntur
Pectora veſtra, duas non admittentia curas?
Magna mentis opus, nec de lodice paranda
Attonita, currus, & equos, facieſque Deorum
Adſpicere: & qualis Rutulum confundat Erinnys.
Nam, ſi Virgilio puer, & tolerabile deeſſet
Hoſpitium, caderent omnes a crinibus hydri:
Surda nihil gemeret graue buccina. poſcimus, vt ſit
Non minor antiquo Rubrenus Lappa cothurno,
Cuius & alueolos, & lanam pignerat Atreus.
Non habet infelix Numitor, quod mittat amico:
Quintilla quod donet, habet. nec defuit illi,
Vnde emeret multa paſcendum carne leonem
Iam domitum: conſtat leuiori bellua ſumtu
Nimirum, & capiunt plus inteſtina poetæ.
Contentus fama iaceat Lucanus in hortis
Marmoreis: at Serrano, tenuique Saleio
Gloria quantalibet, quid erit, ſi gloria tantum eſt?
Curritur ad vocem iucundam, & carmen amicæ
Thebaidos, lætam fecit cum Statius vrbem,
Promiſitque diem: tanta dulcedine captos
Afficit ille animos, tantaque libidine vulgi
Auditur: ſed cum fregit ſubſellia verſu,
Eſurit, intactam Paridi niſi vendat Agauen.
Ille & militia multis largitur honorem,
Semeſtri vatum digitos circumligat auro.
Quod non dãt proceres, dabit hiſtrio. tu Camerinos,
Et Baream, tu nobilium magna atria curas.
Præfectos Pelopeia facit, Philomela Tribunos.
Haud tamen inuideas vati, quem pulpita paſcunt.
Quis tibi Mæcenas? quis nunc erit aut Proculeius,

Aut Fabius? quis Cotta iterum? quis Lentulus alter?
Tunc par ingenio pretium: tunc vtile multis
Pallere, & vinum toto neſcire Decembri.
Veſter porro labor fœcundior hiſtoriarum
Scriptores: petit hic plus temporis atque olei plus:
Namq; oblita modi milleſima pagina ſurgit
Omnibus, & creſcit multa damnoſa papyro.
Sic ingens rerum numerus iubet, atque operum lex.
Quæ tamen inde ſeges? terræ quis fructus apertæ?
Quis dabit hiſtorico? quantum daret acta legenti?
Sed genus ignauum, quod lecto gaudet, & vmbra.
Dic igitur quid cauſſidicis ciuilia præſtent
Officia, & magno comites in faſce libelli?
Ipſi magna ſonant: ſed tunc cum creditor audit,
Præcipue, vel, ſi tetigit latus acrior illo,
Qui venit ad dubium grandi cum codice nomen,
Tunc immenſa caui ſpirant mendacia folles,
Conſpuiturque ſinus. veram deprendere meſſem
Si libet: hinc centum patrimonia cauſſidicorum,
Parte alia ſolum ruſſati pone Lacernæ.
Conſedere Duces: ſurgis tu pallidus Aiax
Dicturus dubia pro libertate bubulco
Iudice. rumpe miſer tenſum iecur, vt tibi laſſo
Figantur virides, ſcalarum gloria, palmæ.
Quod vocis pretium? ſiccus petaſunculus, & vas
Pelamydũ: aut veteres Maurorũ epimenia bulbi:
Aut vinum Tiberi deuectum, quinque lagenæ.
Si quater egiſti, ſi contigit aureus vnus,
Inde cadunt partes, ex fœdere pragmaticorum.
Æmilio dabitur, quantum petet, & melius nos
Egimus: huius enim ſtat currus aëneus, alti
Quadriiuges in veſtibulis, atque ipſe feroci

Bellatore ſedens curuatum haſtile minatur
Eminus, & ſtatua meditatur prœlia luſca.
Sic Pedo conturbat, Matho deficit: exitus hic eſt
Tongilli, magno cum rhinocerote lauari
Qui ſolet, & vexat lutulenta balnea turba,
Perque forum iuuenes longo premit aſſere Medos
Empturus pueros, argentum, murrhina, villas.
Spondet enim Tyrio ſtlataria purpura filo.
Et tamen eſt illis hoc vtile: Purpura vendit
Cauſſidicum, vendunt amethyſtina: conuenit illis
Et ſtrepitu, & facie maioris viuere cenſus.
Sed finem impenſæ non ſeruat prodiga Roma.
Fidimus eloquio? Ciceroni nemo ducentos
Nunc dederit nummos, niſi fulſerit anulus ingens.
Reſpicit hæc primum, qui litigat, an tibi ſerui
Octo, decem comites, an poſt te ſella, togati
Ante pedes. ideo conducta Paullus agebat
Sardonyche, atque ideo pluris, quam Gallus agebat,
Quam Baſilus. Rara in tenui facundia panno.
Quando licet Baſilo flentem producere matrem?
Quis bene dicentem Baſilum ferat? accipiat te
Gallia, vel potius nutricula cauſſidicorum
Africa, ſi placuit mercedem ponere linguæ.
Declamare doces, o ferrea pectora Vetti,
Cum perimit ſæuos claſſis numeroſa tyrannos.
Nam quæcunque ſedens modo legerat, hæc eadem ſtans
Perferet atque eadem cantabit verſibus iiſdem.
Occidit miſeros crambe repetita magiſtros.
Quis color, et quod ſit cauſſæ genus, atque vbi ſumma
Quæſtio, quæ veniant diuerſa forte ſagittæ,
Noſſe velint omnes, mercedem ſoluere nemo.
Mercedem appellas? quid enim ſcio? culpa docentis

Scilicet arguitur, quod læua in parte mamilla
Nil ſalit Arcadico iuueni, cuius mihi ſexta
Quaque die miſerum dirus caput Hannibal implet.
Quidquid id eſt, de quo deliberat, an petat vrbem
A Cannis, an poſt nimbos, & fulmina cautus
Circumagat madidas a tempeſtate cohorteis.
Quantum vis ſtipulare, & protinus accipe. quid do
Vt totiens illum pater audiat. hæc alij ſex,
Vel plures vno conclamant ore ſophiſtæ,
Et veras agitant liteis, raptore relicto:
Fuſa venena ſilent, malus, ingratuſque maritus,
Et quæ iam veteres ſanant mortaria cæcos.
Ergo ſibi dabit ipſe rudem, ſi noſtra mouebunt
Conſilia, & vita diuerſum iter ingredietur,
Ad pugnam qui rhetorica deſcendit ab vmbra,
Summula ne pereat, qua vilis teſſera venit
Frumenti. quippe hæc merces lautiſſima. tenta
Chryſogonus quanti doceat, vel Pollio quanti
Lautorum pueros, artem ſcindens Theodori.
Balnea ſexcentis, & pluris porticus in qua
Geſtetur dominus, quoties pluit, anne ſerenum
Exſpectet, ſpargatque luto iumenta recenti?
Heic potius: namque heic munda nitet vngula mulæ.
Parte alia longis Numidarum fulta columnis
Surgat, & algentem rapiat cenatio Solem.
Quanticunque domus, veniet qui fercula docte
Componat, veniet qui pulmentaria condit.
Hos inter ſumtus ſeſtertia Quintiliano,
Ut multum, duo ſufficient: res nulla minoris
Conſtabit patri, quam filius. vnde igitur tot
Quintilianus habet ſaltus? exempla nouorum
Fatorum tranſi: felix, & pulcer, & acer:

Felix

Felix, & ſapiens, & nobilis & generoſus
Ad poſitam nigræ Lunam ſubtexit alutæ:
Felix, orator quoque maximus, & iaculator.
Et ſi perfrixit, cantat bene. diſtat enim, quæ
Sidera te excipiant modo primos incipientem
Edere vagitus, & adhuc a matre rubentem.
Si Fortuna volet, fies de rhetore conſul,
Si volet hæc eadem, fies de conſule rhetor.
Ventidius quid enim? quid Tullius? anne aliud quam
Sidus, & occulti miranda potentia fati?
Seruis regna dabunt, captiuis fata triumphum.
Felix ille tamen, coruo quoque rarior albo,
Pœnituit multos vanæ, ſterilíſque cathedræ,
Sicut Thraſymachi probat exitus, atque Secundi
Carrinatis, & hunc inopem vidiſtis Athenæ,
Nil præter gelidas auſæ conferre cicutas.
Dij maiorum vmbris tenuem, & ſine pondere terram,
Spirantéſque crocos, & in vrna perpetuum ver,
Qui præceptorem ſancti voluere parentis
Eſſe loco. metuens virgæ iam grandis Achilles
Cantabat patrijs in montibus: & cui non tunc
Eliceret riſum citharœdi cauda magiſtri?
Sed Rufum, atque alios cadit ſua quæque iuuentus:
Rufum, quem toties Ciceronem Allobroga dixit.
Quis gremio Celadi, doctique Palæmonis adfert
Quantum grammaticus meruit labor? & tamẽ ex hoc,
Quodcunque eſt (minus eſt autem, quam rhetoris æra)
Diſcipuli cuſtos præmordet Acœnonetus,
Et, qui diſpenſat, frangat ſibi. cede Palæmon,
Et patere inde aliquid decreſcere: non aliter, quam
Inſtitor hibernæ tegetis, niuéique cadurci:
Dum modo non pereat, mediæ quod noctis ab hora

Sediſti, qua nemo faber, qua nemo ſederet
Qui docet obliquo lanam deducere ferro:
Dum modo non pereat totidem olfeciſſe lucernas,
Quot ſtabant pueri, cum totus decolor eſſet
Flaccus, & hæreret nigro fuligo Maroni.
Rara tamen merces, quæ cognitione Tribuni
Non egeat. ſed vos ſæuas imponite leges,
Vt præceptori verborum regula conſtet,
Vt legat hiſtorias, auctores nouerit omneis,
Tanquam vngueis, digitoſque ſuos, vt forte rogatus
Dum petit aut thermas, aut Phœbi balnea, dicat
Nutricem Anchiſæ, nomen, patriamque nouercæ
Archemori: dicat quot Aceſtes vixerit annos,
Quot Siculi Phrygibus vini donauerit vrnas.
Exigite, vt mores teneros ceu pollice ducat,
Vt ſi quis cera vultum facit: exigite, vt ſit
Et pater ipſius cœtus, ne turpia ludant.
Ne faciant vicibus. non eſt leue tot puerorum
Obſeruare manus, oculoſque in fine trementeis.
Hæc, inquit, cures, & cum ſe verterit annus,
Accipe, victori populus quod poſtulat, aurum.

VIII.

STemmata quid faciunt, quid prodeſt, Pontice, lõgo
Sanguine cenſeri, pictos oſtendere vultus
Maiorum, & ſtanteis in curribus Æmilianos,
Et Curios iam dimidios, humeroſque minorem
Coruinum, & Galbam auriculis, naſoque carentem?
Quis fructus generis tabula iactare capaci
Coruinum, poſthac multa contingere virga
Fumoſos equitum cum Dictatore magiſtros,
Si coram Lepidis male viuitur? effigies quo
Tot bellatorum, ſi luditur alea pernox
Ante Numantinos? ſi dormire incipis ortu

Luciferi, quo ſigna Duces, & caſtra mouebant?
Cur Allobrogicis, & magna gaudeat ara
Natus in Herculeo Fabius Lare, ſi cupidus, ſi
Vanus, & Euganea quantumuis mollior agna:
Si tenerum attritus Catinenſi pumice lumbum
Squalenteis traducit auos, emptorque veneni
Frangenda miſerum funeſtat imagine gentem?
Tota licet veteres exornent vndique ceræ
Atria, nobilitas ſola eſt, atque vnica, virtus.
Paullus, vel Coſſus, vel Druſus moribus eſto:
Hos ante effigies maiorum pone tuorum:
Præcedant ipſas illi te Conſule virgas:
Prima mihi debes animi bona. ſanctus haberi,
Iuſtitiæque tenax factis, dictiſque mereris:
Agnoſco procerem. ſalue Getulice, ſeu tu
Silanus, quocunque alio de ſanguine, rarus
Ciuis, & egregius patriæ contingis ouanti.
Exclamare libet populus quod clamat Oſiri
Inuento. quis enim generoſum dixerit hunc, qui
Indignus genere, & præclaro nomine tantum
Inſignis? nanum cuiuſdam, Atlanta vocamus:
Æthiopem, cycnum: prauam extortamque puellam,
Europen. canibus pigris ſcabieque vetuſta
Læuibus, & ſiccæ lambentibus ora lucernæ,
Nomen erit pardus, tigris, leo, ſi quid adhuc eſt,
Quod fremat in terris violentius. ergo cauebis,
Et metues, ne tu ſis Creticus, aut Camerinus.
His ego quem monui? tecum eſt mihi ſermo Rubelli
Blande. tumes alto Druſorum ſtemmate, tanquam
Feceris ipſe aliquid, propter quod nobilis eſſes,
Vt te conciperet, quæ ſanguine fulget Iuli,
Non quæ ventoſo conducta ſub aggere texit.

Vos humiles, inquis, vulgi pars vltima noſtri,
Quorum nemo queat patriam monſtrare parentis:
Aſt ego Cecropides. viuas, & originis huius
Gaudia longa feras: tamen ima plebe Quiritem
Facundum inuenies. ſolet hic defendere cauſſas
Nobilis indocti. veniet de plebe togata,
Qui iuris nodos, & legum ænigmata ſoluat.
Hic petit Euphraten iuuenis, domitique Bataui
Cuſtodes aquilas, armis induſtrius: at tu
Nil niſi Cecropides, truncoque ſimillimus Hermæ.
Nullo quippe alio vincis diſcrimine, quam quod
Illi marmoreum caput eſt, tua viuit imago.
Dic mihi, Teucrorum proles, animalia muta
Quis generoſa putet, niſi fortia? nempe volucrem
Sic laudamus equum, facili cui plurima palma
Feruet, & exſultat rauco victoria circo.
Nobilis hic, quocunque venit de gramine, cuius
Clara fuga ante alios, & primus in æquore puluis:
Sed venale pecus Corythæ, poſteritas &
Hirpini, ſi rara iugo victoria ſedit.
Nil ibi maiorum reſpectus, gratia nulla
Vmbrarum, dominos pretijs mutare iubentur
Exiguis, trito ducunt epiredia collo
Segnipedes, dignique molam verſare Nepotis.
Ergo, vt miremur te, non tua, primum aliquid da
Quod poſſim titulis incidere præter honores,
Quos illis damus, & dedimus, quibus omnia debes.
Hæc ſatis ad iuuenem, quem nobis fama ſuperbum
Tradit, & inflatum, plenumque Nerone propinquo.
Rarus enim ferme ſenſus communis in illa
Fortuna. ſed te cenſeri laude tuorum
Pontice, noluerim ſic vt nihil ipſe future.

Laudis agas. Miſerum eſt aliorum incumbere famæ,
Ne collapſa ruant ſubductis tecta columnis.
Stratus humi palmis viduas deſiderat vlmos.
Eſto bonus miles, tutor bonus, arbiter idem
Integer. ambiguæ ſi quando citabere teſtis
Incertæque rei, Phalaris licet imperet, ut ſis
Falſus, & admoto dictet periuria tauro,
Summum crede nefas animam præferre pudori,
Et propter vitam viuendi perdere cauſſas.
Dignus morte perit, cęnet licet oſtrea centum
Gaurana, & Coſmi toto mergatur aeno.
Exſpectata diu tandem prouincia cum te
Rectorem accipiat, pone iræ frena, modumque,
Pone & auaritiæ: miſerere inopum ſociorum.
Oſſa vides regum vacuis exucta medullis.
Reſpice quid moneant leges, quid curia mandet,
Præmia quanta bonos maneant, quam fulmine iuſto
Et Capito, & Numitor ruerint damnante Senatu
Peiratæ Cilicum. ſed quid damnatio confert,
Cum Panſa eripiat, quidquid tibi Natta reliquit?
Præconem Chærippe tuis circumſpice pannis,
Iamque tace. Furor eſt poſt omnia perdere naulum.
Non idem gemitus olim, neque vulnus erat par
Damnorum, ſocÿs florentibus, & modo victis.
Plena domus tunc omnis, & ingens ſtabat aceruus
Nummorum, Spartana chlamys, conchylia Coa,
Et cum Parrhaſÿ tabulis, ſigniſque Myronis
Pheidiacum viuebat ebur, nec non Polycleti
Multus vbique labor: raræ ſine Mentore menſæ.
Inde Dolabella eſt, atque hinc Antonius, inde
Sacrilegus Verres: referebant nauibus altis
Occulta ſpolia, & plureis de pace triumphos.

Nunc ſocijs iuga pauca boum, grex paruus equarum,
Et pater armenti capto eripiatur agello:
Ipſi deinde Lares, ſi quod ſpectabile ſignum,
Si quis in ædicula Deus vnicus. hæc etenim ſunt
Pro ſummis: nam ſunt hæc maxima. deſpicias tu
Forſitan imbelles Rhodios, vnctamque Corinthum:
Deſpicias merito. quid reſinata iuuentus,
Cruraque totius facient tibi læuia gentis?
Horrida vitanda eſt Hiſpania, Gallicus axis,
Illyricumque latus. parce & meſſoribus illis,
Qui ſaturant vrbem, Circo, ſcenæque vacantem.
Quanta autem inde feres tam diræ præmia culpæ,
Cum tenues nuper Marius diſcinxerit Afros?
Curandum in primis, ne magna iniuria fiat
Fortibus, & miſeris. tollas licet omne quod vſquã eſt
Auri, atque argenti: ſcutum, gladiumque relinques,
Et iaculum, & galeam, ſpoliatis arma ſuperſunt.
Quod modo propoſui non eſt ſententia; verum eſt.
Credite me vobis folium recitare Sibyllæ.
Si tibi ſancta cohors comitum, ſi nemo tribunal
Vendit acerſecomes, ſi nullum in coniuge crimen,
Nec per conuentus, & cuncta per oppida curuis
Vnguibus ire parat nummos raptura Celæno:
Tunc licet a Pico numeres genus, altaque ſi te
Nomina delectant, omnem Titanida pugnam
Inter maiores, ipſumque Promethea ponas.
De quocunque voles proauum tibi ſumito libro.
Quod ſi præcipitem rapit ambitio, atque libido,
Si frangis virgas ſociorum in ſanguine, ſi te
Delectant hebetes laſſo lictore ſecures:
Incipit ipſorum contra te ſtare parentum
Nobilitas, claramque facem præferre pudendis.

Omne animi vitium tanto conſpectius in ſe
Crimen habet, quanto maior, qui peccat, habetur.
Quo mihi te ſolitum falſas ſignare tabellas
In templis, quas fecit auus, ſtatuamque parentis
Ante triumphalem? quo, ſi nocturnus adulter
Tempora Santonico velas adoperta cucullo?
Præter maiorum cineres, atque oſſa volucri
Carpento rapitur pinguis Lateranus, & ipſe,
Ipſe rotam adſtringit multo ſufflamine Conſul:
Nocte quidem: ſed Luna videt, ſed ſidera teſteis
Intendunt oculos. finitum tempus honoris
Cum fuerit, clara Lateranus luce flagellum
Sumet, & occurſum nunquam trepidabit amici
Iam ſenis, ac virga prior annuet, atque maniplos
Soluet, & infundet iumentis hordea laſſis.
Interea, dum lanatas, toruumque iuuencum
More Numæ cædit Iouis ante altaria, iurat
Solam Eponam, & facies olida ad præſepia pictas.
Sed cum peruigileis placet inſtaurare popinas:
Obuius aſſiduo Syrophœnix vdus amomo
Currit, Idumææ Syrophœnix incola portæ,
Hoſpitis affectu dominum, Regemque ſalutat,
Et cum venali Cyane ſuccincta lagena.
Defenſor culpæ dicet mihi, fecimus & nos.
Hæc iuuenes. eſto: deſiſti nempe, nec vltra
Fouiſti errorem. breue ſit, quod turpiter audes.
Quædam cum prima reſecentur crimina barba,
Indulge veniam pueris. Lateranus ad illos
Thermarum calices, inſcriptaque lintea vadit
Maturus bello Armeniæ, Syriæque tuendis
Amnibus, & Rheno, atque Iſtro. præſtare Neronẽ
Securum valet hæc ætas. mitte oſtia Cæſar,

Mitte: ſed in magna legatum quære popina.
Inuenies aliquo cum percuſſore iacentem,
Permiſtum nautis, & furibus, ac fugitiuis,
Inter carnifices, & fabros ſandapilarum,
Et reſupinati ceſſantia tympana Galli.
Æqua ibi libertas, communia pocula, lectus
Non alius cuiquam, nec menſa remotior vlli.
Quid facias talem ſortitus, Pontice, ſeruum?
Nempe in Lucanos, aut Tuſca ergaſtula mittas.
At vos Troiugenæ vobis ignoſcitis, & quæ
Turpia cerdoni, Volſos, Brutumque decebunt.
Quid, ſi nunquam adeo fœdis, adeoque pudendis
Vtimur exemplis, vt non peiora ſuperſint?
Conſumtis opibus vocem Damaſippe locaſti
Sipario, clamoſum ageres vt phaſma Catulli.
Laureolum velox etiam bene Lentulus egit,
Iudice me, dignus vera cruce, nec tamen ipſi
Ignoſcas populo: populi frons durior huius,
Qui ſedet, & ſpectat triſcurria patriciorum:
Planipedes audit Fabios, ridere poteſt qui
Mamercorum alapas. quanti ſua funera vendant,
Quid refert? vendunt nullo cogente Nerone,
Nec dubitant Celſi Prætoris vendere ludis.
Finge tamen gladios inde, atque hinc pulpita pone:
Quid ſatius? mortem ſic quiſquam exhorruit, vt ſit
Zelotypus Thymeles, ſtupidi collega Corinthi?
Res haud mira tamen, citharœdo Principe mimus
Nobilis. hæc vltra, quid erit niſi ludus? & illic
Dedecus vrbis habes, nec mirmillonis in armis,
Nec clypeo Graccum pugnantem, aut falce ſupina,
(Damnat enim taleis habitus, ſed damnat, & odit),
Nec galea faciem abſcondit; mouet ecce tridentem,

Poſtquam librata pendentia retia dextra
Nequiquã effudit, nudum ad ſpectacula vultum
Erigit, & tota fugit agnoſcendus arena.
Credamus tunicæ, de faucibus aurea cum ſe
Porrigat, & longo iactetur ſpira galero.
Ergo ignominiam grauiorem pertulit omni
Vulnere, cum Gracco iuſſus pugnare ſecutor.
Libera ſi dentur populo ſuffragia, quis tam
Perditus, vt dubitet Senecam præferre Neroni,
Cuius ſupplicio non debuit vna parari
Simia, nec ſerpens vnus, nec culeus vnus?
Par Agamemnonidæ crimen: ſed cauſſa facit rem
Diſſimilem. quippe ille Deis auctoribus vltor
Patris erat cæſi media inter pocula: ſed nec
Electræ iugulo ſe polluit, aut Spartani
Sanguine coniugij, nullis aconita propinquis
Miſcuit, in ſcena nunquam cantauit Oreſtes,
Troiaca non ſcripſit. quid enim Virginius armis
Debuit vlciſci magis, aut cum Vindice Galba?
Quid Nero tam ſæua, crudaque tyrannide fecit?
Hæc opera, atque hæ ſunt generoſi Principis artes,
Gaudentis fœdo peregrina ad pulpita cantu
Proſtitui, Graiæque apium meruiſſe coronæ.
Maiorum effigies habeant inſignia vocis,
Ante pedes Domitî longum tu pone Thyeſtæ
Syrma, vel Antigonæ, ſeu perſonam Menalippes,
Et de marmoreo citharam ſuſpende Coloſſo.
Quid Catilina tuis natalibus, atque Cethegi
Inueniet quiſquam ſublimius? arma tamen vos
Nocturna, & flammas domibus, templiſque paraſtis,
Vt Braccatorum pueri, Senonumque minores,
Auſi quod liceat tunica punire moleſta.

Sed vigilat Conſul, vexillaque veſtra coercet.
Hic nouus Arpinas, ignobilis, & modo Romæ
Municipalis Eques galeatum ponit vbique.
Præſidium attonitis, & in omni gente laborat.
Tantum igitur muros intra toga contulit illi
Nominis, & tituli, quantum non Leucade, quantum
Theſſaliæ campis Octauius abſtulit vdo
Cædibus aſſiduis gladio. ſed Roma parentem,
Roma patrem patriæ Ciceronem libera dixit.
Arpinas alius Volſcorum in monte ſolebat
Poſcere mercedes alieno laſſus aratro,
Nodoſam poſt hæc frangebat vertice vitem,
Si lentus pigra muniret caſtra dolabra:
Hic tamen & Cimbros, & ſumma pericula rerum
Excipit, & ſolus trepidantem protegit vrbem.
Atque ideo, poſtquã ad Cimbros, ſtragemque volabãt,
Qui nunquam attigerant maiora cadauera, corui,
Nobilis ornatur lauro collega ſecunda.
Plebeiæ Deciorum animæ, plebeia fuerunt
Nomina: pro totis legionibus hi tamen, & pro
Omnibus auxilijs, atque omni pube Latina
Sufficiunt Dijs infernis, Terræque parenti.
Pluris enim Decij, quam quæ ſeruantur ab illis.
Ancilla natus trabeam, & diadema Quirini,
Et faſceis meruit Regum vltimus ille bonorum.
Prodita laxabant portarum clauſtra tyrannis
Exſulibus iuuenes ipſius Conſulis, & quos
Magnum aliquid dubia pro libertate deceret,
Quid miraretur cum Coclite Mucius, & quæ
Imperij fineis Tiberinum virgo natauit.
Occulta ad patres produxit crimina ſeruus
Matronis lugendus: at illos verbera iuſtis

Afficiunt pœnis, & legum prima ſecuris.
Malo pater tibi ſit Therſites, dummodo tu ſis
Æacidæ ſimilis, Vulcaniaque arma capeſſas,
Quam te Therſitæ ſimilem producat Achilles.
Et tamen vt longe repetas, longeque reuoluas
Nomen, ab infami gentem deducis aſylo.
Maiorum primus quiſquis fuit ille tuorum,
Aut paſtor fuit, aut illud, quod dicere nolo.

IX.

SCire velim quare toties mihi, Næuole, triſtis
Occurras fronte obducta, ceu Marſya victus.
Quid tibi cum vultu, qualem deprenſus habebat
Rauola, dum Rhodopes vda terit inguina barba?
Nos colaphum incutimus lambenti cruſtula ſeruo.
Non erat hac facie miſerabilior Crepereius
Pollio, qui triplicem vſuram præſtare paratus
Circuit, & fatuos non inuenit. vnde repente
Tot rugæ? certe modico contentus agebas
Vernam equitem, conuiua ioco mordente facetus,
Et ſalibus vehemens intra pomœria natus.
Omnia nunc contra: vultus grauis, horrida ſiccæ
Silua comæ. nullus tota nitor in cute, qualem
Bruttia præſtabat calidi tibi faſcia viſci:
Sed fruticante pilo neglecta, & ſqualida crura.
Quid macies ægri veteris, quem tempore longo
Torret quarta dies, olimque domeſtica febris?
Deprendas animi tormenta latentis in ægro
Corpore, deprendas & gaudia: ſumit vtrunque
Inde habitum facies. igitur flexiſſe videris
Propoſitum, & vitæ contrarius ire priori.
Nuper enim, vt repeto, fanum Iſidis, & Ganymedem
Pacis & aduectæ ſecreta palatia matris,

Et Cererem (nam quo non proſtat fœmina templo?)
Notior Aufidio mœchus, ſcelerare ſolebas,
Quodque taces, ipſos etiam inclinare maritos.
Vtile & hoc multis vitæ genus: at mihi nullum
Inde operæ pretium. pingueis aliquando lacernas,
Munimenta togæ duri, craſſique coloris
Et male percuſſas textoris pectine Galli
Accipimus, tenue argentum, venæque ſecundæ.
Fata regunt homines: fatum eſt & partibus illis,
Quas ſinus abſcondit. nam ſi tibi ſidera ceſſant,
Nil faciet longi menſura incognita nerui,
Quamuis te nudum ſpumanti Virro labello
Viderit, & blandæ aſſiduæ, denſæque tabellæ
Sollicitent. αὐτὸς γὰρ ἐφέλκεται ἄνδρα κίναιδος.
Quod tamen vlterius monſtrum, quam mollis auarus?
Hæc tribui, deinde illa dedi, mox plura tuliſti.
Computat, ac ceuet. ponatur calculus, adſint
Cum tabula pueri. numera ſeſtertia quinque
Omnibus in rebus: numerentur deinde labores.
An facile, & pronum eſt agere intra viſcera penem
Legitimum, atque illic heſternæ occurrere cenæ?
Seruus erit minus ille miſer, qui foderit agrum,
Quam dominum. ſed tu ſane tenerum & puerum te
Et pulcrum, & dignum cyatho, cæloque putabas.
Vos humili adſeculæ, vos indulgebitis vnquam
Cultori, iam nec morbo donare parati?
En, cui tu viridem vmbellam, cui ſuccina mittas
Grandia, natalis quoties redit, aut madidum ver
Incipit. & ſtrata poſitus, longaque cathedra
Munera fœmineis tractas ſecreta Kalendis.
Dic paſſer, cui tot monteis, tot prædia ſeruas
Apula, tot miluos intra tua paſcua laſſos?

Te Trifolinus ager fœcundis vitibus implet,
Suſpectumque iugum Cumis, & Gaurus inanis.
Nam quis plura linit victuro dolia muſto?
Quantum erat exhauſti lumbos donare clientis
Iugeribus paucis? meliuſne hic ruſticus infans
Cum matre, & caculis, & conluſore catello
Cymbala pulſantis legatum fiet amici?
Improbus es, cum poſcis, ait. ſed penſio clamat
Poſce: ſed appellat puer vnicus, vt Polyphemi
Lata acies, per quam ſollers euaſit Vlyſſes.
Alter emendus erit: namque hic non ſufficit: ambo
Paſcendi: quid agam bruma ſpirante? quid, oro,
Quid dicam ſcapulis puerorum Aquilone Decembri,
Et pedibus? durate, atque exſpectate cicadas?
Verum vt diſſimules, vt mittas cætera, quanto
Metiris pretio, quod ni tibi deditus eſſem,
Deuotuſque cliens, vxor tua virgo maneret?
Scis certe quibus iſta modis, quam ſæpe rogaris,
Et quæ pollicitus. fugientem ſæpe puellam
Amplexu rapui: tabulas quoque ruperat, & iam
Signabat. tota vix hoc ego nocte redemi
Te plorante foris. teſtis mihi lectulus, & tu,
Ad quem peruenit lecti ſonus, & dominæ vox.
Inſtabile, ac dirimi cœptum, & iam pæne ſolutum
Coniugium in multis domibus ſeruauit adulter.
Quo te circumagas? quæ prima, aut vltima ponas?
Nullum ergo meritum eſt, ingrate, ac perfide, nullum,
Quod tibi filiolus, vel filia naſcitur ex me?
Tollis enim, & libris actorum ſpargere gaudes
Argumenta viri. foribus ſuſpende coronas,
Iam pater es: dedimus quod famæ opponere poſſis.
Iura parentis habes, propter me ſcriberis heres,

Legatum omne capis, necnon & dulce caducum.
Commoda præterea iungentur multa caducis,
Si numerum, ſi treis impleuero. iuſta doloris
Næuole cauſſa tui. contra tamen ille quid adfert?
Negligit, atque alium bipedem ſibi quærit aſellum.
Hæc ſoli commiſſa tibi celare memento,
Et tacitus noſtras intra te ſige querelas.
Nam res mortifera eſt inimicus pumice leuis.
Qui modo ſecretum commiſerat, ardet, & odit,
Tanquam prodiderim quidquid ſcio. ſumere ferrum,
Fuſte aperire caput, candelam apponere valuis
Non dubitat. nec contemnas, aut deſpicias, quod
His opibus nunquam cara eſt annona veneni.
Ergo occulta teges, vt curia Martis Athenis.
O Corydon, Corydon, ſecretum diuitis vllum
Eſſe putas? ſerui vt taceant: iumenta loquentur,
Et canis, & poſtes, & marmora. claude feneſtras,
Vela tegant rimas, iunge oſtia, tollite lumen
E medio, taceant omnes, prope nemo recumbat:
Quod tamen ad cantum galli facit ille ſecundi,
Proximus ante diem caupo ſciet, audiet & quæ
Finxerunt pariter librarius, archimagiri,
Carptores. quod enim dubitant componere crimen
In dominos, quoties rumoribus vlciſcuntur
Baltea? nec deerit qui te per compita quærat
Nolentem, & miſeram vinoſus inebriet aurem.
Illos ergo roges quidquid paulo ante petebas
A nobis. taceant illi: ſed prodere malunt
Arcanum, quam ſubrepti potare Falerni,
Pro populo faciens quantum Saufeia bibebat.
Viuendum recte eſt cum propter plurima, tunc his
Præcipue cauſſis, vt linguas mancipiorum

Contemnas. nam linguà mali pars peſſima ſerui.
Deterior tamen hic, qui liber non erit illis
Quorum animas & farre ſuo cuſtodit, & ære.
Iccirco vt poſſim linguam contemnere ſerui,
Vtile conſilium modo, ſed commune, dediſti:
Nunc mihi quid ſuades poſt damnũ temporis, et ſpes
Deceptas? Feſtinat enim decurrere velox
Floſculus anguſtæ, miſeræque breuiſſima vitæ
Portio: dum bibimus, dum ſerta, vnguenta, puellas
Poſcimus, obrepit non intellecta ſenectus.
Ne trepida: nunquam pathicus tibi deerit amicus,
Stantibus, & ſaluis his collibus. vndique ad illos
Conuenient & carpentis, & nauibus omnes,
Qui digito ſcalpunt vno caput. altera maior
Spes ſupereſt: tu tantum erucis imprime dentem.
Hæc exempla para fœlicibus: at mea Clotho
Et Lacheſis gaudent, ſi paſcitur inguine venter.
O parui, noſtrique Lares, quos thure minuto,
Aut farre, & tenui ſoleo exorare corona,
Quando ego figam aliquid, quo ſit mihi tuta ſenectus
A tegete & baculo? viginti millia fœnus
Pigneribus poſitis, argenti vaſcula puri,
Sed quæ Fabricius cenſor notet, & duo fortes
De grege Mœſorum, qui me ceruice locata
Securum iubeant clamoſo inſiſtere circo.
Sit mihi præterea curuus cælator & alter,
Qui multas facies pingat cito: ſufficiunt hæc.
Quando ego pauper ero? votum miſerabile, nec ſpes
His ſaltem. nam cum pro me Fortuna rogatur,
Adfixit ceras illa de naue petitas,
Quæ Siculos cantus effugit remige ſurdo.

X.

OMNIBVS in terris, quæ ſunt a Gadibus uſque
Auroram, & Gangem, pauci dinoſcere poſſunt
Vera bona, atque illis multum diuerſa, remota
Erroris nebula. quid enim ratione timemus,
Aut cupimus? quid tam dextro pede concipis, vt te
Conatus non pæniteat, votique peracti?
Euertere domos totas optantibus ipſis
Dij faciles. nocitura toga, nocitura petuntur
Militia. torrens dicendi copia multis,
Et ſua mortifera eſt facundia. viribus ille
Confiſus perijt, admirandiſque lacertis.
Sed plureis nimia congeſta pecunia cura
Strangulat, & cuncta exſuperans patrimonia cenſus,
Quanto Delphinis balæna Britannica maior.
Temporibus diris igitur, iuſſuque Neronis
Longinum, & magnos Senecæ prædiuitis hortos
Clauſit, & egregias Lateranorum obſidet ædes
Tota cohors: rarus venit in cenacula miles.
Pauca licet portes argenti vaſcula puri,
Nocte iter ingreſſus, gladium, contumque timebis.
Et motæ ad Lunam trepidabis arundinis vmbram:
Cantabit vacuus coram latrone viator.
Prima fere vota, & cunctis notiſſima templis
Diuitiæ, creſcant vt opes, vt maxima toto
Noſtra ſit arca foro. ſed nulla aconita bibuntur
Fictilibus: tunc illa time, cum pocula ſumes
Gemmata, & lato Setinum ardebit in auro.
Iamne igitur laudas, quod de ſapientibus alter
Ridebat quoties de limine mouerat vnum,
Protuleratque pedem: flebat contrarius auctor?

Sed

Sed facilis cuiuis rigidi cenſura cachinni:
Mirandum eſt, vnde ille oculis ſuffecerit humor.
Perpetuo riſu pulmonem agitare ſolebat
Democritus, quanquam non eſſent vrbibus illis
Prætexta, & trabea, faſces, lectica, tribunal.
Quid, ſi vidiſſet Prætorem curribus altis
Exſtantem, & medio ſublimem in puluere Circi
In tunica Iouis, & picta Sarrana ferentem
Ex humeris aulæa togæ, magnæque coronæ
Tantum orbem, quanto ceruix non ſufficit vlla?
Quippe tenet ſudans hanc publicus, & ſibi Conſul
Ne placeat, curru ſeruus portatur eodem.
Da nunc & volucrem, ſceptro quæ ſurgit eburno,
Illinc cornicines, hinc præcedentia longi
Agminis officia, & niueos ad frena Quirites,
Defoſſa in loculis, quos ſportula fecit amicos.
Tum quoque materiam riſus inuenit ad omneis
Occurſus hominum, cuius prudentia monſtrat
Summos poſſe viros, & magna exempla daturos
Veruecum in patria, craſſoque ſub aere naſci.
Ridebat curas, nec non & gaudia vulgi,
Interdum & lacrymas, cum fortunæ ipſe minaci
Mandaret laqueum, mediumque oſtenderet vnguem.
Ergo ſupervacua aut pernitioſa petuntur,
Propter quæ fas eſt genua incerare Deorum.
Quoſdam præcipitat ſubiecta potentia magnæ
Inuidiæ, mergit longa, atque inſignis honorum
Pagina, deſcendunt ſtatuæ reſtemque ſequuntur.
Ipſas deinde rotas bigarum impacta ſecuris
Cædit, & immeritis franguntur crura caballis.
Iam ſtrident ignes, iam follibus, atque caminis
Ardet adoratum populo caput, & crepat ingens

Seianus: deinde ex facie toto orbe ſecunda
Fiunt vrceoli, pelues, ſartago, patella.
Pone domi lauros, duc in Capitolia magnum,
Cretatumque bouem: Seianus ducitur vnco
Spectandus: gaudent omnes. quæ labra? quis illi
Vultus erat? nunquam, ſi quid mihi credis, amaui
Hunc hominem. ſed quo cecidit ſub crimine? quiſnam
Delator? quibus indicibus, quo teſte probauit?
Nil horum: verboſa & grandis epiſtola venit
A Capreis: bene habet. nil plus interrogo. Sed quid
Turba Remi? ſequitur fortunam, vt ſemper, & odit
Damnatos. idem populus, ſi Nyrtia Tuſco
Fauiſſet, ſi oppreſſa foret ſecura ſenectus
Principis, hac ipſa Seianum diceret hora
Auguſtum. iam pridem, ex quo ſuffragia nulli
Vendimus, effudit curas. nam qui dabat olim
Imperium, faſceis, legiones, omnia, nunc ſe
Continet, atque duas tantum res anxius optat,
Panem, & Circenſes. perituros audio multos.
Nil dubium: magna eſt fornacula: pallidulus mi
Brutidius meus ad Martis fuit obuius aram.
Quam timeo, victus ne pœnas exigat Aiax,
Vt male defenſus! curramus præcipites, &,
Dum iacet in ripa, calcemus Cæſaris hoſtem.
Sed videant ſerui, ne quis neget, & pauidum in ius
Ceruice obſtricta dominum trahat. hi ſermones
Tunc de Seiano, ſecreta hæc murmura vulgi.
Viſne ſalutari ſicut Seianus, habere
Tantundem, atque illi ſummas donare curuleis?
Illum exercitibus præponere? tutor haberi
Principis Auguſta Caprearum in rupe ſedentis
Cum grege Chaldæo? vis certe pila, cohorteis,

Egregios equites, & caſtra domeſtica? quid ni
Hæc cupias? & qui nolunt occidere quenquam,
Poſſe volunt. Sed quæ præclara, & proſpera tanti,
Vt rebus lætis par ſit menſura malorum?
Huius, qui trahitur, prætextam ſumere mauis:
An Fidenarum, Gabiorumque eſſe poteſtas,
Et de menſura ius dicere, vaſa minora
Frangere pannoſus vacuis Ædilis Vlubris?
Ergo quid optandum foret, ignoraſſe fateris
Seianum. nam qui nimios optabat honores,
Et nimias poſcebat opes: numeroſa parabat
Excelſæ turris tabulata, vnde altior eſſet
Caſus, & impulſæ præceps immane ruinæ.
Quid Craſſos, quid Pompeios euertit? & illum,
Ad ſua qui domitos deduxit flagra Quirites?
Summus nempe locus nulla non arte petitus,
Magnaque numinibus vota exaudita malignis.
Ad generum Cereris ſine cæde, & vulnere pauci
Deſcendunt Reges, & ſicca morte tyranni.
Eloquium, aut famam Demoſthenis, aut Ciceronis
Incipit optare, & totis Quinquatribus optat,
Quiſquis adhuc vno partam colit aſſe Mineruam,
Quem ſequitur cuſtos anguſtæ vernula capſæ.
Eloquio ſed vterque perit orator: vtrunque
Largus, & exundans letho dedit ingenij fons.
Ingenio manus eſt, & ceruix cæſa, nec vnquam
Sanguine cauſſidici maduerunt roſtra puſilli.
O fortunatam natam me Conſule Romam.
Antoni gladios potuit contemnere, ſi ſic
Omnia dixiſſet. ridenda poemata malo,
Quam te conſpicuæ diuina Philippica famæ,
Volueris a prima quæ proxima. ſæuus & illum

Exitus eripuit, quem mirabantur Athenæ
Torrentem, & pleni moderantem fræna theatri.
Dijs ille aduerſis genitus, fatoque ſiniſtro,
Quem pater ardentis maſſæ fuligine lippus
A carbone, & forcipibus, gladioſque parante
Incude, & luteo Vulcano ad rhetora miſit.
Bellorum exuuiæ, truncis affixa tropæis
Lorica, & fracta de caſſide buccula pendens,
Et curtum temone iugum, victaque triremis
Apluſtre, & ſummo triſtis captiuus in arcu,
Humanis maiora bonis creduntur: ad hoc ſe
Romanus, Graiuſque, ac Barbarus induperator
Erexit: cauſſas diſcriminis, atque laboris
Inde habuit. Tanto maior famæ ſitis eſt, quam
Virtutis. quis enim virtutem amplectitur ipſam,
Præmia ſi tollas? patriam tamen obruit olim
Gloria paucorum, & laudis, tituliqúe cupido
Hæſuri ſaxis cinerum cuſtodibus: ad quæ
Diſcutienda valent ſterilis mala robora ficus:
Quandoquidem data ſunt ipſis quoque fata ſepulcris.
Expende Hannibalem: quot libras in Duce ſummo
Iauenies? hic eſt, quem non capit Africa Mauro
Percuſſa Oceano: Niloque admota tepenti.
Rurſus ad Aethiopum populos, altoſque elephantos
Additur imperijs Hiſpania: Pyrenæum
Tranſilit. oppoſuit natura Alpemque, niuemque:
Diducit ſcopulos, & montem rumpit aceto.
Iam tenet Italiam: tamen vltra pergere tendit.
Actum, inquit, nihil eſt, niſi Pœno milite portas
Frangimus, & media vexillum pono Subura.
O qualis facies, & quali digna tabella,
Cum Getula Ducem portaret bellua luſcum.

Exitus ergo quis eſt? o gloria: vincitur idem
Nẽpe, & in exſiliũ præceps fugit, atque ibi magnus,
Mirandúſque cliens ſedet ad prætoria Regis,
Donec Bithyno libeat vigilare tyranno.
Finem animæ, quæ res humanas miſcuit olim,
Non gladij, non ſaxa dabunt, nec tela, ſed ille
Cannarum vindex, & tanti ſanguinis vltor
Anulus. i demens, & ſæuas curre per Alpeis,
Vt pueris placeas, & declamatio fias.
Vnus Pellæo iuueni non ſufficit orbis:
Æſtuat infelix anguſto limite mundi,
Vt Gyaræ clauſus ſcopulis, paruaque Seripho.
Cum tamen a figulis munitam intrauerit vrbem,
Sarcophago contentus erit. Mors ſola fatetur,
Quantula ſint hominum corpuſcula. creditur olim
Velificatus Athos, & quidquid Græcia mendax
Audet in hiſtoria: conſtratum claſſibus ijſdem,
Suppoſitumque rotis ſolidum mare. credimus altos
Defeciſſe amneis, epotaque flumina Medo
Prandente, & madidis cantat quæ Soſtratus alis.
Ille tamen, qualis redijt Salamine relicta,
In Corum, atque Eurum ſolitus ſæuire flagellis
Barbarus, Æolio nunquam hoc in carcere paſſos,
Ipſum compedibus qui vinxerat Ennoſigæum?
Mitius id ſane, quod non & ſtigmate dignum
Credidit. huic quiſquam vellet ſeruire Deorum?
Sed qualis redijt? nempe vna naue cruentis
Fluctibus, ac tarda per denſa cadauera prora.
Has toties optata exegit gloria pœnas.
Da ſpatium vitæ, multos da Iuppiter annos:
Hoc recto vultu ſolum hoc & pallidus optas.
Sed quam continuis, & quantis longa ſenectus

Plena malis: deformem, & tetrum ante omnia vultũ,
Diſſimilemque ſui, deformem pro cute pellem,
Pendenteiſque genas, & taleis adſpice rugas,
Qualeis vmbriferos vbi pandit Tabraca ſaltus,
In vetula ſcalpit iam mater ſimia bucca.
Plurima ſunt iuuenum diſcrimina: pulcrior ille
Hoc, atque ille alio: multum hic robuſtior illo.
Vna ſenum facies, cum voce trementia membra,
Et iam laue caput, madidique infantia naſi.
Frangendus miſero gingiua panis inermi.
Vſque adeo grauis vxori, gnatiſque, ſibique,
Vt captatori moueat faſtidia Coſſo.
Non eadem vini, atque cibi torpente palato
Gaudia: nam coitus iam longa obliuio: vel ſi
Coneris, iacet exiguus cum ramice neruus,
Et, quamuis tota palpetur nocte, iacebit.
Anne aliquid ſperare poteſt hæc inguinis ægri
Canities? quid, quod merito ſuſpecta libido eſt,
Quæ Venerem affectat ſine viribus? adſpice partis
Nunc damnũ alterius. nam quæ cantante voluptas:
Sit licet eximius citharœdo ſiue Seleuco,
Et quibus aurata mos eſt fulgere lacerna?
Quid refert, magni ſedeat qua parte theatri,
Qui vix cornicines exaudiet, atque tubarum
Concentus? clamore opus eſt, vt ſentiat auris,
Quem dicat veniſſe puer, quot nunciet horas.
Præterea minimus gelido iam in corpore ſanguis
Febre calet ſola: circumſilit agmine facto
Morborum omne genus: quorum ſi nomina quæras,
Promtius expediã, quot amauerit Oppia mœchos,
Quot Themiſon ægros autumno occiderit vno,
Quot Baſilus ſocios, quot circumſcripſerit Hirrus

Pupillos: quot longa viros exſorbeat vno
Maura die, quot diſcipulos inclinet Hamillus,
Percurram citius, quot villas poſſideat nunc,
Quo tondente grauis iuueni mihi barba ſonabat.
Ille humero, hic lumbis, hic coxa debilis, ambos
Perdidit ille oculos, & luſcis inuidet. huius
Pallida labra cibum accipiunt digitis alienis.
Ipſe ad conſpectum cenæ diducere rictum
Suetus, hiat tantum, ceu pullus hirundinis, ad quem
Ore volat pleno mater ieiuna. ſed omni
Membrorum damno maior dementia: quæ nec
Nomina ſeruorum, nec vultum agnoſcit amici,
Cum quo præterita cenauit nocte, nec illos
Quos genuit, quos eduxit. nam codice ſæuo
Heredes vetat eſſe ſuos, bona tota feruntur
Ad Phialen: tantum artificis valet halitus oris,
Quod ſteterat multis in carcere fornicis annis.
Vt vigeant ſenſus animi, ducenda tamen ſunt
Funera gnatorum, rogus adſpiciendus amatæ
Coniugis, & fratris, plenæque ſororibus vrnæ.
Hæc data pœna diu viuentibus, vt renouata
Semper clade domus multis in luctibus, inque
Perpetuo mærore, & nigra veſte ſeneſcant.
Rex Pylius, magno ſiquidquam credis Homero,
Exemplum vitæ fuit a cornice ſecundæ.
Felix nimirum, qui tot per ſæcula mortem
Diſtulit, atque ſuos iam dextra computat annos,
Quique nouum toties muſtum bibit. oro, parumper
Attendas, quantum de legibus ipſe queratur
Fatorum, & nimio de ſtamine, cum videt acris
Antilochi barbam ardentem: cum quærit ab omni,
Quiſquis adeſt ſocius, cur hæc in tempora duret,

Quod facinus dignum tam longo admiſerit æuo.
Hæc eadem Peleus, raptum cum luget Achillem,
Atque alius, cui fas Ithacum lugere natantem.
Incolumi Troia Priamus veniſſet ad vmbras
Aſſaraci magnis ſollennibus, Hectore funus
Portante, ac reliquis fratrum ceruicibus, inter
Iliadum lacrymas, vt primos edere planctus
Caſſandra inciperet, ſciſſaque Polyxena palla:
Si foret exſtinctus diuerſo tempore, quo non
Cœperat audaces Paris ædificare carinas.
Longa dies igitur quid contulit? omnia vidit
Euerſa, & flammis Aſiam, ferroque cadentem.
Tunc miles tremulus poſita tulit arma tiara,
Et ruit ante aram ſummi Iouis, vt vetulus bos,
Qui domini cultris tenue, & miſerabile collum
Præbet, ab ingrato iam faſtiditus aratro.
Exitus ille vtcunque hominis: ſed torua canino
Latrauit rictu, quæ poſt hunc vixerat, vxor.
Feſtino ad noſtros, & Regem tranſeo Ponti,
Et Crœſum, quem vox iuſti facunda Solonis
Reſpicere ad longæ iuſſit ſpatia vltima vitæ.
Exſilium, & carcer Minturnarumque paludes,
Et mendicatus victa Carthagine panis
Hinc cauſſas habuere. quid illo ciue tuliſſet
Natura in terris, quid Roma beatius vnquam,
Si circumducto captiuorum agmine, & omni
Bellorum pompa, animam exhalaſſet opimam,
Cum de Teutonico vellet deſcendere curru?
Prouida Pompeio dederat Campania febreis
Optandas: ſed multæ vrbes, & publica vota
Vicerunt. igitur fortuna ipſius, & vrbis
Seruatum victo caput abſtulit. hoc cruciatu

Lentulus, hac pœna caruit, ceciditque Cethegus
Integer, & iacuit Catilina cadauere toto.
Formam optat modico pueris, maiore puellis
Murmure, cum Veneris fanum videt anxia mater
Vſque ad delicias votorum. cur tamen, inquit,
Corripias? pulcra gaudet Latona Diana.
Sed vetat optari faciem Lucretia, qualem
Ipſa habuit. cuperet Rutilæ Virginea gibbum
Accipere, atque ſuam Rutilæ dare. filius autem
Corporis egregij, miſeros, trepidoſque parentes
Semper habet. Rara eſt adeo concordia formæ,
Atque pudicitiæ, ſanctos licet horrida mores
Tradiderit domus, ac veteres imitata Sabinos:
Præterea caſtum ingenium, vultumque modeſto
Sanguine feruentem tribuat natura benigna
Larga manu (quid enim puero conferre poteſt plus
Cuſtode, & cura natura potentior omni?)
Non licet eſſe viros: nam prodiga corruptoris
Improbitas ipſos audet tentare parentes.
Tanta in muneribus fiducia. nullus ephebum
Deformem ſæua caſtrauit in arce tyrannus:
Nec prætextatum rapuit Nero loripedem, nec
Strumoſum, atque vtero pariter, gibboque tumentem.
I nunc, & iuuenis ſpecie lætare tui, quem
Maiora exſpectant diſcrimina. fiet adulter
Publicus, & pœnas metuet, quaſcunque mariti
Irati debent: nec erit felicior aſtro
Martis, vt in laqueos nunquam incidat. exigit autem
Interdum ille dolor plus, quam lex vlla dolori
Conceſſit. necat hic ferro, ſecat ille cruentis
Verberibus, quoſdam mœchos & mugilis intrat.
Sed tuus Endymion dilectæ fiet adulter

Matrona: mox cum dederit Seruilla nummos,
Fiet & illius, quam non amat : exuet omnem
Corporis ornatum. quid enim vlla negauerit vdis
Inguinibus, ſiue eſt hæc Oppia, ſiue Catulla?
Deterior totos habet illic femina mores.
Sed caſto quid forma nocet? quid profuit immo
Hippolyto graue propoſitum? quid Bellerophonti?
Erubuit nempe hæc, ceu faſtidita repulſa.
Nec Sthenobœa minus quam Creſſa excanduit, & ſe
Concuſſere ambæ. Mulier ſæuiſſima tunc eſt,
Cum ſtimulos odio pudor admouet. elige quidnam
Suadendum eſſe putes, cui nubere Cæſaris vxor
Deſtinat. optimus hic, & formoſiſſimus idem
Gentis patriciæ rapitur miſer extinguendus
Meſſallinæ oculis: dudum ſedet illa parato
Flameolo, Tyriuſque palam Genialis in hortis
Sternitur, & ritu decies centena dabuntur
Antiquo: veniet cum ſignatoribus auſpex.
Hæc tu ſecreta, & paucis commiſſa putabas.
Non, niſi legitime, vult nubere : quid placeat, dic:
Ni parere velis, pereundum erit ante lucernas.
Si ſcelus admittas, dabitur mora paruula, dũ res
Nota vrbi & populo contingat Principis aureis.
Dedecus ille domus ſciet vltimus: interea tu
Obſequere imperio, ſit tanti vita dierum
Paucorum. quidquid melius, leuiuſque putaris,
Præbenda eſt gladio pulcra hæc, & candida ceruix.
Nil ergo optabunt homines? Si conſilium vis,
Permittes ipſis expendere Numinibus, quid
Conueniat nobis, rebuſque ſit vtile noſtris.
Nam pro iucundis aptiſſima quæque dabunt Dij.
Carior eſt illis homo, quam ſibi nos animorum.

Impulſu, & cæca, magnaque cupidine ducti,
Coniugium petimus, partumque vxoris: at illis
Notum, qui pueri, qualiſque futura ſit vxor.
Ut tamen & poſcas aliquid, voueaſque ſacellis
Exta, & candiduli diuina tomacula porci:
Orandum eſt, vt ſit mens ſana in corpore ſano.
Fortem poſce animum, mortis terrore carentem:
Qui ſpatium vitæ extremum inter munera ponat
Naturæ, qui ferre queat quoſcunque labores,
Neſciat iraſci, cupiat nihil, & potiores
Herculis ærumnas credat, ſæuoſque labores,
Et Venere, & cœnis, & pluma Sardanapali.
Monſtro, quod ipſe tibi poſſis dare. Semita certe
Tranquillæ per virtutem patet vnica vitæ.
Nullum Numen habes, ſi ſit prudentia: nos te
Nos facimus, Fortuna, Deam, cæloque locamus.

XI.

ATTICVS *eximie ſi cenat, lautus habetur:*
Si Rutilus, demens. quid enim maiore cachinno
Excipitur vulgi, quam pauper Apicius? omnis
Conuictus, thermæ, ſtationes, omne theatrum
De Rutilo. nam dum valida, ac iuuenalia membra
Sufficiunt galeæ, dumque ardens ſanguine fertur,
Non cogente quidem, ſed nec prohibente Tribuno
Scripturus leges, & regia verba laniſtæ.
Multos porro vides, quos ſæpe eluſus ad ipſum
Creditor introitum ſolet exſpectare macelli,
Et quibus in ſolo viuendi cauſſa palato eſt.
Egregius cenat, meliuſque miſerrimus horum,
Et cito caſurus iam perlucente ruina.
Interea guſtus elementa per omnia quærunt,
Nunquam animo pretijs obſtantibus: interius ſi

Attendas, magis illa iuuant, quæ pluris emuntur.
Ergo haud difficile eſt, perituram arceſſere ſummam
Lancibus oppoſitis, vel matris imagine fracta,
Et quadringentis nummis condire guloſum
Fictile: ſic veniunt ad Miſcellania ludi.
Refert ergo, quis hæc eadem paret: in Rutilo nam
Luxuria eſt, in Ventidio laudabile nomen
Sumit, & a cenſu famam trahit. illum ego iure
Deſpiciam, qui ſcit quanto ſublimior Atlas
Omnibus in Libya ſit montibus: hic tamen idem
Ignoret, quantum ferrata diſtet ab arca.
Sacculus. e cælo deſcendit γνῶθι σεαυτὸν,
Figendum, & memori tractandum pectore, ſiue
Coniugium quæras, vel ſacri in parte Senatus
Eſſe velis. nec enim loricam poſcit Achillis
Therſites, in qua ſe tranſducebat Vlyſſes.
Ancipitem ſeu tu magno diſcrimine cauſſam
Protegere affectas; te conſule, dic tibi quis ſis,
Orator vehemens, an Curtius, & Matho bucca.
Noſcenda eſt menſura ſui, ſpectandaque rebus
In ſummis, minimiſque: etiam cum piſcis emetur,
Ne mullum cupias, cum ſit tibi gobio tantum
In loculis. quis enim te deficiente crumena,
Et creſcente gula, manet exitus, ære paterno
Ac rebus merſis in ventrem, fœnoris, atque
Argenti grauis, & pecorum, agrorumque capacem?
Talibus a dominis poſt cuncta nouiſſimus exit
Anulus, & digito mendicat Pollio nudo.
Non præmaturi cineres, nec funus acerbum
Luxuriæ, ſed morte magis metuenda ſenectus.
Hi plerunque gradus: conducta pecunia Romæ,
Et coram dominis conſumitur. inde vbi paullum

Neſcio quid ſupereſt, & pallet fœnoris auctor,
Qui vertere ſolum, Baias, & ad oſtrea currunt.
Cedere namque foro iam non eſt deterius, quam
Eſquilias a feruenti migrare Subura.
Ille dolor ſolus patriam fugientibus, illa
Mœſtitia eſt, caruiſſe anno Circenſibus vno.
Sanguinis in facie non hæret gutta: morantur
Pauci ridiculum effugientem ex vrbe pudorem.
Experiere hodie, nunquid pulcerrima dictu,
Perſice non præſtem vita, vel moribus, & re.
Sed laudem ſiliquas occultus ganeo, pultes
Coram alijs dictem puero, ſed in aure placentas.
Nam cum ſis conuiua mihi promiſſus, habebis
Euandrum, venies Tirynthius, aut minor illo
Hoſpes, & ipſe tamen contingens ſanguine cœlum:
Alter aquis, alter flammis ad ſidera miſſus.
Fercula nunc audi nullis ornata macellis.
De Tiburtino veniet pinguiſſimus agro
Hædulus, & toto grege mollior, inſcius herbæ,
Necdum auſus virgas humilis mordere ſalicti:
Qui plus lactis habet, quam ſanguinis; & montani
Aſparagi, poſito quos legit villica fuſo.
Grandia præterea, tortoque calentia fœno
Oua adſunt ipſis cum matribus, & ſeruata
Parte anni, quales fuerant in vitibus, vua:
Signinum, Syriumque pyrum, de corbibus ijſdem
Æmula Picenis, & odoris mala recentis,
Nec metuenda tibi, ſiccatum frigore poſtquam
Autumnum, & crudi poſuere pericula ſucci.
Hæc olim noſtri iam luxurioſa Senatus
Cena fuit. Curius, paruo quæ legerat horto,
Ipſe focis breuibus ponebat oluſcula: quæ nunc

Squalidus in magna faſtidit compede foſſor,
Qui meminit, calidæ ſapiat quid vulua popinæ.
Sicci terga ſuis, rara pendentia crate,
Moris erat quondam feſtis ſeruare diebus,
Et natalicium cognatis ponere lardum,
Accedente noua, ſi quam dabat hoſtia, carne.
Cognatorum aliquis titulo ter Conſulis, atque
Caſtrorum imperijs, & Dictatoris honore
Functus, ad has epulas ſolito maturius ibat,
Erectum domito referens a monte ligonem.
Cum tremerent autem Fabios, durũque Catonem
Et Scauros, & Fabricios, poſtremo ſeueros
Cenſoris mores etiam collega timeret:
Nemo inter curas, & ſeria duxit habendum,
Qualis in Oceani fluctu teſtudo nataret,
Clarum Troiugenis factura ac nobile fulcrum:
Sed nudo latere, & paruis frons ærea lectis
Vile coronati caput oſtendebat aſelli,
Ad quod laſciui ludebant ruris alumni.
Tales ergo cibi, qualis domus, atque ſupellex.
Tunc rudis, & Graias mirari neſcius arteis,
Urbibus euerſis prædarum in parte reperta
Magnorum artificum frangebat pocula miles,
Ut phaleris gauderet equus, cælataque caſſis
Romuleæ ſimulacra feræ manſueſcere iuſſæ
Imperij fato, geminos ſub rupe Quirinos,
Ac nudam effigiem clypeo venientis, & haſta,
Pendentiſque Dei perituro oſtenderet hoſti.
Argenti quod erat, ſolis fulgebat in armis.
Ponebant igitur Tuſco farrata catino
Omnia tunc: quibus inuideas, ſi liuidulus ſis.
Templorum quoque maieſtas præſentior, & vox

Nocte fere media, mediamque audita per urbem
Litore ab Oceani Gallis venientibus, & Dijs
Officium vatis peragentibus, his monuit nos.
Hanc rebus Latijs curam præſtare ſolebat
Fictilis, & nullo violatus Iuppiter auro.
Illa domi natas, noſtraque ex arbore menſas
Tempora viderunt: hoc lignum ſtabat ad vſus,
Annoſam ſi forte nucem deiecerat Eurus.
At nunc diuitibus cenandi nulla voluptas,
Nil rhombus, nil damma ſapit: putere videntur
Vnguenta, atque roſa, latos niſi ſuſtinet orbeis
Grande ebur, & magno ſublimis pardus hiatu,
Dentibus ex illis, quos mittit porta Syenes,
Et Mauri celeres, & Mauro obſcurior Indus,
Et quos depoſuit Nabathæo bellua ſaltu,
Iam nimios, capitique graueis. hinc ſurgit orexis,
Hinc ſtomacho vires: nam pes argenteus illis,
Anulus in digito quod ferreus. ergo ſuperbum
Conuiuam caueo, qui me ſibi comparat, & res
Deſpicit exiguas. adeo nulla vncia nobis
Eſt eboris, nec teſſellæ, nec calculus ex hac
Materia: quin ipſa manubria cultellorum
Oſſea: non tamen his vlla vnquam opſonia fiunt
Rancidula, aut ideo peior gallina ſecatur.
Sed nec ſtructor erit, cui credere debeat omnis
Pergula, diſcipulus Trypheri doctoris, apud quem
Sumine cum magno lepus, atque aper, & pygargus,
Et Scythicæ volucres, & phœnicopterus ingens,
Et Gætulus oryx, hebeti lautiſſima ferro
Cæditur, & tota ſonat vlmea cena Subura.
Nec fruſtum capreæ ſubducere, nec latus Afræ
Nouit auis noſter tirunculus, ac rudis omni

Tempore, & exiguæ furtis imbutus ofellæ.
Plebeios calices, & paucis aſſibus emtos
Porriget incultus puer, atque a frigore tutus,
Non Phryx, aut Lycius, non a mangone petitus,
Quiſquam erit in magno. cum poſces, poſce Latine.
Idem habitus cũctis, tonſi, rectique capilli,
Atque hodie tantum propter conuiuia pexi.
Paſtoris duri eſt hic filius: ille bubulci
Suſpirat longo non viſam tempore matrem,
Et caſulam, & notos triſtis deſiderat hædos.
Ingenui vultus puer, ingenuique pudoris,
Qualeis eſſe decet, quos ardens purpura veſtit,
Nec pupillareis defert in balnea raucus
Teſticulos, nec vellendas iam præbuit alas,
Craſſa nec oppoſito pauidus tegit inguina gutto.
Hic tibi vina dabit, diffuſa in montibus illis,
A quibus ipſe venit, quorum ſub vertice luſit:
Nãque vna, atque eadẽ eſt vini patria, atque miniſtri.
Forſitan exſpectes, vt Gaditana canoro
Incipiant prurire choro, plauſuque probatæ
Ad terram tremulo deſcendant clune puellæ,
Irritamentum Veneris languentis, & acres
Diuitis vrticæ: maior tamen iſta voluptas
Alterius ſexus: magis ille extenditur, & mox
Auribus, atque oculis concepta vrina mouetur.
Non capit has nugas humilis domus: audeat ille
Teſtarum crepitus cum verbis, nudum olido ſtans
Fornice mancipium quibus abſtinet: ille fruatur
Vocibus obſcenis, omnique libidinis arte,
Qui Lacedæmonium pytiſmate lubricat orbem:
Namque ibi fortunæ veniam damus. alea turpis,
Turpe & adulterium mediocribus: hæc eadem illi

Omnia cum faciant hilares, nitidique vocantur.
Noſtra dabunt alios hodie conuiuia ludos,
Conditor Iliados cantabitur, atque Maronis
Altiſoni dubiam facientia carmina palmam.
Quid refert, taleis verſus qua voce legantur?
Sed nunc dilatis auerte negotia curis,
Et gratam requiem dona tibi, quando licebit
Per totam ceſſare diem: non fœnoris vlla
Mentio, nec, prima ſi luce egreſſa, reuerti
Nocte ſolet, tacito bilem tibi contrahat vxor,
Humida ſuſpectus referens multicia rugis,
Vexataſque comas, & vultum, auremque calentem.
Protinus ante meum, quidquid dolet, exue limen:
Pone domum, & ſeruos, & quidquid frangitur illis,
Aut perit: ingratos ante omnia pone ſodaleis.
Interea Megaleſiacæ ſpectacula mappæ,
Idæum ſollenne colunt, ſimiliſque triumpho
Præda caballorum Prætor ſedet: ac, mihi pace
Immenſæ, nimiæque licet ſi dicere plebis,
Totã hodie Romam Circus capit, & fragor aurem
Percutit, euentum viridis quo colligo panni.
Nam ſi deficeret: mæſtam, attonitamque videres
Hanc vrbem, veluti Cannarum in puluere victis
Conſulibus. ſpectent iuuenes, quos clamor, & audax
Sponſio, quos cultæ decet aſſediſſe puellæ:
Spectent hoc nuptæ iuxta recubante marito,
Quod pudeat narraſſe aliquem præſentibus ipſis:
Noſtra bibat vernum contracta cuticula Solem,
Effugiatque togam: iam nunc in balnea, ſalua
Fronte licet, vadas, quanquam ſolida hora ſuperſit
Ad ſextam. facere hoc non poſſis quinque diebus
Continuis: quia ſunt talis quoque tædia vitæ.

Magna. Voluptates commendat rarior vſus.

XII.

NAtali, Coruine, die mihi dulcior hac lux,
Qua feſtus promiſſa Deis animalia ceſpes
Exſpectat: niueam Reginæ cædimus agnam:
Par vellus dabitur pugnanti Gorgone Maura.
Sed procul extenſum petulans quatit hoſtia funem,
Tarpeio ſeruata Ioui, frontemque coruſcat:
Quippe ferox vitulus, templis maturus, & aræ,
Spargenduſque mero, quem iam pudet vbera matris
Ducere, qui vexat naſcenti robora cornu.
Si res ampla domi, ſimiliſque adfectibus eſſet,
Pinguior Hiſpulla traheretur taurus, & ipſa
Mole piger, nec finitima nutritus in herba,
Læta ſed oſtendens Clitumni paſcua ſanguis
Iret, & a grandi ceruix ferienda miniſtro;
Ob reditum trepidantis adhuc, horrendaque paſſi
Nuper, & incolumem ſeſe mirantis amici.
Nam præter pelagi caſus, & fulguris ictum
Euaſi, denſæ cælum abſcondere tenebræ
Nube vna, ſubituſque antennas impulit ignis;
Cum ſe quiſque illo percuſſum crederet, & mox
Attonitus nullum conferri poſſe putaret
Naufragium velis ardentibus. omnia fiunt
Talia, tam grauiter, ſi quando poetica ſurgit
Tempeſtas. genus ecce aliud diſcriminis: audi,
Et miſerere iterum, quanquam ſint cetera ſortis
Eiuſdem: pars dira quidem, ſed cognita multis,
Et quam votiua teſtantur fana tabella
Plurima. pictores quis neſcit ab Iſide paſci?
Accidit & noſtro ſimilis fortuna Catullo.
Cum plenus fluctu medius foret alueus, & iam,

Alternum puppis latus euertentibus vndis
Arboris incertæ, nullam prudentia cani
Rectoris conferret opem: decidere iactu
Cœpit cum ventis, imitatus caſtora, qui ſe
Eunuchum ipſe facit, cupiens euadere damno
Teſticulorum: adeo medicatum intelligit inguen.
Fundite quæ mea ſunt, dicebat, cuncta, Catullus:
Præcipitare volens etiam pulcerrima, veſtem
Purpuream teneris quoque Mæcenatibus aptam,
Atque alias, quarum generoſi graminis ipſum
Infecit natura pecus, ſed & egregius fons
Viribus occultis, & Bæticus adiuuat aer.
Ille nec argentum dubitabat mittere, lances
Parthenio factas, vrnæ cratera capacem
Et dignum ſitiente Pholo, vel coniuge Fuſci.
Adde & baſcaudas, & mille eſcaria, multum
Calati, biberat quo pallidus emtor Olynthi.
Sed quis nunc alius, qua mundi parte, quis audet
Argento præferre caput, rebuſque ſalutem?
Non propter vitam faciunt patrimonia quidam,
Sed vitio cæci propter patrimonia viuunt.
Iactatur rerum vtilium pars maxima: ſed nec
Damna leuant. tunc, aduerſis vrgentibus, illuc
Recidit, vt malum ferro ſummitteret, ac ſe
Explicat anguſtum, diſcriminis vltima quando
Præſidia afferimus, nauem factura minorem.
I nunc, & ventis animam committe, dolato
Confiſus ligno, digitis a morte remotus
Quatuor, ac ſeptem, ſi ſit latiſſima tæda.
Mox cum reticulis, & pane, & ventre lagenæ
Adſpice ſumendas in tempeſtate ſecures.
Sed poſtquam iacuit planum mare, tempora poſtquam

Proſpera vectoris,fatumque valentius Euro,
Et pelago.poſtquàm Parcæ meliora benigna
Penſa manu ducunt hilares,& ſtaminis albi
Lanificæ:modica nec multum fortior aura
Ventus adeſt:inopi miſerabilis arte cucurrit
Veſtibus extentis,& ,quod ſuperauerat vnum,
Velo prora ſuo:iam deficientibus Auſtris,
Spes vitæ cum Sole redit:tum gratus Iulo,
Atque nouercali ſedes prælata Lauino,
Conſpicitur ſublimis apex:cui candida nomen
Scrofa dedit,lætis Phrygibus mirabile ſumen,
Et nunquàm viſis triginta clara mamillis.
Tandem intrat poſitas incluſa per æquora moles,
Tyrrenamque Pharon,porrectaque brachia rurſum,
Quæ Pelago currunt medio,longeque relinquunt
Italiam.non ſic igitur mirabere portus,
Quos natura dedit:ſed trunca puppe magiſter
Interiora petit Baianæ peruia cymbæ
Tuti ſtagna ſinus.gaudent ibi vertice raſo
Garrula ſecuri narrare pericula nautæ.
Ite igitur pueri,linguis,animiſque fauentes,
Sertaque delubris,& farra imponite cultris,
Ac molleis ornate focos,glebamque virentem:
Iam ſequar,& ſacro,quod præſtat,rite peracto
Inde domum repetam,gracileis vbi parua coronas
Accipiunt fragili ſimulacra nitentia cera.
Hic noſtrum placabo Iouem,Laribuſque paternis
Tura dabo,atque omneis violæ iactabo colores.
Cuncta nitent,longos erexit ianua ramos,
Et matutinis operatur feſta lucernis.
Nec ſuſpecta tibi ſint hæc,Coruine:Catullus,
Pro cuius reditu tot pono altaria,paruos

Tres habet heredes.libet exſpectare,quis ægram,
Et claudentem oculos gallinam impendat amico
Tam ſterili.verum hæc nimia eſt impenſa:coturnix
Nulla vnquam pro patre cadet.ſentire calorem
Si cœpit locuples Gallita,& Paccius,orbi:
Legitime fixis veſtitur tota tabellis
Porticus.exiſtunt qui promittant hecatomben.
Quatinus hic non ſunt nec venales elephanti,
Nec Latio,aut vſquam ſub noſtro ſidere talis
Bellua concipitur:ſed furua gente petita
Arboribus Rutulis,& Turni paſcitur agro
Cæſaris armentum,nulli ſeruire paratum
Priuato:ſiquidem Tyrio parere ſolebant
Hannibali,& noſtris Ducibus,Regique Moloſſo.
Horum maiores,ac dorſo ferre cohorteis,
Partem aliquam belli & euntem in prœlia turrem.
Nulla igitur mora per Nouium, mora nulla per Iſtram
Pacuuium,quin illud ebur ducatur ad aras,
Et cadat ante Lareis Gallitæ victima ſola
Tantis digna Dijs,& captatoribus horum.
Alter enim,ſi concedas mactare,vouebit
De grege ſeruorum magna aut pulcerrima quæque
Corpora,vel pueris,& frontibus ancillarum
Imponet vittas,& ſi qua eſt nubilis illi
Iphigeneia domi,dabit hanc altaribus,etſi
Non ſperet tragicæ furtiua piacula ceruæ.
Laudo meum ciuem,nec comparo teſtamento
Mille rates:nam ſi Libitinam euaſerit æger,
Delebit tabulas,incluſus carcere naſſæ,
Poſt meritum ſane mirandum,atque omnia ſoli
Forſan Pacuuio breuiter dabit.ille ſuperbus
Incedet victis riualibus.ergo vides quam

Grande operæ pretium faciat iugulata Mycenis.
Viuat Pacuuius, quæſo, vel Neſtora totum:
Poſſideat, quantum rapuit Nero: montibus aurum
Exæquet, nec amet quenquam, nec ametur ab vllo.

IVN. IVVENALIS SATYR. LIB. V.

XIII.

Exemplo quodcunque malo committitur, ipſi
Diſplicet auctori. prima eſt hæc vltio, quod ſe
Iudice, nemo nocens abſoluitur, improba quamuis
Gratia fallaci Prætoris vicerit vrna.
Quid ſentire putas omneis, Caluine, recenti
De ſcelere, & fidei violatæ crimine? ſed nec
Tam tenui cenſus tibi contigit, vt mediocris
Iacturæ te mergat onus: nec rara videmus,
Quæ pateris. caſus multis hic cognitus, ac iam
Tritus, & e medio fortunæ ductus aceruo.
Ponamus nimios gemitus: flagrantior æquo
Non debet dolor eſſe viri, nec vulnere maior.
Tu quamuis leuium minimam, exiguãque malorum
Particulam vix ferre potes, ſpumantibus ardens
Viſceribus ſacrum tibi quod non reddat amicus
Depoſitum. ſtupet hæc, qui iam poſt terga reliquit
Sexaginta annos Fonteio Conſule natus?
An nihil in melius tot rerum proficit vſu?
Magna quidem, ſacris quæ dat præcepta libellis,
Victrix fortunæ ſapientia. Ducimus autem
Hos quoque felices, qui ferre incommoda vitæ,
Nec iactare iugum vita didicere magiſtra.
Quæ tam feſta dies, vt ceſſet prodere furem,
Perfidiam, fraudes, atque omni ex crimine lucrum
Quæſitum, & partos gladio, vel pyxide nummos?
Rari quippe boni: numerus vix eſt totidem, quot

Thebarum portæ, vel diuitis oſtia Nili.
Nunc ætas agitur, peioraque ſæcula ferri
Temporibus: quorum ſceleri non inuenit ipſa
Nomen, & a nullo poſuit natura metallo.
Nos hominum, Diuumque fidem clamore ciemus,
Quanto Fæſidium laudat vocalis agentem
Sportula. dic ſenior bulla digniſſime, neſcis,
Quas habeat Veneres aliena pecunia? neſcis,
Quem tua ſimplicitas riſum vulgo moueat, cum
Exigis a quoquam ne peieret, & putet vllis
Eſſe aliquod numen templis, aræque rubenti?
Quondam hoc indigenæ viuebant more, prius quam
Sumeret agreſtem poſito diademate falcem
Saturnus fugiens. tunc, cum virguncula Iuno,
Et priuatus adhuc Idæis Iuppiter antris.
Nulla ſuper nubes conuiuia Cælicolarum,
Nec puer Iliacus, formoſa nec Herculis vxor
Ad cyathos, & iam ſiccato nectare tergens
Brachia Volcanus Liparæa nigra taberna.
Prandebat ſibi quiſque Deus, nec turba Deorum
Talis, vt eſt hodie, contentaque ſidera paucis
Numinibus, miſerum vrgebant Atlanta minori
Pondere. nondum aliquis ſortitus triſte profundi
Imperium, aut Sicula toruus cum coniuge Pluton.
Nec rota, nec Furiæ, nec ſaxum aut vulturis atri
Pœna: ſed infernis hilares ſine regibus Vmbræ.
Improbitas illo fuit admirabilis æuo.
Credebant hoc grande nefas, & morte piandum,
Si iuuenis vetulo non aſſurrexerat, & ſi
Barbato cuicunque puer, licet ipſe videret
Plura domi fraga, & maiores glandis aceruos.
Tam venerabile erat præcedere quatuor annis,

Primaque par adeo ſacræ lanugo ſenectæ.
Nunc, ſi depoſitum non inficietur amicus,
Si reddat veterem cum tota ærugine follem,
Prodigioſa fides, & Tuſcis digna libellis,
Quæque coronata luſtrari debeat agna.
Egregium, ſanctumque virum ſi cerno, bimembri.
Hoc monſtrum puero, vel mirandis ſub aratro
Piſcibus inuentis, & fœtæ comparo mulæ
Sollicitus, tanquam lapides effuderit imber,
Examenque apium longa conſederit vua
Culmine delubri, tanquam in mare fluxerit amnis
Gurgitibus miris, & lactis vortice torrens.
Intercepta decem quereris ſeſtertia fraude
Sacrilega. quid ſi bis centum perdidit alter
Hoc arcana modo? maiorem tertius illa
Summam, quam patulæ vix ceperat angulus arcæ?
Tam facile, & pronum eſt ſuperos contẽnere teſteis,
Si mortalis idem nemo ſciat. adſpice, quanta
Voce neget, quæ ſit ficti conſtantia vultus.
Per Solis radios, Tarpeiaque fulmina iurat,
Et Martis frameam, & Cirrhæi ſpicula vatis:
Per calamos venatricis pharetramque puellæ,
Perque tuum pater Ægæe Neptune tridentem:
Addit & Herculeos arcus, haſtamque Mineruæ,
Quidquid habent telorum armamentaria cæli.
Si vero & pater eſt, comedam, inquit, flebile gnati
Sinciput elixi, Pharioque madentis aceto.
Sunt in Fortunæ qui caſibus omnia ponant,
Et nullo credant mundum rectore moueri,
Natura voluente vices & lucis, & anni,
Atque ideo intrepidi quæcunque altaria tangunt.
Eſt alius metuens, ne crimen pœna ſequatur:

Hic putat eſſe Deos, & peierat, atque ita ſecum:
Decernat quodcunque volet de corpore noſtro
Iſis, & irato feriat mea lumina ſiſtro,
Dummodo vel cæcus teneam, quos abnego, nummos.
Et phthiſis, & vomicæ putres, & dimidium crus
Sunt tanti? pauper locupletem optare podagram
Nec dubitet Ladas, ſi non eget Anticyra, nec
Archigene. quid enim velocis gloria plantæ
Præſtat, & eſuriens Piſææ ramus oliuæ?
Vt ſit magna, tamen certe lenta ira Deorum eſt.
Si curant igitur cunctos punire nocenteis,
Quando ad me venient? ſed & exorabile Numen
Fortaſſe experiar: ſolet his ignoſcere. multi
Committunt eadem diuerſo crimina fato:
Ille crucem ſceleris pretium tulit, hic diadema.
Sic animum diræ trepidum formidine culpæ
Confirmant. tunc te ſacra ad delubra vocantem
Præcedit, trahere immo vltro, ac vexare paratus.
Nam cum magna malæ ſupereſt audacia cauſſæ,
Creditur a multis fiducia. mimum agit ille,
Vrbani qualem fugitiuus ſcurra Catulli:
Tu miſer exclamas, vt Stentora vincere poſſis,
Vel potius, quantum Gradiuus Homericus. audis
Iuppiter hæc, nec labra moues, cum mittere vocem
Debueras vel marmoreus, vel aëneus? aut cur
In carbone tuo carta pia tura ſoluta
Ponimus, & ſectum vituli iecur, albaque porci
Omenta? vt video, nullum diſcrimen habendum eſt
Effigies inter veſtras, ſtatuamque Vagelli.
Accipe quæ contra valeat ſolatia ferre,
Et qui nec Cynicos, nec Stoica dogmata legit
A Cynicis tunica diſtantia, non Epicurum

Suſpicit exigui lætum plantaribus horti.
Curentur dubij medicis maioribus ægri:
Tu venam vel diſcipulo committe Philippi.
Si nullum in terris tam deteſtabile factum
Oſtendis, taceo, nec pugnis cædere pectus
Te veto, nec plana faciem contundere palma:
Quandoquidem accepto claudenda eſt ianua damno,
Et maiore domus gemitu maiore tumultu
Planguntur nummi, quam funera. nemo dolorem
Fingit in hoc caſu, veſtem diducere ſummam
Contentus, vexare oculos, humore coacto.
Ploratur lacrymis amiſſa pecunia veris.
Sed ſi cuncta vides ſimili fora plena querela:
Si decies lectis diuerſa parte tabellis
Vana ſuperuacui dicunt cheirographa ligni,
Arguit ipſorum quos littera, gemmaque princeps
Sardonychum, loculis quæ cuſtoditur eburnis:
Te nunc delicias extra communia cenſes
Ponendum: quia tu gallinæ filius albæ,
Nos viles pulli nati infelicibus ouis.
Rem pateris modicam, & mediocri bile ferendam,
Si flectas oculos maiora ad crimina. confer
Conductum latronem, incendia ſulfure cœpta,
Atque dolo, primos cum ianua colligit igneis:
Confer & hos veteris qui tollunt grandia templi
Pocula adorandæ robiginis, & populorum
Dona, vel antiquo poſitas a Rege coronas.
Hæc ibi ſi non ſunt, minor exſtat ſacrilegus, qui
Radat inaurati femur Herculis, & faciem ipſam
Neptuni, qui bracteolam de Caſtore ducat.
An dubitet ſolitus totum conflare Tonantem?
Confer & artifices, mercatoremque veneni,

Et deducendum corio bouis in mare, cum quo
Clauditur aduerſis innoxia ſimia fatis.
Hoc quota pars ſcelerum, quæ cuſtos Gallicus vrbis
Vſque a Lucifero, donec lux occidat, audit?
Humani generis mores tibi noſſe volenti
Sufficit vna domus. paucos conſume dies, &
Dicere te miſerum, poſtquam illinc veneris, aude.
Quis tumidum guttur miratur in Alpibus? aut quis
In Meroe craſſo maiorem infante mamillam?
Cærula quis ſtupuit Germani lumina, flauam
Cæſariem, & madido torquentem cornua cirro?
Nempe quod hæc illis natura eſt omnibus vna.
Ad ſubitas Thracum volucres, nubemque ſonoram
Pygmæus paruis currit bellator in armis:
Mox impar hoſti, raptuſque per aera curuis
Vnguibus a ſæua fertur grue. ſi videas hoc
Gentibus in noſtris, riſu quatiare: ſed illic,
Quanquam eadem aſſidue ſpectentur prœlia, ridet
Nemo, vbi tota cohors pede non eſt altior vno.
Nullane periuri capitis, fraudiſque nefandæ
Pœna erit? abreptum crede hunc grauiore catena
Protinus, & noſtro (quid plus velit ira?) necari
Arbitrio. manet illa tamen iactura, nec vnquam
Depoſitum tibi ſoſpes erit: ſed corpore trunco
Inuidioſa dabit minimus ſolatia ſanguis.
At vindicta, bonum vita iucundius ipſa.
Nempe hoc indocti, quorum præcordia nullis
Interdum, aut leuibus videas flagrantia cauſſis.
Quantulacunque adeo eſt occaſio, ſufficit iræ.
Chryſippus non dicet idem, nec mite Thaletis
Ingenium, dulcique ſenex vicinus Hymetto,
Qui partem acceptæ ſæua inter vincla cicutæ

Accuſatori nollet dare. plurima felix
Paullatim vitia, atque errores exuit omneis,
Prima docet rectum ſapientia: quippe minuti
Semper, & infirmi eſt animi, exiguique voluptas
Vltio. continuo ſic collige, Quod vindicta
Nemo magis gaudet, quam femina. cur tamen hos tu
Euaſiſſe putes: quos diri conſcia facti
Mens habet attonitos, & ſurdo verbere cædit
Occultum quatiente animo tortore flagellum?
Pœna autem vehemens, ac multo ſæuior illis,
Quas & Caditius grauis inuenit, & Rhadamanthus,
Nocte, dieque ſuum geſtare in pectore teſtem.
Spartano cuidam reſpondit Pythia vates:
Haud impunitum quondam fore, quod dubitaret
Depoſitum retinere, & fraudem iure tueri
Iurando: quærebat enim quæ Numinis eſſet
Mens, & an hoc illi facinus ſuaderet Apollo.
Reddidit ergo metu, non moribus, & tamen omnem
Vocem adyti dignam templo, veramque probauit:
Exſtinctus tota pariter cum prole, domoque,
Et quamuis longa deductis gente propinquis.
Has patitur pœnas peccandi ſola voluntas.
Nam ſcelus intra ſe tacitum qui cogitat vllum,
Facti crimen habet. cedo, ſi conata peregit?
Perpetua anxietas, nec menſæ tempore ceſſat,
Faucibus vt morbo ſiccis, interque molareis
Difficili creſcente cibo. ſed vina miſellus
Exſpuit: Albani veteris pretioſa ſenectus
Diſplicet. oſtendas melius, denſiſſima ruga
Cogitur in frontem, velut acri ducta Falerno.
Nocte breuem ſi forte indulſit cura ſoporem,
Et toto verſata toro iam membra quieſcunt:

Continuo templum, & violati Numinis aras,
Et quod præcipuis mentem ſudoribus vrget,
Te videt in ſomnis. tua ſacra, & maior imago
Humana turbat pauidum, cogitque fateri.
Hi ſunt, qui trepidant, & ad omnia fulgura pallent.
Cum tonat: exanimes primo quoque murmure cæli:
Non quaſi fortuitus, nec ventorum rabie, ſed
Iratus cadat in terras, & iudicet ignis.
Illa nihil nocuit. cura grauiore timetur
Proxima tempeſtas. velut hoc dilata ſereno.
Præterea, lateris vigili cum febre dolorem
Si cœpere pati, miſſum ad ſua corpora morbum
Infeſto credunt a Numine: ſaxa Deorum
Hæc, & tela putant. pecudem ſpondere ſacello
Balantem, & Laribus criſtam promittere galli
Non audent. Quid enim ſperare nocentibus ægris
Conceſſum? vel quæ non dignior hoſtia vita?
Mobilis, & varia eſt ferme natura malorum.
Cum ſcelus admittunt, ſupereſt conſtantia: quod fas,
Atque nefas, tandem incipiunt ſentire peractis
Criminibus. Tamen ad mores natura recurrit
Damnatos. fixa, & mutari neſcia. nam quis
Peccandi finem poſuit ſibi? quando recepit
Eiectum ſemel attrita de fronte ruborem?
Quiſnam hominum eſt, quem tu contentũ videris vno
Flagitio? dabit in laqueum veſtigia noſter
Perfidus, & nigri patietur carceris vncum,
Aut maris Ægæi rupem, ſcopuloſque frequenteis
Exſulibus magnis. pœna gaudebis amara
Nominis inuiſi, tandemque fatebere lætus
Nec ſurdum, nec Teireſiam quenquam eſſe Deorum.

XIIII.

Plurima ſunt, Fuſcine, & fama digna ſiniſtra,
Et nitidis maculam hæſuram figentia rebus,
Quæ monſtrant ipſi pueris, traduntque parentes.
Si damnoſa ſenem iuuat alea: ludit & heres
Bullatus, paruoque eadem mouet arma fritillo.
Nec melius de ſe cuiquam ſperare propinquo
Concedet iuuenis: qui radere tubera terræ
Boletum condire, & eodem iure natanteis
Mergere ficedulas didicit nebulone parente,
Et cana monſtrante gula. cum ſeptimus annus
Tranſierit puerum, nondum omni dente renato,
Barbatos licet admoueas mille inde magiſtros,
Hinc totidem, cupiet lauto cenare paratu
Semper & a magna non degenerare culina.
Mitem animum, & mores modicis erroribus æquos
Præcipit, atque animas ſeruorum, & corpora, noſtra
Materia conſtare putat, paribuſque elementis:
An ſæuire docet Rutilus? qui gaudet acerbo
Plagarum ſtrepitu, & nullam Sirena flagellis
Cōparat; Antiphates trepidi Laris, ac Polyphemus?
Tum felix, quoties aliquis tortore vocato
Vritur ardenti duo propter lintea ferro:
Quid ſuadet iuueni lætus ſtridore catenæ;
Quem mire afficiunt inſcripta ergaſtula, carcer
Ruſticus? exſpectas; ut non ſit adultera Largæ
Filia: quæ nunquam maternos dicere mœchos
Tam cito nec tanto poterit contexere curſu,
Vt non ter deciēs reſpiret? conſcia matri
Virgo fuit: ceras nunc hac dictante puſillas
Implet, & ad mœchum dat eiſdem ferre cinædis:
Sic natura iubet: velocius, & citius nos

Corrumpunt vitiorum exempla domeſtica, magnis
Cum ſubeunt animos auctoribus. vnus, & alter
Forſitan hæc ſpernant iuuenes, quibus arte benigna,
Et meliore luto finxit præcordia Titan:
Sed reliquos fugienda patrum veſtigia ducunt,
Et monſtrata diu veteris trahit orbita culpæ.
Abſtineas igitur damnandis. huius enim vel
Vna potens ratio eſt, ne crimina noſtra ſequantur
Ex nobis geniti: quoniam dociles imitandis
Turpibus, ac prauis omnes ſumus, & Catilinam
Quocunque in populo videas, quocunque ſub axe:
Sed nec Brutus erit, Bruti nec auunculus vſquam.
Nil dictu fœdum, viſuque hæc limina tangat,
Intra quæ puer eſt. procul hinc, procul inde puellæ
Lenonum, & cantus pernoctantis paraſiti.
Maxima debetur puero reuerentia. ſi quid
Turpe paras, nec tu pueri contemſeris annos:
Sed peccaturo obſiſtat tibi filius infans.
Nam ſi quid dignum Cenſoris fecerit ira,
Quandoque, & ſimilem tibi ſe non corpore tantum,
Nec vultu dederit, morum quoque filius, & qui
Omnia deterius tua per veſtigia peccet,
Corripies nimirum, & caſtigabis acerbo
Clamore, ac poſt hæc tabulas mutare parabis.
Vnde tibi frontem, libertatemque parentis,
Cum facias peiora ſenex, vacuumque cerebro
Iampridem caput hoc ventoſa cucurbita quærat?
Hoſpite venturo, ceſſabit nemo tuorum:
Verre pauimentum: nitidas oſtende columnas:
Arida cum tota deſcendat aranea tela:
Hic laue argentum; vaſa aſpera tergeat alter:
Vox domini furit inſtantis, virgamque tenentis.

Ergo miſer trepidas,ne ſtercore fœda canino
Atria diſpliceant oculis venientis amici,
Ne perfuſa luto ſit porticus:& tamen vno
Se modio ſcobis hæc emendat ſeruulus vnus:
Illud non agitas.vt ſanctam filius omni
Adſpiciat ſine labe domum,vitioque carentem?
Gratum eſt,quod patriæ ciuem,populoque dediſti,
Si facis,vt patriæ ſit idoneus,vtilis agris,
Vtilis & bellorum,& pacis rebus agendis.
Plurimũ enim intererit,quibus artibus,& quib.hũc tu
Moribus inſtituas.ſerpente ciconia pullos
Nutrit,& inuenta per deuia rura lacerta:
Illi eadem ſumtis quærunt animalia pinnis.
Vultur iumento,& canibus,crucibúſque relictis,
Ad fetus properat,partemque cadaueris affert.
Hic eſt ergo cibus magni quoque vulturis,& ſe
Paſcentis,propria cum iam facit arbore nidos.
Sed leporem,aut capream famulæ Iouis,& generoſæ
In ſaltu venantur aues:hinc præda cubili
Ponitur:inde autem,cum ſe matura leuaret
Progenies ſtimulante fame,feſtinat ad illam,
Quam primum rupto prædam guſtauerat ouo.
Ædificator erat Cetronius,& modo curuo
Litore Caietæ,ſumma nunc Tiburis arce,
Nunc Præneſtinis in montibus,alta parabat
Culmina villarum,Græcis,longeque petitis
Marmoribus,vincens Fortunæ,atque Herculis ædẽ:
Vt ſpado vincebat Capitolia noſtra Poſides.
Dum ſic ergo habitat Cetronius,imminuit rem,
Fregit opes,nec parua tamen menſura relictæ
Partis erat:totam hanc turbauit filius amens,
Dum meliore nouas attollit marmore villas.

Quidam ſortiti metuentem ſabbata patrem,
Nil præter nubes, & cæli numen adorant.
Nec diſtare putant humana carne ſuillam,
Qua pater abſtinuit, mox & præputia ponunt.
Romanas autem ſoliti contemnere leges,
Iudaicum ediſcunt, & ſeruant, ac metuunt ius,
Tradidit arcano quodcunque volumine Moyſes.
Non monſtrare vias, eadem niſi ſacra colenti:
Quæſitum ad fontem ſolos deducere verpos.
Sed pater in cauſſa: cui ſeptima quæque fuit lux
Ignaua, & partem vitæ non attigit vllam.
Sponte tamen iuuenes imitantur cetera: ſolam
Inuiti quoque auaritiam exercere iubentur.
Fallit enim vitium ſpecie virtutis, & vmbra,
Cum ſit triſte habitu, vultuque, & veſte ſeuerum,
Nec dubie tanquam frugi laudetur auarus,
Tanquam parcus homo, & rerum tutela ſuarum
Certa magis, quam ſi fortuna ſeruet eaſdem
Heſperidum ſerpens, aut Ponticus. adde quod hunc, de
Quo loquor, egregium populus putat adquirendi
Artificem: quippe his creſcunt patrimonia fabris.
Sed creſcunt quocunque modo, maioraque fiunt
Incude aſſidua, ſemperque ardente camino.
Et pater ergo animi felices credit auaros,
Qui miratur opes, qui nulla exempla beati
Pauperis eſſe putat: iuuenes hortatur, vt illam
Ire viam pergant, & eidem incumbere ſectæ.
Sunt quædam vitiorum elementa: his protinus illos
Imbuit, & cogit minimas ediſcere ſordes:
Mox adquirendi docet inſatiabile votum.
Seruorum ventres modio caſtigat iniquo,
Ipſe quoque eſuriens: neque enim omnia ſuſtinet vnquã

Mucida cærulei panis conſumere fruſta,
Heſternum ſolitus medio ſeruare minutal
Septembri, nec non differre in tempora cenæ
Alterius, conchem æſtiuam cum parte lacerti
Signatam, vel dimidio, putrique ſiluro
Filaque ſectiui numerata includere porri.
Inuitatus ad hæc aliquis de ponte, negauit.
Sed quo diuitias hæc per tormenta coactas,
Cum furor haud dubius, cum ſit manifeſta phreneſis,
Vt locuples moriaris, egentis viuere fato?
Interea pleno cum turget ſacculus ore,
Creſcit amor nummi, quantum ipſa pecunia creuit,
Et minus hanc optat, qui non habet. ergo paratur
Altera villa tibi, cum rus non ſufficit vnum,
Et proferre libet fineis, maiorque videtur,
Et melior vicina ſeges. mercaris & hanc, &
Arbuſta, & denſa montem qui canet oliua.
Quorum ſi pretio dominus non vincitur vllo,
Nocte boues macri, laſſoque famelica collo
Iumenta ad virideis huius mittentur ariſtas,
Nec prius inde domum, quam tota noualia ſæuos
In ventres abeant, vt credas falcibus actum.
Dicere vix poſſis, quam multi talia plorent,
Et quot venaleis iniuria fecerit agros.
Sed qui ſermones? quam fœde buccina famæ?
Quid nocet hæc, inquit. tunicam mihi malo lupina,
Quam ſi me toto laudet vicinia pago
Exigui ruris pauciſſima farra ſecantem.
Scilicet & morbis, & debilitate carebis,
Et luctum, & curam effugies, & tempora vitæ
Longa tibi poſthac fato meliore dabuntur:
Si tantum culti ſolus poſſederis agri,

Quantum ſub Tatio populus Romanus arabat.
Mox etiam fractus ætate, ac Punica paſſis
Prœlia vel Pyrrhum immanem gladioſque Moloſſos,
Tandem pro multis vix iugera bina dabantur
Vulneribus. merces hæc ſanguinis, atque laboris.
Nullis viſa vnquam meritis minor, aut ingrata
Curta fides patriæ. ſaturabat glebula talis
Patrem ipſum, turbamque caſæ: qua fœta iacebat
Vxor, & infantes ludebant quatuor, vnus
Vernula, tres domini: ſed magnis fratribus horum
A ſcrobe, vel ſulco redeuntibus, altera cœna
Amplior, & grandes fumabant pultibus ollæ.
Nunc modus hic agri noſtro non ſufficit horto.
Inde fere ſcelerum cauſſæ, nec plura venena
Miſcuit, aut ferro graſſatur ſæpius vllum
Humanæ mentis vitium, quam ſæua cupido
Immodici cenſus. nam diues qui fieri vult,
Et cito vult fieri. ſed quæ reuerentia legum,
Quis metus, aut pudor eſt vnquam properantis auari?
Viuite contenti caſulis, & collibus iſtis
O pueri, Marſus dicebat & Hernicus olim
Veſtinuſque ſenex: panem quæramus aratro
Qui ſatis eſt menſis: laudant hoc numina ruris,
Quorum ope, & auxilio, gratæ poſt munus ariſtæ,
Contingunt homini veteris faſtidia quercus.
Nil vetitum feciſſe volet, quem non pudet alto
Per glaciem perone tegi, qui ſummouet Euros
Pellibus inuerſis. peregrina, ignotaque nobis
Ad ſcelus, atque nefas, quæcunque eſt, purpura ducit.
Hæc illi veteres præcepta minoribus: at nunc
Poſt finem autumni media de nocte ſupinum
Clamoſus iuuenem pater excitat: accipe ceras,

Scribe puer, vigila, cauſſas age, perlege rubras
Maiorum leges, aut vitem poſce libello.
Sed caput intactum buxo, nareſque piloſas
Adnotet. & grandes miretur Lælius alas.
Dirue Maurorum attegias, caſtella Brigantum,
Vt locupletem aquilam tibi ſexageſimus annus
Afferat. aut, longos caſtrorum ferre labores
Si piget, & trepidum ſoluunt tibi cornua ventrem
Cum lituis audita, pares, quod vendere poſſis
Pluris dimidio, nec te faſtidia mercis
Vllius ſubeant, ablegandæ Tiberim vltra,
Neu credas ponendum aliquid diſcriminis inter
Vnguenta, & corium. Lucri bonus eſt odor ex re
Qualibet. illa tuo ſententia ſemper in ore
Verſetur, Dijs, atque ipſo Ioue digna, poetæ.
Vnde habeas quærit nemo, ſed oportet habere.
Hoc monſtrant vetulæ pueris repentibus aſſæ:
Hoc diſcunt omnes ante alpha, & beta puellæ.
Talibus inſtantem monitis, quæcunque parentē
Sic poſſem adfari. dic o vaniſſime, quis te
Feſtinare iubet? meliorem præſto magiſtro
Diſcipulum. ſecurus abi: vinceris, vt Aiax
Præterijt Telamonem, vt Pelea vicit Achilles.
Parcendum eſt teneris. nondū impleuere medullas
Naturæ mala. nequitia eſt. cum pectere barbam
Cœperit, & longe mucronem admittere cultri,
Falſus erit teſtis, vendet periuria ſumma
Exigua. & Cereris tangens aramque pedemque.
Elatam iam crede nurum, ſi limina veſtra
Mortifera cum dote ſubit. quibus illa premetur
Per ſomnum digitis! nam quæ terraque marique
Acquirenda putas, breuior via conferet illi.

Nullius enim magni ſceleris labor. hæc ego nunquam
Mandaui, dices olim, nec talia ſuaſi:
Mentis cauſſa malæ tamen eſt, & origo penes te.
Nam quiſquis magni cenſus præcepit amorem,
Et læuo monitu pueros producit auaros,
Et qui per fraudes patrimonia conduplicare
Dat libertatem, & totas effundit habenas
Curriculo: quem ſi reuoces, ſubſiſtere neſcit,
Et te contemto rapitur, metiſque relictis.
Nemo ſatis credit tantum delinquere, quantum
Permittas: adeo indulgent ſibi latius ipſi,
Cum dicis iuueni, ſtultum, qui donet amico,
Qui paupertatem leuet, attollatque propinqui:
Et ſpoliare doces, & circumſcribere, & omni
Crimine diuitias acquirere, quarum amor in te,
Quantus erat patriæ Deciorũ in pectore, quantũ
Dilexit Thebas, ſi Græcia vera, Menœceus:
In quorum ſulcis legiones dentibus anguis
Cum clypeis naſcuntur, & horrida bella capeſſunt
Continuo, tanquam & tubicen ſurrexerit una.
Ergo ignem, cuius ſcintillas ipſe dediſti,
Flagrantem late, & rapientem cuncta videbis.
Nec tibi parcetur miſero, trepidumque magiſtrum
In cauea magno fremitu leo tollet alumnus.
Nota mathematicis geneſis tua: ſed graue tardas
Exſpectare colus. morieris ſtamine nondum
Abrupto. iam nunc obſtas, & vota moraris:
Iam torquet iuuenem longa, & ceruina ſenectus.
Ocyus Archigenẽ quære, atque eme, quod Mithridates
Compoſuit, ſi vis aliam decerpere ficum,
Atque alias tractare roſas. medicamen habendum eſt,
Sorbere ante cibum quod debeat & pater, & Rex.

Monſtro voluptatem egregiam; cui nulla theatra,
Nulla æquare queas Prætoris pulpita lauti,
Si ſpectes quanto capitis diſcrimine conſtent
Incrementa domus, ærata multus in arca
Fiſcus, & ad vigilem ponendi Caſtora nummi,
Ex quo Mars vltor galeam quoque perdidit, & res
Non potuit ſeruare ſuas. ergo omnia Floræ,
Et Cereris licet, & Cybeles aulæa relinquas.
Tanto maiores humana negotia ludi.
An magis oblectant animum iactata petauro
Corpora, quique ſolet rectum deſcendere funem,
Quam tu Corycia ſemper qui puppe moraris,
Atque habitas, Coro ſemper tollendus, & Auſtro,
Perditus, ac vilis ſacci mercator olentis:
Qui gaudes pingue antiquæ de litore Cretæ
Paſſum, & municipes Iouis aduexiſſe lagenas?
Hic tamen ancipiti figens veſtigia planta
Victum illa mercede parat, brumamque, famemque
Illa reſte cauet: tu propter mille talenta,
Et centum villas temerarius aſpice portus,
Et plenũ magnis trabibus mare: plus hominũ eſt iam
In pelago. veniet claſſis quocunque vocarit
Spes lucri, nec Carpathium, Getulaque tantum
Æquora tranſiliet: ſed longe Calpe relicta,
Audiet Herculeo ſtridentem gurgite Solem.
Grande operæpretium eſt, vt tenſo folle reuerti
Inde domum poſſis, tumidaque ſuperbus aluta
Oceani monſtra, & iuuenes vidiſſe marinos.
Non vnus menteis agitat furor: ille ſororis
In manibus vultu Eumenidum terretur, & igni:
Hic boue percuſſo mugire Agamemnona credit,
Aut Ithacum. parcat tunicis licet, atque lacernis.

Curatoris eget, qui nauem mercibus implet
Ad ſummum latus, & tabula diſtinguitur vnda:
Cum ſit cauſſa mali tanti, & diſcriminis huius,
Conciſum argentum in titulos, facieſque minutas.
Occurrunt nubes, & fulgura: ſoluite funem
Frumenti dominus clamat, piperiſque coemti.
Nil color hic cæli, nil faſcia nigra minatur:
Æſtiuum tonat. infelix, ac forſitan ipſa
Nocte cadit fractis trabibus, fluctuque premetur
Obrutus, & zonam læua, morſuque tenebit.
Sed, cuius votis modo non ſuffecerat aurum,
Quod Tagus, & rutila voluit Pactolus arena,
Frigida ſufficient velantes inguina panni,
Exiguuſque cibus, merſa rate naufragus aſſem
Dum rogat, & picta ſe tempeſtate tuetur.
Tantis parta malis, cura maiore, metuque
Seruantur. Miſera eſt magni cuſtodia cenſus.
Diſpoſitis prodiues hamis vigilare cohortem
Seruorum noctu Licinius iubet, attonitus pro
Electro, ſigniſque ſuis, Phrygiaque columna,
Atque ebore, & lata teſtudine. dolia nudi
Non ardent Cynici: ſi fregeris, altera fiet
Cras domus, atque eadem plūbo commiſſa manebit.
Senſit Alexander, teſta cum vidit in illa
Magnum habitatorem, quanto felicior hic, qui
Nil cuperet, quam qui totum ſibi poſceret orbem,
Paſſurus geſtis æquanda pericula rebus.
Nullum numen habes, ſi ſit prudentia: nos te
Nos facimus, Fortuna, Deam. menſura tamen qua
Sufficiat cenſus, ſi quis me conſulat, edam,
In quantum ſitis, atque fames, & frigora poſcunt,
Quantum, Epicure, tibi paruis ſuffecit in hortis,

Quantum Socratici ceperunt ante penates.
Nunquam aliud natura, aliud ſapientia dicit.
Acribus exemplis videor te cludere. miſce
Ergo aliquid noſtris de moribus: effice ſummam
Bis ſeptem ordinibus, quam lex dignatur Othonis.
Hæc quoque ſi rugam trahit, extenditque labellum:
Sume duos equites, fac tertia quadringenta.
Si nondum impleui gremium, ſi panditur vltra:
Nec Crœſi fortuna vnquam, nec Perſica regna
Sufficient animo, nec diuitiæ Narciſſi,
Indulſit Cæſar cui Claudius omnia, cuius
Paruit imperijs vxorem occidere iuſſus.

XV.

Quis neſcit, Voluſi Bithynice, qualia demens
Aegyptus portenta colat? crocodilon adorat
Pars hæc: illa pauet ſaturam ſerpentibus ibin.
Effigies ſacri nitet aurea cercopitheci,
Dimidio magicæ reſonant vbi Memnone chordæ,
Atque vetus Thebæ centum iacet obruta portis.
Illic cæruleos, hic piſcem fluminis, illic
Opida tota canem venerantur, nemo Dianam.
Porrum, & cepe nefas violare & frangere morſu.
O ſanctas gentes, quibus hæc naſcuntur in hortis
Numina! lanatis animalibus abſtinet omnis
Menſa. nefas illic fœtum iugulare capellæ:
Carnibus humanis veſci licet. attonito cum
Tale ſuper cenam facinus narraret Vlyſſes
Alcinoo, bilem, aut riſum fortaſſe quibuſdam
Mouerat, vt mendax aretalogus. in mare nemo
Hunc abicit, ſæua dignum, veraque Carybdi
Fingentem immanes Læſtrygonas, atque Cyclopas?
Nam citius Scyllam, vel concurrentia ſaxa

Cyaneis, plenos & tempeſtatibus vtreis
Crediderim, aut tenui percuſſum verbere Circes,
Et cum remigibus grunniſſe Elpenora porcis.
Tam vacui capitis populum Phæaca putauit?
Sic aliquis merito nondum ebrius, & minimum qui
De Corcyræa temetum duxerat vrna:
Solus enim hoc Ithacus nullo ſub teſte canebat.
Nos miranda quidem, ſed nuper Conſule Iunio
Geſta ſuper calidæ referemus mœnia Copti,
Nos vulgi ſcelus, & cunctis grauiora cothurnis.
Nā ſcelus a Pyrrha, quanquā omnia ſyrmata voluas
Nullus apud tragicos populus facit. accipe noſtro
Dira quod exemplum feritas produxerit æuo.
Inter finitimos vetus, atque antiqua ſimultas:
Immortale odium, & nunquam ſanabile vulnus:
Ardet adhuc Ombos, & Tentyra. ſummus vtrinq;
Inde furor vulgo, quod Numina vicinorum
Odit vterque locus, cum ſolos credat habendos
Eſſe Deos, quos ipſe colit. ſed tempore feſto
Alterius populi rapienda occaſio cunctis
Viſa inimicorum primoribus, ac ducibus: ne
Lætum, hilaremque diem, ne magna gaudia cenæ
Sentirent, poſitis ad templa, & compita menſis,
Peruigilique toro, quem nocte, ac luce iacentem
Septimus interdum Sol inuenit. horrida ſane
Ægyptus: ſed luxuria, quantum ipſe notaui,
Barbara famoſo non cedit turba canopo.
Adde quod & facilis victoria de madidis, &
Blæſis atque mero titubantibus. inde virorum
Saltatus nigro tibicine, qualiacunque
Vnguenta, & flores, multæque in fronte coronæ:
Hinc ieiunum odium. ſed iurgia prima ſonare

Incipiunt animis ardentibus: hæc tuba rixæ.
Dein clamore pari concurritur, & vice teli
Sæuit nuda manus: paucæ ſine vulnere malæ,
Vix cuiquam, aut nulli toto certamine naſus
Integer. aſpiceres iam cuncta per agmina vultus
Dimidios, alias facies, & hiantia ruptis
Oſſa genis, plenos oculorum ſanguine pugnos.
Ludere ſe credunt ipſi tamen, & puerileis
Exercere acies, quod nulla cadauera calcent.
Et ſane quo tot rixantis millia turbæ,
Si viuunt omnes? ergo acrior impetus, & iam
Saxa inclinatis per humum quæſita lacertis
Incipiunt torquere, domeſtica ſeditione
Tela. nec hunc lapidẽ, quales & Turnus, & Aiax,
Vel quo Tydides percuſſit pondere coxam
Æneæ: ſed quem valeant emittere dextræ
Illis diſſimiles, & noſtro tempore natæ.
Nam genus hoc viuo iam decreſcebat Homero.
Terra malos homines nunc educat, atque puſillos.
Ergo Deus quicunque aſpexit, ridet, & odit.
A deuerticulo repetatur fabula. poſtquam
Subſidijs aucti pars altera promere ferrum
Audet, & infeſtis pugnam inſtaurare ſagittis:
Terga fugæ ſceleri præſtantibus omnibus, inſtant
Qui vicina colunt vmbroſæ Tentyra palmæ.
Labitur hinc quidam, nimia formidine curſum
Præcipitans, capiturque: aſt illum in plurima ſectum
Fruſta, & particulas, vt multis mortuus vnus
Sufficeret, totum corroſis oſſibus edit
Victrix turba, nec ardenti decoxit aeno,
Aut verubus: longum vſque adeo, tardumque putauit
Exſpectare focos, contenta cadauera crudo.

Hic gaudere libet, quod non violauerit ignem,
Quem ſumma cæli raptum de parte Prometheus
Donauit terris. elemento gratulor, & te
Exultare reor. ſed qui mordere cadauer
Suſtinuit, nil vnquam hac carne libentius edit.
Nam ſcelere in tanto ne quæras, & dubites, an
Prima voluptatem gula ſenſerit. vltimus autem
Qui ſtetit abſumpto iam toto corpore, ductis
Per terram digitis, aliquid de ſanguine guſtat.
Vaſcones, hæc fama eſt, alimentis talibus olim
Produxere animas: ſed res diuerſa, ſed illic
Fortunæ inuidia eſt, bellorumque vltima, caſus
Extremi, longæ dira obſidionis egeſtas.
Huius enim, quod nunc agitur miſerabile debet
Exemplum eſſe cibi. ſicut modo dicta mihi gens
Poſt omnes herbas, poſt cuncta animalia, quidquid
Cogebat vacui ventris furor, hoſtibus ipſis
Pallorem, ac maciem, & tenueis miſerantibus artus,
Membra aliena fame lacerabant, eſſe parati
Et ſua. quiſnā hominum veniā dare, quiſue Deorum
Viribus abnuerit dira, atque immania paſſis,
Et quibus illorum poterant ignoſcere Manes,
Quorum corporibus veſcebantur? melius nos
Zenonis præcepta monent. nec enim omnia, quædam
Pro vita facienda putat. ſed Cantaber vnde
Stoicus, antiqui præſertim ætate Metelli?
Nūc totus Graias, noſtraſque habet orbis Athenas.
Gallia cauſſidicos docuit facunda Britannos,
De conducendo loquitur iam rhetore Thyle.
Nobilis ille tamen populus, quem diximus, & par
Virtute, atque fide: ſed maior clade Saguntus.
Tale quid excuſat: Mæotide ſæuior ara

Ægyptus. quippe illa nefandi Taurica ſacri
Inuentrix, homines, vt iam quæ carmina tradunt,
Digna fide credas, tantum immolat: vlterius nil,
Aut grauius cultro timet hoſtia. quis modo caſus
Impulit hos? quæ tanta fames, infeſtaque vallo
Arma coegerunt, tam deteſtabile monſtrum
Audere? anne aliam terra Memphitide ſicca
Inuidiam facerent, nolenti ſurgere Nilo?
Qua nec terribiles Cimbri, nec Britones vnquam,
Sauromatæque truces, aut immanes Agathyrſi,
Hac ſæuit rabie imbelle & inutile vulgus,
Paruula fictilibus ſolitum dare vela phaſelis,
Et breuibus picta remis incumbere teſtæ.
Nec pœnam ſceleri inuenies, nec digna parabis
Supplicia his populis, in quorum mente pares ſunt
Et ſimiles, ira, atque fames. molliſſima corda
Humano generi dare ſe natura fatetur,
Quæ lacrymas dedit. hæc noſtri pars optima ſenſus.
Plorare ergo iubet cauſſam dicentis amici,
Squaloremque rei, pupillum ad iura vocantem
Circumſcriptorem, cuius manantia fletu
Ora puellares faciunt incerta capilli.
Naturæ imperio gemimus, cum funus adultæ
Virginis occurrit, vel terra clauditur infans,
Et minor igne rogi. quis enim bonus, & face dignus
Arcana, qualem Cereris vult eſſe ſacerdos,
Vlla aliena ſibi credat mala? ſeparat hoc nos
A grege mutorum, atque ideo venerabile ſoli
Sortiti ingenium, diuinorumque capaces,
Atque exercendis, capiendiſque artibus apti
Senſum a cæleſti demiſſum traximus arce,
Cuius egent prona, & terram ſpectantia mundi

Principio indulſit communis conditor illis
Tantum animas, nobis animũ quoque, mutuus vt nos
Adfectus petere auxilium, & præſtare iuberet,
Diſperſos trahere in populum, migrare vetuſto
De nemore, & proauis habitatas linquere ſiluas:
Ædificare domos, Laribus coniungere noſtris
Tectum aliud, tutos vicino limite ſomnos
Vt collata daret fiducia: protegere armis
Lapſum, aut ingenti nutantem vulnere ciuem,
Communi dare ſigna tuba, defendier iiſdem
Turribus, atque vna portarum claue teneri.
Sed iam ſerpentum maior concordia: parcit
Cognatis maculis ſimilis fera. quando leoni
Fortior eripuit vitam leo? quo nemore vnquam
Expirauit aper maioris dentibus apri?
Indica tigris agit rabida cum tigride pacem
Perpetuam: ſæuis inter ſe conuenit vrſis.
Aſt homini ferrum lethale incude nefanda
Produxiſſe parum eſt, cum raſtra, & ſarcula tantum
Adſueti coquere, & marris, ac vomere laſſi
Neſcierint primi gladios extendere fabri.
Aſpicimus populos, quorum non ſufficit ira
Occidiſſe aliquem, ſed pectora, brachia, vultum
Crediderint genus eſſe cibi. quid diceret ergo,
Vel quo non fugeret, ſi nunc hæc monſtra videret
Pythagoras: cunctis animalibus abſtinuit qui
Tanquã homine, & ventri indulſit non omne legumen?

XVI.

Quis numerare queat felicis præmia, Galle,
Militiæ? nam ſi ſubeuntur proſpera caſtra,
Me pauidum excipiat tironem porta ſecundo
Sidere: plus etenim fati valet hora benigni,

Quam ſi nos Veneris commendet epiſtola Marti,
Et Samia genetrix, quæ delectatur arena.
Commoda tractemus primum communia, quorum
Haud minimum illud erit, ne te pulſare togatus
Audeat: immo & ſi pulſetur, diſſimulet, nec
Audeat excuſſos Prætori oſtendere denteis,
Et nigram in facie tumidis liuoribus offam,
Atque oculum medico nil promittente relictum.
Bardaicus iudex datur hæc punire volenti
Calceus, & grandes magna ad ſubſellia ſuræ,
Legibus antiquis caſtrorum, & more Camilli
Seruato, miles ne vallum litiget extra,
Et procul a ſignis. iuſtiſſima centurionum
Cognitio eſt igitur de milite, nec mihi deerit
Vltio, ſi iuſtæ defertur cauſſa querellæ.
Tota cohors tamen eſt inimica, omneſque manipli
Conſenſu magno efficiunt curabilis vt ſit
Vindicta, & grauior quam iniuria: dignum erit ergo
Declamatoris mulino corde Vagelli,
Cum duo crura habeas, offendere tot caligatos,
Millia clauorum. quis tam procul abſit ab vrbe?
Præterea quis tam Pylades, molem aggeris vltra
Vt veniat? lacrymæ ſiccentur protinus, & ſe
Excuſaturos non ſollicitemus amicos.
Da teſtem, iudex cum dixerit: audeat ille
Neſcio quis, pugnos qui vidit, dicere, vidi,
Et credam dignum barba, dignumque capillis
Maiorum. citius falſum producere teſtem
Contra paganum poſſis, quam vera loquentem,
Contra fortunam armati, contraque pudorem.
Præmia nunc alia, atque alia emolumenta notemus
Sacramentorum. conuallem ruris auiti

Improbus, aut campum mihi ſi vicinus ademit,
Et ſacrum effodit medio de limite ſaxum,
Quod mea cum patulo coluit puls annua libo,
Debitor aut ſumtos pergit non reddere nummos,
Vana ſupervacui dicens chirographa ligni:
Exſpectandus erit, qui lites inchoat, annus
Totius populi: ſed tunc quoque mille ferenda
Tædia, mille moræ, toties ſubſellia tantum
Sternuntur, iam facundo ponente lacernas
Cædicio, & Fuſco iam micturiente, parati
Digredimur, lentaque fori pugnamus arena.
Aſt illis, quos arma tegunt, & balteus ambit,
Quod placitum eſt, ipſis præſtatur tempus agendi,
Nec res atteritur longo ſubſlamine litis.
Solis præterea teſtandi militibus ius
Viuo patre datur: nam quæ ſunt parta labore
Militiæ, placuit non eſſe in corpore cenſus,
Omne tenet cuius regimen pater. ergo Coranum
Signorum comitem, caſtrorumque æra merentem,
Quamuis iam tremulus, captat pater: hũc labor æquus
Prouehit, & pulcro reddit ſua dona labori.
Ipſius certe ducis hoc referre videtur,
Ut qui fortis erit, ſit feliciſſimus idem,
Vt læti phaleris omnes, & torquibus omnes.

FINIS.

De ſtatu Reip. temporibus Domitiani, cum edicto Philoſophos vrbe exegiſſet.

MVSA, *quibus numeris heroas & arma frequentas,*
Fabellam permitte mihi detexere paucis.
Nam tibi ſeceſſi, tecum penetrale retractans
Conſilium. quare nec carmine curro phaleuco,
Nec trimetro iambo, nec qui pede fractus eodem
Fortiter iraſci didicit duce Clazomenio.
Cetera quin etiam, quot denique millia luſi,
Primaque Romanas docui contendere Graijs,
Et ſalibus variare nouis conſtanter omitto:
Teque, quibus princeps & facundiſſima calles,
Aggredior. precibus deſcende clientis, & audi.
Dic mihi Calliope, quidnam pater ille Deorum
Cogitat? an terras, & patria ſecula mutat?
Quaſque dedit quondam, morientibus eripit artes?
Noſque iubet tacitos, & iam rationis egenos,
Non aliter, primo quam quum ſurreximus æuo
Glandibus, & puræ rurſus procumbere lymphæ?
An reliquas terras conſeruat amicus, & vrbes,
Sed genus Auſonium, Romulique exturbat alumnos?
Quid reputemus enim? Duo ſunt quibus extulit ingẽs
Roma caput, virtus belli, & ſapientia pacis.
Sed virtus agitata domi, & ſocialibus armis,
In freta Sicania, & Carthaginis exijt arces.
Ceteraque imperia, & totum ſimul abſtulit orbem.
Deinde, velut ſtadio victor qui ſolus Achæo
Languet, & immota ſecum virtute fatiſcit:
Sic itidem Romana manus, contendere poſtquam

Deſtitit.

Deſtitit, & pacem longis frenauit habenis,
Ipſa domi leges & Graia inuenta retractans,
Omnia bellorum terra quæſita, marique
Præmia conſilio, & molli ratione regebat.
Stabat in his, neque enim poterat conſtare ſine ipſis:
Aut fruſtra vxori, mendaxque Dieſpiter olim,
Imperium ſine fine dedi, dixiſſe probatur.
Nunc igitur qui res Romanas imperat inter,
Non trabe, ſed tergo prolapſus, & ingluuie albus,
Et ſtudia, & ſapiens hominum nomenque genuſque
Omnia abire foras, atque Vrbe excedere iuſſit.
Quid facimus? Graios, hominũque reliquimus vrbes,
Ut Romana foret magis his inſtructa magiſtris:
Nunc Capitolino veluti turbante Camillo
Enſibus & trutina Galli fugere relicta,
Sic noſtri palare ſenes dicuntur, & ipſi
Ut ferale ſuos onus exſtirpare libellos.
Ergo Numantinus, Libycuſque errauit in iſto
Scipio, qui Rudio creuit formante magiſtro,
Cetera & illa manus bello fecunda ſecundo,
Quos inter priſci ſententia dia Catonis
Scire adeo magni feciſſet, vtrumne ſecundis,
An magis aduerſis ſtaret Romana propago.
Scilicet aduerſis. nam quum defendier armis
Suadet amor patriæ, & captiua penatibus vxor,
Conuenit vt veſpis, quarum domus arce Monetæ,
Turba rigens ſtrictis per lutea corpora telis.
Aſt vbi apes ſecura rediit, oblita fauorum
Plebs, materque vna ſomno moriuntur obeſo.
Romulidarum igitur longa & grauis exitium pax.
Hoc fabella modo pauſam facit. optima poſthac
Muſa, velim moneas, ſine qua mihi nulla voluptas

Viuere, vti quondam Lydus dum Smyrna peribat,
Nunc itidem migrare velint. vel denique quiduis,
Vt dea, quære aliud. tantum Romana Caleno
Mœnia, iucundos pariterque auerte Sabinos.
Hæc ego. tum paucis Dea me dignatur, & infit:
Pone metus æquos, cultrix mea. ſumma tyranno
Hæc inſtant odia, & noſtro periturus honore eſt.
Nam laureta Numæ, fonteſque habitamus eoſdem,
Et comite Egeria ridemus inania cœpta.
Viue, vale. manet hunc pulchrum ſua fama dolorem.
Muſarum ſpondet chorus, & Romanus Apollo.

PAg. 5. verſ. 147, lege *petulans Nonaria v.* P. 10, v. 73, *quod multa ſid.* P. 12, v. 110, poſt *puella*, adde hypodiaſtolen, deleto puncto. P. 13, v. 35, *in cute* diſiunctim. P. 15, 37, *Cornute ſinu: tunc f.* &c. deleto altero *ſinu.* P. 25, v. 65, *atque.* P. 27, v. 127, poſt *rerum.* adde punctum. P. 28, v. 8, *vicus.* P. 31, v. 92, *ſoliti.* P. 32, 33, corruptum paginæ numerum reſtitue. P. 36, v. 79, *neq; Sarmata.* P. 41, v. 248, *in digito* ſeparatim. P. 42, v. 271, *quanto.* P. 46. v. 87, *de pluuiis.* P. 49, vitiatum paginæ numerum corrige. Idem & pagina 52, facito. Eadem pag. 52, v. 124, *gallina* minuſcula litera. P. 53, 142, *ſimul.* P. 63, v. 278, *in ſerui* diſiunctim. Ibid. v. 306, *quid.* P. 65, v. 348, poſt *atrum*, adde hypodiaſtolen. P. 82, 238, *Siculi.* P. 127, 33, *ſubeunt animos.* Reliqua, quæ forte ſuperant, facile quiuis correxerit.

GLOSSÆ VETERES IN PERSIVM.

A. PERSII VITA.

AVLVS PERSIVS FLACCVS natus eſt pridie Nonas Decembris, Fabio Perſico, L. Vitellio Coss. deceſſit VIII. Kalendas Decemb. Rubrio Mario, Aſinio Gallo Coss. Natus in Etruria Volaterris, Eques Romanus, ſanguine & affinitate primi ordinis viris coniunctus. deceſſit ad octauum milliarium via Appia, in prædiis ſuis. Pater eius Flaccus pupillum reliquit moriens, annorum fere ſex. Fuluia Siſennia mater nupſit poſtea Fuſio, Equiti Romano: & eum quoque extulit intra paucos annos. Studuit Flaccus vſque ad annum XII. Volaterris: inde Romæ apud Grammaticum Remmium Palæmonem, & apud rhetorem Verginium Flaccum. Cum eſſet annorũ XVI. amicitia cœpit vti Annæi Cornuti, ita vt ab eo nuſquam diſcederet: a quo introductus aliquatenus in philoſophia eſt. Amicos habuit a prima adoleſcentia Cæſium Baſſum, & Calpurnium Staturam, qui eo viuo iuuenis deceſſit. Coluit vt patrem Seruilium Numanum. Per Cornutum cognouit Annæum etiam Lucanum, æquæuum auditorem Cornuti. Nam Cornutus illo tempore Tragicus fuit, ſectæ Stoicæ, qui libros philoſophiæ reliquit. Sed Lucanus adeo mirabatur ſcripta Flacci, vt vix retineret ſe illo recitante a

clamore, quin illa eſſe vera poemata diceret. Sero cognouit Senecam, ſed nō vt caperetur eius ingenio. Vſus eſt apud Cornutum duorum conuictu doctiſſimorum, & ſanctiſſimorum virorū acriter tum philoſophantium. Claudii Agaterni medici Lacedæmonii, & Petronii Ariſtocratis Magnetis, quos vnice miratus eſt & æmulatus, cum æquales eſſent, & Cornuto minores. Ipſe etiam decem fere annis ſumme dilectus apud Traſeam eſt, ita vt peregrinaretur quoque cum eo aliquando, cognatā eius Arriam vxorē habente Fuit morum leniſſimorum, verecundiæ virginalis, formæ pulcræ, pietatis erga matrem & ſororem & amitam exemplo ſufficientis. Fuit frugi & pudicus. Reliquit circa H-SXX. matri & ſorori: ſcriptis tantum ad matrem codicellis. rogauit eam vt daret Cornuto ſeſtertia, vt quidam dicunt, centies: vt alii volunt, argenti facti pondera viginti, & libros circa ſeptingentos. ſiue bibliothecam ſuam omnem. Verū Cornutus ſublatis libris, pecuniam ſororibus, quas frater hæredes fecerat, reliquit. Et raro, & tarde ſcripſit. Hunc ipſum librum imperfectum reliquit. verſus aliqui dempti ſunt in vltimo libri. & quaſi finitus eſſet, leuiter recitauit Cornuto: & Cæſio Baſſo petēti vt ipſe ederet, tradidit edendum. Scripſerat etiam in pueritia Flaccus Prætextam, & Ὁδοιπορικῶν librum vnum, & paucos ſororum Traſeæ in Arriam matrem verſus, quæ ſe ante virum occiderat. Omnia autem Cornutus auctor fuit matri eius, vt aboleret. Editum librum continuo mirari homines,

mines, & deripere cœperũt. Deceſſit autẽ vitiõ ſtomachi, anno ætatis xxx. Sed mox vt a ſcola & magiſtris deuerterat, lecto libro Lucillii decimo, vehementer Satyras componere ſtuduit cuius libri principium imitatus eſt ſibi primo mox omnibus detrectatis, cum tanta recẽtium poetarũ & oratorum inſectatione, vt etiam Neronem culpauerit. cuius verſus in Neronem cum ita ſe haberet,

Auriculas Aſini Mida rex habet,

in hunc modum a Cornuto ipſo tantummodo eſt emendatus, Auriculas aſini quis non habet? ne hoc Nero in ſe dictum arbitraretur.

IN SATYR. I. verſ. 9.

Verba noſtra conari] Et *blandiri*, legitur.

14 Pegaſeium melos] In aliis eſt, *nectar*.

15 Quantum eſt in rebus inane) Grecum eſt ὅσον τὸ κενόν.

16 Quis leget hæc) Hunc verſum de Lucillij primo tranſtulit.

18 Labeonem) Labeo tranſtulit Iliada & Odyſſeam verbum ex verbo, ridicule ſatis, quod verba potius quam ſenſum ſecutus ſit. Eius eſt ille verſus: Crudum manduces Priamum, Priamique piſingos.

2. Examenve improbum) Examen eſt lingua, vel lignum, quod mediam haſtam ad pondera ada quanda tenet. Caſtigare autem eſt digito libram percutere, vt temperetur, & præ agitatione poſt æquum conquieſcat. Trutina vero eſt foramen, intra quod eſt lingula, de qua examinatio eſt.

23 Noſtrum iſtud viuere triſte) Figura Græca eſt, pro noſtram vitam triſtem.

25 Cum ſapimus patruos) Sic Cicero: Obiurgauit Cælium, vt quidam patruus Cenſor.

26 Petulanti ſplene cachinno) Cachinno nomen eſt, & declinatur per omnes caſus, hic Cachinno, huius Cachinnonis. Cachinnus eſt cum voce riſus laſciuior, quem Græci * μονεγέροντας dicunt. Et ſecundum Phyſicos dixit, qui tradunt homines ſplene ridere, felle iraſci, iecore amare, corde ſapere, pulmone iactari.

28 Animæ prælargus) Animæ prælargus dicit vento abundans.

30 Et natalitia t.c.ſ.albus) Ambiguitas in *natalitia*, vtrum eam natali ſuo munere acceperit, an tantum eo die gerere ſoleat: quia quidam habẽt anulos, quos die tantum natali gerunt. &, *albus*, aut feſtiua veſte indutus, aut recitandi pauore, ac meditandi & ſcribendi tædio perfunctus: vel veſte candida nondum purpureum adeptus veſtimentum, quod laticlauium dicitur.

32 Patranti) Patratio eſt rei venereæ perfectio vel conſummatio. vnde & patres dicti, eo quod patratione filios procreant.

ibid. *Ocello)* Per ὑποκόρισμα: quia illum contrahendo minorem facit. Iuuenalis -- oculoſq; in fine trementes.

35 Et tremulo ſcalpuntur) In libidinem excitantur. Iuuenalis,

> -Quod enim non excitat inguen
> Vox blanda, & nequam? digitos habet.

40 Vſque adeone Scire tuum) Hæc periodus apud

pud Lucillium poſita eſt * vt me ſcire volo mi miconſcius ſum,ne damnum faciam. Scire hoc ſe neſcit,niſi alios id ſcire ſcierit.

42 *At pulchrum eſt d.m.)* Hic requiritur hiſtoria Demoſthenis,qui cum tranſiret,& a mercenario tabernæ digito demonſtraretur, fertur lætatus eſſe, quod ab ignobilibus ſciretur. Et Horatius libro quarto Carminum ſic poſuit:

Totum muneris hoc tui eſt,
Quod monſtror digito prętereuntium.

43 *Ten' Cirratorum)* Occulte tangit Neronē,cuius carmina, quia imperabat, per ſcholas celebrabantur.

53 *Nunc non e tumulo)* Tumulus dicitur terræ aggeſtio,vbi nulla eſt memoria.

57 *Nec ſcombros met.car.nec tus)* Quæ carmina nullum periculum habeant apud ſalſamentarios & turarios. Per ſcombros ſignificat ſalſamētarios,per tus pigmentarios.

58 *Quiſquis es,o modo quem)* Mimica & comica exclamatio: quoniam poetæ nonnunquam omiſſo recto ſermone,extra ſcenam ſoli loquuntur,ſuſtinentes perſonam ſuam, aut aliquorum hominum verba interponunt.

64 *Non eſt hic Ilias Acci)* Accius Labeo Iliadem Homeri verſibus fœdiſſime compoſuit.

68 *Scis comitem horridulum)* Scis birrum attritum comiti condonare. Lacerna,pallium fimbriatum, quo olim ſoli milites velabantur. Penula, pallium cum fimbriis longis.

70 *Qui pote?)* Tractus ſenſus ex Græco verſu, quo ſignificatur, ex ventre craſſo tenuem ſenſum non naſci.

72 Nulla ciconia Tria genera ſannarum: aut manu ſignificare ciconiam, aut oppoſito temporibus pollice, auriculas aſininas, aut linguam ſitientis canis. Sanna autem dicitur os diſtortū cum vultu, quod facimus, cum alios deridemus. Inde ſanniones dicti, qui non rectum vultum habeant.

86 Palilia) Varro: Palilia tam priuata, quam publica ſunt apud ruſticos: vt congeſtis cum fæno ſtipulis ignem magnum tranſiliant, his Palilibus ſe expiari credentes.

96 Troſſulus) Troſſulum oppidum fuit Hetruriæ, non longe a Volſcis. Hoc equites Romani ſine peditibus expugnauerunt Numio quodam duce. Vnde equites Romani Troſſuli dicti ſunt.

100 Librat in antithetis) Antitheta ſunt hæc:

Fortia neglecti velabant colla capilli:
Et per neglecti volitabant colla capilli.
Aut quotiés vmbra porrexi brachia mota.
Aut quotiés vmbra redduxi brachia mota

Antitheta autem iſta ſunt, quæ contra ſe ponuntur: vt, hinc pudor, illinc petulantia: hinc pudicitia, illinc ſtuprum: iſtinc fraudatio, illinc fides.

109 Sic coſtam longo) Omnia Epicorum carmina, ita fere ſunt compoſita, vt proximus pes ab vltimo dactylus ſit, exceptis admodum paucis, quos σπονδειάζοντας appellant, vt apud Cornelium Seuerum:

Pinea frōdoſi coma murmurat Apennini.

111 Subere coctū) Suber cortex arboris. Virgilius;

Huic

Huic natã libro, & ſylueſtri ſubere clauſã.

113 *Torua mimalloneis*) Verſus Neronis ſunt.

ib. *Mimalloneis*) Mimallones dicuntur miniſtri Liberi patris, ἀπὸ τῆς μιμήσεως. Calandrus Illyriorum rex ad Macedoniã cum exercitu venit: Macedones cum paruum exercitum haberẽt, plurimas mulieres cothurnis & thyrſis in modum Baccharum ornauerunt. Illi credentes exercitum aduentare, diſceſſerunt.

115 *Baſſaris*) Baſſarides, Bacchæ: quibuſdam videtur a genere veſtis, qua Liber pater vtitur, demiſſa ad talos, quam Thraces Baſſarin. Quidã a vulpibus, quarum pellibus Bacchæ ſuccingebantur. Vulpes Thraces Baſſares dicunt.

133 *Nec cum ſcrobe*) Midæ hiſtoriam tangit.

137 *Nulla tibi vendo Iliade*) Non tibi illud dem, ſi mihi Iliada Labeonis, aut Neronis Troicon tradas. Scripſit Nero Troicon.

147 *Nonaria*) Nonaria dicta meretrix. quia apud veteres a nona hora proſtabant, ne mane omiſſa exercitatione illo irent adoleſcentes.

IN SATYR. II.

HVnc *Macrine diem*) Alloquitur Plotium Macrinum, hominem ſane eruditum, & paterno ſe affectu diligentem, qui in domo Seruilii didicerat, a quo agellum comparauerat, indulto ſibi pretio aliquanto.

13 *Proximus expungam*) Tractum a militibus, qui expuncti dicũtur, dum foras a militia emittuntur. Item metaphora a bello, in quo, cadente qui primus eſt, ſuccenturiatur alius.

14 *Nerio iam tertia)* Nerius morte coniugũ locupletatus, fœnerator eſt factus notiſſimus: de quo Horatius, Scribe decem Nerio: Dos enim a ciue Romano data, non patrio dicta nomine, ſi repudium non interuenerit, poſt mortem vxoris ad maritum pertinet.

19 *Vis Staio)* Staius tutor pupillarius fuit: Gutta & Albus, & cæteri præpoſiti, fuerunt iudices: qui in Iuniano iudicio corrupti, Oppianicum damnauerunt.

26 *An quia non fibris)* In vſu fuit, vt augures, vel aruſpices adducti de Etruria, certis temporibus fulmina transfigurata in lapides infra terrã abſconderent, cuius in patratione rei oues immolabantur.

27 *Bidental)* Locus ſacro pecuſſus fulmine, qui bidente ab aruſpicibus conſecratur, quem calcare nefas eſt.

36 *Nunc Licini in cãpos)* Licinius Craſſus inter Romanos locupletiſſimus, ideo Diues cognominatus. Alii volunt Licinium tonſorem ac libertum Auguſti Cæſaris ſignificari prædiuitẽ: cuius monimentum eſt pretioſi operis via Salaria prope vrbem, ad lapidem ſecundum. De hoc non inuenuſtum Varronis Epigramma fertur:

Marmoreo Licinus tumulo iacet; at Cato paruo:
Pompeius nullo. quis putet eſſe Deos?

39 *Non mando)* Verbo vſus eſt aruſpico, cum eis dicitur:

Mando tibi, vt maximum Iouem audias.

Vt

Vt quemadmodum procurationis aſſertio fit ita fiat & in ſacris, & in prece.

42 Tucetaque craſſa) Tuceta apud Gallos Ciſalpinos bubula dicitur, condimentis quibuſdam craſſis oblita, ac macerata: & ideo toto anno durat. Solet etiam porcina eodem genere condita ſeruari, aut ad ſaturarum iura. Hinc Plotius Virgilii amicus in eadem regione eſt nominatus Tuceta.

56 Nam fratres inter ahenos) Acrõ tradit, quod in porticu Apollinis Palatini fuerunt Danaidũ effigies, & contra eas ſub diuo totidem equeſtres filiorum Ægiſthi. Ex iis autem ſtatuis quædam dicebantur poſtulantibus per ſomnum dare oracula.

59 Saturniaque impulit æra) Æs in æde Saturni condebatur, nondum argento auroque ſignato: Vnde ærarium nomen accepit. Fuit autem aſſis libralis, & dipondius. quod hodie in vſu remanſit. & ſolebat penſari potius quam numerari: vnde & Diſpenſatores dicti prorogatores.

70 Donatæ a virgine puppæ) Solebant virgines ante, quam nuberent, quædam virginitatis ſuæ dona Veneri cõſecrare. Hoc & Varro ſcribit.

72 Meſſalæ lippa propago) Cottam Meſſalinũ dicit, qui tam vitioſos oculos in ſenectute habuit, vt palpebræ eius in exteriorem partem verterentur. Hic ab Aurelio Cotta adoptatus, Aurelius Maximus dicebatur, originem trahens ab Aurelio Meſſala, qui ſepties fuit conſul. qui cũ

a quodam Gallo ad monomachiam in prælio vocaretur, coruus ſuper galeam in capite eius ſedit, & victo hoſte Coruinus vocatus eſt.

IN SATYR. III.

NEmpe hoc adſidue.) Hanc ſatyram poeta ex Lucilii libro quarto tranſtulit, caſtigantis diuitum luxuriam & vitia.

10 Bicolor membrana) Bicolor, quod pars crocea, pars glutinata apud antiquos erat.

13 Vaneſcat ſepia) Sepiam pro atramento, a colore, poſuit: quamuis non ex ea vt Afri, ſed ex fuligine ceteri conficiant atramentum.

18 Lallare) Nutrices infantibus, vt dormiant, ſolent dicere ſæpe, Lalla, lalla, lalla. Aut dormi, aut lacte.

21 Contemnere) Hæc ab Horatio male tranſlata intempeſtiua ſunt -quin tu
Inuidiam placare paras, virtute relicta?
Contemnere miſer.

ib. *Et ſonat)* Vt Virgil. Nec vox hominem ſonat.

26 Cultrixque foci) Quia delibantiæ dapes in ea poſitæ, ad focum feruntur.

28 Stemmate quod Tuſco) An oportet te arrogantia inflatum diſſilire, quod in aliquo nobili Tuſco ſtemmate, milleſimus a magno auctore numereris, & ramum aliquem ac lineam ſucceſſionis a genealogo in ſtemmate numeratus obtineas? vel in equitum Romanorum recognitione trabeatum cēſorem donis militaribus inſignis ſalutas? Cognitio enim equitū Romanorum

norum Cenſoribus erat ſubiecta, quæ nunc Conſulum eſt officii.

37 Feruenti tincta veneno) Metaphora a lana, quæ corrupta ad priſtinum colorem reuerti non poteſt.

45 Moritura verba Catoni) Merito, inquit, mihi lippitudinem arceſſebam, ne Catonis delibe ratiuam orationem recitarem, vtrum moriatur an non: aut quibus verbis vti potuit, cum ſe deſtinaret interficere.

48 Quid dexter ſenio) Senio maior miſſus: vt Scæua, Immerito, inquit, flebam iſtas, cum ſemper laudarem.

89 Inſpice ſodes) Sodes, antiquæ affectationis eſt: adeo vt ſoluto eo quidam vſi ſint: vt Plautus, qui per ſolutionem ſic ait;

Dic mihi, ſi audes, quæ eſt, quam ducere
vis vxorem?

103 Tandemque beatulus) Ambitionem irridet, non quia μάκαρες & μακάριοι dicuntur mortui. non eſt enim Romanæ conſuetudinis, ſed quia pretioſa in funeribus veſte ſtragula, cæterique etiam pauperculi exponebantur. Beatulus autem, qui nunquam ſplendidiore habitu fuit. aut certe, quia Romanæ conſuetudinis fuit ſimpliciter ſepelire.

106 Heſterni capite induto) Heſterni, ait, a defuncto pridie manumiſſi, id eſt liberti, & ciuis Romani facti.

ib. *Capite induto*) Quia manumiſſi ante manumiſſoris corpus pileati incedebant.

112 Populi cribro decuſſa farina) Farinam,

panem non delitioſius cribro diſcuſſum, ſed plebeium, de populi annona, id eſt, fiſcalem dicit.

IN SATYR. IIII.

SCis etenim iuſtam) Reuera ſcis iuſtitiam in lance penſare, & ipſius lancis dubiæ rectitudinem calles diſcernere, & curuam regulam momentare, vbi inter curua ſubit, donec in liquido ſtet ſententia. Regulam dicit ipſum momentaneæ ſtilum.

13 *Nigrum præfigere Theta)* Iudices literam Theta apponunt ad eorum nomina, quos ſupplicio afficiunt. Merito. Θῆτα ἀπὸ τοῦ θανάτου, eo quod quaſi habeat telum ſuum. ideoque triſte intelligitur: vel mortis ſignum: vnde quidam ait,

O multum ante alias infelix litera Theta.

18 *Curata cuticula ſole)* Curata, ſcilicet a Chromatiariis. Nam Chromatiarii dicuntur colorarii, vel qui toto die in arena ſunt, vel in ſole. Antiqui enim vngebant ſe, & in ſole erant, vt oleū corpus imbiberet: vt Iuuenalis,

Noſtra bibat vernum contracta cuticula Solem,
Effugiatque togam.

26 *Quantum non miluus oberret)* Secundum prouerbium:

Quantum milui volant.

28 *Pertuſa ad compita)* Compita ſunt loca in quadriuiis, quaſi turres, vbi ſacrificia, finita agricultura, ruſtici celebrabant. Merito pertuſa,

quia

quia per omnes quatuor partes pateant, vel vetuſta. vel compita non ſolum ſunt in vrbe loca, ſed etiam viæ publicæ ac diuerticula aliquorum confinium, vbi ædiculæ conſecrantur patentes. In his iuga fracta ab agricolis ponuntur, emeriti & elaborati operis indicium.

44 Cæcum vulnus habes) De gladiatoribus tractum, qui accepto vulnere, inaurato balteo tegunt.

49 Puteal) Fœneratores ad puteal Scribonis Licinij, quod eſt in porticu Iulia ad Fabianum arcum, conſiſtere ſolebant.

In Satyr. v.

C*Ænanda Glyconi)* Glycon Tragœdus populo mire placuit: & ideo a Nerone manumiſſus eſt, datis Virgilio Tragœdo domino eius, pro parte dimidia, quam poſſidebat, ſeſtertiorũ tercentis millibus. Hic fuit ſtaturæ longæ, fuſci corporis, labio inferiori demiſſo: antequã ſubornaretur deformis: neſcius iocari, propter quod eum inſulſum Perſius dixit.

14 Verba togæ ſequeris) Toga eſt purum palliũ, forma rotunda & fuſiore, atq; inundante ſinu: & ſub dextro veniens, ſuper humerum ſiniſtrũ ponitur: cuius ſimilitudinem in operimentis ſimulacrorum, vel picturarum aſpicimus, eaſque ſtatuas togatas vocamus. Toga vero Romani in pace vtebantur, in bello paludamentis. Menſura togæ iuſtæ ſenas vlnas habebat.

22 Quandoque noſtra Pars tua ſit Cornute animæ) Sententia a Pythagora tracta, dimidiam animæ

ſuæ partem dicit Cornutum, vt Horatius Virgilium: Et ſerues animæ dimidium meæ.

31 *Succinctus larib.* Quia Gabino habitu, cinctuque Dii penates formabãtur, obuoluti toga ſuper humerum ſiniſtrum, dextro nudo.

33 (*candidus vmbo*) Συνεκδοχικῶς pro toga. Alioquin & in prætexta candidus vmbo eſt.

47 *Noſtra vel æquali*) Hoc ſecundum Aſtrologos dicit. Et hic ſenſus tractus eſt ab Horatio:

Seu libra, ſeu me ſcorpius aſpicit.

52 *Mille hominum ſpecies*) Et Horatius:

Quot capitum viuunt, totidem ſtudiorũ Millia. Et Terentius,

Quot capita, tot ſententiæ.

53 *Velle ſuum cuique eſt*) Et Virgilius:

--trahit ſua quemq; voluptas.

54 *Sub ſole recenti*) Eſt hic ſenſus ab Horatio tractus: Hic mutat merces ſurgente a ſole.

73 *Quiſque Velina*) Velina tribus numero aliarum tribuum acceſſit: & qui circa Velinum lacum habitabant, Romam tranſlati ſunt. Romæ autem erat conſuetudo, vt qui ex manumiſſione ciues Romani efficiebantur, in numero ciuium Romanorum frumentum publicum acciperent.

75 *Quibus vna Quiritem*) Quos manumittebant, eos alapa percuſſos circumagebant, & liberos confirmabant. Vnde manumiſſio dicta, quod manu mitteretur. Quiritem autem ſingulariter abuſiue dixit, licẽtia poetica. Nam ſicut pater conſcriptus non dicitur, ita nec Quiritẽ dicere poſſumus:

88 *Viria*

88 Vindicta) Virga eſt, qua manumittendi à Prætore in capite pulſantur: ideo dicta, quod eũ vindicat libertati. Maſurius autem hic Sabinus legis conſultus fuit: & Rubricas, vocat minium, quo tituli legũm annotabantur.

100 Certo compeſcere puncto) Non ad trutinam, ſed ad ſtateram retulit, quæ punctis, & vnciis ſignatur.

104 Frontem de rebus) Pudorem. Templum enim pudoris eſt frons.

112 Mercurialem) Ideo dixit, quia ipſum Deũ lucri dicunt. Vnde & cum ſacello pingitur, & a negotiatoribus plurimum colitur.

119 Digitum exere) Digito ſublato oſtende, victum te eſſe a vitiis. Tractum a gladiatoribus, qui victi, oſtenſione digiti veniam a populo poſtulabant.

123 Moneare Bathylli) Bathyllus pantomimus fuit, Mæcenatis libertus.

137 Verte aliquid) Negotiare, & ſpeciem pro ſpecie commuta.

138 Baro, regustatum) Lingua Gallorum barones, vel varones dicuntur ſerui militum. qui vtiq; ſtultiſſimi ſunt, ſerui videlicet ſtultorum.

140 Et œnophorum aptas) Oenophorũ vas vinũ ferens. οἶνος enim vinum eſt de quo eſt illud:

Vertitur œnophoris fundus, ſentẽtia nobis.

145 Urna cicutæ) Cicuta calorem in nobis frigoris ſui vi extinguit. Vnde ſacerdotes Cereris Eleuſiniæ liquore eius vngebantur, vt a concubitu abſtinerent.

153 Hoc quod loquor inde eſt) Horatius:

Dum loquimur fugit inuida ætas.

161 *Daue cito hoc credas)* Hunc locũ ex Menandri Eunucho traxit, in quo Dauum ſeruũ Chæreſtratus adoleſcens alloquitur, tanquam amore Chryſidis meretricis derelictus: idemque tamen ab ea reuocatus ad illam redit. Apud Terentium perſonæ immutatę ſunt.

165 *Et vdas Chryſidis)* Vdas fores dixit, quas amatores ſolent vnguento perfundere, & ante ianuam illarum noctem vigiliis, & cantu tranſigere.

177 *Vigila & cicer)* Ludis Floralibus omnia ſemina ſpargebantur in populum, vt Tellus velut muneribus ſuis placaretur.

180 *Herodis venere dies)* Herodes apud Iudæos regnauit temporibus Auguſti, in partibus Syriæ. Herodiani ergo diem natalem Herodis obſeruant, vt etiam Sabbata: quo die lucernas accenſas, & violis coronatas in feneſtris ponunt.

184 *Recutitaque ſabbata)* Inſtituta Iudæorum ſignificat, propter circumciſionem: quam, auctores ſuos ſecuti, faciunt.

185 *Ouoque pericula rupto)* Sacerdotes, qui explorandis periculis ſacra faciebant, obſeruare ſolebant ouum igni impoſitum, vtrum in capite, an in latere deſudaret. Si autem ruptum effluxerat, periculum ei portendebat, pro quo factũ fuerat, vel rei familiari eius.

186 *Cum ſiſtro luſca ſacerdos)* Siſtrum ſacerdotes Iſidis portant. Luſca autem, ideo, quod nubiles deformes cum maritos non inuenerint, ad miniſteria Deorum ſe conferant.

IN SA-

IN SATYR. VI.

ADmouit] Hanc ſatyram ſcribit Perſius ad Cæſium Baſſum poetam Lyricum, quem fama eſt, in prædiis ſuis poſitum, ardente Veſuuio monte Campaniæ, & late ignibus abundante, cum villa ſua vſtum eſſe. Hic ergo dum viueret, Roma ad Sabinos neceſſario tranſibat, vbi brumali tempore in calido loco carmina ſcribebat.

6 *Mihi nunc Ligus ora*] Seipſum Perſius ſignificat ſeceſſiſſe in Liguriæ fines, videlicet propter Fuluiam Siſenniam matrem ſuam, quæ poſt mortem prioris viri ibi nupta erat.

7 *Hibernat*] Sæuit, vel a nauigijs vacat. Sicut enim naues hibernare dicimus: ſic & mare, cum non nauigatur.

10 *Cur iubet hoc Enni*] Hunc verſum ad ſuum carmen de Ennij carminibus tranſtulit.

24 *Turdarum noſſe ſaliuam*] Cognoſcere turdorum ſapores. Solét enim quidam gulę dediti, tantæ ſubtilitatis habere palatum, vt dignoſcāt turdos, an cellarius, an terrarius ſit: an maſculus, an femina. Turdarū dixit abuſiue, cum turdorum debuerat, vt Horatius ponit:

> Pene macros, arſit, dum turdos verſat in igni.

30 *Ingentes de puppe Dei*] Nauium tutelam dicit, quam in puppibus habent, vel pingunt.

35 *Oſſa inodora*] Sine vnguentis: vel inhonora, ſepulturæ honore carentia.

40 *Craſſa vtuarunt vnguine*] Solent ruſtici cum

oleum defuerit , adipe pecudum in pultem milio pro oleo vti.

55 *Accedo Bouillas*] Bouillæ ſunt vicus ad vndecimum lapidem Appiæ viæ: quia aliquando in Albano monte ab ara fugiens taurus iam cōſecratus, ibi comprehenſus eſt. Inde Bouillæ dictæ.

56 *Cliuumque ad Virbi*] Quatuor millibus ab vrbe eſt Virbij cliuus, qui iter eſt ad Ariciam, & ad nemus Dianæ, vbi Virbius colitur , id eſt Hippolytus, quod bis in vitam prolatus ſit. Nota autem apud Virgilium fabula eſt.

ib. *Mannius*] Mannium dicit deformem & ignotum hominem, eo quod Maniæ dicuntur indecori vultus perſonæ, quib. pueri terrentur.

61 *Qui prior es cur me*] Apud Athenas cum iuuenes ludos curſu celebrabant, qui victor eſſet, primus facem tollebat: deinde ſequēti ſe tradebat & ſecundus tertio : ſimiliter omnes, donec currentium numerus impleretur.

Fœnoris accedat merces] Tractum eſt hoc a patribus, qui dicunt filiis ſuis : hoc, quod vobis lucri de fœnore acceſſit, ad fructum, id eſt, ad vſum vitæ vobis proficiat : reliquum vero pecuniæ reſeruate integrum.

77 *Cappadocas rigida*] Gladiatores dicit. Nam apud antiquos, venales gladiatores in catasta ponebantur , vt in eis poſſent omnia membra inſpici. Vel quia Cappadoces dicerentur habere ſtudium naturale ad falſa teſtimonia proferenda: qui nutriti in tormentis a pueritia, equuleum ſibi facere dicuntur , vt in eo ſe inuicem

leum

torqueant. & cum in pœna perdurarēt, ad falſa teſtimonia ſe bene venundarent.

ib. *Pauſi*] Legitur & *plauſiſſe* : quoniam venales antequam in cataſta imponantur, cantant vniuerſi pariter more gentis ſuæ.

80 Inuentus Chryſippe] Chryſippus philoſophus Stoicus Syllogiſmum σωρίτην vocauit, quem per adiectionem & detractionem ex acerui frumentarij ſimilitudine oſtendit.

COMMENTARIVS IN SATYRAS D. IVNII IVVENALIS e vetuſtiſſ. exemplari.

D. IVN. IVVENALIS VITA.

IVNIVS IVVENALIS liberti locupletis incertum filius, an alumnus, ad mediam fere ætatem declamauit, animi magis cauſſa, quā quod ſcolæ aut foro præpararet. deinde paucorum verſuum Satyra non abſurde compoſita in Paridem pantomimum, poetamque Claudij Neronis, eius ſemeſtribus militiolis tumentem, genus ſcripturæ induſtrioſe excoluit. Et tamen diu ne modico quidem auditorio quicquam committere eſt auſus. Mox magna frequentia, magnoque ſucceſſu bis ac ter auditus eſt, vt ea quoque quæ prima fecerat, infercîret nouis ſcriptis:

Quod non dant proceres, dabit hiſtrio: tu Camerinos,
Et Bareas, tu nobilium magna atria curas.
Præfectos Pelopea facit, Philomela tribunos.

Erat tum in delitijs aulæ hiſtrio: multique fautorum eius quotidie prouehebãtur. Venit ergo Iuuenalis in ſuſpitionem, quaſi tempora figurate notaſſet. ac ſtatim per honorem militiæ, quãquam octogenarius, vrbe ſummotus, miſſuſque ad præfecturam cohortis in extrema parte tendentis Ægypti. Id ſupplicij genus placuit, vt leui atque ioculari delicto par eſſet. Verum intra breuiſſimum tempus angore & tædio perijt.

IN SATYR. I.

THeſeide Cordi] Cordus hic poeta fuit vitioſus, qui Tragœdiam Theſei ſcripſit: de quo Virgilius dixit, ſedet, æternumq; ſedebit Infelix Theſeus.

3 Ille togatas] Togatæ ſunt Comœdiæ Latinæ: Palliatæ Græcæ, quales Afranius fecit.

5 Summi plena iam margine] Notandum marginem feminino genere dici, cum Ouidius maſculino dixerit.

7 Quam mihi Lucus Martis] Lucum Martis dicit, qui Romæ eſt in Appia, in quo ſolebant recitare poetę. aut illum, qui apud Colchos eſt, in quo fuit pellis aurea. aut in quo Ilia peperit.

9 Vulcani venti] Pro follibus poſuit.

12 Fron-

12 Frontonis platani] in Horatiana domo in qua poetæ recitabant.

20 Magnus eq. Aur. Fl. alumnus] Turnum dicit Scæuæ Memoris Tragici poetæ fratrẽ. Turnus hic libertini generis ad honores ambitione prouectus eſt, potens in aula Veſpaſianorum Titi & Domitiani. vel Leniũ dicit, qui & ipſe Satyras ſcripſit. vel Silium, & ipſum ſui temporis Satyricum. qui omnes ex Aurunca fuerũt.

26 Canop:] Canopus oppidum Ægypti, dictũ a gubernatore Mænalio, qui ibidem morſu ſerpentis extinctus eſt.

Pag 24, 27 *Criſpinus*] Niliacus vnus de Conſulibus Liciniæ, ac de plebe Ægypti fuit, magnarum poſtea Romæ facultatum.

28 Ventilet æſtiuum] Per luxuriam enim anulos æſtiuos, & hiemales inuenit.

32 Mathonis] aduocati, qui ſceleribus diues effectus eſt. & lectica, genus vehiculi quo nobiles vehebantur. plena autem ipſo, quia craſſus fuit.

33 Magni delator amici] Heliodorum dicit Stoicum philoſophum, qui Licinium Silanum diſcipulum ſuum, cum argueretur coniurationis, inficiantem, præter domeſticam delationẽ, etiam teſtimonio oppreſſit. Alii philoſophum Egnatium Celerem, Bareæ Sorani magiſtrum qui ipſum apud Neronem detulit, & damnauit: & ipſe poſtea ſub Veſpaſiano hoc ipſum Muſonio Rufo accuſante, damnatus eſt. Nõnulli Demetrium cauſſidicum dicunt, qui multos Neroni detulit.

34 *Et cito rapturus*] Delatione Siciliæ maximã partem proſcripſerunt: Ex quorum bonis multa deripuerunt. Namque hoc, quod rapturum dicit ad crudelitatem refert. Et a Sylla multi occiſi ſunt & proſcripti.

35 *Quem Maſſa timet*] Maſſa morio fuiſſe dicitur, & Carus mimus: Latinus vero, actor mimicus. Hi omnes Neronis fuerunt liberti & delitiæ Auguſtis: ſed & nequiſſimi delatores Latinus autem mimus, qui ſi conſcius adulterij Meſſalinæ vxoris Neronis, ab ipſo occiſus eſt. Maſſa autem & Carus Heliodoro deferente occiſi ſunt: cuius futuram delationem ita metuebant, vt ei munera darent. Nam Latinus mimus Thymelem mimam ſummittebat ad mitigandum.

43 *Palleat*] Nimia coitus libidine fatigatus, aut expectatione hereditatis, aut pretij adulterij.

47 *Inani Iudicio*] Non ademptis bonis * decius dicitur, ſine litium æſtimatione. Legis æſtimatio illi non profuit. ſubauditur nota.

49 *Ab octaua*] Qui iudicio vacabant, decima hora cenabant. Hic enim ab octaua.

51 *Venuſina digna lucerna*] Lucernã dicit, quia Satyrici ad omnium vitia, quaſi lucernam admouent, & vt adurant, & vt oſtendant crimina. Venuſinam autem ideo, quia hæc fuit ciuitas Horatii. Siue a Venuſio, vbi laternę leues fuerunt, quę viliſſimi venibant.

52 *Non agitem*] Non perſequar. vt Virgilius, --pallantes Troas agebat.

ib. *Her-*

ib. *Heracleas*] aut columnas in Hiſpanijs, aut Atlantem.

55 Sit capiendi ius null vxori] Si vxor eius iure impediatur adultero ſuccedere, iſ te maritus leno ſuccedit adultero heres, vt per fideicommiſſum res adulteri ad adulteram veniant.

58 Curam cohortis] Militum tribunatum.

Pa 25.59. *Præſepibus*] Propter equos hoc dixit, & Neronem tangit.

62 Lacernata] Satyrice, habitu virili feminam deſcribit.

64 Sexta ceruice] Lectica, faciente luxuria, a ſex hominibus portabatur.

68 Gemma f.vda] Saliua tacta, propter ſignaculi impreſſionem.

71 Locuſta] Locuſtam ex Gallijs matronam veneficam Nero exhibuit ad ſe, propter venena conficienda, quoniam magnæ famæ erat, & in familiaritate habuit, vt etiam eum doceret venena miſcere. Inde ait Turnus in Satyra,

* Ex qua Cæſareas ſoboles horrida Locuſta
Occidit cura ſui verna nota Neronis.

Hæc increpitata a Nerone, quod lentum venenum Britannico priuigno ſuo paraſſet, tam efficax dedit, vt antequam poculum Britannicus exhauriret, in cõuiuio Neronis expiraret. propinquas autem dicit, tanquã a Locuſta doctas: vel, vt quidam, vxores.

76 Extra pocula caprum] Dicit emblematum opus. Caper hic præcipue ab omnibus prædi-

catur, quem etiam Martialis carmine ſuo laudauit,

Stat caper in phiala, Thebani vellere Phrixi
Cultus ab hoc mallet vecta fuiſſe ſoror.

82 Sorteſque popoſcit] a Themide, quæ ante Apollinem reſponſa dabat.

83 Paul. anima cal. mollia ſaxa] Anima, id eſt ſpiritus. Et mollia ſaxa, vt Virgilius, Inde homines nati, durum genus. Et quod addit, *Et maribus*, per conſenſum oſtendit eſſe duriſſimum.

Pa. 26 92. *Armigero*] Metaphora a bellantibus, id eſt, qui arma præbet, teſſeras & tabulas, & ipſe qui nummos ſub pignore portat, vel qui ſubminiſtrat pecuniam.

95 Secreto] Non in publico conuiuio, ſed priuato. Moris autem erat apud antiquos, ne quis adderet poſſeſſionibus ſuis, aut ex illis minueret.

100 Troiugenas] Patricios maiorum gentium.

104 Natus ad Eufraten] Meſopotameni homines effrenatæ libidinis ſunt in vtroque ſexu, vt Salluſtius meminit.

ib. *Molles q. in aure fe.*] Arguit homines, qui cum propter libidinem libertatem meruiſſent, & in libertinorũ corpus & tribus relati eſſent, pertuſis auribus ſigna libertinorum celare non poterant.

106 Quadringenta] Qui erat cenſus antea Equitum Romanorum.

ib. *Purpura maior*] Laticlauium.

109 Pallante & Licinis] Pallas & Licinius in aula

aula Claudij Cæſaris præpoſiti,curam Reip.geſſerunt, cum libertini eſſent. Pallas libertus Claudij Cæſaris,officium rationum adminiſtrauit,& in numerum Prætorum relatus,quod primum percunctantem Cæſarē de inceſtu Agrippinę ad nuptias confirmaſſet. Eamque ipſe conſuetudinem ſtupri adeo palā fecerat, vt in quodam ſimulacro Palatinæ Mineruæ adſcriptū ſit, ΠΑΛΛΑΣ ΑΙΤΙΩΤΑΙ. Licinius ex Germania puer captus,tantæ induſtriæ fuit, vt reliquias cibariorum inter conſeruos fœneraret, & cui quid credidiſſet, quaſi poterat chirographo pugillaribus ſubnotaret: quos cum in expeditione quadam tranſiturus flumen,in veſtimētis recondidiſſet, C. Iulio Cæſari quondā deneganti ei pugillaribus quicquam annotatum, barbarus lugens eos obtulit. ſtatim ad diſpenſationem admiſſus, non multo poſt manumiſſus eſt. dein curationi Galliarum ab Auguſto præpoſitus, eas ſpoliauit: & cum flagraret inuidia, baſilicam ſub nomine C. Iulij Cæſaris ædificauit. Deceſſit ſub Tiberio, proinde diues, quod Caſſij opes etiam exhauſiſſet, & dictus eſt habuiſſe nummos quantum milui volant. Vnde Perſius,

> Nunc Licini in campos, nunc Craſſi mittit in ædes.

111 *Pedibus qui venerat albis*] Oſtendit plus honoris videri in calceis, quam in perſona. Illo enim tempore necdum Senatores nigris calceis vtebantur: ſed nudis pedibus, vel puluerulen-

tis, vel braccis, vel pedules nouos in braccis quos* pedornis dicunt, vt peregrinus.

113 *Funeſta*] Quoniam per ſcelera adquiritur: vel quod funerum faciendorum ſit cauſa: vel quod per parricidia congeritur.

116 *Concordia nido*] Ciconia quæ contra templum Concordiæ ex conſilio, roſtri ſonitum fecit. Et ſatyrice ſalutato nido, non templo. Templum Concordiæ vetus, in quo ciconia multa eſt.

117 *Summus honos*] Senatorum.

119 *Comites*] Quid facient paraſiti, cum ſenatores ſic auidi ſint ad ſportulam?

121 *Lectica petit*] Lecticarum vſum primi dicũtur inueniſſe Bithyni. Cicero: Nam vna haud mos eſt Bithyniæ Regibus vehi lectica. id eſt, octophoro.

127 *Ipſe dies*] Totos dies ſic conſumunt diuites, dum ad ſportulam, aut ad templum Apollinis tractandum vadunt.

Pa. 27. 128. *Iuriſque peritus Apollo*] Aut quia iuxta Apollinis templum iuriſperiti ſedebant, & tractabant: aut quia bibliothecam iuris ciuilis, & liberalium ſtudiorum in templo Apollinis Palatini dedicauit Auguſtus. Nam hic eſt Apollo, cuius & Horatius meminit, Sic me ſeruauit Apollo. Siue quod Cicero domum Scæuolę oraculum dixit, ſiue quod tam deuia iuriſperitorum reſponſa ſint, quam Apollinis.

129 *Atque triumphales*] Id eſt itur ad roſtra, vbi habere ſolent triumphales ſtatuas viri magni, ſiue quadrigas.

Menſa

138 *Menſa*] Menſis citreis, quas antiquitus magno in pretio habebant, aut de ebore.

141 *Ponit apros*] Apud antiquos munificentia videbatur apparatior, ſi in conuiuio aper integer fuiſſet exhibitus.

143 *Pœna*] Quod ſolus vorauerit, quod multis ſufficere potuiſſet.

Iratus plaudendum f. a.] Quod de indigeſtione ſit mortuus inteſtatus, de cuius teſtamento nihil conſecuti ſunt.

151 *Priorum*] Lucillij & cæterorum.

Pa. 28. 155 *Pone Tigillinum*] C. Fulcinius Tigillinus patre Agrigentino, Scylaceum relegatus, iuuenis, egens, verum admodum pulcher, in concubinatum a Bincio, & Lucio Domitio maritis Agrippinæ, & Fuluiæ ſororum Cæſaris atque in vtriſque vxoribus ſuſpectus, ob hoc vrbe ſummotus, piſcatoriã machinam exercuit: quoad accepta hereditate reditum ſub conditione impetrauit, vt cõcubitu Claudii abſtineret. Quare ſaltibus in Apulia & Calabria comparatis, cum ſtudioſius equos quadrigarios aleret, amicitiam Neronis nactus, primus illum ad ſtudium Circenſium mouit. Mortuo autẽ Nerone, Galba imperator populo Rom. depoſcẽte ſupplicium Haloti & Tigillini, ſolos ex omnib. Neronis emiſſariis, vel maleficentiſſimos incolumes præſtitit: atque inſuper Halotum procuratione ampliſſima ornauit. Pro Tigillino etiam ſæuitiæ populum edicto increpuit.

ib. *Pone*] Hoc eſt in Satyra ponere, vituperare Tigillinum, quem ſi læſeris, viuus ardebis,

quemadmodum in munere Neronis viui arſerunt, de quibus ille iuſſerat cereos fieri, vt lucerent ſpectatoribus, cum fixa eſſent illis guttura ne ſe curuarent. Nero maleficos homines teda & papiro & cera ſuperueſtiebat, & ſic ad ignem admoueri iubebat, vt arderent.

157 Et latum media] Adductus cum per arenã traheretur, ſulcum corpore ſuo fecit: vel foſſam, in qua ſtipites fiebant, in quibus ardebant.

ib. *Pone Tigillinum*] Nunc, ſicut olim Mutium Lucillius, vt Perſius,

-Secuit Lucillius vrbem,

Te Lupe, te Muti, & genuinum fregit in illis.

Hunc tamen Mutius fortiter ac ſapienter tulit, quanquam in eum dictum ſit, Si Mutium inſectabere, futurũ eſt vt miſer ſis. Vel, vtrum ignoſcat Mutius an non, haud laboraueris: Sed ſi Tigillinum læſeris, viuus ardebis, quemadmodum multi imperante Nerone. Aut, Non tantum nõ deſerenda libertas, ſed etiam maxima perſona carpenda in vitijs, cum etiam ſi tacueris, plebeio funere moriturus ſis. Vel, quaſi ex perſona alterius ſit, quę communem futuram cum vulgaribus cadaueribus vſtrinam denuntiet, etiam ſi a Satyra abſtineat. notiorẽ vero futurum, ſi inſignem notauerit, vt ſit locus hic ita accipiendus: Pone Tigillinum, nobilem vt Tigillinum. quod niſi facias, in rogum cadauer tuum mittetur, in quo non iacentia corpora, ſed ad lignorũ parſimoniam, ſtantia exuruntur. Vnde putant dici,

Et

Et latum media ſulcum deducit arena.

Quod parcus vltor ſubditi ligni inopia ſcrobe ſubter facto ſubcauet, vt ardere poſſit.

159 Penſilibus plumis] Lectica plumis ſtrata. pẽſilibus, in altum extructis.

160 Securus licet Aenean] Securus de mortuis loqueris, nec metuis legem Iuliam, quæ viuorum vitia carpit.

164 Aut multum quæſitus Hylas] Virgil.

Vt littus Hyla Hyla omne ſonaret.

168 Inde ira] Virgilius:

Hinc mihi prima mali labes.

Iracundia accenditur nocens, criminum conſcientia laceſſitus.

169 Galeatum] Metaphora. tarde pœnitet indixiſſe bellum, cum iam pugna commiſſa ſit.

171 Quorum Flamin.] Viæ in quibus nobiles pelliebantur.

IN SATYR. II.

De Philoſophis obſcænis.

V*Ltra Sauromatas*] Sarmatæ vltimi vltra Pontum ſunt, vicini Amazonum, vnde * Sauromatibus appellantur.

3 Bacchanalia viuunt] Criminoſe viuunt: id eſt qui ſub figmento ſeueritatis, ſunt impudici. Nam ſacra Bacchanalia ex ijs condemnata ſunt, cum probatum eſſet Senatui honeſtiſſimas feminas ad Stimulæ deæ lucum fœde adulterari.

6 Ariſtotelem ſimilem] Ariſtotelis imaginem ſimilem, vt ſtatuam.

7 *Pluteum*] Armarium.

10 *Inter Socraticos*] Ariſtophanes lacerat Socratem, & diſcipulos ipſius: cum ſit & ipſe peior pleriſque.

13 *Medico ridente*] Nam inuenientes ſtupri veſtigia, medici rident.

Pa.29.17 *Peribonius*] Nomen archigalli cinędi quem magnum conſpurcatum dicimus, qui publice impudicitiam perpeſſus eſt.

21 *Clunem agitant*] Ad patiendum ſtuprum.

ib. *Ceuentem*] inclinatum ad ſtuprum, & ſuſtinentem.

ib. *Sextę*] Senior.

23 *Loripedem*] Solutum pedibus, aut curuis.

27 *Clodius*] Clodius C. Cæſaris vxorem in tēplo bonæ Deæ adulterauit: & licet Ciceronis teſtimonio grauatus, tamen abſolutus eſt. Sed & Clodius fratris Domitiani filiā Iuliam in adulterio ſumpſerat maritam, cum ipſe de adulteris leges ſeuerisſimas promulgaret.

28 *Diſcipuli tres*] Cæſar, Pompeius, Craſſus, qui Syllæ fuere diſcipuli. aut certe Auguſtus, Lepidus, Antonius Triumuiri, qui per cruentum fœdus iuncti cum remp. inuaſiſſent, Syllam imitati Senatum, & equeſtrem ordinem proſcripſere.

29 *O qualis erat tragico*] Id eſt ſcelerato. Claudium Cæſarem dicit, qui occiſa Meſſalina, vxorē impudiciſſimam Agrippinam fratris germani matrem Neronis reuocatam ab inſula, in matrimonium accepit, conceſſo iure talium nuptiarum ex ſenatusconſulto. quam dicit ētiam fra-

ſtequenter abortum feciſſe, ne ex ipſo coheredem Neroni filio pareret, cui illa præparauit imperium.

37 Lex Iulia]Iulii Cæſaris de damnandis adulteris.

40 Tertius e.c.c. Cato] Multi fuerunt Catones, e quibus duo nobiliſſimi, prior Cenſor, poſterior nepos ipſius, qui de mortis loco dictus eſt Vticenſis.

44 Scantinia]Lex de infamibus puniendis.

Pa.30. 46 *Defendit numerus*]Lucanus,-quicquid multis peccatur,inultum eſt. Metaphora a bellantibus.

50 Hippo] Vir grauis corrumpitur a iuuenibus,& patitur,& lambit.

ib. *Morbo vtroque*]Vtriuſque ſexus, inguina lambentis & propatientis.

53 Coliphia]Pulmentum, ſiue membrum virile,aut potius athletarum cibum dicit.

57 Horrida quale facit] Magno odio habetur apud vxorem ea, quæ domino miſcetur. Ergò hanc inſequens grauioribus pœnis domina, catena vinctam infigit codici, atque ita iubet facere penſa.

58 Hiſter] Infamis, qui omne patrimonium ſuum viuus donauit vxori,ob hanc ſcilicet cauſſam vt ſimul dormiret is qui & illum corrumperet,& illi miſceretur. puellæ ergo conſciæ ſibi,quæ nouerat eum corrumpi.

61 Cylindros]Gemmas pretioſas.

63 Dat veniam coruis] Prouerbium eſt coruorum, de impudicis. diſcreuit ſexum per aues.

Vnde dicunt coire coruos per os, & ſic pat.e re. columbas, retulit ad ſimplicitatem.

65 Stoicidæ] Dicit contumelioſe. vt Virgil. O vere Phrygiæ & Perſius, Troiades.

66 Multicia] Veſtes molli intextas ſubſtamine, quibus ſolent vti puellæ.

67 Cretice] Hoc nomine vel quemlibet nobilem ſignificat, vel Iulium Creticum, qui ſub Cæss. inluſtres cauſſas egit.

68 Fabulla] De centum vna.

73 Vulneribus crudis] Recentibus bellis.

Pa.31.81 *Vuaque consp.*] Et Virgil. Ne mala vicini pecoris contagia lædant. Hoc & prouerbio ſumitur, Vua vuam videndo varia fit.

92 Cecropiam ſoliti Baptæ] Baptæ titulus libri, quo impudici deſcribuntur ab Eupolide, qui inducit viros Athenienſes ad imitationem fœminarum ſaltantes, laſſare pſaltriam. Baptæ ergo molles, quo titulo Eupolis comœdiam ſcripſit, ob quam ab Alcibiade, quem præcipue præſtrixerat, necatus eſt.

ib. *Cotyton*] Ad exemplum Cotyti, dicuntur Iſiaca ſacra celebrari.

95 Vitreo bibit ille Priapo] In vitreum penem, quos appellant drillopotæ.

97 Galbina raſa] Polita tenuiter raſa.

98 Et per Iunonem] Non per Iouem, ſed per Iunonem. Ita, inquit, ſerui iurant, quomodo ſolebant ancillæ Neronis, adulantes, per Iunonem tuam.

99 Ille tenet ſpeculum] Occiſo Galba imperatore, Otho inuaſit imperium: qui tam probro-

ſæ curæ

ſæ curæ in polienda forma fuit, vt humecto pane faciem liniret ad ſollicitandum candorem. vtebatur & ſpeculo. Hunc incomparabilis vitæ bello ciuili Vitellius vicit apud Bebryacum Cãpaniæ. Horum bellum ſcripſit Cornelius, ſcripſit & Pompeius Planta, qui ait Bebryacum vicum eſſe a Cremona vicenſimo lapide. alias, Bebriaci, id eſt Pontici, vnde pelles Bebrinæ. Galba enim Ponticus fuit.

Pa.32.118. *Cornicini*] Expertus naturám, eumque grande habere cornu.

121 Cenſore op. eſt an aruſpice] Quo emendet, aut quo expiet.

124 Segmenta] Profuſæ veſtes.

ib. *Et longos*] Fimbriarum, ſiue vittatas veſtes, quibus matronæ nouæ nuptæ cooperiuntur.

ib. *Flamea*] Veſtis pudori ſimilis, quam & propter pudorem accipiebant.

126 Sudauit] Gracchus accepit veſtem nouæ nuptæ, qui aliquando Salius Martis fuit.

128 Vrtica] Prurigo.

132 Iugeribus campi] Recede de Martio campo, quem tenes, & qui tibi cœperat ædificari. Hic enim ager Tarquinii Superbi fuit: & pro illius fuga, Marti conſecratus, dictus eſt Martius Campus.

132 In valle Quirini] Ad inuidiam dixit, in valle.

136 In acta referri] Annalibus contineri.

Pa.33.142. *Nec prodeſt agili*] Steriles mulieres februantibus Lupercis ſe offerebant, & ferula verberabantur. Hoc homine, qui infra tectum

* multi ſeminis credit contractus ob fecunditatem dandam. palmas ideo dicit, quia aut * catomus lætabantur, aut quia manibus vapulant cunci per ciuitatem, tunc & in ſolio ſi qua poſt ipſum deſcenderit, ſtatim concipit.

143 Tunicati fuſc. Gracchi] Qui toga depoſita, qua vtebantur ſenatores, tanquam infames tunica vtebantur. Hinc Laniſtæ, vel diſſoluti dicuntur.

144 Gladiator] Gracchi filius habitu gladiatoris plerumque ad infamiam * equabat. retiarius enim fuit.

147 His licet ipſum] Nobilibus, non Neroni. Nam & ipſe pugnauit in gladiatorem, & cantauit in ſcena habitu citharœdi, & auriga fuit.

149 Eſſe aliquos manes] Ἐκφωνή. Cic. Proclamatio.

150 Et pontum & ſtygio] Virgil.

Ipſe ratem ponto ſubijt, velíſque miniſtrat.
-- nunc hos nunc accipit illos.

152 Niſi qui nondum ære lauãtur] Infantes. quia pueri non dant balneaticum.

156 Tot bellorum animæ] Lucanus, inluſtres bellis animas. quæ in bello occiſæ ſunt.

160 Iuberna] Iuberna inſula Britanniæ, ſita in Oceano mari, a qua non longe ſunt triginta aliæ Orcades inſulæ, quas Mela ſcribit.

161 Minima cont. n. Brit.] Circa ſolſtitium in Britannia prope nox nulla eſt, hac ſcilicet cauſſa quia vicinus occaſus & ortus ibidem Solis. Ex obliquo enim terræ margine lux redundat, & pro-

proximam ſibi inſulam & noctibus & diebus illuſtrem reddit.

169 Mutentur bracca] Dimittentur. ἀφαίρεσις.

170 Sic prætextatos] Id eſt, mores, quos filij ſenatorum intra vrbem habent obſides, redeuntes ad ſuos reportant, quos ceteri apud ſe Ephebi diſcunt. Artaxata, ciuitas Armeniæ.

IN SATYR. III.

Quare Vmbricius vrbem deſerat.

Pa.34 11. S*Vbſtitit ad v. a.*] Stetit expectans rhedam, vbi ſolent Proconſules iurare in via Appia ad portam Capenam, id eſt ad Cumenas. Madidam, ideo quia ſupra eam aquæ ductus eſt, quem nunc appellant, Arcum ſtillantem. Primum enim vſq; ibidem fuerunt portæ, quæ porta Capena vocabatur.

16 Et illus m. ſ. c.] Templa Camenarum Iudæis locantur.

17 Egeriæ] Egeria nympha colebatur in Aricino lacu, cum qua Numa & concubium & colloquium ſe habere ſimulauit, ſuper cultu religionum; quo armorum & pugnæ ſtudio flagrantem populum Romanum abſtraheret.

29 Artorius iſtic. Et Catulus] Ignobiles & ſordidi, ac malis artibus viuentes homines, qui ex ſordidis rebus diuites ſunt facti.

32 *Siccandam eluuiem*] Vt publici ſani cloacam.

33 *Domina ven.ſub.h.*]Qui poſcunt a fiſco vendi, quaſi debitores fiſci.

34 *Quond. in cornicines*] Symphoniaci paraſitorum.

ib. *Et municipalis arena*]Gladiatorum , aut venatorum, qui in muncipijs pugnauerunt , non in vrbe.

Pa.35.36. *Verſo pollice*]Mutata fortuna.

37 *Vulgus quum lubet occ.pop.*] Ab his populus occiditur, quos ante populus iubebat, id eſt imperabat occidi. populariter * amabilium fauente populo.

38 *Foricas*]Stercora, hoc eſt vectigal. Forire eſt pro, deonerare ventrem. Forire eſt * non foras eijcere. Alii tabernas dicunt foro vicinas. alij vectigal vinarium, quod ex Africa in vrbem vehebatur. alij domos publico ſumptu ædificatas ad locandum , quarum conductores lucra capiebant.

39 *Quales*]ἀνακόλουθον. Dicere ante debuit, Tales, & ſi quales.

42 *Et poſcere : motus Aſtrorum*] Maleficus non ſum.

43 *Funus promittere*]His, qui ſub ſeuero patre agentes, de morte ipſius cogitant.

44 *Ranarum viſcera*]Non ſum venenarius.

45 *Ferre ad nupta*] Lenocinium exercere non poſſum.

46 *Me nemo miniſtro*] Non poſſum aſſeſſor eſſe furis iudicis. bene adluſit de * conſiliarib.

56 Ponendaque præmia] Quæ deponerę debeas, id eſt abijcere, negligere: vel reddenda, vt quæ mala arte quæſita ſunt. Triſtis, quaſi moriturus: vt mala conſcientia torquearis.

60 Non poſſum ferre Quirites] Exclamatio, Porro Quirites.

61 Quota portio] Quamuis pauci ſunt, tamen Græcam vitijs vrbem fecerunt.

62 Orontes] Fluuius in Antiochia ciuitate, per quem Siros ſignificat: vt Virgil. Et pontem indignatus Araxes.

63 Cordas Obliquas] Ruſticos tibicines, qui in obliquum tangent.

64 Gentilia] Suæ gentis, orientalia.

65 Et ad circum] Et hoc a Græcis tranſlatum dicit.

66 Picta lupa B.m.] Meretrices.

Pa.36.57, *Rusticus ille tuus*] Ecce in quantum Romani ruſtici didicerunt luxuriam, & palęſtris vti, & fracterijs, vt athletæ ad vincendum.

ib. *Trechedipna*] Veſtimenta paraſitica, vt caligulas Græias currentium ad cenam.

68 Niceteria] Veſtes peregrinas victis conuenientes. vel Rechedipna eſt ipſe, qui cenam facit. vt ſit ordo; O Quirine, ille tuus ruſticus rechedipna ſumit, & fert niceteria collo ceromatico, & eſt ſenſus: En tibi o Romule, ruſtici tui, in omnem diffundi luxum iam didicerunt, & palęſtris frui & * ſyllaterijs. Nam & niceteria ſyllateria ſunt, quæ ob victoriam fiebant, & de collo pendentia geſtabantur.

74 Et Iſæo torrentior] Iſæus Romæ orator

omnibus eloquentior. De hoc Plinius Secundus ait, Magna Iſæum fama præceſſerat: maior inuentus eſt.

77 Schænobates] Funambulus Aliptes, vnctor.

79 Ad ſumma] Ad poſtremum. vt Virgilius, Hęc ſumma eſt. Ad vltimum omnem vitam dicam.

81 Conchylia] Veſtem fucatam, & togæ erubeſcendę fucatos habitus:& Romę togæ* erubeſcendus in capicium purpuram quaſi conchylia ſignant.

90 Vocem anguſtam] Gracilem.

97 Infra ventriculum] Sine pene, id eſt, inguina feminea.

ib *Et tenui diſtrima*] Naturam muliebrem ſignificat.

98 Antiochus aut Stratacles] Illius temporis comœdi.

Pa.37.103.*Endromidem*] Lodicem, qua ſe cooperiat.

108 Si trulla] Si pepederit. alij ſic intelligunt, ſi calix aureus crepitum dederit, cadens e manu digitis.

112 Auiam resupinat amici] Si nullus horum ſit, qui poſſit corrumpi: ſi fuerit anus, ad ipſam ſe conuertit.

115 Facinus maioris abollæ] Prouerbium, quaſi maioris togæ, id eſt, ſceleris potioris. Vel per m niam dixit, quaſi ſanctioris philoſophi. Abolla, ſpecies eſt maioris veſtis, quaſi pallij maholis.

iori 7 *Ripa nutrita illa*] Apud Tarſon, ciuitatem

u Cili-

Ciliciæ, quam præterfluit amnis Cidnus: cuius vrbis conditor Perſeus, qui nomen ciuitati ex facto dedit, quia ibi vna ex talaribus pinnis ei excidit.

121 *Qui gentis vitio*] Græci enim ſoli volunt maioribus amici eſſe, hoc eſt μονοφιλεῖς.

129 *Dudum vigil orbis*] Vt ſibi Prætor tutorem det, qui eos contemnens feſtinat.

Pa.38.131. *Cludit latus*] Aut in medium ſeruum mittit, aut in ſiniſtra ambulat.

133 *Donat Caluina*] Prætoris cuiuſdam ſoror, quæ ſe occidit, tanquam infamis in fratrem, temporibus Claudij.

136 *Deducere ſella*] Inde ſellariæ dicuntur. vnam meretricum a ſella ſua abducere conductã cunctaris cum alij adulteri emant.

137 *Quam fuit hoſpes*] Scipio Naſica, quem propter probitatem vitæ Senatus elegit. vt ſimulachrum matris deum de Phrygia allatum, domi ſuæ haberet, dum ei templum fieret. Hic eſt Scipio, qui oppreſſit Tiberium Gracchum, leges agrarias ferre conantem.

139 *Vel qui ſeruauit*] L. Metellum dicit pontificem maximum, qui ardente templo Veſtæ, Palladium ex medijs ignibus rapuit, ibique cæcatus eſt. Iſte cum per Latinam viam proficiſceretur, augurio corui in oculos ſuos inuolantis, reuocatus eſt. &, palladium cum ex incendio rapuiſſet, paſſus eſt cæcitatem.

143 *Quantum quiſque ſua*] Lucillius,

Aurum atque ambitio ſpecimen virtutis vtrique eſt,

Tantum habeas; tantum ipſe ſies, tantiq; habearis.

145 Contemnere ſul. paup. cred.] Pauperi, quaſi propter egeſtatem periuranti, Dij non iraſcuntur.

150 Conſuto vulnere] A ſutriballo ſutus.

155 Cuius res legi non ſuff.] Othonis, qua iuſſit eos, qui quadringentorum ſeſtertiorum haberent reditus, in numero equitum eſſe.

158 Pinnirapi] Pinnis pauonum ornari ſolent gladiatores, ſiquando ad pompam deſcendunt. Pinnirapes autem dicit laniſtas, ex habitu gladiatorum: quia poſt mortem retiarij pinnam, id eſt, manicam rapit, vt oſtendat populo ſe viciſſe. Aut ideo Pinnirapes, quia pinnas in galeis habebant, vt Lucillius,

Cum ſeptem incolumis pinnis redit ac recipit ſe.

161 Sarcinulis] *Nunc doti.

Pa. 39. 170 *Veneto, dur. cucullo*] Aut craſſo habitu, aut quales cucullos habẽt Peruſini: vel a colore, aut prouincia, Venetos.

167 Seruorum ventres] Cibaria ſeruorum.

172 Nemo togam ſ. n. mor.] Vt ei ſupra lectum mittant, dum mortuus effertur.

175 Exodium] Exodiarius apud veteres in fine ludorũ intrabat, quod ridiculus foret: vt quicquid lacrimarum atque triſtitiæ coegiſſent ex Tragicis affectibus, huius ſpectaculi riſus detergeret. Huius & Lucillius meminit,

Principio exitus dignus exodiũq; ſequetur.

178 Orcheſtram] Orcheſtra ſpatium, in quo

ſaltat

ſaltat pantomimus. vel qui in Orcheſtra procedit, aut ſpectatur.

188 Fermentum] Dulcium malum, quod ſtomachum indigeſtum præſtat.

189 Cultis] Bene veſtitis. quippe feſto die ſuo ſeruis donare cogimur, vt admittamur ad ſalutationem dominorum.

192 Simplicibus] Non ornatis.

ib. *Proni Tiburis arce*] In præcipiti poſita. vt Horatius, -- cliuumque ſupinum.

193 Tenui tibicine] Tibicinatam, tanquam tibicina, id eſt materia gracili.

Pa. 40. 196. *Dormire ruina*] Erepturas parietũ calce modica perfundunt, & inquilinos iubent manere, tanquam ſi reſtauraſſent ruinam.

199 Tabulata t.iam ter.] Superiora tecta & triſtega.

ib. *Vcalegon*] Ex Virgilio, Iam proximus ardet Vcalegon.

200 Gradibus ab imis] A prima ſcala.

202 Colũba] Quia ſuper tecta, colũbaria fiũt.

204 Ornamentum abaci] Quod nos Delficam dicimus.

205 Canth. & recubans] Quemadmodũ ſolent e marmoribus facere ſigilla diuerſa. recubãs enim a poſteriore parte recumbens, Hippocentaurus fingitur.

207 Et diuina opici] Opizein Græci dicunt de ijs, qui imperite loquuntur. Alij opicos dicunt, eos qui fœdam vocem habent.

210 Fruſtra rogantem] Aut ſine cauſſa, aut * panem petentem.

213 *Pullati proceres*] Cum nigris veſtibus lugentes.

214 *Tunc odimus ignem*] * Non incendium laris noſtri.aut prę triſtitia, aut propter caſum, nec focum in domo noſtra fieri patimur: quod & lugentes obſeruare ſolent.

216 *Candida ſigna*]Statuas marmoreas.

217 *Eufr. & Polucleti*] Athenienſium celatorum.

218 *Hæc Aſianorum*] Superſtitioſe gentem nominauit.

219 *Et forulos*]Armariam, ſiue bibliothecam.

221 *Perſicus*]Perſicũ, quaſi diuites poſuit:eo quod Perſæ diuites. Sic Horatius:Perſicos odi. Terentius: dinumeret nunc ille Babylonias.

224 *Aut Fabrateria*] Ciuitatum nomina Campaniæ.

Pa.41.231.*Feciſſe lacerta*]Notandum, quia feminino genere dixit, Lacertæ, cum Virgilius maſculino dixit Lacertos. & aut ad animal retulit,quia ſunt in agro quamplurimi, aut lacertam pro horto poſuit,per quem diſcurrere & latitare conſueuit.

234 *Meritoria*]Tabernæ, ab eo qui mercedes præſtat.

235 *Magnis opibus dormitur*]Magna potentia ſilentiũ imponitur viciniјs tabernarijs, vt magno pretio ſomnus conſtat.

237 *Mandra*] Locus in quo porci includuntur.

239 *Si vocat officium*] Si officium faciendum ſit Conſuli a Prætore, diſponit qui viam faciant,

240 *Liburno*] A lectica magna liburnatos, & gerulos liburnos. Ipſe, tarde veniſſe Liburnos, in ſecundo libro.

244 *Unda prior*] Populi multitudo ſtantis ad officium.

245 *Aſſere duro*] Amite * lecticæ lecticarios ſignificat.

246 *Metretam*] Vas, quod amphoram capit.

249 *Fumo*] Apparatione.

250 *Centum conuiua*] Perinde conuiuium. quia ſibi faciunt in commune.

ib. *Sequitur ſ.q.c.*] Pulmentaria portans ſecum comparata ex ſportula.

251 *Corbulo*] Alij dicunt athletam illius temporis forte. Corbulonē fuiſſe: alij. genus nauis.

257 *Liguſtica*] Nomen inſulæ.

Pag. 42. 261. *Mora anima*] Sicut animæ non videntur, ita cadauera minutatim conciſa obteruntur.

263 *Lintea gutto*] Et apparatur ad balnea ferre ſi venerit, quem neſcit peremptum. gutto autem ab eo, quia guttā mittit. quos habēt capſarij. Strigula autem eſt, quod xiſtram dicūt, vnde oleum deteritur.

266 *Porthmea*] Carinam: Porthmeum dicit, non anguſtum traiectum.

267 *q.p. ore trientem*] Nummum, ſtipem. Et nunc apud Athenienſes mortuis ſolent in ore numinum immittere, vt apud inferos non tanquam inopes errent: vnde naulum Charon accipere ſolebat: vt Virgil. Hæc omnis quam cernis, inops, inhumataque turba eſt.

270 *Vnde c. Teſta ferit*] Id eſt quanto in excelſo ſunt inſulę, vel quemadmodum coniuncta.

277 *Vt ſint contenta*] Vt ſtercore perfundaris. potius, quam alio graui pondere feriaris.

ib. *Pelues*] Conchas, in quibus pedes lauant, vt vaſa fictilia, ποδόνιπτρα.

280 *Amicum Pelidæ*] Achillis, qui morte Patrocli mœſtus fuit.

282 *Quibuſdam ſomnum rixa facit*] Iuuenes libidinoſi & luxurioſi libētius dormiunt, ſi ceciderint aliquem.

283 *Coccina læna*] Purpura, qua diuites olim vtebantur. Virgil. Varioque ardebat murice læna. aut antiqui amphimallum lænam appellabant. * Quod Græci coccum Latini teres birrum vocarunt.

287 *Cuius diſpenſo*] Cuius candelæ papirum temporibus partior, vt duret. diſpenſo, diſpono, tempero, ne aut citius ardeat, aut extinguatur.

289 *Vbi tu pulſas*] Cædis. vt Terentius, Ego vapulando, ille verberando vſque ambo defecti ſumus.

293 *Sectile porrū*] Folia porri, ſiue condimētaria.

ib. *Cuius conche*] Cuius faba inflatus es.

296 *Proſeucha*] Quidam nomen loci dicunt ad conuiuium conſtitutum, ex gaudio dictum. alij, locum ad quem conuenire ſolebant mendici ad ſtipem petendam. alij tabernam, in qua pauperes viuant. προσεύχεσθαι enim Græce orare dicitur. & Proſeucha, locus Iudæorum, vbi orant.

298 *Va-*

298 Vadimonia d.] Poſtea accuſant.

304 Fixa catenat] Quia catenas grandes ferreas per ſingulos axes inducunt.

305 Graſſator] Miles.

306 Armato] Quoties latrones, præſidijs cōlocatis, a ſolitis locis depelluntur, ac deiiciũtur, Romani quaſi ad certas prędationes, & ad paratos paſtus confugiunt.

307 Et Pomptina] Loca ſunt abundantia latronibus in Campania.

311 Vomer mar. & ſarc.] Ferramenta, quibus terra colitur.

313 Atque Tribunis] qui poſt reges Conſulari poteſtate Remp. gubernarunt.

314 Viderunt vno] Tulliano ſcilicet, cuius æque & Salluſtius meminit.

315 His alias] Vmbrici verba.

319 Reddet Aquino] Ciuitati Campaniæ, vnde fuit Iuuenalis.

320 Ad Heluinam Cererem] Namque apud Aquinum colunt numina earum dearum, quæ colunt in Gallijs.

IN SATYR. IIII.

De piſcis magnitudine. vel, de conuiuio Domitiani.

E*cce iterum*] De quo ſuperius. Criſpinum dicit, qui ſua terra Ægypto egentiſſimus fuit, & poſtea factus eſt magiſter equitum Neronis,

Pa. 44. v. 1 *Mihi ſæpe vocandus*] A me, qui ſæpe vitijs ipſius excitor, vt crimina ipſius dicam.

2 *Ad partes*] Quaſi conuiuij & copulationis menſæ. Ita & * Sctenus lib. n. ait, Non dignus in quem debeam Saturam calente vi adingerere. aut, ad partes operis mei. metaphorã facit a Comœdia. quia ſcenici ad partes ſuas ſolent vocari.

3 *Æg. ſolaque libr. for. Del.*] Figura. Quid eſt Criſpinus? Ægræ ſolaque libidine fortes Deliciæ. fortes, vt quem nullus poteſt etiam à conſuetis vitijs deterrere.

4 *Spernatur adulter*] In minore debilis ſcelere.

6 *Nemorum vectetur in vmbra*] Viridaria, vbi ſolent geſtari.

7 *Iugera*] Hortos, aut ſpatia dicit in ſuburbio.

9 *Cum quo nuper*] Vltimũ Flauiæ gentis Domitianum dicit. hoc enim ordine regnauerunt, Nero, Veſpaſianus, Titus Domitianus.

10 *Sanguine adhuc viuo*] Hæc virginibus Veſtæ pœna fuit decreta, ſi viciatæ fuiſſent, viuæ in parietibus ſtruebantur, aut ſub terra obruebantur.

12 *Sub iudice morum*] Damnaretur a Cenſore.

13 *Nam quod turpe bonis*] Irriſiue laudat comparatione Criſpini bonos dicens * non ea obijciens quæ in eum turpiſſima ſunt.

15 *Perſona eſt*] Non homo, ſed perſona.

16 *Æquantem*] Sex librarum, qui tantũ potuit habere in pondere, quantum in pretio.

17 *Qui de magnis*] Diuites, gluttones.

19 *Præcipuam in tab. cer.*] Primam, in qua heredes

redes primi ſcribuntur.

21 Antro] Lecticam mulieris, aut ſellam clauſam dicit.

23 Apicius] Auctor præcipiendarum cenarum, qui ſcripſit de iuſcellis. fuit enim exemplum gulæ.

24 Succinctus patria] Biblo Nilotica. Fuit nam Ægyptius Alexandrinus, in qua Papyrum naſcitur in Nilo. Sic, vt vult Iuuenalis, Criſpinus cartapola fuit.

25 Hoc pretio ſquamæ) Piſcis, a parte totum.

26 Prouincia tanti] Anthypophora. quaſi Criſpinus hoc reſponderit, Quid mihi inuides? Apulia curios agros vendit, vt maiores piſces vendit, quos tu prouincialibus gratis abſtuliſti: & Ironia. maiores Apulia vendit.

27 Sed maiores] Amphibologia, vtrum agros, an mulos: vel per anaſtrophen poſtpoſitum ſit, Sed, hoc pacto: Sed agros maiores Apulia vendit. vel certe, Prouincia tanti vendit agros, quãti tu mulos emiſti.

29 Induperatorem] Neronem dicit gluttonem vt Domitianus ſub Neronis nomine lateret.

31 Purpureus] A veſtis colore, Criſpini ſatelles eſt idem Domitianus.

32 Iam princeps] Magiſter equitum Rom. factus eſt ſcilicet.

Pa. 45. 33. *Facta de merce ſiluros*] Id eſt fracto vaſe ſardarum eiuſdem municipij: vnde ipſe Ægyptius. Siluri nam piſces ſunt Alexandriæ, vnde fuit Criſpinus, nullius pretij, quos inopes in Ægypto venditant.

34 Licet & conſidere] Aut ſummiſſe dicere, aut proprie, res tenues dicere.

36 Proſit mihi vos] Virgilius, - proſit noſtris in montibus ortas. id eſt, ad laudem veſtram ſufficiat vos puellas nominatas.

38 Vltimus, & caluo] Hoc conuicium in Fl. Domitianum, Titi fratrem, Veſpaſiani filium iactat, qui caluus fuit, vt Suetonius refert. propter quod Iuuenalis, ſub ſpecie honoris relegatus eſt ad cohortis curam in Ægypto, Hoaſa, vbi mortuus eſt. Vltimum autem dicit, quia in illo Cæſarum origo defecit: & cum Veſpaſianus, & Titus, & Domitianus Flauia ex gente fuerint, Domitianus vltimus illorum, & diſſimillimus imperauit. Meminit hoc Valerius Martialis in Epigrammate. his* vero ſibi finit,

Flauia gens, quantū tibi tertius abſtulit heres,
Pæne fuit tanti non habuiſſe duos.

39 Rhombi] Piſcis formæ magnitudo.

40 Quam Dor. ſuſt. Ancon] Ancona Dorica, id eſt Græca ciuitas, quam Græci in Italia condiderunt.

41 Impleuitque ſinus] Id eſt retia. Virgil. Impleuitq; ſinus ſanguis.

42 Quos operit] Quia qui in Ponto & Mæotia palude capiuntur piſces, immanes & pingues ex ipſa tarditate; quoniam quando gelat, in glacie hærent. Salluſtius: Itaque tempeſtate piſcium vis Ponto erupit.

43 Solibus] Id eſt ſoluta a Sole glacie.

ib. *Torrentis*] Perfluentis, currentis. illic nā reuma quoddam trahit mare.

46 Pon-

46 *Pontifici ſummo*] Ironia.

47 *Cum plena & littora*] Non ſolum fora.

53 *Si quid Palfurio*] Palfurius Conſularis filius, in agone cum virgine Lacedæmonia ſub Nerone luctatus eſt. Poſt inde a Veſpaſiano Senatu motus, tranſiuit ad Stoicam ſectam, in qua cum præualeret & eloquentia, & artis poeticæ gloria, abuſus familiaritate Domitiani, acerbiſſime partes delationis exercuit. quo interfecto, Senatu accuſante damnatus eſt: cum fuiſſent inter delatores potentes apud Domitianum & hi Armillatus, Demoſthenes, & Latinus archimimus, ſicut Marius Maximus ſcripſit.

56 *Ne pereat*] Fiſco, quod iam diſtrahi non poteſt.

59 *Auſter*] Ventus calidus, quo piſces corrumpuntur.

60 *Vtque Lacus*] Id eſt, cum prope lacus Albanenſes iam veniſſet piſcator.

61 *Ignem Troianum*] Romani Tullo Hoſtilio rege cum deſeruiſſent Albam, ſacra ſublata Romam tranſtulerunt, & Deos penates: quorum penetrale tam venerabile deprehenſum eſt, vt lapidatio de cælo caderet ſupra * memorati ponderis, propter quod prodigium, ex libris Sibyllinis iuſſi Pontifices ex S.C. Albæ ſacra renouare. Tanta enim repéte, cum ea vellent transferre, grando cecidit, vt intelligerent ſuis locis ſacra non eſſe mouenda. Inde ibi, perſeueranti Deo. & Teſtá minoré dixit ad compoſitionem.

Pa. 46. 65. *Picens*] Piſcator de prouincia, vbi piſcis captus fuerat.

67 Laxare ſaginam] Alij ,*ſagittis*, vt ſit ſenſus, acutis curis, vt exercitatione ſagittarum digeſtioni inquit, & harenis, quibus vectari illũ debere dicit ob cibum futurum. Legitur & *ſaginis*, i. e. eſcis futuris ſtomachi indigeſtum pręparare.

69 Et tamen illi] Adſentatione, ac laude intumeſcebat imperator, quamuis falſa.

71 Dys æqua poteſtas] Regnum ſcilicet.

73 Quos oderat ille] Hoc ad mores infert regis, non ad illorum merita.

75 Pallor amic.] Simulatæ. Cic. Nulla eſt occultior res inſidijs, quæ latẽt in ſimulatione officij.

ib. *Clamãte Liburno*] Qui admiſſionib. pręerat.

77 Pegaſus] Trierarchi filius, ex * quib. Liburnę paraſia nomẽ accepit, iuris ſtudio gloriã memorię meruit, vt liber vulgo, nõ homo diceretur. Hic funct⁹ omni honore, cũ prouincijs plurimis præfuiſſet, vrbis curã adminiſtrauit. Hinc eſt Pegaſianũ ſcilicet ius, quod Iuriſperit⁹ fuerat.

80 Inermi iuſtitia] Quamquam optimus, tum pro tempore omnia iniuſte agenda credebat.

81 Criſpi i. ſeneƈt.] Lucan. fractiſq; modeſtior annis. Criſpus municeps viſelliẽſis tirocinio ſuo in Senatu ita cœpit, P. C. & tu Cęſar. propter quod ſimul oratione pleniſſime a Tiberio cõlaudat⁹, plurimas ſpõte cauſas apud C. V. egit. pro qua re in baſilica Iulia eius ſtatua poſita eſt. Cõſulatus duos geſſit. vxores habuit duas, primã Domitiã, deinde Agrippinã, illã amitã, hanc matrem Ne. Cæſaris. Poſſedit bis ∞ H S. omnium principũ gratiam adpetiuit, ſed pręcipue Cæſaris, quem iter facientẽ ſecutus eſt pedib⁹. Hic nullo audiẽ

te a

tea Nerone interrogatus, haberetne, ſicut ipſe, cũ ſorore germana cõſuetudinẽ. Nondũ, inquit: quantũuis decenter & caute; ne aut negantẽ eũ argueret, aut adſentiẽtẽ ſibimet mẽdacio dehoneſtaret. Perijt per fraudẽ Agrippinæ, quam heredem reliquerat, & funere publico elatus eſt.

87 *Cũ quo de pluuijs*] De reb. friuolis & vſualib⁹.

90 *Nec ciuis erat*] aut ipſe Criſpus, aut quicũq;.

91 *Et vitam impendere vero*] Vt Virgil. Animaſque in vulnera ponunt.

94 *Eiuſdem p. Acili*] Virg. Vt regem æquæuũ.

ib. *Acilius*] Conſul ſub Domitiano fuit, indignus pati quæ paſſus eſt. huius cum filium iuuenem Nero occideret, ipſum Acilium ſeruauit, qui pœnas ſentiret orbitatis.

Pa. 47. 98. *Fraterculus e. Gigantis*] Vt omnes me oderint, aut timeant, aut contemnant. id eſt ignobiles pro gigantibus.

100 *Vrſos*] In luſorio Cæſaris iuuenis iſte vrſos ſępe quaſi venator, occidit. 101 *Artes*] Fraudes.

103 *Barbato*] Tarquinio Sup propexam.n, barbã habuit, cũ ſocer eius Seruilius adtonſam haberet, quẽ ipſe occidit. Dicit ergo cinædũ nõ facile poſſe falli. & facilius eludi poſſe fortẽ, quã infamem. Stoliditatẽ finxerat Brutus, ne a Tarquinio occideretur. Barbato & ruſtico intelligitur.

105 *Rubrius*) Rubrius iſte aliquando Tibiam in pueritia corruperat, & verebatur ne pro hac mercede pœnas ab ipſo repoſceret.

105 *Improbior*) Qui in alijs ſua vitia reprehẽdebat.

107 *Montani q. v.*) Montanus pinguis & ventroſus erat: & acerbe, ventrem potius, quam ipſum venire dixit.

108 Et matut.ſ.C.amomo]Orientali vnguento mane ſumpto.

110 Tenuis.a.ſuſurro] Leui ſuſurro alios deferens, neci tradere: aut per leues ſuſpiciones ſolitus homines iugulare.

112 Fuſcus] Fuſcus ſub Domitiano exercitui præpoſitus, in Dacia perijt. Notat autem eum quia cum luxuria diffluerct, inter delitias, bellorum actus exercebat.

113 Et cum mortifero] Delatore.

ib. *Prudens Veiento*] Vtrum ad nocendum, an ad ſapientię * rigidiorem, an adulandi peritus & temporum.

114 Qui nunquam viſa] Cæcus enim amator fuit Catullus.

116 Di.a ponte ſatelles] De numero mendicorum.

117 Dignus Aric] Qui ad portam Aricinam, ſiue ad cliuum mendicaret inter Iudæos, qui ad Ariciam tranſierant, ex vrbe miſſi.

118 Deuexæ i.b.rhedæ]Qui cæcus rhedæ ferenti mulieres, inclinatæ & per cliuum deſcendenti, oſcula iactaret.

119 Nemo magis]Quam Catullus cæcus adulator. Nam in ſequenti dixit-non cedit Veiento vtique Catullo.

122 Ad Velaria]Ad alta theatri velamina.

126 De temone Britanno Excidit] Ad pedes de regno. Falcatis nam curribus Britannorum rex Arbila. *

Pa.48.129. *Fabricio*] Veientoni: nam ipſe eſt Fabricius.

130 Quid-

130 *Quidnam igitur*] Nero dicit.

131 *Teſta alta*] Patella, in qua poſſit integer coqui.

133 *Debetur magnus patina*] Figuram hic dicitur poſuiſſe propter Magnum Pompeium: quoniam Patina dictus eſt, qui ſuſtulit caput ipſius.

ib. *Prometheus*] Satyrice, figulus.

138 *Aliamque famem*] Libidinis oris, peruerum. hoc ideo, quia auiditas cibi ſequitur nimiã perpotationem.

139 *Nulli*] Quam Cæſari Domitiano, aut certe Montano.

141 *Lucrinum ad ſaxum*] Locus Brutiorum.

ib. *Rutupinoue*] Locus in Britannia, ſiue ciuitas.

147 *Tanquam de Catthis*] Gentes Germanorum ſiue Francorum.

149 *Epiſtula pinna*] Antea ſi quid nunciabant Conſules in vrbe, per Epiſtolas nunciabant: Si victoriæ nunciabantur, laurus in epiſtola * fiebatur: ſi autem aliquid aduerſi, pinna fiebatur.

153 *Cerdonibus*] Ignobilibus. Cerdo eſt proprie turpis lucri cupidus.

154 *Hoc nocuit Lamiarum*] Hoc nocuit, vt occiſis nobilibus, & a cerdonibus timeretur. Vt iſ non eſſent nobiles qui timerent, omni nobilitate extincta. In Lamijs indignatur Satyricus;

Tunc perijt, cum eum populus timere cæpiſſet, extincto iam Senatu.

IN SATYR. V.

In paraſitos de cenis contumelioſis.

verſ. 3. *Si potes illa pati quæ nec Sarmentus*] Sarmentus natione Tuſcus e domo Marci Faboni, incertum libertus, an ſeruus, plurimis forma & vrbanitate promeritis, eo fiduciæ venit, vt * per equitem Romanum ageret, decuriam quoque quæſtoriam compararet. Quare per ludos* qui ibi primus quatuordecim ordinibus ſedit, hæc a populo in eum dicta ſunt,

Aliud ſcriptum habet Sarmentus, aliud populus voluerat.

Digna dignis. hic Sarmentus habeat craſſas compedes.

Ruſtici ne nihil * agitis, aliquis Sarmentum alliget.

Dum * vt cauſſam vſurpatæ dignitatis hic pro ciuibus & gratia ſummoto accuſatore dimiſſus eſt, cum apud iudices nihil aliud docere tentaret, quod conceſſa ſibi libertate a Mæcenate, ad quem rectio bonorum fauor pertinuerat. Iam adit vt ſenex in maximis neceſſitatibus, ad quas libidine, luxurieque deciderat, coactus auctionare, cũ interrogaret conſcriptum quoque cenſorium venderet, non infacete, bonę ſe memoriæ eſſe perdita. *

4 *Gabba*] Paraſiti Cæſaris fuerunt: Apicius Gabba ſub Tiberio ſcurra nobilis fuit.

Pa 49.3. *Nulla crepido*] Crepido eſt ora terræ, quam aqua alluit: ex hoc appellata, quod ibi a-

qua

qua allidens concrepitet.

ib. *Et tegetis pars*] Pinnatæ ſportæ, aut tegetis de ſirpo factæ.

10. *Illic*] In crepidine.

11 *Farra am rdere canini*] Cantabri. Panis ſordidus canum eſt.

14 *Imputat hunc rex*] Quid aliud non imputet, vbi & hoc quod vile eſt imputat?

17 *Tertia nec vacuo*] Apud veteres accubitorum vſus non erat. ſed in lectulis diſcumbentes manducabant. Tres autem lectuli erant in quibus diſcumbebant: vnde hodie triclinia appellantur.

19 *Trebius*] Nomen paraſiti.

20 *Et ligulas*] Calciarij cum feſtinant, & anſas caligarum prætereunt nonnullas. dictæ autem ligulæ a ligando.

21 *Peregerit orbem*] Compleuerit numerum cathedrarum,

23 *Serraca*] Plauſtra Septemtrionis. id eſt media nocte. Vrſæ duæ vocantur, Elice, & Cynoſura: Bootes autem arcturus. quorum ſiderum Lucanus quoque ſic meminit,

-Sub nocte ſopora
Parraſis obliquos Elice cum verteret axes.

25 *De conuiua Corybanta*] Sic enim vinum malum, mentem turbat, quomodo lana tincta mutatur.

27 *Rubra*] Cruentata.

29 *Pugna Saguntina*] Ciuitas Hiſpaniæ, in cuius territorio malum vinum naſcitur.

32 *Cardiaco*]Cordolenti. Cyathum, menſuram modicam.

34 *Setinus*] Vinum de montibus Albanis, ita vetus vt non poſſit ex ſuperſcriptione, antiquitate deleta, cognoſci quanti ſit temporis.

36 *Thraſea Eluidiuſque*]Eluidius Priſcus, poſt damnationem ſoceri Pæti Thraſeæ, interdicta ſibi Italia, Apolloniam cōceſſit. Sed poſt interfectum Neronem reſtitutus a Galba, non aliter quam libero ciuitatis ſtatu egit. Hic tam induſtriùs fuit, vt cum ſub Nerone Achaiam Quæſtor adminiſtraret, ciuitates quædam quas nō adierat, inclamarēt, A I.H MEIN. ΠΡΕΓΟΝ.* Hic poſtea Veſpaſianum ita ſtudio libertatis offendit, vt putaret, id optante auunculo Claudio, priſtinum libertatis ſtatum poſſe reuocari: quo nomine reus, ac præter ſpem abſolutus eſt. Sed Thraſea Nerone in Senatu de nece matris agente, cum quaſi parricidium damnās e Curia ſe proripuiſſet, etiam ex vrbe diſceſſiſſet, accuſatus crimine maieſtatis, defendi ſe noluit, ſecandaſque venas præbuit: conuerſuſque ad Demetrium Cynicum, Nonne tibi libare videor Ioui liberatori? Atqui ſingulis amicis oſcula offerens, exanimatus eſt.

37 *Brutorum & Caſſi*] Qui Cæſarem in Senatu occiderunt.

Pa 50.38. *Heliadum cruſtas*] Beliadum, vt Virgilius,

> Impleuitque mero pateram, quam Belus, & omnes
> A Belo ſoliti.

ib. Et

ib. *Et inæquales beryllos*] Phialas ex gemmis factas.

42 *Da veniam*] Id eſt, venia danda eſt, ſi cuſtodiaris cum acceperis phialam, quoniam gemmæ pretioſæ in poculo ſunt, & calices gemmati.

45 *Zelotypo s.p.Iarbæ*]Figura diaſyrtica, vt Virgilius.

46 *Tu Beneuentani Sutoris*] Quidam ſutor fuit Beneuento, qui grandem naſum habuit.

48 *Quaſſatum & rupto*] Vt ſolent in vrbe calices fractos, ſiue caluariolas componere.

ib. *Sulfura*] Quia hoc ſolent vitrum ſolidare, id eſt maltare.

56 *Flos Aſiæ*] Pulcher puer Aſianus, caro pretio comparatus.

59 *Getulum Gan.*] Maurum pincernam.

60 *Digna ſupercilio*] Quia pulcher & iuuenis, ideo ſuperbit.

64 *Veteri p. clienti*] Iam antiquo olim noto, amico domini ſui.

66 *Seruis eſt pl. ſuperbis*] Ægre hoc ſemper ſerui habent, quod illis ſtantibus, amici domini ſui, diſcumbunt.

P.51.72. *Artoptæ*) Piſtoris, vel vaſis, in quo panis coquitur.

75 *Paniſque tui*] Qualem mereris manducare.

79 *Et multo ſtillaret*] Propterea ſemper mani caſti per pluuiam.

81 *Squilla*] Genus piſcis, aut cammari.

83 *Miniſtri*] Infertoris.

86 Venafrano]Oleo bono ciuitatis Africæ.

88 Alucolis]Vaſis,in quibus manducatis.

89 Canna Micipſarum] Genus nauis, quæ Gandeia dicitur,vt ſit Gandeia Micipſarum, id eſt Afrorum. Gandeiam enim ſoli Afri, id eſt, Zamæi,vel,vt alij,Byzaceni,vt alij, Barcæ inuenerunt.Significat oleum Tripolitanum.

91 Corſica]Inſula in Tyrrheno mari poſita.

92 Tauromenit.]Oppidum Siciliæ.

93 Dum gula ſæuit]In ſuburbicario mari.

95 Necpatimur]Ex aſſidua piſcatione.

97 Captator]Heredipeta.

ibid. *Aurelia*] Mulier, quæ diſtrahebat piſces.

100 Dum ſe cont. Auſter.] Iocatur. id eſt, non flante auſtro.

Pa.52.102.*Lina*]Piſcatores.

103 Cognata colubræ]Similis colubræ.

105 Pinguis)De ſordibus, qui in cloacis nutritus eſt.

109 A Seneca]Hic ſub Claudio quaſi conſcius adulteriorum Iuliæ Germanici filiæ, in Corſicam relegatus, poſt triennium reuocatus eſt. Qui etſi magno deſiderio Athenas intenderet, ab Agrippina tamen erudiendo Neroni, in palatium adductus,ſæuum immanemq; natum & ſenſit cito,& mitigauit: inter familiares ſolitus dicere, Non fore ſæuo illi leoni, quin, guſtato ſemel hominis cruore, ingenita redeat ſæuitia. Huic poſtremo, quod habitus eſſet inter conſcios coniurationis Piſonianæ, Nero per Tribunum vltimam neceſſitatem denuntiauit Hic interri-

interitus, amicorum animos, quibus iam eius caſus lacrimas excíuerat, ad firmitudinem reuocauit, rogitans, Vbi præcepta ſapientiæ? vbi tot per annos meditata ratio aduerſus imminentia? cui præterea ignara fuerit Neronis ſæuitia? neq; aliud ſupereſſe poſt matrem fratremq; interfectos, quam vt educatoris præceptoriſque necē adijceret. Deinde ſibi venas præſecans, cruciū́q; venas abrūpens, & durante tractu lentitudineque mortis, hauſto veneno, & poſtremo calidæ aquæ ſtagnum introiens, exanimatus eſt.

ib *Quæ Piſo bonus*] Piſo Calpurnius, antiqua familia; ſcenico habitu tragœdias actitauit: in latrunculatorum iuſſa tam perfectus & callidus vt ad eum latentem curreretur. Ob hæc inſinuatus C. Cæſari, • repentente etiam relegatus eſt, quod conſuetudinem priſtinæ vxoris abductæ ſibi ab ipſo, deinde remiſſæ, repetijſſe exiſtimabatur. Mox ſub Claudio reſtitutus, & poſt Conſulatum materna hereditate ditatus, magnificētiſſimus vixit, meritis ſubleuare inopes ex vtroq; ordine ſolitus: de plebe autē certos quotannis ad equeſtrē cenſum dignitatēq; prouehere.

112 *Vt cenes ciuiliter*] Sine iniuria clientum.

113 *Pauper amicis*] Id eſt, auarus.

115 *Altilis & flaui*] Paſta, vel apruna.

ib. *Meleagri*] Propter Calydonium aprum, quem irata Diana, quod cōtempta eſſet ab Oeneo in ſacrificijs, agris ſuis immiſerat. quem Meleager filius occidit.

117 *Et facient opt.*] Quia tubera tonitruis dicūtur naſci, vt cocleæ.

118 *Alledius*]Guloſus.

121 *Chironomonta vol. Cult.*]Manus ducentem, & artificio incidentem omnia.

127 *Tanquam habeas tria nomina*]Alij ſic intelligunt, tanquam fur ſis, vt pro tribus litteris, tria nomina poſuerit. Sed melius ſic, tanquam nobilis ſis, vt habeas tria pronomina, vt Gaius Cornelius Scipio, & ſi quid ſimile.

ib. *Quando propinat*]Dat calicem, in quo ipſe bibit.

131 *Pertuſa d. læna*]Paupere panno.

132 *Quadringenta*]Seſtertia dederit ſcilicet.

133 *Quantus amicus*]Vnianimis amicus ſtatim fies, ſi pecuniam habueris.

Pa. 53. 135. *Da Trebio*] Cuiuſlibet nomen.

138 *Nullus tibi paruolus aula*] Virgilium ridet.

141 *Sed tua nunc Mygale*] Nomen mulieris, ex ipſa coitione.

143 *Gaudebit nido*]Id eſt puerorum.

ib. *Viridem thoraca*] Armilauſiam praſinam, *vt ſimiæ.

146 *Ancipites fungi*]Mortiferi, venenoſi.

147 *Claudius edit*] De Claudio Nerone dicit, quia fungo, vxore ſua faciente, mortuus eſt.

151 *Quaiia perpetuus*]Ridet de Homero,

152 *Sororibus Afris*]De Heſperidis dicit.

154 *Metuenſque flagelli*] Qualem ſimia manducat.

ib. *Qui tegitur p.*] Tiro.

155 *Diſcit ab hirſuta*]A ſene magiſtro. Capella, campidoctore.

164 *Puero ſi contigit aurum*] Antiquitus nobilium

lium pueri bullas aureas habebant: pauperum de loris, ſignum libertatis.

ib. *Bis ferat*] Vt denuo ad domum ipſius redeat.

165 Signum de p.l.]Id eſt corrigiam particam, vnde ſolet bulla pendere, ſignum ingenuitatis.

171 Pulſandum vertice raſo] Etiam capite raſo, alapas accipies.

LIBER SECVNDVS.

IN SATYR. VI.

Verſ.20. D*Va pariter fug. ſorores*] Fides & Pudicitia.

P.55.v.22.*Fulcri*]Lecti iugalis.

25 A tonſore Magiſtro] Non ſeuerus es, vt maritus, qui a pueris ad magiſtrum tonſorem tranſis. aut certe, deſiſti pueros ſectari, qui iam vxori nonnulla munera miſiſti, & ſolito diligentius ornaris, vt vxori placeas, cui anulum dediſti.

27 Pecteris]Componis te.

28 Certe ſanus eras]Furijs inſanis.

32 Æmylius pons] Quod ibi lupanaria eſſent.

34 Quod tecum puſio]A facto nomen.

37 Et lateri parcas]Si parum feceris, non iraſcitur vt vxor.

38 Lex Iulia] Quæ iubet eos hereditatem capere, qui filios habent.

40 Mullorumque] Quos heredipetæ mittũt.

ib. *Iubis*]Criſtis.

44 *Quem toties texit p.c. L.*] Qui toties ſuperueniēte marito, ſub ciſta celat⁹ eſt, vt in mimo.

ib. *Lauri*] Latinus, mimus fuit, qui mœchus in ciſtam deuolutus, ſuperueniēte aliquo tegebatur: qui poſtea propter adulterium Meſſalinæ punitus eſt.

50 *Cereris vittas conting.*) Quæ poſſint ſacerdotes Cereris eſſe.

Pa 56. 63. *Batyllo*] Pantomimo.

66 *Diſcit*] Penem vt habent in mimo.

68 *Sonant fora ſ.la*] Iuriſdictio quando eſt.

69 *Megaleſia*] Ludi Megaleſiaci.

70 *Subligar Accre*] veſtem tragœdi.

72 *Geſtibus Autonoes*] Quando Autonoen ſaltat.

73 *Soluitur his magno comœdi fibula*] Vt cum comœdis concumbant. Nam omnes pueri vocales fibulas in naturis habent, ne coeant.

75 *Vt Quintilianus*] Vt ſcolaſticus.

77 *Aut Glaphyrus*] Id eſt, ſub te marito alieni filij.

79 *Ornentur poſtes*] Ad honorem nuptiarum. Sic enim ſolent in nuptijs præparare.

80 *Vt teſtudineo conopeo*] Hoc eſt linū tenuiſſimis maculis • nanctum. quia latine Conopeum culicare dicunt. Sic Horatius, ſigna militaria. Sol aſpicit Conopeum.

83 *Mœnia Lagi*] Alexandriam dicit, quam Lagus tenuit, pater Cleopatræ & Ptolomæi. * poſt magni Alexandri occupatus Ptolomęus cognominatus Lagus, atque deinceps cęteri reges, Lagi ſunt appellati.

Pa 57. 87 *Paridemque reliquit*] Paridem dicit illius temporis pantomimum, quem poſtea ob adulteratam vxorem ab eo ſuam Domitiam, Domitianus occidit.

89 Et ſegmentatis] Segmenta dicit vittam pendentem de veſtibus, intextam auro.

94 Mutandum totus] Diu nauigatura de Tyrtheno mari ad Adriacum, de Adriaco ad Ægeum tranſitura.

104 Ludia dicta] Ludis ſeruiens gladiatoris vxor.

105 Nam Sergiolus] Sergiolum nomine ex gladiatore amauit, qui & Ludor dictus eſt. Quia ſit diu demoratus in ludo. qui, vt requiem gladiaturæ haberet, Bellonarium ſe fecerat. quo mos eſt in talibus ſacris lacertos ſuos ſecare.

106 Requiem ſperare] Rudem, vt ſolent in amphitheatro accipere gladiatores.

108 Attritus galea] Apparet eum ſecutorem fuiſſe.

110 Sed gladiator] Crudelitas tantam deformitatem decorabat, atque illi formoſum & pulchrum exhibebat.

113 Veiento) Senator maritus contemptus.

114 Quid fecerit Ep. cur.) Miraris hoc factum.

115 Riuales Diuorum) Ridens, quia imperatores inter Deos referuntur.

117 Vxor Auſa pal.) Meſſalina tantæ libidinis fuit, vt ſe immutaret habitu, & cum vna ancilla deſcenderet de palatio, atque publice in Circo proſtaret per noctem; quoniam antea meretri-

ces propter ſacrorum celebrationem ab hora nona totam noctē proſtabant. vnde etiam Nonariæ dictæ. Hæc eadem ex Claudio Britannicum ſuſtulit, qui per eam, vt ſuperius dixit, a Nerone interfectus eſt, de qua eſt & illud,

Et patruo ſimiles effunderet oſſas.

ib. *Tegetem præferre*] Teges, vt matta, ſupellex cubilis obſceni; aut forte hoc tegeſte, quo tegitur domus mendicorum, vt tegumenta fornicis.

Pa. 58. v. 120. *Sed nigrum flauo c. a. galero*] Crine ſuppoſito rotundo muliebri capitis tegumento, in modum galeæ facto, quo vtebantur meretrices. Flauo, nigro. nam crine matronæ vtebantur.

121 *Veteri centone*] Vt velo ex pannis facto.

123 *Proſtitit aur. tit.*] Quoniam in cellis nomina meretricum ſuperſcripta fuerunt, hoc eſt, pro quadam Lyciſca meretrice, ipſa cellam ingreſſa eſt.

124 *Britannice*] Ipſe Britannicus, quem pro Meſſalinæ matris nece, conſcia Agrippina, Nero in conuiuio ſuo necauit.

125 *Excepit*] In meritorio.

126 *Mox lenone*] Id eſt, de meritoriis recedentibus puellis, ipſa triſtis efficiebatur, quod per totam noctem laſſata quidem ex coitione virorum, tamen adhuc deſiderans, non ſatiata, & vltima recedebat.

131 *Fœda lup.*] Obſcœnum odorem lupanaris pertulit ad lectum maritalem.

132 *Hippomanes*] Quod de partu equarum rapitur.

pitur a fronte pulli, ſtatim vt naſcitur. quod mater ab eodem lambit. quod datum in poculum ad amatorias res facit.

133 Faciunt grauiora] Grauiora faciunt in alijs rebus. quam quod perſuadet: & minus peccant forte quam quod libido deſiderat.

135 Optimi ſed quare] Antypophora eſt. tanquam ab alio interrogatus ſit.

139 Libertas emitur] Mariti, vt peccante vxore contentus ſit tacere, propter auaritiã. vt Horat.

Et non ſenſurum ſcio ſurgat maritus.

140 Vidua eſt locuples] Tanquã vidua peccat ſine crimine diues mulier, q̃ auaro nupſerit marito.

141 Cur deſiderio] Anthypophora.

144 Oculique minores] Præ ſenectute: id eſt, fiat anus.

146 Et ſæpe emungeris] Mucoſa es.

Pa.59.v.149 *Et ouẽ*] Id eſt, greges in Calabria, & vineas in Falerno.

151 Ergaſtula tota] Ergaſtula proprie dicuntur loca, in quibus ad pœnam vincti, opus faciunt. Hic ergo ergaſtula dixit ruſticorum ſeruientium multitudinem.

152 Quo tam mercator Iaſon] Illud ſignificat quod Romæ in porticu Traianarum Thermarum tempore Saturnaliorum ſigillaria ſunt. Tunc mercatores caſas de linteis faciunt, quibus picturam * obſtant. Ideo autem dicit, mercator Iaſon: quoniam antea in porticu Agrippinarũ ſigillaria proponebãtur, in qua porticu hiſtoria Argonautarum depicta eſt, & caſæ cum fierent, picturæ obſtabant.

154 *Grandia toll. cryſtallina*] Sic & Cinna dicit, Atque imitata niues ludens legitur cryſtallus.

155 *Myrrhina*] De murrha pocula tincta facta.

157 *Barbarus*] Barbarum Ptolomæum ſignificat, & Beronicem ſororem eius.

ib. *Dedit hunc Agrippa ſorori*] Iuliam neptem Auguſti ſignificat, quæ nupta Æmilio Paulo, cum is maieſtatis crimine periſſet, a barbaro relegata eſt: poſt reuocata, cum ſemet vitijs addixiſſet, perpetuo exilio damnata eſt. Supplicio huius Agrippa frater, propter morum feritatē in Sicilia ab Auguſto relegatus, poſt cuius mortem iuſſu Tiberij interfectus eſt. Beronice ſoror Ptolomæi, verum neptis Auguſti Iulia, cum qua commiſit inceſtum, & pro ea ab Auguſto religatus eſt.

158 *Obſeruant vbi feſta*] In Iudæa regione, vbi eſt ſynagoga.

159 *Et vetus indulget ſenibus*] Id eſt maioribus porcis parcunt. nam minores manducant.

162 *Porticibus*] Cuius aui triumphantes in imaginibus * cti & poſiti in porticibus.

163 *Bellum dirimente Sabina*] Sit caſtior Sabinis, quæ fœdera inter Tatium & Romulum fecerunt.

168 *Et numeras in dote*] Imputes.

172 *Nil pueri faciunt*) Commicturun • Lucanus,

Crimine quo parui cædem potuere mereri.

174 *Greges natorū*) Quia plures fuerūt, & diuerſi ſexus, id eſt ſeptem maſculi, & ſeptem fœminæ.

176 *Scro-*

176 Scrofa Niobe) Luſit. Scrofa alba Troianorum, quæ viſa eſt Æneæ cum triginta fœtibus.

180 Plus aloes quam mellis) Plus amaritudinis ex ſuperbia, quæ ſe tibi ſemper profert, quam dulcedinis ex caſtitate.

Pa.60.v.192. *Tune*) Signum eſt impudicæ mulieris, quæ cum ſit valde ſenex, alienam vult linguam imitari.

ib. ΖΟΗ ΚΑΙ ΨΥΧΗ) Quibus ſermonibus Græcę mulieres in concubitu ſolent blandiri.

196 In turba) Etiam in publico.

197 Digitos habet) Excitat, tanquam ſi manu palpetur.

198 Subſidant pinnæ) Longam ætatem. pinnæ aut metaphora, quia vetulæ hiaceſſant.

199 Et Carpophoro) Nomen eſt ſcenici effeminati, ſiue hiſtrionis.

203 Labente officio) Diſcedentibus pranſoribus qui officij cauſſa conueniunt. Solebant enim antea per nuptias recedentibus dulcia erogare pro apoforetis.

ib. *Crudus*) Saturis & indigeſtis.

204 Lance beata) Ampla aut plena.

205 Dacicus Germanicus) Solidi ita ſignati, qui pro virginitate depoſita, nouæ nuptæ donãtur.

209 Ardeat illa licet) Quãtũuis amet mulier, tamen pœnis eius delectatur admodũ quẽ amat.

Pa.61.v.215 *Amicus Iam ſenior*) Qui ab ineunte ætate amicitijs tuis inhæſerat.

218 Non vnus tibi riualis) Illius adulteros facies heredes, illa ſummittente quos voluerit.

221 *Nulla vnquam*] Hoc tibi vxor reſpondebit. De nece ingenui nulla eſt dubitatio. An de ſerui morte cauſſa quærenda eſt?

225 *Et flamea*] Genus amicti, quo ſe cooperiũt mulieres die nuptiarum. Eſt enim ſanguineum propter ruborem cuſtodiendum. conterit autem, exterit ſæpe nubendo.

232 *Illa docet*] Socius filiam ſuam lenat, & docet eam mœchis ſuis caute reſcribere.

236 *Archigenem*] Medicum magnum illius temporis. Simulat ægritudinem ſocrus, vt habeat facultatẽ ad ſe filia veniẽdi, cauſſa adulterij.

237 *Secretus adulter*] Pro medico intrat adulter.

238 *Silet & præputia ducit*] Metuit, & manu ſua penem fricat ſibi. Hic verſiculus in quibuſdam codicibus non eſt.

241 *Producere*] Meretricem.

242 *Litem mouerit*] Vxor cum marito litigat.

245 *Celſo*] Oratori illius temporis, qui ſeptem libros Inſtitutionum ſcriptos reliquit.

Pa.62.v.246 *Vulnera pali*] De palo pugnantium habitu gladiatorum.

247 *Quem cauat adſid.rud.*] Obtundendo illum ferulis, in meditatione pugnandi.

248 *Atque omnes implet numeros*] Hoc eſt, vniuerſa efficit dictata, vt tantum currat in exercitio, quantum gladiator.

249 *Florali mal.tuba*] Qua committuntur ludi florales, in quibus meretrices nudatis corporibus per varias artes ludendi diſcurrunt, & armis certant gladiatorijs atque pugnant. Hi ludi a Flora meretrice inſtituti ſunt in honorem Floræ deæ

ræ deæ, quæ floribus præeſt. Ludi ſunt impudici.

251 Quem præſtare poteſt] Id eſt, Si nudo vultu pudorem non capit, cooperta quando erubeſcat?

253 Nam quant. noſtra vol.] Vna vncia eſt libidinis in maſculis, & vndecim in feminis.

254 Auctio fiat] Fit nam & priuatim auctio.

255 Balteus & tunica] Retiarij ſcilicet ſi perſonam aut officium ſuſceperit.

257 Tu felix ocreas] Si in auctione vxoris venient arma gladiatoria, ποταπὴ ἀσχημοσύνη. Ocreas dicit, quas retiarij aut ſecutores habent.

259 Panniculus bombycinus] Sericus. id eſt, etiã ſericis veſtibus grauatur.

260 Monſtratos] A campidoctore.

262 Poplitibus ſedeat] Super poplites ſuos ſedit quod dicitur ſedere & ſurgere.

ib. *Faſcea libro*) Volumen in ſpecie libri. id eſt, longa faſcea.

263 Scaphium cum) Et cum poſuerit arma poſt meditationem, & vt ceperit vas vt bibat, ride.

265 Quæ ludia) Quando hoc habitu viſa ſit vxor gladiatoris.

273 In ſtatione ſua) Metaphora a militibus in ſtatione: quoniam milites ſemper ad ambulandum parati ſunt, quacumq; illis hora iubeatur.

275 Tu tibi tunc vruca) Vruca mimologi ſtupidi nomen finxit, quia ferme * quaſi frequenter fallit, cum * magis & perſonam mariti. vel vt alij dicunt. genus eſt animalis fœdi, ſpinoſi, vt

ericius. Vruca autem eſt proprie illud, quod in faba naſcitur, vt gurgulio.

Pa.63.v.279 *Quintiliane*] Quintilianus orator egregius. dic oratoi colorem, ad defenſionem huius cauſſæ.

280 Hæremus dic ipſa.] Tanquam orator reſpóderit, mulier deinde ſuum crimen defendit.

283 Homo ſum] Nata ſum vt peccem.

284 Iram atque animos] Quanto ingentius crimen eſt quod admittitur, tanto deprehēſæ maiorem induunt ad defendendum audaciam.

288 Tecta labor] Nam labor cultos eſt caſtitatis.

290 Collina turre] Collino monte, vt poeta.

292 Victumque vt orbem] Orbem quem nos ſubegimus, laſciuitas quæ nos inuaſit, defendit.

295 Et Sybaris colles] Sibarim ciuitatem in Italia, Philoctetæ comites condiderūt: quæ vrbs poſtea in tantum prolapſa eſt in omne probrum continua felicitate, vt nomen ad ſignificationē impudicitiæ ſignificare videatur. Similiter & Rhodos & Miletos in Grçcia ciuitates. Petulans autem dicit, quia aduerſum Romanos bellum ſæpe mouerunt, & ſe Pyrrho ſociarunt. coronatum, in conuiuiis madidum, fluxum.

297 Obſcena pecunia] Quia ore obſceno ſunt, Horatius de huiuſmodi,

-ſuperbo prouoces ab ingnine,
Ore adlaborandum eſt tibi.

303 Cum bibetur concha] Non calicibus.

305 Qua ſorbeat aera ſanna] Reuocato naribus

bus

bus ſpiritu, inſultet ebria, ac per hoc ronchos ducat.

307 Hic ponunt lecticas] Apud pudicitiam concumbunt,& vrinam faciunt.

Pa. 64. 308 *Longis ſiphonibus*] Iactationibus * luteis.

310 Tu calcas] Tu cum mane proceſſeris,luteum calcas vxoris tuæ.

312 Nota Bonæ ſecreta] Templum vbi intrauit Clodius pro pſaltria , & cum vxore pontificis concubuit.ibi nam ſaltat matrona cum tibia.

314 Priapi]Id eſt,non Liberi patris bacchę,ſed Priapi.

318 Saufeia]Sacerdotis nomen.

319 Præmia coxæ] Ad certamen facit criſare. alias *pernæ*,vt pro præmio perna eſſet.

320 Ipſa Medullinæ]Duæ Medullinæ eodé fuerunt tépore:ex quibus vna Val. Claudio nupta fuit:altera Neroni.prior nota omnibus probris, quã hic ſignificat: poſterior famæ honeſtioris.

ib.*Criſantis*] Criſare mulierum,ceuere virorum eſt. Hinc ceuetes , molles & obſcæni appellantur.

ib.*Fluctum*]Id eſt, habet potiorem in obſcenis motibus motum,ſiue ſinum.

333 Et publica ſaltem]Quia habebant & priuati ſua ſacra antea.

335 Quæ pſaltria]De pſaltria , id eſt de Clodio dicit, qui templum Bonæ deæ ingreſſus habitu pſaltriæ,adulterium admiſit.

336 Duo Cæſaris Anticatones] Cæſar bello ciuili, cognitá Catonis morte,cuius virtutem dialogo

illo qui inſcribitur Cato, Cicero etiã laudauit, libros duos famoſiſſimos in vitam Catonis edidit, quos Anticatones inſcripſit.

337 *Teſticuli ſibi conſcius*] Ad templum, vbi non eſt fas intrare, nec murem maſculum.

339 *Alterius ſexus*] Maſculini.

Pa 65.340 *Simpuuium*] Vas ſacrificijs aptum in quo Pontifices lauare ſolebant. Simpuuium autem, quia omnes ſacerdotes ſimul bibebant. inde ſimpuuiatrix illa dicitur, quæ porrigit poculum ipſud.

343 *Ad quas non * Clodius aras*] Pro Clodius. licet nam per communionem, vt Clodius & Claudius, vt cotes & cautes, vt auriga & origa.

345 *Pone ſeram*] Ianuæ id eſt, include vxoré.

346 *Et ab illis in. vxor*] - Qui nunc laſciuæ furta puellæ
Hac mercede ſilent, crimen commune tacetur.

348 *Pedibus quæ conterit*] Quæ pedibus ſuis ambulat.

349 *Quam quæ longe cer. Syr.*] δίφρον ſignificat. Syrorum ſeruorum: verbo vſus eſt comico. Nam antiquitus ſeruis nomina ex gentibus ſuis ponebantur, vt apud Terentium frequenter legimus Vehitur, id eſt in lectica. vt Cicero, Nam, vt iros eſt lectica ad forum ferebant.

358 *Proſpiciunt aliq. viri*] Et ſuam paupertatem diſpoſitione vtili gubernant. Friguſque famem, vitam & veſtem.

363 *Nonnunquam repetunt*] Hic verſus in quibuſdam non eſt.

364 Sunt

364 Sunt quas Eunuchi imb.] Inutiles ad concubitum.

-&,ſi quando ad prœlia ventum eſt,
Vt quondam ſtipulis magnus nam viribus ignis
Incaſſum furit.

Horatius: -non prœlia virginum
Sectis in iuuenes vnguibus acrium.

366 Et quod abortiuo] Poculo faciente abortū.

368 Iam pectine nigro]Tunc faciunt eunuchos, quando iam pubuerunt.

371 Tonſoris damno] Quia non habent barbā.

ib. *Heliodorus*] Medicus.

Pa 66.376 *Bromium committ. noli*] Puerum ephœbum & comatum non committes Eunucho.

377 Nullius fibula durat] Fibulam dicit circellos, quos Tragœdi ſiue comœdi in penem habent, vt coitum non faciant, ne vocem perdant.

378 Organa] Organa dicit citharas eorum quos amant.

380 Criſpo]Eburno, qui criſpet & agitet cordas: aut ſcutulato & pulchro.

381 Quo tener Hedymeles] Hic citharœdus fuit: tener autem ad ætatem retulit.

383 Ac nominis Appi]Appias ſignificat.

385 An Capitolinam]Olympiam coronam, id eſt, ſacrificabat nobilis matrona, vtrum citharœdus Pollio eius amatus, in agone Capitolino coronam accipere poſſet. Quercum dicit, quia inde ſolebant coronari.

389 Dictataq; verba]A ſacerdote, ſiue aruſpice.

390 Pertulit] Ad deos ſcilicet ſecundum conſuetudinem.

ib. *Palluit*] De eo ſollicita, vel de reſpõſo, exta intuendo, an ille coronam poſſet conſequi.

391 Dic mihi] Apoſtrophe ad Deos.

392 Reſp. his] His de ſcilicet rebus reſponſa datis.

395 Varicoſus fiet aruſpex] Multum ſtando dum Deos, aut exta conſulit. aut certe tantæ * impudentiæ ſumit inſpiciendis extis, vt varicoſi aruſpicis doctior videatur. Poteſt & nomẽ eſſe aruſpicis cuiuſpiam.

398 Cumque paludatis] Euntibus ad militiam, chlamidatis ſcilicet. Salluſtius, Togam paludamento mutauit.

399 Siccíſque mamillis] Adhuc extantibus, vel ſine ſudore.

401 Quid Seres, quid Thraces] Galliarum gentes, aut Scythæ.

402 Et pueri] Quid nouerca cum priuigno ſuo agat.

ib. *Quis deripiatur*] Quis ad pœnã raptus eſt.

Pa. 67. 405 *Parthoque cometem*] Huius ſtellæ ortus magnum regibus portendit exitium: vnde & Lucanus,

- & magnum terris adſtare cometem.

Latine autem hæc ſtella cincinnata dicitur.

409 Diluuio] Inundaſſe Armeniæ fluuium.

ib. *Subſidere terras*] Terræ motum fieri.

412 Vicinos humiles] Pauperes vicinos rogata, loris cædit, cæterum irata fuſtibus ſi canes latrauerint in vicinia, & experrecta fuerit.

416 Gra-

416 *Grauis occurſu*] Viſione terribilis. vt Virg. Nec viſu facilis.

417 *Caſtra moueri*] Inſtrumenta balnearia.

419 *Cum laſſ.graui*] * Alteras dicit, quibus vtuntur athletæ cum exercent : quaſi plumbeis ponderibus exerceatur.

421 *Exclamare coegit*] Non cogit exclamare quod fecerit, illa non exclamat , ſed patienter tolerat.

426 *Ducitur*] Bibit, vt digerat.

427 *Et loto terram*] Cũ cœperit ebria reijcere.

428 *Marmoribus*] In triclinio marmoreo.

430 *Deciderit ſerpens*] Ita poſt vomitum bibit, tanquam ſerpens, quando in dolium vini ceciderit, bibendo vomit, & vomendo denuo bibit.

432 *Illa tamen grauior*] Statiliam Meſſalinam inſectatur, quæ poſt quatuor matrimonia diuerſo exitu ſoluta, poſtremo Neroni nupſit : poſt quem interemptum, & opibus & forma & ingenio plurimum viguit. conſectata eſt vſum eloquentiæ vſque ad ſtudium declamandi. Illo tempore duæ Meſſalinæ fuerunt. hæc, & Valeria, de qua Claudius Britannicũ filium ſuſtulit.

441 *Vda lab.pot.ſ.lunæ*] Sonitum fieri adſolet, quando luna deficit.

442 *Imponit finem*] Etiam philoſophiam tractat.

444 *Crure tenus*] Id eſt accipere debet virilem habitum, & cingi vt vir.

445 *Cadere Sil.p.*] Siluano mulieres non licet ſacrificare.

450 *Palamonis artem*] Grammatici , magiſtri Quintiliani oratoris.

451 *Seruata ſe.lege*] Analogia.

452 *Tenet antiqua.ia*] Quæ antiquitatem tenet,& vt antiquarius,verſus dicit.

453 *Opica caſtigat amica*]Imperitæ, male pronunciantis.

455 *Nil non permittit*] Id eſt omnia. Nam duo negatiui vnum confirmatiuum faciunt.

456 *Cum viridesgemmas*] Monilia circa collum miſerit.virides,praſinæ.

457 *Magnos commiſit elenchos*]Vniones, margaritas oblongas. Magnarum gemmarum clenchos,quos & Titulatos appellant.

450 *Pane tumet facies*]Medicamen ad tendendam faciem,aut cutem magis.

ib.*Et pinguia Poppeana*] Poppea vxor Neronis, adeo diligens in excolenda forma fuit , vt eam quinquaginta aſinæ ſequerentur miſſam in exilium,quarum lacte candorem corporis prouocabat.earum natura fucata eſt. Deceſſit calce a Nerone percuſſa. Medicaminis ipſius autem nomen Iuuenalis Poppeana dixit, quaſi ab illa inuentum ſit.

463 *Foliata*]Vnguenta folijs plena, vel alijs aromatibus.

464 *Quicquidgr.huc m.Indi*]Odorum.

466 *Illo lacte*]Aſinino lacte faciem linit,vt cutem tendat,& candorem eliciat.

Pa.69. 470 *Coctaque ſil.offas*]Candidi panis.

472 *Eſt pretium curæ*] Operæ pretium eſt.

474 *Auerſus iacuit*] Libidini ipſius ſatis non fecit.

ib.*Perit libraria*]Lanipendia.

475 *Co-*

475 *Coſmetæ.*] Eos dicit, qui ornamentis præſunt, non tamen & ornatrices. ponunt tamen & tunicas, vt vapulent.

ib. *Liburnus*] Nuncius, aut certe lecticarius, aut gerulus lecticæ, quæ liburnata eſt.

476 *Alieni pendere ſomni*] Somni mariti pœnas præſtat familia.

478 *Hic ſcutica*] Lorus latus, corium non confectum.

ib. *Tortoribus annua*] Salaria quæſtionarijs, ſiue carnificibus.

480 *Aut latum picta*] Auro * clauas veſtes miratur.

481 *Tranſuerſa diurni*] Ratiocinium diurnum accipit in tranſuerſa charta ſcriptum.

482 *Exi Intonet*] Quaſi in cauſſa diſceptauerit.

484 *Præfectura domus Sicula n. m. a.*] Tyrannorum dicit Phalaridis, aut Dionyſij. Phalaris Agrigentinus miſſos in æneum taurum homines ſubiecto igne torquebat. de quo Cicero dicit, Incluſorum hominũ gemitu mugiebat taurus.

487 *Iſiacæ*] Apud templum Iſidis Lenæ conciliatricis: quia in hortis templorum adulteria committuntur.

488 *Diſponit crinem*] Componit crines dominæ, ipſa lacerata per iram.

489 *Nuda h. Pſecas*) Pſecazin Græce dicunt, quando minutum ſiue rarum pluit. Ornatrices igitur componentes rarum ac paruum aquæ ſolent mittere, ac velut ψεκάζειν. Ergo nominis etymologiam ab arte ſumpſit.

493 *Si tibi diſplicuit naſus tuus*] Si tu fœda es.

ib. *Altera lauum*] Altera componit crinem, dum illa cæditur.

495 *Eſt in conſilio materna*) Lanipendia matris facta ornatrix, quaſi magiſtra.

496 *Emerita*] Quæ non ornatrix eſt, ſed iam quaſi emerita ceſſat.

Pa. 70. 505 *Ad oſcula*] Mœchi ſcilicet.

507 *Damnorum*] Quæ in domo fuerunt.

ib. *Tanquam vicina*] Tanquam extranea.

508 *Quod a. c. odit*] Quod vicina non facit.

509 *Grauis eſt rationibus*] In lumentis, & balneariam pecuniam erogando.

510 *Bellone matriſque*] Sacerdotes, ſiue myſtæ.

511 *Reuerenda minori*] Quia minorem penem habet.

514 *Et Phrygia veſtitur bucca tiara*] Sacerdotis habitu. Tiara nam galea ſacerdotis eſt, quæ per malas veniens, mento ſubligatur. Tiara eſt Phrygium quod dicunt.

517 *Et Xerampelinas veteres*] Veſtes ſcilicet, quæ ad vſum matronarum fuerunt, ampelini coloris qui inter coccinum & muricem medius eſt. Xeron vero ſiccum ſignificat.

523 *Totum regis agrum*] Brutus agrum Tarquinij Superbi totum Marti conſecrauit. vnde hodieque campus Martius appellatur.

524 *Iuſſerit Io*] Io Inachi fluuij filia, quam Iuppiter ſtuprauit: & deprehenſus a Iunone, in vaccam eam transfigurauit, celare volens factum. quod Iuno ſciens, dono eam ſibi petijt, & accepit. quam acceptam, Argo cuſtodiendam

tradi-

tradidit. Hic Argus centum oculos dicitur habuiſſe, quem Mercurius iuſſus ab Ioue occidit. Hanc igitur Io intantùm perſecuta eſt Iuno, vt per omnem mundum eam minaret. Quæ cum veniſſet errãs in partibus Ægypti, in Nilum fluuium, laſſata cæpit orare, prout potuit, requiem malorum. Iuppiter Iunonem dilexit, • petit, indulſit pellici, & reuerſa in ſuam figuram, recepta eſt inter Deas. Et ipſa eſt Dea Iſis. Inde etiam ſacra de Ægypto.

525 *A Meroe*] Ciuitas eſt Ægypti.

527 *Iſidis an.*] In Martio campo templum Iſidis vetuſtum.

ib. *Ouili*] Quia ibi Romulus & paſtores adſueuerant pecora paſcere. aut regiam dicit Romuli, vt palatium.

528 *Se voce*] Vt putet ipſam deam per Gallum loqui matrona. vſque adeo ſuperſtitioſa eſt.

531 *Qui grege lanigero*] Sic enim ſymmiſtæ, quando Oſirim quærunt.

Pa 71. 531 *Deriſor Anubis*] Vtrum quod ipſe derideat, an quod alijs ſe præbeat deridendum. Dictus Anubis, quia caput caninum accepit per myſteria.

534 *Obſeruandiſque diebus*] Feſtis.

535 *Violato pœna cadurco*] Membrum mulieris intelligitur, cùm ſit membri velamen. vel, vt alij eſt inſtita, qua lectus intenditur. Vnde ait Sulpitia,

Ne me cadurcis deſtitutam faſcijs
Nudam Calæno concubantem proferat.

536 *Argentea ſerpens*] Quæ eſt in tẽplo Iſidis

537 *Illius lac*] Iſiaci antiſtitis.

540 *Cum dedit ille locum*] Cum Gallus ſacerdos ac luſtrator abſceſſerit, Iudæa mulier aduenit, quæ in aurem ſuſurrando, ſub obtentu religionis, aliquid petit. Dixit nam ſuperius Iudæis hortos datos, quos colentes, præſtabant penſiones: modo, inquit, laborem horti declinantes, transferunt ſe ad Deos lucri cauſſa, legem Moyſi exponentes.

ib. *Cophino fenoque*] Supellectile, quod his pulmentaria ſua, & calidam aquam die ſabbati ſeruare conſuerunt.

543 *Aeſ. ſi. in c.*] Quid Dij cogitent de hominibus, vel diſponant.

545 *Qualiacumque*] Mala ſiue bona, etiam res vanas, quas pro magno proferunt.

549 *Pectora p. r.*] Inſpiciens, vt Virgilius,

Pectoribus inhians ſpirantia conſulit exta.

550 *Faciet q. d. ipſe*] Hic Egnatium philoſophũ ſignificat, qui filiam Bareæ Sorani, quam, cum ipſe ad magicam deſcendiſſet, hortatus detulit Neroni. ob quam rem mori cum patre iuſſa eſt a Nerone. Egnatium autem hic poeta ob delationem hanc ipſam ſæpe lacerat, vt ſuperius dixit, Stoicus occidit Baream delator amicum,

Diſcipulumque ſenex.

552 *A fronter. H.*] Tanquam ſi a Ioue ipſo Ammone ſit dictum. Apollo nam indignos homines putat quibus futura reſpondeat. Nam magis ſic intelligitur, quod Alexander damnauit templum Apollinis in Delphis, ne ſint homines futurorum præſcij.

555 *Prae.*

555 Præc.t.eſt hor. q.ſ. ex] Deeſt fuerit. Horum autem, id eſt magorum, aruſpicum, mathematicorum.

558 Sonuit ſi d.f.] Si iam in catenis fuit, aut in caſtrorum cuſtodia.

560 Nemo mathem.] Quaſi ob nimiam peritiam ſcilicet fuerit damnatus.

561 In Cycladamittu] In inſula Cycladum relegari. ſenſus hic eſt, Peritiſſimus aſtrologorum ille eſt, qui tale aliquid admiſit: cum facinus nō exilium ſemper mereatur.

Pa.72.v.564. *Tanaquiltua*] Modo pro qualibet vxore poſuit nomen. Hæc autem Tanaquil fuit Tarquinij Priſci vxor, ſoceri Seruilij Tullij, quæ dicitur mathematicam artem optime ſciſſe.

565 An ſit victurus] κατὰ κοινοῦ. conſulit, ſi ſuperſtes illi ſit adulter ſuus.

567 Quid ſid tr.] Superſtitioſe. Virg. Frigida Saturni ſe ſe cum ſtella receptat. Lucanus,

-Veneris ſalubre ſidus.

570 Illius occ.] Quaſi dicat, Tolerabilior illa eſt, quæ conſulit alium: non ferenda vero ea, quæ ipſa matheſin profitetur.

571 Cenping.ſucc.te.Cer.eph.] Membrana mathematicorum, vt actus diurnos, quæ adſidua tractatione colorem ſuum mutauit, & * eplocca facta eſt. colorem fecit, vt ſuccinum.

574 Non ibit par.] Vt præſcia futuri periculi. Thraſillus multarum artium ſcientiam profeſſus, poſtremo ſe dedit Platonicæ ſectæ, ac deinde matheſi: qua præcipue viguit apud Tiberiū,

cum quo ſub honore eiuſdem artis familiariter vixit: quem poſtea Tiberius in inſula Rhodo præcipitare voluit in pelagum, quaſi conſcium præmiſſæ dominationis. Quem dolum cum præſenſiſſet, fugit.

575 Ad primum lapidem] Si geſtari voluerit, horam ex ſignis eligit conuenientem.

579 Petoſyris] Alter auctor artis mathematices.

ib. *Si mediocris erit*] Si pauper erit mulier ſuperſtitioſa, in circo quærit quos conſulat. ibi nam antea proponere ſolebant huius artis profeſſores.

580 Spatium luſtrabit] Quod circulatores hoc cõſueuerint adhibere, vt delectis ſibi locis duobus, eos luſtrent, id eſt circueant, deinde per eos ſortes, id eſt taxillos iactitent, quo exinde, quod ſuæ geneſeos ſignum ſe accommodauerit inſpiciatur, numquid viuet, & quando. Et paucis ex verbis ibidem conſcriptis ſortes educunt ſuas.

582 Popyſma] Oris preſſi ſonus, vt labiorum in ſe colliſorum ſtrepitus, qua lætitia prædicere mala adſolet, vitare vota.

583 Phryx augur & inde] Ille Phryx qui Romę moratur. Sunt enim ob hoc qui ab ipſa Phrygia exhibiti ſunt.

585 Qui p. f. c.] Condi fulgura dicuntur, quotienſcumque Pontifex diſperſos ignes in vnum redijt quadam tacita ignorantia prece locum ageſtione conſecratum ſit. Lucanus,

-& tacito cum murmure condit,
Datque locis nomen.

586 Ple-

586 Plebeium in c.) In circo • in ſpina hoc ideo quia illic pauperes ſortes accipiunt.

589 An ſaga vendentis] Negotiatori ſagario.

591 Fortuna vrguente] Cogente paupertate, nō ſolum partus periculum, ſed etiam educationis ſubeunt laborem.

592 Sed iac.] Vix eſt vt puerperium ſuſtineat diues mulier. Nam ſterilitatis, aut abortus poculũ ſumit ab obſtetrice, aut malefica. Puerpera dicitur puella, quæ primitus parit.

Pa. 73. v. 600 *Ad ſpurcos decepta lacus*] Illuc nã deferebantur expoſiti partus. atque ibi proijciebantur. decepta autem vota, quia ſubpoſitus eſt filius id eſt, factus nobilis ex ſuppoſito.

604 Domibus t.p. altis Nobilibus.

605 Producit) Tanquam ſuos tuetur.

607 Hic Theſſala vendit] δεικηλικῶς. • neſcit quis aliter, qui cantus magicos nobis quos matronis ſuperſtitioſis vendat. Philtra, amatorias res.

609 Quod deſipis] ἀποστροφὴ ad maritum.

610 Inde animi caligo) • Tondit lethargus morbus • Caligulam ſignificat Cæſarem, quem adeo medicatis potionibus vxor Cæſonia in amorem ſuum deduxit, vt de nimia impatientia furẽs, ſæpe eam nudã amicis oſtenderet.

611 Tamen hoc tolerabile ſi non)

Semper aquam portes rimoſa ad dolia: ſemper
Iſtud onus ſubeas ipſis manantibus vrnis,
Quo rabidus noſtro Phalarim de rege dediſti

Et furere, &c. qui verſus referuntur à Probo.

613 *Tremuli pulli*] Mox ſcilicet nati equini, cui in fronte pilleum vt pellicula erepta, præſtat amorem: vt Virgilius,

> Quæritur & naſcentis equi de fronte re-
> uulſus,
> Et matri præreptus amor.

614 *Quæ non faciet*] Si regina hoc fecit, quanto magis aliæ mulieres?

615 *Ardebant cuncta*] Sonante Claudio ſcilicet ex furore.

616 *Non aliter quam ſi*] Furor ille, quem Cæſonia auunculo Neronis immiſit, multis nocuit per vnum. Nam in multos ſæuiebat vnius Imperatoris inſania, vt ſi per * Iouis inſaniam totus mundus agitetur.

617 *Minus ergo nocens*] Exemplum de Agrippina, quæ principem Claudium maritum ſuum veneno necauit, vt filio ſuo Neroni conferret imperium. Agrippina mater Neronis. Cæſonia vxor. Agrippinæ maritus Claudius.

619 *Deſcendere iuſſit In cœlum*] Ridens, pro ad inferos. & apotheoſin deridet. Deum fecit Imperatorem.

620 *Et long. man. lab. ſal.*] Senem dicit.

621 *Hæc poſ.*] Quam Caligula ſcilicet bibit, temperatam a Cæſonia vxore ſua.

622 *Mixtos equit. cum ſang. patr.*] Id eſt omnes ordines ſine diſtinctione occiſos.

624 *Od. natos de pellice*] De priore vxore, aut certe de amica.

625 Iam

625 Iam iam priuignum] Exemplum & in Agrippinam, quæ priuignum ſuum Britannicum veneno neçauit, vt filio ſuo Neroni conferret imperium.

Pa. 74. *627 Et nulli credite menſæ*] Nec maternę.

628 Liuida m. f. adipata] Dulcia placenta, veneno plena.

ib. *Læuida materno f. ad. ven.*] Læuida, lubrica dulci ſuffuſa ſucco. Sequuntur duo verſiculi,

Mordeat ante aliquid, quicquid porrexerit illa
Quæ peperit, timidus prægustet pocula pappas.

qui in alijs non ſunt.

361 Fingimus] Anthypophora. dices forte quod de propoſito egreſſus, Satyram dimiſi, & ad Tragœdiam me contuli, fingens dicta. Sed Pontia non negat ſe feciſſe. Igitur quod ait, legem priorum, id eſt Satyræ propoſit.

633 Grande Sophocl.] Id eſt Tragœdiam ſcribimus.

635 Nos vtinam vani] Vtinam nos hoc mentiremur, & non rea facti confiteretur. Pontia Publij Petronij filia, quam Nero conuictam in crimine coniurationis, damnauit, defuncto marito filios ſuos veneno necaſſe conuicta, cum largis ſe epulis oneraſſet, & veneno, venis inciſis ſaltans, quo maxime ſtudio oblectabatur, extincta eſt.

640 De Colchide ſæua Et Progne] De Medea. Progne filium ſuum occidit, propter ſororem a marito ſtupratam.

646 Vt ſaxa in abru.] Virgil. Exciſumue obice montis.

648 Quæ computat] Quæ propter auaritiam peccat vt Eriphyle, quam dicunt donis ſollicitatam, maritum coegiſſe, vt iret ad bellum, & mortuus eſt.

649 Spectant]In theatro * parapallium.

650 Si permutatio]De vita mariti, aut catuli.

652 Belides]Danaides, quæ pro patre ſuo maritos occiderunt.

ib. *Atque Eriphylæ*] Eriphyle vxor Eurypyli, filij Telephi: qui Telephus cum veniſſet ad auxilium Priamo, plagatus eſt ab Achille: & cum non poſſet curari, ſortitus eſt ab Achille ſe ſolo poſſe curari. Venit ſupplex. petit ſe curari, promiſſo hoc, vt nunquam iam auxilium ferat Troianis, nec ipſe, nec de ſuis aliquis curatus eſt. receſſit. Poſt mortem huius, filius Eurypylus vir fortis fuit. Hunc ſæpius ad auxilium petit Priamus. ille negauit, monitus ſcilicet a patre ſuo. Ergo cum non poſſet aliter Priamus eum ſollicitare, fecit vitem ex auro, & miſit ad vxorem eius Eriphylem. Hæc accepto munere tanto, marito perſuaſit. venit in Troiam auxilium ferens. Hunc occidit Pyrrhus filius Achillis.

653 Mane Clytemnæſtram] Quæ maritum ſuum occidit Agamemnonem.

654 Bipennem]Hoc intereſt, quod illa ſecuri occidit.

656 Rubetæ] Ranæ, cuius viſcera venenoſa ſunt.

657 Sed tamen & ferro] Aliquoticns gladio,

Si tali

ſi iam manducauerit maritus quod veneno obſit.

658 Pontica ter victi] Mithridatem dicit, quem Lucullus, & Sylla, & Pompeius vicerunt. ideo ter victi. hic tale ſibi fecit medicamentum, vt non poſſet aliquando veneno perire.

LIBER TERTIVS.

IN SATYR. VII.

De ſterilitate ſtudiorum.

Pa.75. verſ. 1. ET *ſpes*] De ſterilitate ſtudiorum loquitur. Neronem palpat. Talis autem eſt ſenſus: Poeticę artis periiſſet induſtria, niſi propter egeſtatem in ſtudia diuerſa tendentibus, Cæſaris ſubueniſſet humanitas.

1 Studiorum] Literarum.

2 Triſtes h. Camenas] Tacentibus poetis.

4 Balneolum Gabijs] Vt mediaſtrinus fieret.

ib. *Furnos*] Ad panem coquendum.

6 Præcones fieri] Emiſſarij.

ib. *Aganippes*] Locus in Bœotia Muſis ſacer. Callimachus tamen dicit fontem eſſe Permeſſi fluminis.

7 Migraret in atria Clio] Oſtiarius, & cuſtos atrienſis.

8 Nam ſi Pieria] Pieria, locus ſub radicibus Olympi montis, cui Pierius poeta nomē dedit,

qui primus ſacrificaſſe Muſis dicitur : vnde & Pierides dictæ.

ib. *Quadrans tibi*]Denarius.inde quadrantes.

11 *Stantibus*] Popularibus. armatis militibus.

12 *Alcitheon Pacci*] Nomina fabularum,aut malorum poetarum, qui has fabulas ſcripſerũt.

13 *Quam ſi dicas ſub iudice,vidi*] Quam ſi calumniam facias , falſa dicens : falſus es teſtis neceſſitati.

14 *Equites Aſiani*] Equites Romani ex Græcis facti.

ib: *Faciant*]Falſum teſtimonium dicant.

16 *Altera quos n.*]Id eſt Gallogræci, quia Galli in Græcia condiderunt.* Ipſos ergo dicit, & eſt ſenius,qui nudis pedibus ambulant, ac per hoc abiecti Galatæ.

18 *Nectit quicunque*] Qui carmen vocale efficit per modos,id eſt poeta.

20 *Hoc agite*] Hortatur poetas temporibus Neronis carmina ſcribere, o iuuenes, huc venite.

22 *Si qua aliunde*]Si aliunde magis præſidium ſperas per carmina , quam a principe Nerone, incende libros tuos, & trade Vulcano , o Teleſina.

27 *Vigilataque prœlia*]Vtrum quæ tu pugnaris cum animo ſcripſeris, an ea quæ de pugna conſcribis.

29 *Hederis*]Corona.

ib. *Et imagine macra*]Corpore exili , propter vigilias.quia poetæ ſic pinguntur, quaſi ad ſummam maciem nimio labore confecti.

30 Spes

30 Spes nulla vlterior] Nummorum ſcilicet, niſi hedera & imagines.

Pa. 76. 39 *Propter mille annos*] Dinumerato tẽpore fortaſſe vſque ad ætatem ſuam, poeta dixit mille annos fluxiſſe ex tempore Homeri. Fuit autem Homerus annis ante vrbem conditam centum LX. poſt Ilium captum, ducentis LX.

40 Maculonis] Alij ſordib. dixit:* alij pictas.

41 Seruire iubetur] Valde tibi indicendum.

42 In qua ſollicitas] Cum fuerint clauſæ domini calamitate. triſtes effectas & ſollicitas propter incurſionem hoſtium.

44 Comitum diſp. voces] Nouit diſponere auditores.

45 Subſellia] A Græco tractum. id eſt ſubſellia ſuper quæ altius ſedeatur. gradus ſuperiores ſcanſiles.

46 Tigillo] Tecto, deminutiue.

47 Orcheſtra] Spatium in Theatro dicit, *qui Pantomimo ſaltanti vacat. Eiuſmodi autem & poetæ legit * in quo ſtans recitet, aut tabulata.

49 Et litus ſterile] Metaphora ab arantibus. Litus pro agro poſuit, agrum pro auditoribus. id eſt, ſcribimus, & nihil commodi inde conſequimur.

50 Laqueo tenet] Poetici mores, vt vinculum.

51 Inſanabile multos Scrib. cac.] Mali mores, mala conſuetudo ſcribendi, quæ obliuiſci non poteſt.

53 Cui non ſit pub. vena] Communis, ſiue vulgaris, qui nihil abiectum, ſubtile, & gracile, nihil triuialiter ſcribat, ſiue male.

56 Hunc qualem] Ordo hic eſt. Poetam bonum facit omni ſollicitudine, vel triſtitia carens animus, vt nihil acerbi patiatur: qualem ego animo ſentio, oſtendere autem non poſſum.

58 Cupidus ſiluarum] Auidus. vt Horatius,
Bacchum in remotis carmina rupibus,
vidi docentem.

60 Thyrſumque pot. contin.] Inſanire pauper non poteſt, aut moueri ad ſcribendum: quia familiaribus rebus conſulere cogitur. Dicunt nam niſi inſanum, poetam eſſe non poſſe.

Pa. 77. *64 Et dominis Cyrrha Niſæque*] Apollini & Libero.

72 Rubrenus Lappa] Tragicus poeta.

73 Et lenã pignerat Atreus] Fœnerator, vel quia Atreũ ſcribit vt ſũptus habeat, & res ſuas pignori dat. Alueolus eſt tabula calculatoria, luſoria.

74 Non habet infelix] Animo, non facultatibus. nam diues fuit.

75 Quintillæ] Meretrici.

77 Conſtat leuiori] Ironia eſt. Leo leuius paſcitur, quam poeta: & ex indignatione hoc dicit.

79 Contentus fama] Ideoque facile otium ad ſcribendum carmen habuit diues Lucanus.

80 At Serrano tenuique Salino] Nomina ſunt poetarum pauperum: aut, Serrano * vas fictile in quo at Serranus ſolebat mendicare. Saleio vt mendico catilum fictilem, in quo ea quæ ſalſa ſunt adponuntur. Si non ſit, inquit, pecunia, gloria quid prodeſt?

82 Ami-

82 *Amica Thebaidos*] Gratæ. ſignificat poema Statij de bello Thebano.

83 *Lætam f.c. St. vrbem*] Lætam, ideo quid libenter audiebat. Eſt enim & poema ipſud delectabile ; & ipſe dicitur bonam vocem habuiſſe.

86 *Sed cum fregit ſubſ.*] Poſt tantum fauorem audientium, niſi cantionem inauditam Pantomimo vendidiſſet, non habebat vnde ſe ſuſtentaret.

89 *Semenſtri digitos vatum*] Id eſt in modum lunæ plenæ, equitum de numero, id eſt anulo. Semeſtris autem luna dicitur, cum menſis medium permenſa eſt ſpatium. aut Xymam dicit, hoc eſt cui, vt plena ſit, parum admodum deeſt, cum velut anulus in orbem collecta eſt.

92 *Præfectos Pelopea facit*] Neronem ſignificat, qui ſcenicis ob turpem libidinem hæc petentibus præſtabat Propter hunc verſum miſſus eſt in exilium a Claudio Nerone.

Pa. 78. 97 *Toto neſc. Decemb.*] Quo menſe ſcilicet ſolet maxime lucubrari.

98 *Veſter porro*] Ironia.

102 *Rerum numerus*] Ordo hiſtoriæ.

104 *Acta legenti*] Exceptori.

107 *Comites in faſce libelli*] Breues ſignificat.

110 *Qui venit ad dubium*] Cautionem habens multorum temporum. Creditorem argentariũ ſignificat, qui inſtantius debitum petit, ſi debitor ei cœperit eſſe ſuſpectus.

111 *Folles*] Buccas dicit.

112 *Conſpuiturq; ſinus*] Propter faſcinũ verbo-

rum ter ſibi in ſinu ſpuunt, & videntur faſcinũ arcere. vt Perſius de matertera. vel, incipiunt multa ſibi promittentes, in ſinum ſpuere, vel alloquendo multum ſpuunt.

114 Pone Lacernæ] Nomen aurigæ abiecti, ex colore Ruſſatus. Lacerna ſub Domitiano auriga fuit.

115 Pallidus Aiax] Aiacem pro recitaturo poſuit aduocato. Hic vero Aiax auriga nõ • ictilius temporius.

118 Figantur vir. ſcal.] Stationum ſcilicet, ad inſtar gladiatoriæ victoriæ. Scalas, armariola aduocatorum: vel vt quidam, calcæ & ſtationes. Cicero in Corneliana, Conrepſit, inquit, in ſcalas Armaria nam aduocatorum apud veteres, ſcalas habebant.

119 Siccus petas & vas Pel.] Vocabulum piſciũ ſalſorum.

120 Epimenia] Græce dixit. Nam Latine menſtrua dicuntur dantium.

121 Tiberi deuectum] Non tranſmarinum, id eſt cibarium.

122 Si quater egiſti] Id eſt, pro quatuor actionibus vnum ſolidum.

123 Pragmaticorum] Iuriſperitorum, qui negotiales cauſſas agunt.

124 Æmylio d.q.p.] Qui hoc pacto quintas acciperet, in pretio conſiliatorum clientum.

ib. *Et melius nos*] Pauperes ſcilicet.

Pa. 79. 128 *Et ſtatua.m.p.l.*) Cuius oculus introrſus cedit.

130 Magno cum Rhinocerente] Id eſt, magno

gno gutto. quod ſicut Rhinoceros, ſit ingentis naſi.

134 Stlataria purpura] Illecebroſa. Ennius,

Et melior nauis, quam quæ ſtlataria portat.

Id eſt multiſonalis, quæ vulgo dicitur Batalaria.

142 Togati ante pedes] Togati, nominatiuus eſt pluralis: vt ſit ſenſus, An togati ſint tibi ante pedes, qui litigent, qui te conſulant.

154 Cambre repetita] Prouerbium de Cambra & Anatho omnibus tritum. cum nihil ſibi tam fuiſſe cognitum ſignificare voluerint. tractum a nimis frequenti relatione hiſtoriæ ſiue fabulæ ab aliquo tum ſcriptæ.

Pa.80.159 *Scilicet arguitur*] Id eſt, quid magiſter peccat, ſi tu cor non habes?

160 Arcadico] Aſino, ac per hoc ſtulto, hebeti.

162 Anpetat urbem) Id eſt, deliberatiua eius quam recitat.

163 An poſt nimbos & ful.] Cũ a tertio ab vrbe lapide caſtris poſitis, fulmine territus, eo quod propius accederet.

164 Circum agat] Retroducat ad Africam.

165 Quantumuis ſtipulare] Proroga quantum tibi dem.

167 Vel plures] Omnes ſcilicet profeſſores.

168 Et veras agitant lites] Cum mercedes repoſcunt. alij exponunt, tranſeundo ad caulas, relictis controuerſijs ſcolaſticis.

ib. *Raptore relicto Fuſa venena*] Themata quæ

in auditorijs recitantur deliberatiuarum & cõtrouerſiarium. vt ſi vxor venenum triuerit, maritus recipiat oculos. &c.

172 Diuerſum iter] Alia quælibet.

173 Qui rhetorica d.a.v.] Eſſe * nam Academiam ſectam, quæ rhetoricam in ſe continens militiam.

174 Summula] Ne annonam perdat. ſic mola medium ſignificat gradilis panis.

175 Chryſogonus q. doceat] Per diuerſos vadunt magiſtros, vbi vilius poſſint ſtudere, tentantes.

177 Artem ſcindens] Diuidens.

178 Balnea ſexcentis] Balneas & porticus ædificant, vbi geſtentur, ne eos pluuia contingat, & mercedem pro filijs ſuis dare non poſſunt.

183 Et algentem rapiat cenatio] Solaria in ſuperiorib. hiemalia, marmorib. & colũni. ornata.

184 Qui fercula docte] Structura, vt cocus.

188 Vnde igitur tot Quint.] Anthypophora. Vnde tantũ poſſidet Quintil. ſi parum accepit?

189 Exempla nouorum Fatorum.] Contingit vt vnus ſit fato felix, Rhetor, vel orator.

Pa.81.192 *Adpoſitam nigra l.ſ a.*] Patricius Senator eſt, lunula nam adſuta calceis diſcernuntur patricij a nouicijs.

194 Et ſi perfrixit] Infrigidatus fuit.

196 A matre rubentem] Mox vt natus fuerit.

197 Ventidius quid enim?] Ventidius ex * munitione Cæſaris Dictatoris, fuit, vt Tullius in Epiſtolis, & in Philippicis loquitur, opitulãte Antonio Auguſto vſq; eo prouectus eſt, vt ei crederetur Parthicum bellum.

in

ib. *Quid Tullius*] Is captiuus in vrbem perductus poſtea triumphauit.

201 Seruis reg. d. ca. f. t.] Seruium Tullium, & Ventidium ſignificat.

202 Felix ille tamen] Quintilianus.

204 Sicut Thraſym.] Rhetoris apud Athenas, qui ſuſpendio perijt.

206 Nil præter gelidas] Socrates veneno perijt cum fugeret paupertatem.

ib. *Gelidas*] Mortiferas. Mors enim frigida eſt.

208 Spiranteſque crocos] Notandum quia maſculino genere dicit Crocum, vt Virgilius,

-crocumque rubentem.

Saluſtius dicit neutro, In qua crocũ gignitur.

212 Citharœdi cauda mag.] Chironis.

213 Sed Rufũ] Qui Gallus fuit, & valde diſert⁹.

214 Allobroga dixit] Allobroga, Gallia.

218 Diſcip. cuſtos præmordet acœnonœtus] Eunuchus pædagogus, aut communi carens ſenſu. proprium papatis.

219 Et qui diſpenſat] Et qui erogat, de eadem ſorte tollit ſibi.

221 Inſtitor hibernæ tegetis] Negotiator, qui pro qualitate temporis mercem ſuam diſtrahit. Sic Terentius, Sciſti vti foro.

ib. *Niueique cadurci*] Cadurcum quidam cucullum dicunt candidum, propter hiemes & niues comparatum, alij tabernaculum, aut tentorium • dixiſſe • quibus merces ſuas protegere conſueuerunt. Hibernæ autem tegetis, eſt ædificij frigidi. Virg. Qualis ob hibernam Lyciam,

Pa. 82. 223 *Nemo faber*] Ferrarius.

224 *Qui docet obliquo*] Aut lanarius.

225 *Olfeciſſe lucernas*] Cum quibus nocte veniunt ad Grammaticos, vt lectiones accipiant.

227 *Flaccus & h.*) Codex Horatij & Virgilij, in quibus legebant. quia & Horatius & Virgilius nigri coloris dicuntur fuiſſe. Ideo diaſyrtice dixit detrahendo.

229 *Sed vos*] Raræ ſine lite magiſtris redduntur merces. ſed enim vos, o Tribuni, duras conditiones magiſtris imponite, vt & ſine vitio loquantur, & omnes hiſtorias & poetas teneant, & vt quacumque ſint hora etiam de rebus exiguis & impoſſibilibus ſtatim reſpondeant.

233 *Aut Phœbi ad balnea*] Priuatæ balneæ, quæ Dafnes appellantur.

234 *Nutricem Anchiſæ*] Tiſiphone.

240 *Ne faciant vicibus*] Ne ſe corrumpant.

241 *Obſeruare manus*) Ne præputia ducant.

242 *Et cum ſe verterit annus*) Hæc expoſcunt a magiſtris, & poſt omnia in annum vnum ſolidum accipient.

243 *Victori populus*) Vt in theatro ſolent petere quinque aureos. Nam non licebat amplius dare.

IN SATYR. VIII.

De claritate natalium.

IN eos qui maiorum ſuorum nobilitate confiſi, nimis ſe iactitant, cum ipſi nihil ſuæ virtutis oſtendant.

verſ.1.

verſ.1. *Stemmata*] Stemma eſt generis ordo, vt gradus.

5 Naſoque carentem] Vetuſtate picturæ ita eſſectum: aut quia breuiorem naſum habuit.

6 Tabulæ capaci] Imagine perpetua.

7 Multa contingere virga] Multis faſcibus, dignitate.

8 Si coram Lepidis] ante imagines Lepidorum.

9 Alea pernox] Per totam noctem ſi luditur. Virgilius,

Dura iacet pernox inſtrato.

Pa.63.12 *Cur Allobrogicus*] Gallicis poſſeſſionibus, aut titulis victoriarum, aut ædibus.

13 Natus in Hercul. Fab. lare] Magna ara ad Herculem dicitur Romæ, iuxta Circum Flaminium. Fabius ex genere Herculis.

14 Et Euganea] Tarētina, Calabra, aut Veneta.

15 Catinenſi pumice] Catina oppidum Siciliæ, vſque ad probra diſſolutum notatur, vt & Bibaculus,

Oſte ſenex, Catinæque puer, *Cuna meretrix.

16 Traducit auos] Dedecorat parentès ſuos.

ib. *Emptorque veneni*] ἀπὸ κοινοῦ.

21 Hos ante effigies) Mores tuos antepone virtuti eorum, & præcedant mores boni, faſces.

23 Prima mihi debes) Κατὰ κοινοῦ. debes animo bonus, & iuſtus eſſe.

28 Populus quod cl. Oſiri inuento) Tibullus de Oſiri dixit,

Primus aratra manu ſolerti fecit Oſiris,

Et teneram ferro ſollicitauit humum.
Primus inexpertæ commiſit ſemina terrę,
Pomaq; non notis legit ab arboribus.

Populus Ægypti inuento Oſiri dixit, εὑρήκαμεν, συγχαίρομεν.

31 Nanum cuiuſdam Athlanta Vo.] Vt cum indignus ſit, maioris alicuius eum nomine nuncupemus: vt ſi nanum, gigantem vocemus κατὰ ἀντίφρασιν.

32 Æthiopem cygnum] Id eſt nigrum hominē, Ægyptium, cycnum voces vt candidum.

33 Europen] Vt formoſam.

37 Ne tu ſis Creticus aut Cam.] Hoc eſt, ne ſis tantum nominibus nobilis, ac turpiter viuas.

39 Blande] Nam Blandus Rubellius dicebatur.

41 Quæ ſanguine fulget Iuli] Nobilis de genere Troiano.

42 Con. ſub. ag.] Plebeia mulier. pauper, in caſtris natus.

Pa. 84. 44 *Quorum nemo*] Plebeij aut peregrini.

45 Cecropides] Nobilis. Cecrops rex fuit Athenienſium.

48 De plebe togata] Id eſt ſenatoria.

49 Legum ænigmata] Quæſtiones obſcuras.

50 Eufraten] Fluuius eſt in Oriente. id eſt, nomen militiæ dat, & curam cohortis ſumit. Bataui, gens Galliarum. Lucanus,

Batauique truces.

52 Nil niſi Cecrop.] Quaſi Alcibiades, infamis & nobilis.

ib. *Trun-*

ib. *Truncoque ſimillimus Hermæ*] Hermæ, effigies æneæ, aut marmoreæ, ſine manibus. quales videmus in Circo. Hermas Athenienſes ante ianuas pro religione poſitos habuere. In hoc igitur tantum diſtas ab Hermulis.

55 *Animalia muta*] Etiam in animalibus virtus quæritur, non genus.

60 *In æquore*] Aut in Circo aut in Campo, quãdo bellum eſt, de quocumq; venerit armento.

61 *Coryſe poſteritas*] Coryſeorum, id eſt equorum. in Achaia prima nobilitas fuit.

62 *Hirpini*] In initio * Sabinis. Hirpinus mõs eſt, vbi optimi equi naſcuntur.

63 *Gratia nulla Umbrarum*] Non attendit de quo armento venit. nihil præſtant parentes, qui quaſi vmbram quandam videntur præbere.

64 *Domino; p.m.iub.*] Diſtrahuntur.

65 *Ephiredia*] Ornamenta rhedarum, aut plauſtra.

66 *Molam verſare*] Molere in piſtrino.

71 *Nerone propinquo*] De quo magis debuit erubeſcere.

Pa. 85. 83 *Et propter vitam*] Dum vis viuere ita agas, vt vita indignus videaris.

84 *Dignus morte*] Sic habendus qui morte dignus eſt. quaſi iam perierit, licet quotidie copioſe viuat.

ib. *Cenet licet oſtrea centum*] Habeas licet tripodas æneos, vbi Heroes lauabantur, & oſtrea a lacu Lucrino. Coſmus luxurioſus fuit, qui ſolium in quod deſcendebat, multis diuerſorũq; vnguentorum odoribus miſcebat.

88 *Miſer. inopum ſociorum*) Prouincialium.

89 *Exucta medullis*) Ex hauſta a rectoribus.

92 *Et Capito & Numitor*) Spoliatores ſociorũ. Cilices nam piratæ ſunt. Ergo principes piratarum, aut ſpoliatores latronum. Bene igitur Capitonem & Numitorem neſcio quem, poeta repetundarum damnatos a Senatu, dixit piratas Cilicum: ſiue propter deprædationem iniuſtam, ſiue vt eos facinoroſiores oſtenderet, qui piratas olim Cilicas exſpoliauerunt.

95 *Præconem Chær. tuis*) Senſus hic eſt, Quid tibi prodeſt Chærippe, ſi damnatur iudex, quẽ tu damnandum accuſaſti, cum illius ſucceſſor plura ablaturus ſit tibi? Magis prouide tibi præconem, & auctionem fac rerum tuarum, quæ ſuperauerunt: vt in pecuniam totum conferas, ne & ipſos pannos tuos perdas, qui remanſerunt. Nam nec accuſatio tibi proderit, & inſuper naulum perdis.

97 *Non idem gemitus*) Olim non ſic gemuerũt prouinciæ a Romanis afflictæ ſpoliatæque iure bellorum, quando ſunt deuictæ, quomodo nunc cum ſunt a iudicibus deprædatæ.

100 *Conchylia Coa*) Metaphora. purpura Græca, Coa.

102 *Phidiacum*) Pictorum, fictorum & ſculptorum ſunt nomina, qui olim magni artifices fuerunt. Phidias ſtatuarius fuit.

ib. *Viuebat ebur*) Cum ἐκφωνήσει pronunciandum.

103 *Rara ſine Mentore*) Sine toreum ite.

104 *inde Dolabella atque hinc Anton.*) Antonius

nius * trium Antoniorum corruptor ille Saluſtiu',qui orę maritimæ qua Romanum eſſet imperium,contrarius piratis. Hi omnes ſocios, & maxime Græcos, Aſiaticos ac Siculos, fortunis omnibus ſpoliauerunt. C. Antonius a Cæſar accuſatus.

Pa. 86. v. 108 *Et pater armenti*] Taurus, aut admiſſarius.

112 Forſitan imbelles Rhodios] Vt oſtenderet has ciuitates gymnaſijs, hoc eſt exercitationi palæſtræ deditas. putes, inquit, has ciuitates * furtus non eſſe accuſaturas, quod de reſina pilos ſibi tollant, vt cinædi.

115 Horrida vitanda] His parce gentibus, ne pro iniuria rebellent, aut accuſent repetundarum.

116 Meſſoribus illis] Afros ſignificat. Et tenues, quod nuper eos Marius ſpoliauerat, de quo ſuperius: Exul ab octaua Marius bibit.

124 Non eſt ſenten.] Non ſunt nuda verba. In ſententia nam ſolet interdum aliquid eſſe falſi, ſed eſt oraculum verum.

126 Si tibi ſancta cohors] Si nemo ſeruorum tuorum actus tuos vendit. Si * e rebus intenſus non eſt puer, pro quo ſententia distrahatur, ſi vxor tua te adminiſtrante nihil rapit: denique ſi vir es bonus, patiar vt falſo licet, tamen ex quouis genere nobili tibi fingas originem, vel a Pico, qui Fauno pater fuit.

136 Hebetes l. lict. ſecures] Retunſæ, feriendo capita damnatorum. id eſt, ſi crudelis nimium ſis.

138 *Nobilitas, claramq; fa.*] Hoc quod & Salluſtius dixit, Maiorum gloria poſteris quaſi lumen eſt. Neque bona, neq; mala in occulto patitur.

Pa. 87. 139 *Omne animi vitium*]· Pro perſona crimen admiſſum culpatur. Salluſtius, Qui magno imperio præditi.

141 *Quo mihi te ſolutum f. ſ. t.*] ἀπὸ κοινοῦ.

144 *Tempora Santonico*] Id eſt birro Gallico. Nã apud Santonas oppidum Galliæ conficiũtur.

ib. *Cucullo*] Galero fuſco & horrido ardeliunculo, quales ſunt latrunculatorum, aut ex lucerna turpi intincto.

147 *Ipſe rotam adſtringit*] Sufflamen, vinculum ferreum, quod inter radios mittitur, dum cliuũ deſcendere ceperit rheda, ne celeres rotæ ſequantur, & animalia vexent.

151 *Et occurſum*] Non grauioris amici occurſum timebit.

152 *Atque manıplos ſoluet*] Mannas fœni. vino nam ſolet feſſis animalibus infundi hordeũ.

155 *Solam Eponam*] Quia mulio eſt, qui conſulitur. Epona dea mulionum eſt.

159 *Currit Idumææ*] Idume ciuitas Orientis. ideo currit Damaſippo tabernarius, qui prope portam manet, tabernam volenti intrare.

161 *Et cum venali Cyane*]. Nomen tabernariæ pro qualibet. Scortum.

162 *Defenſor culpæ*] Qui contra hæc defendere voluerit.

166 *Lateranus ad illos*] Siue Damaſippus.

167 *Inſcriptaque lintea*] Hoc eſt pictis velis popinæ ſuccedit, aut linteis * cabſaricijs tergit. vel vbi eſculenta publice venduntur.

169 *Amnibus & Rheno*] Armeniam Tigris proluit, Euphrates Parthos, Hiſter Sarmatas, & Ponto influit. Rhenus inter Allamanniam & Gallos Oceano influit.

Pa. 88. 171 *Legatum quære popina*] παρὰ προσδοκίαν, pro caſtris.

172 *Cum percuſſore*] Sicario, aut gladiatore.

174 *Et fabros Sandapilarum*) Si ſandaliorum ſutores ac per hoc abiectæ ſortis homines. Si * Sādanafallo, infamis hominis nomen eſt. Si ſandapilarum, eorum in quibus gladiatores mortui, de amphitheatro eijciuntur.

175 *Et reſupinati*] Ebrij, aut turpia patientis.

176 *Æqua ibi libert.*] Popinæ, ac per hoc communis eſt.

181 *Turpia cerdoni*] Gręce dixit turpem, vulgarem, lucri cupidum. Si pauper & popularis adulterium committat, crimen admiſiſſe dicitur; ſi diues, iocoſus appellatur.

184 *Vocem Dam. Locaſti*] Id eſt præco fuiſti in mimo. Siparium velum eſt, ſub quo latent paradoxi cum in ſcenam prodeunt: aut hoſtium mimi, aut quod appellatur comicum.

185 *Ageres vt Phaſma Cat.*) Nomen eſt mimographi: & Faſma, nomen fabulæ.

ib. *Catulli*] Q. Lutatium Catullum dicit, qui Voranũ ſeruum furaciſſimum habuiſſe fertur, de quo hic poſterius - ſcurra Catulli. De quo etiam illud traditur, cum deprehenſus a nummulario eſſet, cuius de menſa nummos ſubtractos in calceos ſibi inferciuerat, quidam iocans in eum, Belle, inquit, ſi te num-

mularius in ius vocet,tu ei æs ablatum ex calceo abijceres.

185 *Laureolum*] Hoc ideo,quia in ipſo mimo Laureolo figitur crux. Vnde vera cruce dignus Lentulus,qui tanto deteſtabilior eſt, quantum ille geſtum imitatus eſt ſcenicũ. Hic Lentulus nobilis fuit, & ſuſcepit ſerui perſonam in agendo mimo, & deprehenſus in falſo crucifixus eſt.

188 *Ignoſcas populo*] Qui patitur nobiles agentes mimos ſpectare.

189 *Triſcurria Patriciorum*] Locos tres currus nobilium fabulas agentes: dictum, quia tres ſimul exeant,quamuis aliquit quærentes.

190 *Planipedes audit Fabios*] Nobiles neaniſcologos.

191 *Mamercorum alapas*] Turpitudinis crimina.

192 *Nullo cogente Nerone*] Tyranno ſcilicet.

193 *Celſi prætoris vendere ludis*] Ignobilioris, quam ipſi ſint.

195 *Quid ſatius*] Vtique mori, quam mimum agere.nec debet quis mortem ſic horrere, vt in arena ſe locet, ſed vt mimum agat.

197 *Res haut mira*] Non eſt turpe nobilē, mimum agere,cũm ipſe imperator citharœdus ſit, & in ſcena cantauerit. Non eſt mirum, ſi hæc mauult ſequendo ludium principem quam mori,quando ipſum imitatur Neronem.

199 *Nec mirmillonis in armis*] Mirmillo armaturæ Gallicæ nomen,ex piſce inditũ,cuius imago in galea fingitur.

200 Aut

200 Aut falce ſupina] Thracum armatura intelligenda eſt, quibus proprium telum, ſica eſt.

202 Mouet ecce tridentem] Infamis eſt, ſicut gladiator, aut indicatur, aut verba ſunt Gracchi ſpernentis armaturam ſecutoris.

206 (redamus tunica) Tunicam de faucibus quidam veſtem gladiatoriam dicūt, quam fibulam * pugnaturis mordet a faucibus. Alij, qua Galli vtuntur in ſacris, in modum organi vtrimque decreſcentibus virgulis purpureis. * nam fortuiti ſunt veluti indicantibus partem corporis eſſe amputandam. hi dubij habebant qui munera edebant, vt extremas partes tunicæ ad guttur ornarent, quo famam haberent.

207 Et longo iactetur ſpira galero] * Pilo, quem habent retiarij. Galerus eſt humero impoſitus gladiatoris huiuſmodi aliquid, quo citius ſparſum funem, vel iactatam retiam colligat.

211 Senecam præferre Neroni] Ignobilem, ſed virum bonum.

212 Cuius ſupplicio] Hoc ideo, quia parricidis in culleo clauſis, ad pœnam ſimia & ſerpentes iungi ſolebant. A Nerone autem mater occiſa eſt, & amita, & vxor, & Antoni Claudi illa quæ illi pro harum morte nubere noluit. Sed apertius dixit, quia & matrem occiderit & vxorem Octauiam, eandemque ſororem adoptiuam, & Britannicum fratrem adoptiuum filiū Claudij peremit.

215 Quippe ille Dijs auctoribus] Oreſtes, qui & matrem occidit; ſed vt patrem vlciſceretur & defenderet.

217 *Aut Spartani ſanguine con.*] Helene, vel Hermione.

226 *Troica non ſcripſit*] Hoc ideo, quia Nero Troados libros ſcripſit. Vnde & maxime inſaniuit, quia poeta fuit. Virginius autem vnus de coniuratis, qui Neronem occiderunt.

225 *Grataque apium*] Quia apud Iſthmios Agones, victores apio coronantur. Nero autem Iſthmiaco certamine inter citharœdos certans, apio, vti mos erat, coronatus eſt.

226 *Habeant inſignia vocis*] Voci miſſaria.*

227 *Ante pedes Domiti*] Alij Domitiũ Senatorẽ volunt, qui a Nerone coactus eſt mimũ agere.

228 *Syrma*] Veſtis tragica eſt. Has autem perſonas Nero ſaltauit. Menalippus eſt, qui Tydeum occidit.

229 *Et de marmoreo c. ſ. coloſſo*] Coloſſum, ſtatuã vltra menſuram. ſuſpende ſtatuæ citharam, non tropheum: vt Nero ſcilicet.

233 *Vt braccatorum pueri*] Gallos ſignificat, & deeſt teneant. Allobrogæ Galli ſunt. Ideo autẽ dicti Allobrogæ, quoniam brogæ Galli agrum dicunt, Alla autem, aliud. Dicti igitur, quia ex alio loco fuerant tranſlati.

234 *Tunica punire moleſta*] Veſtis ex charta facta, pice inlita, in qua ignibus pœnæ addicti ardere ſolent. Aut, ſi eſtis id conati, quod hoc pacto debent puniri.

Pa. 90. 238 *Et in omni monte*] Quia in montibus condita eſt Roma. Legitur & põtibus, propter Moluium, vbi Catilinæ coniurati, & Allobroges deprehenſi ſunt.

240 *In.*

240 *In Leucade*] Propter Antonium & Cleopatram, quia bello nauali ſub Leucade promontorio Epiri, deuicti ſunt ab Auguſto.

241 *Theſſaliæ campis*] Ibi nam ab Auguſto victi ſunt Brutus & Caſſius, & Pompeius a Cæſare.

243 *Roma p.p. C. libera dixit*] Non per adulationem, vt Auguſtum. Hoc nam differt ab Auguſto Cicero, quia alia armatus, alia pacatus defenderit libertatem & ciuitatem. vt Lucanus,

-Romani maximus auctor.

Tullius eloquij. cuius ſub iure togato, &c.

246 *Nodoſ. p. h. frang. v. vitem*] A Centurione vapulando ſuo vertice frangi patiebatur Marius vitem, cum militat.

250 *Atque ideo*] Mario, inquit, debellante Cimbros, coruis auibus fuit miraculum ire ad maiorum cadauerum prædam. quia grandi ſtatura ſunt Galli. Virgilius,

-Scutis protecti corpora longis.

252 *Lauro collega ſecunda*] Secundo, per Mariũ familia noua. Nam primo per Ciceronem. nobilitati, hoc eſt vt triumpharet. Vel. ſecunda lauro dixit, quia ſecundo loco triumphauit poſt collegam ſuum.

253 *Plebeiæ Deciorum animæ*] Decij pater & filius, ſomnio moniti pro incolumitate Populi Romani ſe deuouerunt, alter bello Latino, alter Gallico. Nam pater cum eſſet collega L. Menilij Torquati, eſſentque ſomnio admoniti, eam partem victricem fore, cuius dux in prœlio ceciderit, Decius calcaribus equo inci-

tato,in medios hoſtes inruit, ibique pugnans interfectus eſt. Cuius cum corpus milites liberare contenderent, cum plena ſunt reuerſi victoria. Hoc exemplo patris pro bello Samnitico & Tuſco, bello Gallico ab hoſtibus eſt filius interemptus. de quibus & Virgilius,

Quin Decios Brutoſque.

258 *Ancilla natus*] Ocriculana captiua. Seruius Tullius.

259 *Regum vlt. ille bo.*] Nam fuerunt reges poſtea ſuperbi. ſextus a Romulo: nam ſeptimus Tarquin. fuit Superbus.

261 *Iuuenes ipſius Conſulis*] Ipſius Bruti filij, qui a patre ſecuri percuſſi ſunt, portas aperiebant, vt Tarquinius Superbus intraret.

263 *Cum Coc.*] Horatius Cocles cum feſſos milites ſuos ab Etruſcis videret, pontem ſublicium ſubduci iuſſit, ne protinus hoſtes ad vrbem irent, & ipſe ſolus interim exercitum Porſennæ ſuſtinuit, dehinc armatus Tiberim tranſnatauit ad ſuos.

264 *Virgo nat.*] Clœlia virgo inter obſides data Porſennæ a Romanis, ſimulans ritu patrio velle ſe in ripa Tiberis cum cæteris virginibus ſacra facere, ablegatis cuſtodibus tranſnatauit. & per legatos a Porſenna recepta, in tanto honore habita eſt, vt cum cæteris obſidibus in patriam remitteretur. Huius rei cauſſa & ſtatuam equeſtrem meruit inauratam.

266 *Matronis lug.*) Propter Lucretiam ſcilicet vindicatam, vel quia Superbo ſub tyranno vim patiebatur caſtitas matronarum. Vindicius, ſer-

us ſeruus qui indicauit filios Bruti, Tarquinio velle portas reſerare, quos pater ſecuri ferijt: ſeruum autem vt conſeruatorem patriæ manumiſit, & vt delatorem dominorum, cruci adfixit. quod factum matronæ planxerunt.

Pa.*91.267 Prima ſecuris*] Quia primus Conſul Brutus ſecures accepit.

272 Nom. abin.] Romulus vt augeret populũ Romanum, ſecutus Athenienſium morem, aſylum in loco conſtituit.

274 Aut paſtor] Quos collegit Romulus.

ib. *Quod dicere nolo*] Seruus, aut infamis, vel latro. Nam latronum, aut perditorum collegit populum.

IN SATYR. IX.

Querela Nauoli de re impudica.

IN hac Satyra Nebulo Philopygiſta queritur, quod diuites cinædi auariſſimi ſunt, & nihil de obſequio libidinis poſſit adquirere.

2 Marſya victus] Aut proprie ab eo quem Apollo vicit, aut aduocatus temporis illius.

4 Rauola dum R.] Feciſti vultum triſtem, qualem Rauola fecit, cum deprehenderetur lambens.

ib. *Rhodopes*] Turpia. Rabula, a facto etymologiam nominis ſumpſit pœna.

5 Nos colaphum] Senſus talis eſt, Seruus colapho percutitur a nobis, ſi placentam linguat: rabula autem tum lambat inguina feminarum,

impunitus incedit. Cruſtula, ſpecies operis piſtorij.* Lucull⁹. Cruſtaui cruſtula ſolus, placēta.

8 Et fatuos] Qui ei ſcilicet pecunias credant non ſoluturo.

11 Et ſalibus] Id eſt facetijs vrbicis abundas, id eſt vrbanus: id eſt qui ſolebas in conuiuijs iocis omnes fatigare.

ib. *Pomeria*] Loca appellantur, quę intra muros ſunt, hoc eſt pone muros.

14 Faſcia viſci] Pſilotrum ſignificat, dropacem quo ſolebat ſe accurare.

16 Quid macies ægri veteris] Ita macer & decolor, tanquam quartanarius.

17 Domeſtica febris] Conſueta, familiaris.

18 Deprendas] Id eſt omne vitium corporis, ſiue ægritudo, ex faciei colore deprehenditur.

19 Sumit vtrumque Inde hab. facies] Id eſt, & lætitiæ & ærumnarum.

22 Fanum Iſidis & Ganymedem] Statuæ, ad quas conueniebant cinædi.

23 Et aduectæ ſ. palatia matris) Matris deum myſteria, cuius templum in palatio eſt.

Pa. 92. 26 *Quodque taces ipſos*] Solebas ſcilicet, quod non confiteris. Hoc autem vult ex perſona poeta eorum refert qui diuites * ſe inclinant viros, & tam modica conſequuntur.

27 Vtile & hoc] Næuolus hoc refert.

28 Pingues aliquando lucernas] In alio pingues, vt oſtendat groſſas, ac per hoc pluuiales. quæ muniant a pluuia, non quæ ornent.

30 Et male percuſſas) Male textas.

ib. *Textoris peſſime Galli*) Veneti, aut albedine cadurco

cadurco cucullo. vt alibi, Atque ibi contentus Veneto duroque cucullo.

31 *Tenue argentum venæque ſecundæ*] Modicum aut leue, æ rolum.

33 *Quas ſinus abſcondit*] Penem dicit.

ib. *Nam ſi tibi ſidera ceſſant*] Si te non adiuuat fatum.

34 *Menſura incognita*] Ante non viſa, quæ excedat opinionem hominum.

35 *Spumanti Virro labello*] Quia ſaliuoſus fuit. Virro nomen diuitis. Quamuis, inquit, ille diues cinædus penem tuũ conſpexerit, & cupiditate blandis te epiſtolis & clypticis ſollicitet, nihil tamen accipies, niſi ſtellas bene poſitas in geneſi habueris, quæ tibi hoc præſtent.

37 Αὐτὸς γὰρ, Ipſe ad ſe trahit.

38 *Quod tamen vlter. m. q. mollis auarus*] Id eſt diues auarus, infamis. Virgilius,

Triſtius haud illo monſtrum, nec ſæuior vlla.

40 *Hæc tribui*] In alio tuliſti. verba diuitis.

42 *Computat ac ceuet*] Fiat computatio. Ceuet, criſat.

43 *An facile*] An putas quod & in corrumpendo labor non eſt.

47 *Et pulchrum*] Hoc eſt Ganymedi te comparas.

49 *Cultori.*] Id eſt, tenui clienti, quemadmodũ tu donabis, qui libidini tuæ conferre dubitas?

50 *Incultu v. v. c. ſuccina mittas Grandia*) Gemmata dextrocheria.

51 Aut madidum ver Incipit] Matronalibus ſcilicet, quæ ſunt Kalendis Aprilibus, quibus eſt natalis Veneris.

52 Et ſtrata p. longaque cathedra] Ceruicalibus ſtratis. ſcamnum dicit.

53 Munera femineis t. ſ. Kalendis] Kalendis Martijs, quibus Iunonis ſacra celebrãtur a Romanis: quia & tunc Ilia compreſſa eſt a Marte. Tunc nam Matronalia ſunt.

55 Tot miluos] Vult oſtendere magnitudinem poſſeſſionum poeta, quam latæ ſint agris, vt nec milui tranſuolare eas poſſint. laſſos igitur, id eſt volantes in agris tuis.

Pa. 93. 57 *Suſpectumque iugum*] Quod immineat Cumis, valde altum.

ib. *Et Gaurus*] Gaurus mons Campaniæ. Inanis autem, ſuperexhauſto, aut tranſacto vindemiarum tempore: aut quia vaporiferos ſpecus habet: aut melius eſt ſic intelligere, quia omni arbore exſpoliatus eſt, & ſolis vinetis vacat.

58 Vaſt. dol. muſto] Multum duraturo.

59 Lumbos don. cl.] Magis debes illi donare poſſeſſionem pauperi clienti tuo, qui libidini tuæ fatisfacit, quam puero, qui in agro tuo natus eſt.

62 Cymbala pulſandis legat. f. a.] Archigalli cymbala percutientis: ac per hoc Gallo * inquit, dixit. legetur id eſt, legatario donabitur.

63 Sed penſio] Tributum, aut quod conductum maneat.

64 Vt Polyphemi Lata acies] Vnicus oculus Cyclopis, quem Vlyſſes excæcauit.

66 Ambo

66 *Ambo Paſcendi*] Id eſt, ideo peto, quia pueros paſco, & veſtio.

67 *Bruma ſpirante*] Hiemis tempore, cum petunt calcearium, quid dicam?

69 *Exp. cicadas*] Æſtiuum tempus.

70 *Verum vt diſſ. vt mitt.*] Negligas, dimittas.

71 *Quod ni tibi deditus eſſem*] Id eſt, Niſi tibi omni animo deuotus fuiſſem, vxorem tuam non deuirginaſſem.

74 *Fugientem ſ.p.*] Volentem recedere de domo tua.

75 *Tabulas q.r. & i. Signabat*] Dotales tabulas frangentem, & repudium volentem tibi dare, & ſignantem tabulas, ſiue alij vt nubat, ſiue vt aliũ faceret heredem, ſæpius reuocaui, dormiens cũ ea, ſatisfaciens.

78 *Ad quem peruenit l.ſ. & domina vox*] In coitu non tacentis, quod virgo erat. vt ſit mariti maior infamia. aut, cum virginem imitatur.

79 *Inſtabile*] Exclamatio eſt.

81 *Quo te circumagas*] Quo te vertas ad hæc quæ dicturus eſt.

84 *Tollis enim & libris actorum*] Nutris: & libris actorum. propter profeſſionem ſcilicet *, quia apud ærarium patres natorum deferebantur filiorum. Vel nominum noticiem deuulgare cõteſtatione publica.

86 *Quod famæ opp. poſſis*] Ne dicaris cinædus.

87 *Iura parentis habes*] Hæc omnia ad ius ciuile poeta retulit. i.e. meo labore habes filios, & ſcriberis heres, & non pateris pœnas orbitatis.

Pa.94.90 *Si numerum, ſi tres*] Si tres filios fecero. Nam a tutela excuſant liberi, & in faſcibus ſumendis prior eſt, qui præſtat numero filiórum.

92 *Neglıgit atque alium*] Non curat, ſed alium quærit, qui eum corrumpat.

93 *Hæc ſoli*] Næuolus amico dicit, Tibi ſoli hæc ſecreta credidi.

95 *Nam res mortif.*) Periculoſus eſt cinædus iratus, aut offenſus.

97 *Sumere f.*] Occidere, aut incendere domum.

99 *Nec contemnas*] Ne tibi deſpectæ ſint quas habet cinædus iras. venena dat quanticumque diſtrahantur.

101 *Vt curia Martis Ath.*] Quia in Areopago primus accuſatus eſt Mars a Neptuno, eo quod filium eius Palinrothion peremiſſet. vel, in Areopago Athenis, vbi ſententiæ feruntur grauiores.

102 *O Corydon*] O ſtulte.

110 *Archimagiri, Carptores*] Infertores, qui inlata carpunt.

112 *Baltea*] Lora, quibus cæſi ſunt.

ib. *Per compita*] Quadruuia.

113 *Vinoſus inebr.*] Impleat te ebrius ſecretis dominorum.

117 *Pro populo faciens qu. Saufeia*] Sacrificans virgo Veſtæ. Virgilius,

Cum faciam vitulum pro frugibus ipſe venito.

Pa.95.116 *Feſtinat enim decurrere*] Id eſt, iuuentus

uentus decurrere,& ſenectus properare. Virgil:
-breue & irreparabile tempus Omnibus eſt vitæ.

128 *Dum ſerta, vnguenta*] Coronas & aromata.

130 *Pathicus tibi d. amicus*] Corrumpi volens, aut corruptus.

131 *His collibus*] Id eſt, ſeptem montibus, ſupra quos poſita Roma eſt, Palatino, Tarpeio, Viminali, Auentino, Eſquilino, Cælio, Vaticano.

132 *Carpentis & nauibus*] Ad corruptores & itinere venient,& mari.

133 *Altera maior ſpes ſupereſt*] Multos inberbes habes tibi creſcentes.

ib. *Qui digito ſcalpunt vno caput*] Cinædi cum muliebri more componunt caput.

134 *Tu tantum erucis*] Dicitur hæc herba ad coitum inflammare,& vires dare.

135 *Hæc exempla*]Reſpondet Næuolus.

136 *Si paſcitur inguine venter*] Vſque adeo infelix ſum, vt vix induſtria inguinis ad victum ſufficiat.

137 *Thure minuto*] Thus minutum mannam vocant. & in inuidiam Deorum penatium, minuto dicit.

138 *Exorare corona*] Id eſt coronatus floribus precari.

139 *Quando ego figam aliq.*] Conſtituam, componam, habeam. aut certe quia in ceris vota figuntur apud templa: aut habeam vbi maneam, aut ſupra quod incumbam ſenex.

140 *A tegete*] Caſa mendici.a mendicitate.

ib. *Viginti millia*] Deeſt;vt ſint.

142 *Sed qua Fabricius*] Plus ſibi decem libris argenti petit. Fabricius Cenſor collegam ſuum notauit in Senatu, quia ſupra decem libras argenti, vnam fialam inuenit. Antea enim non licebat Senatorem plus habere.

ib. *Et duo fortes*] Lecticarios ait, quorum latus locem & ſecurus Circenſes, expectem.

145 *Curuus celator & alter Qui*] Id eſt opifices, ſerui argentarij, laborioſi, anaglypharij.

146 *Suff. hæc*] Plaſtæ, archetypus.

147 *Quando ego p. ero*] Non dico diues, at pauper, inquit, quando ero? Nam modo nec pauper ſum. vt Terentius, Nam mihi nihil eſſe, religio eſt dicere.

149 *Adfixit ceras*] Ad auriculas, id eſt, ſurda eſt.

ib. *Illa de naue*] Vlyxis, vt Sirenarum periculum poſſet euadere.

LIBER QVARTVS.

IN SATYR. X.

De votis contrarijs.

Pa. 96. O *Mnibus in terris quæ ſunt a Gad. vſq.*) Τρόπ☉ συνεκδοχή. a parte totum. Nam cum Occidentem & Orientem ſignificare vellet, locum poſuit, Gades ſcilicet & Gangem, breuiter

breuiter complexus orbem. Nam Gades ſunt in Atlantico mari, Hiſpaniæ proximæ, vbi ſe anguſtiſſimo diuortio inter columnas Herculis in Mediterraneos ſinus Oceanus infundit.

8 *Di faciles*] Satyrice, ad mala peragenda faciles. vel ideo faciles, quia preces ſtultas audiunt.

ib. *Nocitura toga*] Optantibus dignitates. nocitura in pace, & in bello.

9 *Torrens dicendi copia*] Abundans eloquentia, aut fluens.

10 *Viribus ille Confiſus*] Vt Milo Crotoniates, qui cum arbores manibus ſcinderet, brachia eius occupata ſunt, & a lupis conſumptus eſt.

13 *Strangulat*] Apoplexin paſſi moriuntur.

14 *Balæna Britannica*] Metaphora in Tiberium, & diuites.

15 *Temporibus diris*] Tyrannicis ſcilicet. cum iuſſiſſet Nero omnes prædari, ad domos diuitum milites cucurrerunt, pauci ad domos pauperum.

19 *Pauca licet*] Licet modica tibi ſit res familiaris, metuis tamen impetum militis a Tiberio miſſi ad proſcriptionem tuam.

21 *Et mota ad lunam*] Vt Virgilius, - Simul ipſa ſilentia terrent.

24 *Vt maxima toto Noſtra ſit arca foro*] Vſque ad Cerealem præfectum, in foro Traiani arcas habuerunt Senatores, in quibus argentum, aut pecunias tutius deponebant. Propterea & locus ipſe in quo erant arcæ poſitæ, Opes dictæ ſunt.

25 *Aconita bibuntur fictilibus*] Id eſt, pauperes venena non timent. Et bene poeta, vt oſtenderet paupertatem innocuam a crimine, & diuitias malis oppreſſas, vaſa potoria ad demonſtrandam diuerſitatem poſuit.

27 *Et lato Setinum*] Vinum a Setio. In aurata, inquit, fiola cum vinum coloratum acceperis, time venena. Et ardebit, quia vinum ſplendeſcit in auro.

Pa. 97. 33 *Pulmonem agitare*] Quia ex ſplene riſum dicunt gigni.

35 *Prætexta*] Quarum Tarquinius priſcus vſum inuenit, & Romæ intulit, palmatam dicit.

38 *In tunica Iouis*] Mappam mittātem in Circo Conſulem deſcribit poeta. Nam tunicam Iouis, togam palmatam dixit, Tyria purpura confectam, hoc eſt Sarrana. vt Virg. Vt gemma bibat, & Sarrano dormiat oſtro.

39 *Ex humeris aulæa togæ*] Eleganter aulęa quaſi latis velis. Cicero, Velis amictos non togis.

40 *Tantum orbem*] Tantam multitudinem.

43 *Da nunc & volucrem ſceptro*] Virga, quā conſules portant, quia ſupra aquilas faciunt.

45 *Et niueos ad frena Quirites*) In candidis togis officium facientes.

46 *Quos ſportula f. a*] Non amor verus, ſed ſportula.

47 *Tunc quoque mat.*] Tunc quoque inuenit Democritus materiam riſus, cum hæc quæ in vrbe fiunt, necdum eſſent reperta, id eſt maior ſeueritas, & minor vanitas eſſet.

50 *Veruecum in patria*] Apud Abderim, aut

Mega-

Megarim, quæ fuit patria Democriti: Nam ex cæli vitio regiones ſolent æſtimari. Nā fuit Democritus, vbi ſtulti ſolent naſci, id eſt Achiuus. Vult igitur Democritum inter ſtultos prudentiſſimum natum.

52 Cum fortunæ ipſe minaci] Cum fortunam contemneret, nihil dicens ſe habere quod ab ea expectaret: quinimo infami digito ei turpiter inſultaret.

55 Genua incerare] * In ſignis inſignare, vota facere.

57 Honorum Pagina] Ænea pagina, quæ ante imaginem eorum ſtans, omnes eorum gradus honorum inſcriptos continet: quam nunc dicunt, tabulam patronatus.

58 Reſtemque ſequuntur] Trahuntur, ducũtur.

59 Inpacta ſecuris] Si intacta, noua: ſi inpacta, percuſſa, ab eo quod eſt inpingo.

60 Et immeritis f. c. caballis] Quibus vecti ſunt honorati. Nā poeta equeſtres ſtatuas & cõſulares dicit inmerito pœnam ſuſtinere, aut ad reſtem trahi, quod ait ſequi, aut certe conflari • eũ fuerunt, proprijs moribus dignā ſuſtinuerũt ſententiā, ex quo oſtendit per hoc vitā nobilium.

61 Iam ſtrident ignes] Conflatur ſtatua, vt pecunia inde fiat.

Pa.98.63 *Seianus*] Seianus fuit Tiberio vſque adeo carus amicus, vt nihil eſſet quod ei a Tiberio petenti negaretur: vſque adeo etiam de eo cogitauerit necem, vt diſpoſitis coniurationis ſocijs occiſo Tiberio ipſe regnaret. cum hoc cognouiſſet Tiberius, ſuper eius nomine

Epiſtolam ad Senatum miſit,& ſic per Conſules damnatus eſt,cum omni progenie ſua:vſque adeo vt filiam eius virginem iuberet Senatus a carnifice ſtuprari, & ſic occidi, vt iure videretur fuiſſe occiſa.

ib. *Orbe ſecunda*] Quia Præfectus vrbi fuit, venerabilis,ſecundus a Cæſare Tiberio.

65 *Pone domi lautrus*] Hoc quaſi populus loquitur.

66 *Cretatumque bouem*]Candidum. Quid tibi, inquit, proſint Dij, cum Seiano nihil profuerint.vt Lucretius,

Cretatumque bouem duci ad Capitolia magna.

71 *Verboſa & g. epiſtola*] Multa nam ſuperflua ad populum principes ſolent ſcribere.

72 *A Capreis*) Inſula in Campania. Virgilius,

Teleboum Capreis cum regna teneret.

ibi nam Nero habitabat.

74 *Si Nyrtia Tuſco*] Fortunam vult intelligi poeta,quæ apud Nyrtiam colitur,vnde fuit Seianus.

76 *Hac ipſa*] Qua illi detrahit poteſtatem imperij ſecuta.

77 *Ex quo ſuffragia nulli*] Id eſt, ex quo non eſt imperium populi , quod per ſuffragia diuerſis vendat.Hoc poſt Auguſti monarchiam, ex quo imperatores eſſe cœperunt.

81 *Periuros audio multos*]Iterum ſibi loquitur populus,paucis cum Seianus tractus eſt.

82 *Magna eſt fornacula*]Multos habet fornax quos exurat.

84 Exig at

84 Exigat Aiax) Tiberius Nero quaſi inſanus, ſi inferior fuerit in bello, aut ſi ſcierit ſe a nobis fuiſſe contemptum.

85 Vt male defenſus] Timeo ne eum Tiberius occidat, cum ſe dicat a Senatu male defenſum, & parum aliquid in Seianum factum.

87 Sed videant ſerui] Proprie cuiuſque ſerui ne dicant dominos ſuos ad trahendum non con ueniſſe ne calumnientur. Quoniam dederat ſeruis poteſtatem, vt liceret dominos accuſare quibuſlibet criminibus. ne ergo indicium de dominis facerent, ſi minus Cæſarem vindicarent in corpore Seiani.

89 Viſne ſalutari] Hoc quaſi ex perſona poetæ inſeritur.

91 Summas donare curules] Conſules facere.

92 Illum exercitibus] Magiſtrum militum facere.

ib. *Tutor haberi principis*] Patricius fieri.

93 Auguſta Caprearum in rupe ſ.) Tiberius Nero ſeceſſum cum elegerat: de qua inſula Auguſtus ἀπραγόπολιν dixit, quod ibi eſſet otij locus, vt ait Suetonius. Sedentis, ſignificat * & diuem turpiter vixiſſe capreis Tiberium, qui Seianum velut tutorem habuiſſet.

94 Cum grege Chaldæo] Cum magis, aut mathematicis.

Pa. 99. 95 *Et caſtra domeſtica*] Iuxta aggerem primus caſtra poſuit Seianus, id eſt ſuper Diocletianas: quæ dicta ſunt caſtra Prætoria.

97 Sed quæ præclara] Quid iuuat tanti æſtima re bona, ſi cum his & mala perueniant.

99 Prætextam ſumere mauis] Id eſt præfectus & Conſul eſſe, cum periculo. an ſecurus minorem dignitatem adminiſtrare, vt ſi ædilis, aut curator cuiuſcumque paruæ ciuitatis, vt iuberes tabernarijs.

102 Vacuis Ædilis Vlubris] Deſertum Italiæ oppidum, aut iuxta Romam.

108 Et illum Ad ſua] Syllam, Cinnam, ſiue Cæſarem.

110 Summus n. locus] Honorum culmen, regnãdi cupiditas.

111 Magnaque numinibus v. e. m.] Dij nam irati exaudiunt, & præſtant contraria futura petentibus.

113 Et ſiccam m.] Incruenta, ac per hoc naturali morte ſua.

115 Et totis quinquatribus] Diebus feſtis, quibus Minerua colitur. aut quod intra quinque atria ſit. atria abundat. * nam dies quinque in vno feſti.

116 Vno p. colit aſſe Mineruam] Vilioris pretij fictilis Mineruæ ſignum. aut certe eum nunc oſtendit puerum, qui adhuc diſcit, & arcula ſequitur eum : aut qui tenue adhuc eloquium habet.

117 Capſæ] In qua ſignũ, aut codices reponit.

118 Eloquio ſeu vterque] Demoſthenes, & Cicero. Nullus enim tanti fuit ingenij. Ergo ambos affluens ingenium & eloquẽtia morti ſubiecit. Ille nam a Philippo, hic ab Antonio occiſus eſt.

122 O fortunatam] Hic verſus male compoſi-

tus,

tus,eſt Ciceronis.Et eſt cacemphaton. dicit ergo,ſi Cicero nihil peritius ſcripſiſſet,non interficeretur.

Pa.100.128 *Frena theatri*] Μεταφορικῶς, cohibentem vulgi tumultum.

129 Dis ille aduerſis] Philippus rex Macedonũ cum viciſſet Athenienſes, & parceret ciuitati, Demoſthenem ſibi dari ad ſupplicium petiuit. Verum cum hoc ageretur, ſumpto veneno ſe interemit. Filius autem fabri ferrarij fuit Demoſthenes.

134 Lorica & ſ.]Spolia quæ tropæis ſolent adfigi bello erepta.

136 Apluſtre & ſummo t.c.i. ar. Id eſt in arcu triumphali,quæ ſolent imponi. Apluſtra, tabulatum ad decorandum ſuperficiem nauis adpoſitum . alij dicunt roſtra, nauis ornamentum puppis,ἄφλαστα.

137 Ad hoc ſe.] Id eſt , non propter virtutem poſſe volunt,ſed propter famam & gloriam:cuius cauſſa etiam imperium adſumptum eſt.

140 Famæ ſitis] Corruptæ gloriæ cupiditas & deſiderium.

143 Gloria paucorum] Id eſt, Cæſaris & Pompeij,& aliorum.

144 Hæſuri ſaxis]Id eſt,inſcribendi ſepulchris.

145 Diſcutienda]Dirumpenda. in quibus ſaxis caprificus naſcitur.

147 Expende H.]Examina,penſa.

148 Africa Mauro]Quantũ ab Oriente diſtendit Oceanus.

*150 Rurſus ad Æthiopum)** Duæ ſunt Oriẽtes

& Occidentes in occaſum, Garamantici degeneres. in ortum Macrobiæ præſtant eos qui iunguntur Mauritaniæ, æquitate, ætate, virtute.

151 *Additur imperijs Hiſpania*] Hannibalis, quia & eam obtinuit.

153 *Diducit ſcopulos*] Nam dicitur primus Hannibal per Alpem viam feciſſe, dum ſaxa montium ingentia igni primum exureret, deinde acetum acrum ſuprafundebat, & ſic cecidit, & viam fecit, qui & in Alpibus a frigore oculum perdidit.

158 *Cum Getula ducem*] Conſtat nam Hannibalem a fulmine ictum oculum perdidiſſe, Camelo ſolitum vehi vel Elephanto.

Pa. 101. v. 162 *Donec Bithyno*] Pruſia in vrcynia ciuitas. Per annos ſedecim Hannibal Italia pulſus, & in Africa victus ab Scipione, & poſtea pulſus a ciuibus, fugit ad Antiochum Syriæ regem: quem male impulſum ad bellum Romanis inferendum, victus cum regia claſſe deſeruit. inde deſcendit ad Pruſiam Bithyniæ regem. Quo cognito Romani legati mittunt ad Pruſiam, Quintum Flaminium, vt ſibi daretur perducendus ad vrbem Romam. Quod ne fieret, præuenit Hannibal hauſto veneno, quod ſub anuli gemma omni tempore habuerat.

165 *Cannarum vindex*] Quia populus apud Cannas vicum Apuliæ, ab Hannibale occiſus eſt.

167 *Vt pueris placeas*] Vt de te pueri ſtudentes dicant. In ſcolis deliberatiua, Hannibal vtrum de Alpibus recederet.

168 *Vnus*

168 Vnus Pellæo] Alexandro magno. Hic nam in Pella natus eſt Macedoniæ ciuitate.

170 Vt Gyaræ cl.ſ.p.q.Serypho] Inſulæ anguſtæ, exulibus aptæ.

171 Cum tamen a figulis munit.] Babylonem ſignificat Perſarum ciuitatem: quam condidit vrbem Semiramis Nini vxor, & coctili latere muniuit, quem hodie dicimus ordinarium lapidē. In hac igitur vrbe Alexander deuictis Perſis ingreſſus veneno perijt. Hæc vrbs ſexaginta millium circuitu patet ex laterę cocto circundata muris. quorum latitudo ducentos pedes detinet, altitudo quinquaginta.

172 Sarcophago contentus] Quem viuum mundus non cœperat, mortuus exiguo loco contentus eſt.

174 Velificatus Athos] Xerxem dicit Perſarum regem, qui Athonem montem in Achaia dicitur perforaſſe, & immiſiſſe terris nouum mare: pontum contabulaſſe nauibus, atque ita exercitum in Achaiam tranſtuliſſe.

178 Et madidis cantat quæ Soſtratus alis] Soſtratus poeta fuit. Hic Xerxis regis facta deſcripſit. Madidis autem ideo, quia omnes qui cum ſollicitudine recitant, neceſſe eſt vt alæ eius ſudent. Sic Horatius, -ſudor ad imos

Manabat talos.

179 Salamine relicta] Cum victus a Græcis fugit.

180 In Chorum atque Eurum ſ.ſ.fl.] Solebat verberare flatus. Sic nam fingunt Græci poetæ.

182 Ipſum compedibus] Dicebat nam Xerxes

vſque adeo viciſſe ſe procellas Helleſponti, vt ventos flagris compeſceret, & ipſum Neptunum compedibus vinciret.

183 Mitius id ſane] Ironia. quia non cecidit, ne maculam inferret notæ ſecundum ius.

ib. *Stigmate*] Quia non hoc inſcribi iuſſit.

184 Huic quiſquam vellet ſeruire Deorum] Quia pontem mari ſuperpoſuit, finxerunt illi ſeruiſſe Neptunum: quemadmodum Laomedonti regi Phrygiæ. Vel propter Apollinem, quia ſeruiuit Admeto.

185 Sed qualis rediit] Interrogatiue pronunciandum.

188 Da ſpatium vitæ] Prolixum tempus vitæ.

189 Hoc recto vultu] Lætus, & triſtis vitam longam optas.

Pa. 102. 194 *Quales vmbriferos*] Opacas ſiluas eſſe in Africa poeta dicit, in regione Tabracena in quibus ſimiæ naſcuntur.

196 Plur. ſunt] Qui diſcerni poſſint inter ſe.

198 Vna ſenum facies] Id eſt, Diſſimiles & multæ figuræ ſunt iuuenum; & eſt vnicuique ſua gratiſſima: quod quidam pulcher eſt, alter fortis, alter eloquens: ſenibus enim vna eſſe videtur forma.

199 Madidique infantia naſi] Ita nam ſenibus humor de naſo, vt infantibus pendet.

200 Frangendus miſero g. p. i.] Notandum maſculino genere dixiſſe, vt hic gingiua. quia dentes ruerunt, gingiua panis frangendus eſt.

202 Faſtidia Coſſo] Heredipetæ.

203 Non eadem vi.] Nullus illi ſapor eſt.

204 Nam

204 *Nam coitus t.l.o.*] Vt Virgilius, Frigidus in Venerem ſenior.

205 *Iacet exiguus cum ramice neruus*] Penis. Vt Virgilius,

Vt quondam in ſtipulis magnus ſine viribus ignis.

Ramicem, dicit inteſtinum.

206 *Et quamuis tota palpetur nocte*] Fricetur, prępudietur.

208 *Suſpecta libido eſt*] Vt infames dicantur, qui ſine vllo calore coitum deſiderant.

216 *Quę dicat veniſſe puer*] Quia per ætatẽ nec videt, & niſi puer admoneat, nihil ſpõte ſentit.

217 *Præterea minimus gelido*] Vt Virgilius,

-gelidus tardante ſenecta, Sanguis hebet.

219 *Morborum omne genus*] Id eſt, omne genus ægritudinis. vt Terentius, Rogas? Senectus ipſa morbus eſt.

221 *Quot Themiſon agros*] Archiater illius temporis, cui detrahit.

222 *Quot Baſilus*] Aduocatus illo tempore præuaricator.

ib. *Quot cir. Hirrus*] Tutor.

Pa.103.223 *Quot longa viros abſorb.*] Hanc oſtẽdit ore fuiſſe impuram.

224 *Quot diſcipulos inclinet Hamillus*] Magiſter, infantum corruptor.

226 *Quo tundente grauis*] Licinius ex tonſore ſenator factus.

227 *Ille humero*] Redit ad ſenes.

229 *Digitis alienis*] Chiragra debilis, qui ab alio cibatur.

230 Diducere rictum] Os applicare, vt pulli hirundinis, quæ pleno ore volat dum incibat filios ſuos.

233 Maior dementia] Ad poſtremum quod deſides efficiuntur.

238 Ad Phialen] Impuram hanc fuiſſe demonſtrat poeta, interea & artificem ad inquietandum ſenis inguinem.

239 Quod ſteterat] Ex eo quam diu proſtiterit.

240 Vt vigeat ſenſus] Pone vt non ſit demens, qui diu vexerit, tamen omnes effert ipſe filios ſuos.

242 Plenæque ſororibus vrnæ] Vrnæ, vaſa in quibus mortuorum oſſa componebantur, poſtquam corpus arſiſſet.

246 Rex Pylius] Neſtorem dicit, qui dicitur tertiam vſque ætatem vixiſſe, id eſt ccc. annos, vt dicit Homerus.

250 Quique nouum toties] Qui multos autumnos vidit.

253 Antilochi barbam] Filium ſuum plorauit Antilochum, quem Memnon auxilium patri ferentem occidit in Troia.

Pa.104 *257 Atque alius*] Laertes, propter Vlyxem naufragum.

259 Aſſaraci magni ſ.] Id eſt, felix etiam fuiſſet Priamus, ſi ante incendium Troiæ fuiſſet mortuus, cuius funus omnes filij ſui deduxiſſent.

260 Portante] Quæ ſolent a filijs in funere patris fieri.

264 Audaces Paris] Bene, audaces: quia Helenam alienam vxorem ablaturæ erant.

265 Omnia

265 *Omnia vidit Euerſa*) vt Virgilius,

Vrbis vti captæ caſum, collapſaque vidit,&c.

Ergo hoc illi prolixa vita præſtitit.

268 *Et ruit ante aram*) Vt Virgil. Sanguine fœdantem quos ipſe ſacrauerat ignes.

270 *Ab ingrato i.ſ.a.*) Contemptus ab aratro ſenex, qui non poteſt laborare, id eſt arare.

271 *Sed torua canino*) Hecubam dicit, quæ excæcato Polymeſtore, cum ſaxis impelleretur a populo Thracum, verſa in canẽ fertur. An quia Græcis conuitia congerebat, canem nominauerunt?

273 *Et regem tranſeo Ponti*] Mithridates cum per quadraginta annos aduerſus Romanos dimicaſſet, cum Pharnacem filium ſuum apud cęteros eius fratres voluiſſet occidere, ab omni relictus exercitu eſt: & exhauſto veneno perijt. Accepto frequenter antidoto, vt perire non poſſet. Poſtea vero Pharnaces ſucceſſit eius imperio.

274 *Et Crœſum*) Cum interrogatus fuiſſet Solon a Crœſo, ſi aliquem vidiſſet tam glorioſe regnantem: ille dixit, debere vitæ vltimæ euentum expectare. quem cum Cyrus captum victor viuum iuſſiſſet in rogo poni, clamare cœpit, Solonem non ſibi eſſe mentitum: atque ita a Cyro eſt liberatus, timente ne aliquid ſibi faceret in extremo vitæ ſpatio perdurante.

276 *Exilium & carcer Mint.*) Cum Sylla cum Iugurtha in Africa pugnaret, Marius ſupra ipſum ambijt, & miſſus eſt, illo remoto, vicit.

Poſthæc cum denuo ad Mithridatem Sylla mitteretur,& profectus eſſet in Campania, iterum cœpit ambire ſupra eum,& inde diſcordia inter eos nata eſt. Verum cum Sylla reuerteretur ob hanc cauſſam, Marius fugit,& latuit in Gallijs in Minturnarum paludibus. Qui cum fuiſſet ibidem agnitus,in carcerem miſſus eſt:& cum carnifex ad occidendum eum miſſus eſſet, viſa circa ſeum tanta maieſtate , vel quid futurus eſſet, relicto gladio pauens fugit, ac retulit cognita his a quibus miſſus fuerat. illi eum dimitti iuſſerunt. Qui cum fuiſſet dimiſſus, in Africam abijt, id eſt Carthaginem. ibidem ſolutis ergaſtulis Romam venit, & omnes Syllanos occidit,& receptus a Cinna tunc Conſule tenuit vrbem. Poſtea Conſul VII. fuit. Sylla poſito in bello qui ante aduentum * Syllæ fato ſuo mortuus eſt.

283 *Prouida Pompeio*] Nam dicitur Pompeius mox quam ſuſcepit bellum ciuile contra Cæſarem , in Capua vehementer ægrotaſſe: & quia non potuit febre emori,ſeruatus eſt,vt a Cæſare occideretur.

Pa.105.287 *Lentulus*] Qui proditor fuit. Et Cethegus coniuratus Catilinæ, laqueo quaſi coniurati,non gladio perierunt.

290 *Cum Veneris fanum videt*) Id eſt,cum ad templum Veneris vadit.

291 *Uſque ad delicias v.*] Id eſt,vſque ad hoc deliciæ hominum veniunt, vt pulchritudinem optent filijs ſuis.

292 *Pulchra gaudet Latona Diana*] A maiore ad minus.

293 *Sed*

293 *Sed v.o.f. Lucretia*] Lucretia vxor Tarquinij Conlatini, quam Tarquinius amorem eius non ſuſtinens, inuitam dicitur corrupiſſe. propter quod illa mortem ſibi adſciuiſſe dicitur.

294 *Cuperet Rutilæ Virginia gibbum*] Virginiam Appius Decemuir adamatam, clienti quem ob hoc ſubornauerat, in ſeruitutem addixerat. Propter quod eam pater Virginius interemit; Decemuiris imperium abrogatum. Appius in carcerem necatus eſt.

301 *Sanguine feruentem*] Cito erubeſcentem.

304 *Non licet eſſe viros*] Vt omnia interim ad cuſtodiendum fiant, inter viros permanere formonſus non poteſt.

312 *Et pœnas metuat, quaſcunque mariti Irati debet*] Id eſt Tyrannus nullum ephœbum in arce ſua tentum in adulterio fœdum caſtrauit, niſi formonſum.

3·4 *Nec e.f. aſtro Martis*] Qui cum Venere deprehenſus eſt in adulterio.

317 *Et mugilis intrat*] Piſcis grandis capitis, poſtremis exilis, qui in podicem mœchorum deprehenſorum ſolebat immitti.

318 *Sed tuus Endymion*] Pulcher tuus. Endymion, paſtor, quem luna adamauit.

Pa.106.319 *Seruilia*] Nomen cuiuſdam mulieris turpiſſimæ.

325 *Exuet omnem Corporis ornat.*] Pro libidine vſque & ſua ornamenta, inquit, donat mulier, vt tantum ad libidinem ſuam poſſit inducere filium tuum.

322 *Siue eſt hæc Oppia*] Quælibet nobilis matrona nihil aliud propter libidinem ſpectat.

324 *Sed caſto*] Quaſi obiectio. Quid enim ſi caſtus fuerit, pulchritudo nocet?

326 *Nempe hæc*] Phædra Minois filia, vxor Theſei, nouerca Hippolyti.

327 *Nec Sten.*] Prœti vxor, quæ amauit Bellerophontem.

329 *Cum ſtim. o. p. a*] Dum læſa, aut contempta erubeſcit. dum læſus amor iraſcitur. vt Virgilius, -duri magno ſed amore dolores
Polluto, notumque furens quid femina poſſit.

330 *Cui nubere Cæſ. vxor*] Vxor Claudij Meſſalina, quæ Gaio Silio palam nupſit, inducto etiã Claudio, vt tabulas dotales obſignaret: quod quaſi de induſtria ſimularetur, ad auertendum periculum quod immineret ipſi, * per quem dum portenta oſtenderentur Hoſtilium tranſeuntem per forum rapuit Claudius, & necauit.

333 *Meſſalinæ oculis*] Vidente ipſo. id eſt, ante oculos amatus crucifigitur.

334 *Flammeolo*] Quo noua nupta operitur.

ib. *Genialis*] Lectus vbi concumbunt.

335 *Centena dabuntur*] Dos ſcilicet ſecundum morem.

336 *Auſpex*] Auſpices vt ſolebant nuptijs intereſſe.

337 *Et paucis commiſſa*] Clanculo celebrari.

338 *Non niſi l. vult nub.*] Adultera.

342 *Inter ea tu obſequere*] Interea dum ad illum perue-

peruenit crimen admiſſum, tu illi vel tibi fac ſatis. nam ſiue indulſeris, ſiue negaueris, tantundem erit.

346 *Nil ergo optabunt h.*] Obiectio cum interrogatione.

347 *Permittes*] Pones in voluntate Deorum.

350 *Carior eſt illis ho. q. ſibi*] Ipſi non petita bona præſtabunt. Plus enim nos ipſis cariores ſumus quam nobis.

Pa. 107. 351 *Cæca magn. cup.*] Cæco ſiue vano deſiderio.

353 *Notum qui pueri*] Sciunt futura.

354 *Voueaſque ſacellis*] Votum facias in tẽplis.

355 *Tumacula porci*] Pinguia quædam viſcera.

357 *Et mortis terrore c.*] Qui mortẽ contemnat.

359 *Naturæ qui ferre queat*] Quicquid imperat natura.

361 *Herculis ærumnas*] Id eſt laborum gloriam ferat, & præferat labores delicijs.

362 *Et pluma Sardan.*] Sardanapalus rex Aſſyriorum luxurioſus: de quo Tullius in tertio de Republica ſic ait, Sardanapalus ille vitijs multo quam nomine ipſo deformior.

365 *Null. n. h. ſi ſit pr.*] Ne quid Deos qui ſapiat, timebit.

366 *Nos te Nos facimus F. Deam*] Dũ petimus aut ſperamus aliquid.

IN SATYR. XI.

De comparatione victus.

AD Perſicum ſcribit in eos, qui vltra vires fa-

miliaris rei pretioſas epulas comparant ad extruenda conuiuia.

verſ.1 *Atticus*] Poeta nomina duo poſuit, cũ de generalitate loquatur. Per Atticum vero, diuitem vult intelligi quemlibet: Per Rutilium autem, pauperem: quem dementem ideo dixit, quia in diuitibus quæ humanitas dicitur, hæc in paupertate dementia habetur.

3 *Omnis conuictus, thermæ*] Deeſt, loquuntur omnes.

7 *Sed nec prohibente Trib.*] Qui cuſtodes erant libertatis.

8 *Et regia verba*] Superba & delicata. id eſt, ſe auctoraturus: aut hæc ſcripturus, quæ iuris & conſuetudinis erant ab iiſdem ſcribi, qui accepto pretio ſe in ludo diſtrahebant.

9 *Multos porro vide*] Eos vult intelligi qui ex pecunia ſibi credita luxuriantur.

ib. *Quos ſæpe eluſus*] Id eſt, frequenter deluſi ex pollicitatione redibitionis, ibi eos expectant, vbi res aptæ luxuriæ diſtrahuntur.

11 *Et quibus in ſolo*] Qui tantum propter gulam volunt viuere.

14 *Interea guſtus*] Hos guſtus, maſculinum.

15 *Numquam animo pretiis o.*] Intenſioſe emunt, quæ carius diſtrahuntur. Hæc enim eos plus delectant.

17 *Perituram arceſſere ſummam*] Non dubitant mutuo accipere, quæ perdant magis, quam erogent.

Pa.108.v.18 *Lancibus oppoſitis*] Id eſt, argentum vendet, aut matris ſuæ imaginem, ſi in auro picta

cta eſt,aut in argento.

19 *Condire guloſum Fictile*] Hypallage: nam guloſum pro eo quod guloſis paratur. Fictile autē patinam accipiens vt cacabum , guloſis cibis compoſitum.

20 *Sic veniunt ad miſcellania ludi*] Id eſt , cum nō habeant vnde manducent, diſtrahunt ſe ad ludum. genus miſerabile ferculi. Miſcellania, cibus gladiatorum, id eſt, vltima cena. Ideo miſcellania, quia omnia quæ apponuntur eis miſcent,& ſic manducant.

22 *Laudabile nomen*] Bonum nomen, vel famam accipit.

24 *Qui ſcit quanto*] Id eſt pauper, qui nouit quantum diſtat a diuite, & tamen non ſe agnoſcit,& quaſi diues luxuriatur.

ib. *Athlans*] Metaphora a montibus.

26 *Quantum ferrata d.*] Id eſt, a maiore patrimonio paupertas, aut mediocris res familiaris.

27 γνῶθι σεαυτὸν) Socratis philoſophi dictū. id eſt,agnoſce te qui ſis, & ſecundum poſſibilitatem tuam age.

31 *In qua ſe tranſducebat*] Idoneum exiſtimabat,transferebat.

34 *An Curtius an Matho bucca*] Iactanticuli, qui tantum buccas inflant,& nihil dicunt.

35 *Noſcenda eſt menſura ſui*] Id eſt,conſideranda in omnibus rebus eſt menſura vniuſcuiuſque rei : etſi ad hanc ſufficit,ſic eam debes adſumere.

36 Etiam ci m piſcis emetur] Etiam in rebus leuiſſimis.

37 Ne mullum] Pretioſum piſcem non debes emere cum ſis pauper.

40 Ac rebus merſis] Id eſt, patrimonio.

44 Non præmaturi] Id eſt, non magis metuenda mors in iuuenta luxuriantibus, quam ſenectus.

46 Hi plerunque gradus] Frequenter his rebus ad ſummam egeſtatem peruenitur: & cum mutuo acceptam a creditoribus pecuniam deuorauerint, in exilium ſponte eunt, id eſt, ad Baias, vbi maior eſt luxuria, vbi & reliquam, ſi eſt, pecuniam deuorent. tunc nam cum non ſupereſt aliquid, ne ſit facultas repetundi pecuniam ſuã, exilium ſibi indicunt * annum abeſſe patriæ ſuæ. Vertere ſolum eſt, exilium pati.

Pa. 109. 48 *Pallet fœnoris auctor*] Creditor cõſumpta pecunia.

50 Cedere namque foro) Id eſt, tantum illis eſt deſerere patriam ſuam, vel forum, quantum eſt a Subura frequentiſſima regione, ad Diocletianas migrare, vbi ſolitudo eſt.

53 Illa Mæſtitia eſt] Hoc tantum dolent.

56 Experiere hodie] Intelligis, inquit, Perſice, vtrum præceptis meis vita conueniat, * ſed nedum ego patrimonium laudo. ideo ſiliquas poſuit luxuriæ rictu.

59 Coram alijs] Id eſt, ante alios. vt frugi videaris, pultes aut legumina iubes parentur tibi, in aurem autem puero alia dicis tibi parari. Siliquas, id eſt parcitatem. Nam proprie ſiliqua eſt

qua

qua legumina continentur.

60 Nam cum ſis conuiua] Qui te mihi conuiuā futurum promiſiſti. Nunc poeta vult hoc intelligi, Cum, inquit, ſis vir magnus, exciperis tamē a me hoſpitio paupere, vt ſcilicet Hercules ab Euandro, aut Æneas: hæc, inquit, limina victor Alcides.

63 Alter aquis] Æneas qui in Numicium fontem lapſus, creditur conſecratus. ideo ait, aquis: flammis vero, Hercules: qui in Oeta monte ſe incendit, non tolerans ardorem veſtis, quam in ſanguine Neſſi Centauri tinctā, vxor ſua cauſſa pellicis Deianeira veſtiendam porrexit.

66 Inſcius herbæ] Lactans, qui adhuc herbam non contigit. vt Virgilius,

Vna die ſiccant ouis vbera.

68 Et montani Aſparagi] Quia ſunt & in hortis.

70 Tortoque calentia fœno Oua] Recentia oua, cum ipſis gallinis.

72 Quales fuerant in vitibus vuæ] Vuæ, quas ſuſpenſas ſeruauimus.

74 Æmula Picenis] Tanquam Picena.

75 Siccatum frig.] Hieme. nam ſicca poma non incitant morbum, humore nociuo conſumpto, ſiue digeſto ſucco malo.

77 Hæc olim noſtri] Veteres licet adhuc parce biberent, tamen iam egrediebantur antiquam parſimoniam.

78 Curius] De hoc Cicero in Catone maiore: Curio ad focum ſedenti magnum auri pondus Samnites cum obtuliſſent, repudiati ſunt. Non

aurum habere præclarum ſibi videri dixit , ſed qui haberent aurum, imperare.

Pa.110.82.*Sicci terga ſuis*] In crate pendens laridum.

85 *Accedente noua*] Id eſt recenti, vt, -duo lacte nouo.

87 *Caſtrorum imperijs*] Dux, magiſter exercitus.

88 *Solito maturius*] Citius ſolito ante horam nonam.

89 *Erectum domito*] Sola dignitate clari: nam nec ſuperbi nec diuites. & domito, id eſt foſſo & ſubacto monte.

91 *Et Fabricios*] Fabricium Cenſorem dicit, cui in Cenſura Maximi nomen obuenit, qui luxuriam Reipublicæ damnans, a collega Publio Decio poſtulauit, vt aut ipſe quemadmodum ei videretur, mores hominum emendaret, priorũ Cenſorum negligentia perditos, aut pateretur ſe reuocare priſtinum ciuitatis ſtatum. quorum ſi neutrum faceret , minitatus abdicaturum ſe eum magiſtratu. Decius ergo exterritus, permiſit vtrũquemadmodũ vellet, Remp. adminiſtraret ſe conſentiente.

93 *Nemo inter curas & ſeria*) Inter neceſſaria.

94 *Qualis in Oceani fluctu teſtudo*] Vt lectum teſtudineũ haberet. Lectos nam antiqui teſtudine Oceani ornabant.

95 *Et nobile fulcrum*] Nobilius dixit, quam lectum.

96 *Sed nudo latere*] Non ornata ſponda.

98 *Ruris alumni*] Ruſtici infantes.

99 *Tales*

99 Tales ergo cibi] Talia conuiuia eorum, quales & res familiares.

100 Et Graias m.n. artes] Signa, ſiue alias ornaturas.

102 Magnorum artif.] Magno artificio confecta pocula.

103 Vt phaleris q. eques] Id eſt, vt de poculis fractis phaleras , & alia ornamenta militaria fabricaret.

104 Fera manſueſcere iuſſa] A Dijs, vt pueros nutriret Remum & Romulum.

106 Clypeo venientis] Martis ad Iliam venientis, vt concumberet.

107 Pendentis] De ære.

109 Farrata catino] Cibus ex farre, qui cibus primus antiquorum fuit.

110 Omnia tunc quibus] Hoc eſt, omnia tunc præſtantiora erant, & tanti pretij, quibus ſi auarus ſis, inuidere poſſis.

111 Et vox Nocte fere media] Conturbantibus Gallis Senonibus, repente vox monentis audita eſt , Hoſtem cauerent. Itaque hoſtibus pulſis, reſtituta vrbe, templum conſtitutum eſt, & conſecratum Deæ Monetæ. Dicit nam Iouem aduentum Senonum prænuntiaſſe Gallorum. vnde Virgilius,

> Armorum ſonitus toto Germania cœlo
> Audijt.

Pa.111.114 *Officium vatis*] Officium ſacerdotis, & aruſpicis dij fecerunt , * ſacerdotum more fugientibus. Ipſorum enim fuerat imminentia Romanis pericula nunciare.

116 Et nullo violatus Iuppiter auro] Id eſt, cum nec dum auro textus eſſet, ſed fictilis tota Iouis compago, magna pro nobis cura vigilabat.

117 Noſtraque ex arbore menſas] Vt menſas fierent* nucinas.

123 Grande ebur] Eburnea menſa ex ebore facta.

ib. *Pardus hiatu*] Pardus, qui ſuſtineat orbem.

124. Porta Syenes] Ciuitas Ægypti.

125 Et Mauri celeres] Nam & apud Mauritaniam interiorem dicuntur naſci Elephanti. vnde & Hannibal habuit. Præterea hoc nam addunt, quod cum ſenſerit ſe grandes habere dentes, in terram eos figit, & inde abducto capite eos amittit.

126 Nabathæo bellua ſaltu] Locus in India, vbi naſcuntur Elephanti.

127 Hinc ſurgit orexis] Libido veſcendi hinc delectat cibum capere, ſi menſa eſt eburnea.

128 Nam p.a. illis] Menſis ſcilicet. Vt eſt, inquit, nobis vilis anulus ferreus, ita illis menſis pes argenteus, niſi fuerint elephanti dente compoſitæ.

130 Qui me ſibi comparet] Id eſt, qui me ex comparatione contemnat, non eum inuito.

135 Rancidula] Quia oſſea ſunt manubria.

136 Cui credere debeat] Cui quaſi magiſtro ſubiaceant omnia.

137 Pergula] Coquina, qua boletaria ponuntur.

138 Et Pygargus] Pygargus fe-a eſt ſpecie cerui, quæ retriores partes albas habet. ideo & pygargus

gus dictus eſt, quia Græce nates πυγὴ dicuntur.

139 Et Scythicæ volucres) Faſianus, ἀπὸ τ Φάσιδος * tur & aluum Argo nauis. Pylargus, auis genus, clagalopes appellatur.

ib. *Et phœnicopterus ingens)* Genus auis, quę habet pinnas colore phœnicio. in aqua ſēper eſt, abundans in Africa. Huius roſtrum tam prolixum eſt & curuum, vt, niſi merſo capite, aqua in os ipſius non poſſit intrare.

140 Et Getulus Oryx) Oryx animal minus quam bubalus, quem Mauri Vncem vocant: cuius pellis ad cituras proficit, ſcuta Maurorum minora.

141 Vlmea cœna] Quia lanionum codices maxime ex vlmis ſunt omnes.

142 Nec fruſtum) Hoc eſt quod vult dicere, Infertor noſter furtum facere ignorat, neque aut capreæ carnis particulam, aut alicuius auis ſubtrahens: nec aliud nouit rapere niſi ofellam, quod didicit.

Pa. 112. 145 *Paucis aſſibus)* Vile emptos.

146 Incultus p. at. a.) Bene poeta oſtendit veſtitum puerum, non tamen ornatum.

147 Non a m. petitus) Quales vendunt care mancipari.

148 Poſce Latine) Non Græce, quia neſcit.

149 Idem habitus cunctis) Id eſt, pueris ſimiles veſtes.

ib. *Tonſi rectique)* Non comati.

150 Pexi) Deducti pectine capilli.

151 Paſtoris duri) Duobus his generibus poeta

conuiuium deformat, quod ruſticos dicit miniſtrare pueros.

152 Suſpirat] Quia diu abeſt a parentibus, triſtis eſt.

153 Deſiderat hædos] Vt paſtoris filius.

154 Ingenui vultus] Modeſti, bene nati.

155 Quos ardens purpura veſtit] Qui prætextati ſunt. Ardens purpura, pro fulgens: vt Virgilius,

- Tyrioque ardebat murice læna.

156 Ne pupillares] Id eſt, quales habent hi qui patres non habent, ſcilicet tumentes in licentia pueritiæ, ſed caſtus eſt.

158 Inguina gutto] Maiorem penem.

159 Hic tibi vina] Talis puer tibi erit pincerna.

160 A quibus ipſe venit] De eadem villa vinum, vnde & miniſter eſt.

162 Forſ. vt Gatidana] Id eſt, ſperas forſitan, quod incipiant ſaltare delicatæ ac pulchræ puellæ Syriæ. quoniam de Syris & Afris, Gadis condita eſt. Nunc, inquit, expectas apud me pantomimas aut lyriſtrias de Gadibus, quod laſciuiūt. Martialis,

*Ita ne Gadibus inprobis puellæ
Vibrabunt ſine fine prurientes
Laſciuos docili tremore lumbos.

163 Incipiāt prurire choro] Quæ ſuo motu faciunt barbatos pati pruriginem.

167 Magis ille extenditur] Ad Venerem illis ſaltantibus.

168 Vrina mouetur] Irritata ſcilicet clunibus ſaltantium puellarum.

170 *Teſta-*

170 *Teſtarum crepitus*] Teſtis nam antea percutiebant ſaltantibus pantomimis quidã. huc non erat vt meſocori percuterent manibus.

172 *Vocibus obſcœnis*] Diuites cantilenis turpibus ac tam obſcenis , vt illis meretrices abſtineant.

173 *Qui Lacedæmonium pytiſmate lub.orb*] Qui expuit ſupra marmor Lacædemoniũ, quo ſtratum eſt pauimentum, vt lene ſit, vt ſaltantibus puellis nihil impediat.

174 *Namque ibi fortunæ veniam damus*] Diuitũ, quaſi liceat illis peccare.

175 *Hac eadem illi*] Id eſt , ſi alea luſerit pauper, aut adulteriũ commiſerit, damnandus eſt: ſi diues horum aliquid fecerit, iocoſus appellatur.

Pa.113.180 *Qua voce*] Bona, an mala.

184 *Nec prima ſi luce egreſſa*] Mire nec ipſi rei pepercit poeta. Ne vxor tibi bilem contrahat ſi tarde regreditur, quæ a prima luce proceſſerat, & ita regreſſa vt ſe prodat ſignis quibuſdam cõcubuiſſe cum mœcho. ſolent enim aures & vultus ſub ora eis rubere.

186 *Numida ſuſpectis r.m.r*] Terentius, Poſtquam ludificatus eſt virginem , veſtem ſcidit vexata igitur a mœcho, qui cum ea concubuit.

191 *Interea Megaleſiacæ*] Hoc ideo, quia Megaleſia Circenſes ante ſolem prope edebantur.

192 *Idæum ſollemne*] De Ida matre Deum.

193 *Præda caballorum*] Pompa. Quoniam Cir-

cenſibus illis, quos Prætores edunt, vnus eſt miſſus, qui ordinarius dicitur: ideo præda caballorum, quia hordeum pro illo die aurigæ tollunt equorum. aut ideo præda dixit, quoniam multi equi frangebantur ijſdem Circenſibus.

196 Euentum viridis q.c.panni) Id eſt, Praſini, ex clamore magno colligo victoriam.

197 Nam ſi deficeret] Id eſt, ſi vinceretur Praſinus: aut ſi hoc ſpectaculum deficeret, vt non eſſent Circenſes, ſic triſtem vrbem videres, vt ſi eſſet bello victa.

198 Veluti Cannarum in puluere) Locus in Apulia, vbi Romani ab Hannibale ſunt victi.

199 Victis Conſulibus) Varronem Terentium dicit, & Paulum, quorum Paulus ſemet occidit, Varro autem fugit: cui triumphus decretus eſt, quia non penitus deſperauit.

ib. *Spectent Iuuenes*) Iuuenibus ſpectacula cōcede, qui propter certamina, ſponſiones ponunt, & delectat eos iuxta puellas ſpectare. Quia antiquitus ſolebant mulieres cum viris, omnibus intereſſe ſpectaculis indifferenter.

204 Iam nunc in balnea) Bene hiſdem poeta verbis verecundiam expreſſit.

205 Solida horas.) Vna integra hora vſque ad ſextam.

206 Quia ſunt talis quoque tædia vitæ) Vt ſæpius idē facias. Quidquid fit rariter, magis delectat.

IN SATYR. XII.

De reditu Catulli.

Pa.114.3

Pa.114. 3. R *Egimaducimus agnam*) Iunoni, alij Fortunę.& ducimus,ad ſacrificium, ducendam ad aram.

4 Pugnanti Gorgone Maura) Mineruæ ſimilis agna.& Maura, quoniam in Mauritania iuxta Atlanté a Perſeo eſt occiſa Gorgon Meduſa.

5 Petulans quatit hoſtia funem] Id eſt iuuencus, qui funem quo ligatus eſt,rumpit.

6 Frontemque coruſcat] Mouet ſicut telum quod coruſcat.

8 Quem iam pudet vbera matris]Lac ſugere.

9 Qui vexat]Ferus, indomitus, maturus ad ſacrificium..vt Virgilius,

-atque iraſci in cornua diſcit
Arboris innixus trunco.

10 Similiſque affectibus eſſet] Voto, voluntati æquales.

11 Pinguior Hiſpulla]Matrona pinguis fuit.

12 Nec finitima n.i.herba]Non in his partibus, ſed de peregrinis.

13 Oſtendens Clitumni paſ.ſ.]Fluuius qui Treuis, ciuitatem Flaminiæ interfluit.

14 Et a grandi c.f.miniſtro]Sacerdoti,aut qui ſacrificia occidunt miniſtri.

16 Nuper &] Catulli, qui prope naufragio perierat.

17 Fulminis ictus]Tempeſtates.

19 Subituſque antemnas i.ignis] Fulmen inpulit antemnas cum velis.

23 Si quando poetica ſurgit]Id eſt,tales tempeſtates contingunt nauigantibus,quales fingere ſolent poetæ,magnæ.

25 Cætera ſortis Eiuſdem] Id eſt, naufragij.

27 Et quam votiua] Quam naufragio liberati ponunt. Antiquitus enim ſolebant, qui naufragio liberati eſſent, pro voto pingere tabellas, & in templo Iſidis ponere.

28 Pictores quis n. ab Iſide p.] Quod in templis figendas tabellas ponunt.

31 Alternum puppis] Latus dabat nauis & arbore coacta.

Pa. 115. 33 *Rectoris*] Gubernatoris.

ib. *Decidere iactu*] De periculo & de vita cœpit paciſci cum ventis, & iacturam mercium facere.

34 Imitatus caſtora] Caſtorem, bebrum dicit, qui cum viderit ſe obſideri, & non poſſe euadere, teſticulos ſuos morſu auulſos proijcit. Intelligit enim ob hanc rem ſe capi: quia ad medicamina valde ſunt neceſſarij.

37 Fundite quæ mea ſunt] Proijcite in mare res meas.

42 Et Baticus adiuuat aer] Id eſt, * Spanas Veticas.

44 Parthenio factas] Cœlatoris nomen.

ib. *Vrnæ cratera capacem*] Grandem ſcilicet, qui vrnam poſſet capere.

45 Et dig. ſ. Pholo vel coniuge Fuſci.] Vno de Centauris: vel vxore Fuſci, quæ ebrioſa fuit.

46 Adde & baſcaudas] Vaſa vbi calices lauabātur, & cacabus.

47 Pallidus emptor Olynthi] Philippus pater Alexandri magni, cui Olynthū Macedoniæ ciuitatem Laſthenes & Eutycrates prodiderūt: qui cum

cum a Philippo proditores ſe nuncupari ſæpè audiſſent, vitam laqueo finierunt.

51 *Sed vitio cæci*] Id eſt Multi ſunt, qui ob hanc cauſſam colligunt patrimonia, tantum vt habeant, non vt tamen vtantur, ſed auaritiæ ſatisfaciant.

53 *Tunc aduerſis*] Abſolute, quod aduerſa ſint naufragantium fata.

54 *Recidit vt m.f.*] Res peruenit ad hoc, vt arborem ſucciderет, & per hoc breuiorem faceret.

55 *Ac ſe Explicat*] Senſus hic eſt, vltima præſidia anguſtum diſcrimen habent, poſt eiectionem rerum omnium, vt facias nauem minorem. Fit autem mitior nauis, ſublata arbore, id eſt, leuis.

57 *I nunc*] Caſtigatio ab exemplorum euentu:

58 *Digitis a morte*] Cum inter te & mortem quatuor ſit digitorum diſtantia.

59 *Si ſit latiſſima tæda*] Id eſt nauis de pinu, pro qualibet poſuit materia: vt. Pinea ſilua mihi.

60 *Mox cum reticul. & pane*] Quod nautæ ſibi ſcilicet adſumtum viaticum ponunt.

61 *Aſpice ſumenda*] Inter ſitarchiā, * & ſecurē neceſſariam putato ad nauem vehendam.

62 *Sed poſtquam iacuit pl. mare*] Tranquillum factum eſt, & fatum vectoris ſuperauit ventum & mare.

Pa. 116. 64 *Parcæ m. benignæ*] Fata mitiora.

65 *Et ſtaminis albi Lanificæ*] Non mortem minitantia.

67 *Ventus adeſt*] Ventus proſperus.

68 *Veſtibus extentis*] Funibus: aut, veſtibus, velis accipe, aut quod dicunt artemonem.

69 *Velo prora ſuo*] Id eſt, artemone ſolo velificauerunt.

71 *Atque nouercalis ſedes*] Albam longam ſignificat, quam condidit Iulus Aſcanius: conceſſa nouercæ ſui nominis ciuitate, id eſt Lauinio.

72 *Cui candida nomen Scrofa*] Montes Albanenſes.

73 *Miſerabile ſumen*] Aut mirabile, quia triginta fetus habuit: aut, miſerabile, quod miſeratum ſit Phrygibus.

74 *Et numquam viſi*] Numquam inuenta cum triginta mamillis.

75 *Incluſa per æquora moles*] Portum Auguſti dicit, ſiue Traiani.

76 *Porrectaque bracchia rurſum*] Quia Traianus portum Auguſti reſtaurauit in melius, & interius tutiorem, ſui nominis fecit.

77 *Quæ pelago currunt*] Intrant mare, & admittunt terram ſolidam.

78 *Non ſic igitur mirabere*] Id eſt. non ſunt ita mirandi portus naturales, quam qui manu fiũt.

79 *Trunca puppe magiſter*] Truncata naue.

82 *Garrula ſecuri*] Quia libenter frequentius narrant tempeſtatem perpeſſi, poſtquam deuenerunt in portus ſecuri.

84 *Seriaque delubris*] Coronas immolatis hoſtijs.

85 *Ac molles ornate focos*] Molles focos deorũ dicit, qui de ture facti ſunt.

86 Et

86 Et ſacro q.r. rite peracto] Sacrificio completo.

88 Accipiunt fr.ſ.n.cera]Incerato ſigna deorũ.

90 Atque omnes violæ i.colore]Violæ nam multorum ſunt colorum,purpureæ, albæ, aureæ.

91 Longos erexit ianua ramos] Coronatæ ianuæ lauro.

*92 Operantur f.l.)*Sacrificant.vt Virgilius, -lætis operatus in herbis.

94 Tot pono altaria]Sacrificia.id eſt, Ne me putes hac humanitate hereditatẽ adpetere. Tres habet filios.

95 Libet expectare]Mirum eſt nam vt amico filios habenti, aliquis amicorum tam impenſius obſequatur, cum hæc pro hereditate captanda fieri ſoleant.

Pa.117.97 *Coturnix Nulla*] Ironiam ad ſterilitatem retulit. occiditur pro patre febricitante,non,vt dicam,pro amico paupere.

98 Sentire calorem]Ægrotare.

100 Legitime fixis] Id eſt deuotis precibus impletur.

101 Exiſtunt qui promittant Hecatombem]Hecatombem promittunt,vt moriantur illi a quibus ſe heredes ſcribi poſcunt. alij vero comperto hoc quod pro ipſis vota faciunt,heredes eos ſcribunt.

102 Nec venales elephanti]Quos immolet.

104 Sed furua gente, Nigra de India.

105 Arboribus Rut.] Apud Lauinium,id eſt,in Herruria.

106 Nulli ſeruire p.] Niſi regi.

107 *Siquidem Tyrio*] Et ipſe dicit, Cum Gætula ducem portaret bellua luſcum.

108 *Regique Moloſſo*] Pyrrho Epirotarum regi, qui pro Tarentinis aduerſum Romanos bis pugnauit, & victus bis exutus eſt caſtris. ex cuius nomine eſt Pyrrhica. Et ipſe Elephantis vectus eſt per triumphum

109 *Ac dorſo ferre cohortes*] Elephãtis nam pugnabant.

111 *Nulla igitur mora per Nouium*] Id eſt, nulla mora erit heredipetis, ſi etiam hoc genus emere liceat & immolare, quin & ipſud faciant.

113 *Et cadat ante lares*] Ante aras Deorum penatium.

115 *Alter enim ſi concedas*] Id eſt. Etiam aliquanti de his, ſi liceret, de ſeruis ſacrificium facerent.

118 *Et ſi qua eſt nubilis illi*] Etiam filiam virginem deuouet ad ſacrificium, quamuis ſciat non eam poſſe eripi a Diana. vt Ifigeniam.

124 *Poſt meritum ſane*] Poſt Ifigeniam immolatam non verbo facit heredem, ſed vero.

126 *Victus riualibus*] Æmulis hereditatem captantibus.

127 *Iugulata Mycenis*] Filia Agamemnonis, veluti filia imperatoris, Ifigenia, Ironia.

128 *Vel Neſtora totum*] Tribus ſeculis.

129 *Quantum rapuit Nero*] Proſcribendo.

130 *Montibus aurum Exæquet*] Id eſt, in patrimonio habendo.

LIB.

LIBER QVINTVS.

IN SATYR. XIII.

Exemplo] Ita male virtutem eſſe ait, vt diſpliceat crimen ipſi, qui male commiſit.

4 *Vicerit vrna*] Nihil prodeſt corrupiſſe iudicem, vel ſubpoſuiſſe pro ſorte.

6 *Sed nec Tam tenuis*] Id eſt, Æquo animo hoc ferre debes, quia nec tantum pauper es vt te damni, quod contigit, adfligat pondus, nec tibi ſoli hoc contigit, ſed iam apud homines vetus eſt hæc cauſſa.

11 *Ponamus nimios g.*] Pone quod debeas triſtari, ſed ita vt oportet ſecundum damnum.

14 *Spumantibus ardens*] Flagrantibus, iratis.

16 *Stupet hæc qui iam*] Interrogatiue ipſe increpat, hæc ſeni noua videri non debent.

18 *An nihil in mel.*] Tanti temporis vſus non tibi proficit.

21 *Hos quoque felices*] Pro ſapientes, poſuit.

22 *Nec iactare iugum*] Tranſlatiue, qui non reluctantur contra neceſſitatem.

23 *Quæ tam feſta dies*] Quid tam ſacrum celebratur, vt non quotidie delinquant inficiantes homines.

25 *Gladio vel pyxide*] Veneno, vel gladio.

26 *Numerus vix eſt tot quot Thebar. portæ*] Septẽ portas habent Thebæ, & ſeptem oſtia Nilus, & ſeptem ſunt ſapientes.

Pa.119.30 *Et a nullo p. n. metallo*] Quemadmo-

dum priora tempora habuerunt nomina, id eſt aurea, argentea, & cætera.

31 *Nos hominũ Diuumque fidem*) Cum ſcelerata ſæcula nos hunc errorem patimur, vt hominũ ac Deorum fidem imploremus.

32 *Quanto Fæſidium*) Vt oſtendat Fæſidium conductos tunc habuiſſe, qui eum agentem cauſſas magna voce laudarent.

33 *Dic ſenior bulla digniſſime*] Inriſiue, quaſi iterum puer. hoc ex prouerbio Græco, παῖδες δὶς γέροντες. Cæterum bullæ qui vſus, aut a quo inuentus fuerit, ſupra dictum eſt.

34 *Neſcis Quem tua*] Id eſt, ignoras quas voluptates populo præſtas, cum perfidiã minaris.

37 *Araque rubenti*] Sanguinolentæ, vel, ex igni.

38 *Priuſquam Sumeret agreſtem*] Id eſt, temporibus, quibus Saturnus regnum tenuit, fidem homines exhibebant.

42 *Nulla ſuper nubes*) Inriſiones per immutationes formarum.

43 *Herculis vxor*) Hebem dicit.

ib. *Nec puer Iliacus*) Ganymedes.

44 *Etiam ſiccaato nectare tergens*] Vt bene placeat etiam exſiccato feculento, aut liquefacto.

46 *Prandebat ſibi quiſque Deus*] Non in conuiuio communi, ſed priuatim.

48 *Miſerum vrguebant Atlanta*] Quia dicunt eum cælum ſuſtinere. vt Virgilius,

> Axem humero torquet ſtellis ardentibus aptum.

49 *Non-*

49 *Nondum ſortitus t. p.*] Id eſt, cum adhuc nec Iuppiter regnum cęleſte teneret, nec Neptunus mare, nec Pluton inferna cum Proſerpina.

51 *Nec rota*] Rota, in qua Ixion dicitur volui. Saxum, quod Siſyphus voluit. vultur qui iecur Tityi comedit.

52 *Hilares ſine regibus vmbræ*] Nam non erat opus iudicibus, dum ſcelera nulla procederent.

53 *Improbitas illo*] Mirabile fuit ſi quis illo tępore improbus inueniretur.

57 *Plura domi fraga*] Quamuis ditior eſſet. Virgil. & humi naſcentia fraga. Diuitiæ autem in fragis & in glande taxabantur.

58 *Tam venera. erat*] Ita, inquit, videbatur venerabilis ætas, vt pueris maioribus ſe annis quatuor deferri * vt eſſet prima lanugo, id eſt, iuuenes deferens ſenibus adfectarent.

Pa. 120. 61 *Cum tota ærugine follem*) Æris vitium ærugo dicitur, ferri rubigo.

62 *Prodigioſa fides*] Quaſi monſtro ſimilis.

63 *Quæque coronata*) Quæ reſidem * fœdes ſacrificijs luſtrari debet.

65 *Hoc monſtrum puero*] Id eſt, hoc tempore vir bonus monſtris conferendus eſt.

66 *Et fœta comparo mulæ*] Monſtris. Prodigia quæ bellum ciuile Cæſaris & Pompeij præceſſerunt.

70 *Gurgitibus miris*] Aut lacteis, aut ſanguineis.

71 *Intercepta decem*] Apoſtropham facit ad illum, cuius ob reditum ſacrificauit.

73 *Hoc arcana modo*] Perdidit commendatam.

75 *Tam facile & primum eſt*]Id eſt,Facilius cõtemnuntur Dij, ſi hominis teſtimonium interſit, qui in iudicio dicat,vidi.

77 *Quæ ſit ficti c. v.*]Pro,quãta ſit:vt Terẽtius, Num eius vultus pudoris ſignũ vſquã indicat. Vultus,negantis vultus.

78 *Tarpeiaque fulmina*]Capitolini Iouis.

80 *Per cal. venatr.*] Κατὰ κοινοῦ. Per omnes Deos iurat.

83 *Armamentaria cæli*]In quibus arma poſita ſunt.

84 *Comedam, inquit, f.n.*]Id eſt, per filios ſuos iurat,Sic non eos comedat.

85 *Pharioque m. aceto*]Ægyptio,forti.

86 *Sunt in fort.*]Dicit quam ob cauſſam homines periurent, cum dicant quod non Dijs agimur, ſed fortunæ caſibus. Quid ergo Dij nocebunt læſi,ſi fortuna diſponente, vita hominum regitur?

88 *Natura voluente*]Vt natura diſpoſuit.

89 *Atque ideo intrepidi*] Sine vllo timore pererant.

90 *Eſt alius metuens*] Qui credit delictum poſſe puniri voluntate Deorum, ſed veniam ſperat.

Pa.121. 93 *Feriat mea lumina*]Id eſt, cæcum etiam faciat.

94 *Dummodo vel cæcus*] Id eſt, ſi pro ingenti pretio ferenda eſt cæcitas, dummodo magnum ſit quod negetur.

96 *Sunt tanti*]Melius eſt ægrotare cũ diuitijs, quam eſſe ſanum pauperem.

97 *Nec*

97 *Nec dubitet Ladas*] Ladas fuit inter nobiliſſimos curſores olympico certamine, cui * æmulus Talaris eandem gloriæ palmam tulit, ſed apud Elidem coronatus eſt. Senſus autem ex perſona periuri eſt, Melius eſt cum vno pede currere, quam pauperem viuere, & ſi hoc ſis in curſu quod Ladas.

98 *Quid enim vel.g.p.*] Quid præſtat coronari in Elida, vbi athletæ habent Olympiacum certamen.

100 *Vt ſit magna tamen*] Concedo, inquit, vt delictum puniant Dij; tarde tamen.

103 *Fortaſſe experiar*] Fortaſſe, inquit, placabile numen, quod omnia diuerſa ſunt facta: vſque adeo vt in eodem crimine deprehenſi, alter crucem mereatur, alter imperium.

105 *Hic diadema*] Vt Romulus pro commiſſo ſcelere nõ dedit pœnas, ſed imperiũ adeptus eſt.

107 *Sacra ad delubra vocantem*] Vocantem eum ad templum, vt iuret.

109 *Nam cum magna malæ*] Nam cum, inquit, homines, qui malam cauſſam habent, * id eſt, qui denegant alienum viſa fuerit improba contentio, audacia creditur innocens, vt mimum vrbani ſcurræ agere ac inriſione audaciæ videatur. Talis eſt enim mimus, vbi ſeruus fugitiuus dominum ſuum trahit. Catullus, mimographus fuit.

111 *Tum miſer exclamas*] Præcones Græcorum: quia antiqui tubas non habebant.

113 *Quan.Gra.Hom.*] Mars cum plagatus eſt a Diomede.

115 Vel marmoreus vel æneus] Cuius ſtatua vel marmorea, vel ænea ſit.

117 Albaq. porci Omenta] Vt quid ſacrificamus, ſi vicem non redditis?

119 Statuamque Vagelli] Vt video, inquit, inter vos & Vagellium, qui vt vos ſtultiſſimus accepit ſtatuam.

120 Accipe quæ contra] Quæ valeat adferre ſolacia Iuuenalis tibi.

121 Et qui nec Cynicos] Dicit Cynicorum & Stoicorum dogma conuenire, tantum veſte diſtare. Nam Cynica mater hæreſis ſtoicę. Cynici abſque pallio exerto bracchio.

Pa. 122. 123. *Exigui lætum plantarib. horti*] Qui in hortis de otio & voluptate diſputat.

124 Curentur dubij] Per allegoriam ſufficere ſe dicit in ſolatium amico damnum merenti.

129 Claudenda eſt ianua] Quaſi lugentes ianuas claudunt, cum damnum pertulerunt.

131 Nemo dolorem Fingit] Sed vere plangunt damna.

133 Humore coacto] Lacrimis extortis. Terentius, Vna hercle falſa lacrimula. Virgilius,

Mens immota manet, lacrimæ voluuntur inanes.

136 Si decies lectis] Si ſæpius lectis cautionibus negant ſuas eſſe manus.

138 Gemmáque princeps] Precioſa, ſignum ſuũ.

139 Loc. quæ cuſt. eburnis] Quia in locellis eburneis gemmas ſolent reponere.

141 Gallinæ fil. albæ.] Prouerbium vulgare, id eſt nobilis.

142 Nos

142 Nos viles pulli] Virgilius, -Nos animæ viles.

143 Et med.bile fer.] Damnum, quod debeas contemnere.

144 Maiora ad crimina confer] Hunc qui depoſitum tibi negauit, compara.

146 Primos c.ianua] Sulphuratas eſſe ianuas ab incendio.

147 Qui tollunt grandia templi] Qui templum ſpoliant.

148 Pocula ador.rob.) Antiquitatis merito adorandæ.

151 Radat inaurati femur.] Dropaciſte dicit, qui ceram de inauratis ſtatuis aurum tollunt.

153 An dubitet ſolitus] Id eſt, qui non dubitet etiam ipſius Iouis ſtatuam conflare.

154 Merca. ven.] Dubium, venditorem an emptorem dicit.

155 Et deducendum corio bouis in mare] Culleo nam inſui conſueuerant, qui hæc ſcelera tentarent, id eſt, parricidæ cum ſimia & ſerpente, & in mare mitti. Innoxia, pro, innocens.

157 Quæ cuſtos Gallicus] Nomen Præfecti vigilum, qui inſtitutus eſt poſtquam Galli Capitolium cœperunt.

160 Sufficit vna domus] Gallici ſcilicet domus, vbi hæc omnia audiuntur cottidie.

162 Quis tumidum guttur] Quis poteſt, inquit, facta ſcelera ſuis in locis, vbi omnes tales ſunt, mirari. tanquam ſi in Alpibus gutturoſos homines admireris, vbi tales ſunt plurimi ſcilicet: nam lata & inflata colla habent.

164 *Cerula quis ſtupuit G.l.ſi.(Caeſ.)* Glaucos oculos,& capillos rubeos.

166 *Nempe quod*] Ideo non eſt mirum.

167 *Ad ſubitas Thracum volucres*] Ad fluuium Strymonem.

168 *Pygmæus paruis*) Aut quis debet mirari pygmæos cum gruibus pugnantes, quorum hoc eſt ſtudium ſemper?

169 *Mox impar hoſti*] Quia parui ſunt corpore

171 *Riſu q.*) Id eſt rideres, ſi hoc apud nos poſſis videre. At quia omnia tales ſunt, nemo ibi de alio ridere poteſt.

174 *Nulla ne periuri capitis*) Anthypophora, quaſi obiectio. Ergo nulla pœna manet eos, qui peierant?

175 *Abreptum crede hunc gr.c.*) Id eſt, puta quã maioribus pœnis afficitur. quamquam animus tuus expoſcit quid tibi prodeſt, nec damnum ex hac re reſarciri poteſt. puta igitur hunc continuo vinclis ligare.

178 *Sed corpore trunco*] Id eſt, etiam ſi decolletur, nihil inde lucri habebis, niſi inuidioſam defenſionem. Sed dicis, Bona res eſt vindicari.

181 *Nempe hoc indocti*) Imperiti, qui nullis cauſſis pœnas expoſcunt. Sapientis eſt damnum qualecumque vſque ad iracundiam vt procedat non etiam ad vindictam debere reddi pœnam.

184 *Chryſippus non dicet idem*] Non hoc præcipit philoſophia, vt rependantur malis vices.

Pa.124.186. *Qui p.ac.*) Socrates philoſophus Athe-

Athenienſis cum argueretur proditionis, receptus eſt in carcere cum accuſatore, qui cum ſibi daret venenum, accuſatori petenti noluit dare.

187 Plurima felix] Generaliter, * Quicunque felix, id eſt, doctus & ſapiens. Potior ergo eſt ſapientia, quam felicitas. Siquidem illa paulatim amittit, hæc ſtatim purgat.

188 Atque exuit omnes) Sapientia.

189 Quippe minuti] Feminei dicit.

192 Nemo magis g.) Quia vincitur animus ſexus iracundia.

194 Mens habet attonitos &) Id eſt, cõſcientia ſua pœnis & verberibus adficit.

197 Quas & Cedicius) Cædicium aulicum Neronis crudeliſſimum fuiſſe vult intelligi ſatellitem.

199 Spartano) Glaucum dicit genere Spartanũ, qui creditum fidei ſuæ thenſaurum a Mileſio quodam, & repetentibus hanc pecuniam heredib. filijs eiuſdem Mileſij, reddere dubitauit. cũ Apollinem cõſuluiſſet quid ſibi ſuaderet, fraudaret ne periurio quod ad ſacramentũ vocaretur, an ſine ſacramẽto fideicommiſſũ redderet: cui Deus reſpondit, pœnas ſoluturum hoc ipſo quod dubitauit creditũ reſtituere. Quo reſpõſo Glaucus territus parauit ſe citra ſacramentum reddere. Hæc narratio in VII. hiſtoria Herodoti eſt. Reddidit ergo Glaucus, quia timuit, nõ quia voluit: vnde pœnas dignas ſceleris non effugit. Hoc eſt apud Herodotum, ὄμνυ· ἐπεὶ θάνατός γε καὶ εὔορκον μένει ἄνδρα.

201 *Depoſitum retinere*) Non reddere fideicommiſſum, ſed peierare.

204 *Redd.er.me.n.mor.*] Timens pœnam, non pro voluntate.

205 *Vocem adyti*) Quæ illi Apollo fuerat minitatus.

206 *Cum prole domoque*) Cum omnibus ſuis vel propinquis eradicatus eſt.

208 *Has patitur pœnas*) Qui, inquit, animo ſcelus cogitat, tanquam commiſerit, ſic eum conſcientia ſua torquet.

209 *Nam ſcelus*) Id eſt, Qui cogitauerit ſcelus admittere, reus eſt tanquam ſi cogitata perpetrauerit.

211 *Nec men.temp.ceſſ.*) Nec edendi tempora concedit.

213 *Sed v.miſellus*) Cum apud conſcientiam ſuã cogitat de admiſſo ſcelere.

215 *Velut acri d Falerno*) Aceto Falerno.

Pa.225.219 *Ex violati numinis aras*) Vbi peierauit.

220 *Sudorib. vrguet*) Ex perturbatione ſomnij.

221 *Tua ſ.& m.im.*) Tu illi es pro ſacris, cui fraudem fecit.

222 *Cogitque fateri*] Quod debetur reddat.

223 *Hi ſunt qui trepid.*) Phyſici nam adſerunt ex conflictu ventorum vel nubium, tonitrua vel fulgura fieri. nam ex nimio flatu vel certamine ventorum nubes inter ſe conliſæ tonitrua & coruſcus faciunt, ac veluti ſaxa inter ſe conliſa ignem excutiunt.

226 *Iratus cadat*) Propter ſua commiſſa.

230 Si

230 *Si cœpere pati*] Si cœperit ægrotare.

231 *Infeſto c. a numine*] Irato, læſo numine.

232 *Pecudem ſpondere ſacello*] Sacrificia promittere pro ſanitate recuperanda, non audet tanquam reus.

235 *Vel qua non dignior hoſtia vita*] Magis hoſtia quam ipſe viuere meruit.

237 *Cum ſcelus admittunt*] Cum ad perpetrandum ſcelus venerint, in eadem conſtantia perſtant, vt ſperent etiam illicita debere omni modo fieri. peracto facinore, ex ipſa conſcientia animi eorum ab illa deijciuntur conſtantia.

239 *Tamen ad mores natura recurrit*] Sentiunt ſe malefacere, & tamen faciunt. Nam ipſam cōſuetudinem verterunt in naturam.

243 *Quiſnam hominum eſt*] Quis eſt hominū, qui cum ſemel peccauerit, non hoc frequenter deſideret?

244 *Dabit in laqueum*] Ligabitur in carcerem.

245 *Carceris vncum*] Vnco nam ferreo trahebantur a populo, qui merebantur ſic puniri.

247 *Exulibus magnis*] Κατὰ κοινοῦ. id eſt, patietur exilium: in inſulam exilio deputabitur.

249 *Nec ſurdum nec Tireſiam*] Dicturus es & potentes & exaudibiles eſſe Deos.

IN SATYR. XIIII.

De inſtitutionibus.

PLurima ſunt] Contraria mala inſtitutio in naturam vertit. Horatius,

vtcumque dedecere mores,

Dedecorant bene nata culpæ.

3 *Pueris traduntque*] Filijs. vt Virgilius,
Tuque puerque tuus.

5 *Bullatus*) Adhuc paruulus.

ib. *Paruoque eadem mouet arma fritillo*] Fritillus pyxis cornea, qui fimus dicitur Græce. Fritinnire aues dicuntur ſtrepere, aut ſonare. Apud antiquos in cornu mittebant teſſeras, mouenteſque fundebant. aut fritillum, pyrgum dixit.

9 *Mergere f. d. n. parente*) Id eſt, a patre didicit luxurioſus & guloſus.

10 *Et cana*) Patris. id eſt vetula.

12 *Barbatos licet*] Philoſophum licet ad erudiendum adhibeas, ſemel imbutum luxuria patris non poſſe reuocari.

15 *Mitem animum*] Interrogatiue pronunciari poteſt; ſed melius, ironicos. Pro Ironia dictus eſt ſeritus. Mitem animum præcepit Rutilus. An putas eum ſæuire, qui gaudet plagarum ſtrepitu. Ironicos, & mores modicis erroribus æquos, quia nemo ſine vitio eſt, id eſt tolerabilius indulgentem.

19 *Et nullam Sirena flagellis*) Dulciorem eſſe flagellorum ſtrepitum, quam cantum Sirenarum.

20 *Antiphates trep. la. ac Polyph.*] Carnifex potius, & latro domus ſuę, quam dominus. Lęſtrygonũ rex Antiphates, & Polyphemus Cyclops, qui homines comedebant.

22 *Duo propter lintea*) Id eſt, ſic ſeruus cruciatur propter duo ſabana.

23 *Quid ſuadet iuueni*] Paterna crudelitate.

ib. *Inſcripta ergaſtula*) Quamquam ibi inclu-dun-

donantur,inſcripti ſunt.

24 *Adſiciunt*]Lætum faciunt,delectant.

25 *Exſpectas vt non ſit ad.L.Filia*] Speras quod filia meretricis caſta poſſit eſſe, quæ non poteſt nomina mœchorum matris ſuæ continuo ac vno ſpiritu dicere.

29 (*eras nunc hac dictante*) Dictante vt hæc diſceret.iocunde,pro ætate.

30 *Ferre cinædis*] Internuncijs miniſtris, qui matris ſuæ fuerunt.

33 *Vnus & alter*)Pater & auus.

34 *Forſitan hæc ſperant*)Id eſt,turpia.

35 *Præcord.Titan*] Prometheus filius Iapeti, qui fuit vnus e Titanibus.

36 *Fugienda patrum veſtigia*] Iuuenibus ſcilicet. id eſt, multi filij iniuti facta parentum ſequuntur.

40 *Quoniam dociles imitandis*]Id eſt, ad mala imitanda faciles ſumus. vt Terentius, Namque vt eſt hominum ingenium procliue ad libidinẽ, dehinc quæſtum accepit.

41 *Et Catilinam Quocunque in p.*) Malum hominem vbique inuenias.

43 *Brutus nec auunculus vmquã*] Bonus,vt Cato Vticenſis philoſophus.

45 *Intra quæ pater eſt*]Vbi filios habes.

46 *Puellæ lenonum*]Meretrices.

49 *Sed peccaturo obſtet tibi*]Impediat te,ne cum viderit hæc,imitetur.

50 *Cenſoris fecerit ira*]Vt a Cenſore corrigi mereatur aut damnari, tamen filius patri non ſolum corpore, ſed & moribus ſimilauit.

53 *Omnia deterius*) Deterius quam te, aut eo deterius quam te magiſtro.

54 *Corripies*] Filium turpiter agentem.

56 *Vnde tibi frontem*] Terent. Quo ore illum obiurgabis, dic mihi.

58 *Iampridem cap.h.v.cucurbita*) A medicis qui ſanus non eſt. cucurbita σικύα.

60 *Verre pauimentum*] Hoc dicis tuis.

61 *Arida cum tota*] Mundentur parietes, vel camaræ.

62 *Hic leue argentum*) Anaglyfa ſigillis. Virgil. & aſpera ſignis.

63 *Vox domini furit*] Virgilius,

-Vrguet præſentia Turni.

Pa.128.67 *Semodio ſcobis*] Non πρίσμα] ⊛.

68 *Illud non agitas*] Illud non reſpicis, quemadmodum filio caſtam domum exhibeas.

71 *Si facis vt pal.ſ.id.*] Ciuem bonum ſi eum ita inſtitueris, vt ſit vtilis patriæ.

76 *Illi e.ſ.q.animalia p.*] Quæ a parentibus didicerunt.

77 *Vultur iumento*] Exemplis docet hoc ſeruare filios, quod a parentibus acceperunt.

78 *Partemque cadaueris*] Hominum. Nam antiqui crucibus figebant.

79 *Hic eſt ergo cibus*) Quem parentes tradiderunt.

80 *Cum iam facit arb.n.*) Cum cœperit volare.

84 *Feſtinat ad ill.*] Id eſt, ad venationem vnde nutrita eſt.

86 *Ædificator erat Cretonius*] Cupidus fabricæ

87 *Litore*

87 Litore Caietæ] In Campania Caieta.

90 Vincens For. atque Her. ædem] Apud Prꝑneſte & Fortunæ, & Herculis habent ædes. aut certe quod in Capitolio, poſt ædem Dianæ & Iouis, ſecundam de miraculo operis habent gloriam, Fortunæ atque Herculis ædes. Fortunæ apud Præneſte ædem pulcherrimam ferunt fuiſſe: Herculis enim ædem Tiburis dicit.

91 Vt Spado. v. c. n. Poſides] Hic Poſides ſpado, libertus Claudij Imperatoris, tantæ gratiæ & potentiæ fuit, vt eũ Claudius in Britannico triũpho inter militares viros haſta pura donauerit: cohortibus quoque & alijs prouincijs Iudææ præpoſuerit; & lecticę per vrbem vectandi, ſpectacula quoque publice edendi ius tribuit. Legitur in Suetonio.

92 Imminuit rem] Minuit patrimonium fabricando. Secutus patrem ſcilicet: & quod remanſerat de patrimonio, filius omne in ædificijs impendit.

Pa. 129. 97 *Cæli numen ad.*] Nulla contemplatione colentes.

98 Nec diſtare putant.) Tanquam humanam, porcinam putant.

99 Preputia ponunt] Id eſt, περιτομή.

102 Tradidit a. q. v. Moyſes) Sacerdos: vel Rex eius gentis, aut ipſius quidem religionis inuentor: cuius Cornelius etiam Tacitus meminit.

103 Non monſtrare vias] Id eſt, non confiteri religionis ſecreta.

104 Quæſitum ad fontem] Vbi baptiſantur.

ib. *Deducere verpos)* Iudæos, qui ſine pellicula ſunt.

105 *Sed pater in cauſſa*] Cauſſa huius metus, pater eſt.

ib. *Cui ſeptima quaque fuit lux*] Quia ſemper ſabbatis nihil faciunt.

109 *Fallit enim vitium*] Sępius ſub ſpecię virtutis, auaritia tegitur. Multi enim auaros tamquã frugi laudant, ſperantes quod frugalitate faciente, patrimonia ſua cuſtodiunt: & non ſentiunt eos cauſſa auaritię facere. Frugalitas quippe auaritiam contemnit, & mediocritatem amat.

113 *Certa magis quam ſi*, Tamquam ille qui aut mala, aut pellem auream ſeruabat.

116 *Quippe h. c. patrimonia Fabris*] Fabris patrimoniorum, dum auram popularem captant, & patrimonij opinione delectantur.

118 *Incudi aſſidua*] Metaphora a Fabris ferrarijs. quocumque caſu.

ib. *Ardente camino*] Auaritia operante.

120 *Qui mir. opes*] Qui patrimonio & diuitijs gaudet,

ib. *Sibi nulla exempla beati*) Qualis Apollinis oraculo declaratus eſt feliciſſimus Aglas Areas, qui numquam patrium agellum exceſſerat, cũ a Deo quęreretur quis fidem verę felicitatis impleſſet.

122 *Ire viam pergant*] Perſeuerent in auaritia.

124 *Et cogit minimas ediſ. ſ.*] Eum ſequi in auaritia, quæ nullis ſatiatur diuitijs.

126 *Modio caſtigat iniquo*) Praua menſura.

127 *Neq.*

127 *Neque enim omnia ſuſtinet vnquam*] Id eſt, omnia ſuſtinet. Duo negatiua confirmatiuum faciunt.

131 *Alterius conchem æſtiuam*) Id eſt, fabam coctam, quæ illi remanſit, in alium diem cum ſardina ſeruat.

ib. *Cum parte lacerti*] Genus piſcis ſalſi.

134 *Filaque ſectiui*] Bene, ſectiui; quia quando ponitur cultoribus hortorum, tunc ſecatur.

ib. *Aliquis de ponte*] Quia mendici in pontis itinere ſedent.

135 *Sed quo diuitias*] Id eſt, vbi sũt diuitiæ, ſi non ipſis vteris?

137 *Ut locuples moriaris*) Id eſt, cum egeſtate vitã tolerant, vt diuites moriantur.

139 *Creſcit amor nummi*] Id eſt. Quanto plus adduntur diuitiæ, tanto plus creſcit auaritia.

141 *Ergo paratur Altera villa*] Coemuntur plures poſſeſſiones, quia vna non ſufficit.

142 *Et proferre libet fines*] Producere, protẽdere.

143 *Et melior vicina ſeges*) Semper auaris res alienæ meliores & ampliores videntur.

144 *Et denſa m. qui canet oliua*] Hyperbole. id eſt, integrum montem Oliueti comparas.

145 *Si pretio dominus*] Non conſentit ad diſtrahendum: id eſt, cum vicinum agrum non poterit pretio elicere, ita agit, vt cogatur vicinus vendere, non patiens importunitatem animalium, quæ ille dimittit vt ſegetes ipſius depaſcantur.

148 *Quam tota noualia*] Agros ſeminatos.

149 *Falcibus actum*] Metitum.

151 Et quot venales iniuria] Moleſtia confinij potentis.

152 Quam fœde bucina fama]Quam mala fama eſt auaris potentibus.

153 Quid ni cet hæc] Mala fama, quæ de me loquitur. auaritiam dicit.

154 Quam ſi me t.] Sine quæſtu aliquo vilis eſt conlaudatio.

156 Scilicet & morbis)Id eſt, ſi mediocriter poſſideas quod tibi ad vitã ſufficiat, omnibus rebus malis carebis & quietus eris.

ib. *Debilitate carebis*]Σχῆμα ὑπόνοια.

157 Et luctum & curam]Mala vitioſa.

160 Quantum ſub Tatio, Si tantum poſſides ſolus, quantum populus Ro. poſſedit, Campum Martium.

Pa. 131. 162 *Prœlia vel Pyrrhum*] Epirotarum regem Pyrrum dicit. Gladios Moloſſos, Epiroticos.

164 Merces hæc ſang.) Deductis in colonia viris.

165 Nullis viſa v.m.m.)Id eſt, Numquam viſa ſunt dona minora meritis, in duobus iugeribus. id eſt, par merces laboribus viſa eſt illis quibus dabatur.

169 Vnus Vernula tres domini.] Ante nam vnum ſeruum plures domini habebant, qui erant paruuli.

170 A ſcrobe vel ſulco] Qui colebant terram. Hoc nam dicit alios in bello * alios terram colere.

171 Amplior]Parabatur ſcilicet.

172 Nunc

172 Nunc modus hic agri] Bene dixit plus nunc poſſidere in horto, quam tunc in agro.

173 Inde fere ſcelerũ cauſſæ] Ex inſtitutione auaritiæ, quæ interficit veneno, aut ferro.

175 Sæua cupido] Auaritia.

177 Et cito vult fieri] Per ſcelera ſcilicet.

ib. *Sed quæ reuer. legum*) Exclamatio.

180 Et Hernicus olim] Virgilius,

Hernica ſaxa colunt.

181 Veſtinuſquè] Oppidum eſt Italiæ.

ib. *Panem quæramus aratro*] Id eſt, hoc perſuadebant : Hoc tantum ex labore quæramus, quod nobis ad victum ſufficiat. hoc enim & Dijs placet.

184 Contingunt homini v. f. q.) Quia ante, fraga & glandem homines comedebant.

185 Nil vetitum feciſſe] Is nam non vult ea quæ inlicita ſunt admittere, ſed ſua paupertate contentus eſſe.

186 Per gl. perone tegi] Virgilius,

-Crurum tegit altera pero.

187 Ignotaque nobis] Quæ a nobis ignota, alios inducit ad ſcelus.

189 Hæc illi veteres] Poſteris ſuis dabant.

190 Supinum] Dormientem.

192 Perlege rubras] Rubricas iuris.

Pa. 132. 193 *Aut vitem poſce libello*] Vt Centurio fias, da libellos: id eſt milita. vitis nam inſigne Centurionum eſt, a Libero patre inuentum, qui primus triumphauit, & inuentor vitis eſt.

194 Sed caput intactum buxo] Senſus hic eſt, Sic age vt te ſordidum pueri mirentur, & vir-

tutem tuam imitentur, ſi vis Centurio militare.

195 *Miretur Lælius alas*) Comes Lælius Centurio, ſub quo militabis, vt euertas çaſas & çatheias Maurorum.

196 *Brigantum*] Gallorum.

197 *Vt locupletem aquilam*] Vt ſignifer ſis ſtipẽdijs emeritus anno ſexageſimo, quo ſtipendia deponebant ſua.

199 *Cornua ventrem*] Si pauore cornuum, aut lituorum, venter tibi ſoluitur.

200 *Vendere poſſis*] Eſto negotiator.

201 *Pluris dimidio*] Plus media parte.

202 *Abl. Tiberim vltra*) Tranſportandæ vltra Tiberim.

203 *Neu credas p.*) Ne contemnas viliorem mercem, aut quæ puteat, id eſt * caria.

205 *Atque ipſo Ioue digna*] Id eſt, Iouis dictũ eſt.

208 *Vetulæ p. r. aſſa*] Aſſa nutrix dicitur, quæ lac non præſtat infantibus, ſed ſolum diligentiam & munditiam adhibet. nutricula ſicca, vetuſta infantibus monſtrat.

209 *Ante alfa & beta*] Ante ętatem diſcendi.

213 *Vinceris vt Aiax*] Id eſt, vt illi in virtute parentes ſuos ſuperauerunt, ſic & iſte te in auaritia.

217 *Admittere cultri*] Id eſt, tondere barbam.

218 *Summa exigua*) Vt in minima mercede auaritia exprimatur.

219 *Cer. tanq. aramque*) Vt periurus erit.

220 *Elatam iam c. nurum*] Mortuam, quæ cum dote ſibi adferat mortem.

222 *Per ſomn. dig.*) Id eſt, quæ per ſomnum effocabitur propter dotem. 223 *Bre-*

223 *Breuior via conferet illi*) Id eſt homicidium.

224 *Nullus enim magni ſcel. lab.*] Id eſt, in perpetrando ſcelere numquam difficultas eſt.

Pa. 133. 226. *Mentis cauſſa mala*] Exordiũ ſceleratæ mentis tuæ, quę iubes ei auaritiam ſequi.

228 *Et lęuo monitu*) Subtili monitu.

ib. *Prod. auaros*] Sceleratos.

230 *Dat l. & t. eff. Ra.*] Auctoritatem & nequitiam permittit.

231 *Quem ſi reu. ſub. neſcit*] Virgil. Fertur equis auriga.

232 *Et te contempto*) Patre vel rectore, Qui iam fuerit deditus auaritiæ, reuocari non poteſt.

233 *Nemo ſat. cr.*] Nemo ſe putat ſatisfeciſſe, niſi amplius delinquant, quam non permittas, adeo plus peccare cupiunt.

235 *Cum dicis iuu.*] Si reprehendas eum benefacientẽ, quid illi ſuadeas niſi vt criminoſus ſit.

238 *Quarum amor in te*] Diuitiarum & auaritię tantum amoris habes, quam Decij habuerunt ciuitatis ſuæ.

240 *Menœceus*) Qui pro ciuibus ſuis mortem elegerunt.

241 *Legiones d. an.*] Virgilius,

- ſatis immanis dentibus hydri,

Nec galeis, denſiſque-

243 *Tamq. & tub. ſurr. vna*] Qui eos excitet ad prœlium. Inridet Græcorum audaciam paratam in omni mendacio.

247 *Tollet alumnus*] Filius, allegoricos. hoc eſt, & in te malitiam cum ſcelere exercebit.

249 *Expectare cęlũs*) Calatos,

251 *Iam torquet iuuenem*] Odioſus eſt filio.

ib. *Ceruina Senectus*] Quos vſque ad nongentos annos viuere dicunt. Longiuiuax.

252 *Ocyus Archigenem*] Medicum. Nam pater qui pernicioſum filium habet, æque debet timere ſaluti ſuæ, ſicut Rex.

253 *Si vis al. d. fic.*] Id eſt, antidotum, quod veneno obſtet.

256 *Monſtro voluptatem*) Nulla theatra tibi talem voluptatem dabunt, nullam promotionem dabit cuiquam, quod accipiet hic de tua pecunia.

Pa. 134. 258 *Diſcrimine*] Periculo.

260 *Fiſcus*) Pecunia ſacculi.

ib. *Et ad v. p. Caſtora n.*] Ad templum Caſtoris.

261 *Ex quo Mars vltor*] Ex illo pecuniam amat, ex quo Mars a furibus ſpoliatus eſt. Antea ſolebant arcas æratas facere, & ibi mittere pecuniam ſuam Senatores, & ſic in foro Martis ponere. Verum per noctem a furibus exſpoliatæ ſunt arcæ, & cœperunt ex eo ad templum Caſtoris ponere. Ideo dicit, Mars vltor galeam perdidit.

262 *Omnia Fl. Et Cer.*] Ludos Theatrales, qui in honorem Dearum exhibentur.

264 *Tanto maiores*) Negotia hominum maiores ludos habent, quam votiua ſollemnitas.

266 *Quique ſolet r. d. f.*] Funambulum.

267 *Quam tu Corycia*] Coryeus ciuitas Iſauriæ, id eſt, negotiator qui omni tempore nauigas.

259 *Ac vilis ſ. merc. ol.*) Opobalſamum, aut malaba-

labatrum fœtidæ alicuius mercis. vt ex ſententia tali, tu fœtide.

271 *Et mun. Iouis a. lagenas*] Geticas, quia Iuppiter ibi nutritus eſt.

272 *Hic tam. ancipiti*) Funambulus ex hac arte victum ſibi comparat.

273 *Brumamque fam.*) Horatius,

Frigus, quo duramque famem depellere poſſit.

274 *Illa reſte cauet*) Supra quam ambulat ſcilicet.

276 *Plus h. eſt iam In p.*) Id eſt, qui naufragium pertulerunt.

279 *Sed longe Cal. vel.*) Vrnæ ſimilis mons, inde Calpe in extrema Spania.

280 *Audiet Her. ſt. g. Solem*) Gaditano Oceano Sol mergens ſtridet, vt ſi ferrum candēs in aqua tinguas. vltra Herculis columnas dicit ad mare mortuum, vltra quod nauigare non cōceditur. Nam ſic ſubiungit,

Oceani monſtra, & iuuenes vidiſſe marinos.

281 *Vt tenſo f. reuerti*) Vt pleno ſacculo reuertaris.

ib. *Tumidaque ſ. al.*) Manticula, id eſt, mercibus.

282 *Oceani m. & iuu.*) Tritones & Nereides.

284 *Ille ſororis*] Furens Oreſtes. Iſigenia ſoror Oreſtis.

286 *Hic boue percuſſo*) Aiax, quia & ipſe inſanit.

287 *Aut Ithacum*) Vlixem.

ib. *Parcat tun. licet*) Quamuis ſe non conſcēdit, tamen inſanit.

291 Conciſ.arg.] In argenteolos ſiue nummos.

292 Occurrunt nubes) Ergo hoc dicit, nõ inſanit.

294 Nilfaſcia nigra] Nubes ducta per cælum.

295 Æſtiuum tonat] Naturaliter hæc dicit negotiator...

297 Et Zonam læua] In qua fert ſolidos.

299 Quod Tagus & r.v. Pactolus] Fluuij, vnus Spaniæ, alter Aſiæ.

300 Frigida ſufficient) Vda, aut nuda.

302 Et p.ſe temp.t.] Dum picturam naufragij ſui portat in tabula, ferens caſus ſui hiſtoriam.

304 Miſera eſt magni cuſt.c.) Miſera eſt cuſtodia magni patrimonij.

305 Diſpoſitis prod.hamis] Per tranſlationem diſciplinæ militaris Sparteolorum Romæ, quorum cohortes in tutelam vrbis cum hamis & cum aqua vigilias curare conſuerunt vicinis.

306 Seruorum noctu Licinus iubet] Licinus ille ex liberto Claudij, de quo ſuperius dixit: Ego poſſideo plus Pallante & Licinis.

307 Phryg.columna] Marmorea.

309 Non ardens Cynici] Id eſt, Diogenis, qui in dolio dormiebat.

311 Senſit Alexander) Macedo.

313 Quam qui t.ſ.p.o.) Id eſt. Alexander.

314 Geſtis æquanda p.r.) Cum magnis periculis magna res efficitur.

316 Menſura t. quæ) Si vis noſſe, patrimonij modus quantus debet eſſe.

Pa.136.321 *Aliud ſapientia dicit*) Poſcit philoſophia.

322 *Acri-*

322 *Acribus exemplis*] Id eſt, video te nolle cõſentire ad philoſophorum patrimonia.

324 *Bis ſeptem ordinibus*] Id eſt, gradibus equitum Romanorum.

325 *Sirugam trahit*] Si diſplicet, & triſtem facit, duorum equitum patrimonium fac.

328 *Nec Crœſi*] Crœſus ille eſt cui Solon dixit, ὅρα τέλος μακροῦ βίου: cuius filius cum ipſe Trallibus victus eſſet a Cyro rege Perſarum, adoleſcens vſque id mutus, intentum iugulo patris gladium cum vidiſſet, ſubito exclamauit, Homo Cyre parce homini.

329 *Nec diuitiæ Narciſſi)* Narciſſus libertus Claudij potentiſſimus, idemque ditiſſimus Eunuchus.

IN SATYR. XV.

De Religionibus Ægypti.

AD Voluſium ſcribit de Ægyptiorum ſacris; odio Criſpini qui Ægyptius erat, egens, & modo magiſter peditum atque equitum factus eſt.

2 *Crocodilon adorat*] Qui ab ichneumone perit dormiens.

3 *Illa pauet ſaturam ſerpentibus Ibin*) Ibin propterea Ægyptij colunt, quod illi naturale cum ſerpentibus bellum eſt. Nam cum Ægyptum Nilus etiam ſerpentibus inundauerit, illa eos omnes deuorat ſimul & aſpides. De huiuſcemodi animalium genere Cicero in libro de natura Deorum primo, ſic ait: Ipſi qui irridentur

Ægyptij nullam beluam, niſi ob aliquam vtilitatem, quam ex ea caperent, conſecrauerunt: veluti Ibin. Ibes maximam vim ſerpentum conficiunt, quaſi aues excelſæ, cruribus rigidis, corneo proceroque roſtro: auertunt peſtem ab Ægypto, cum volucres angues ex Libyæ vaſtitate vento Africano inuectas interficiunt, atque cõſumunt: atq; fit, vt illæ nec morſu viuæ noceant, nec odore.

5 *Dimidio magicæ r. v. M. C.*) Memnonis ex ære ſtatua, citharam tenens, certis horis canebat. Hanc Canbis rex iuſſit aperiri, exiſtimans mechanicum aliquod eſſe quod intra ſtatuam lateret. nihilominus tamen aperta ſtatua quæ erat magice conſecrata, horis ſtatutis ſonum reddidit. Ideo dimidio dixit, id eſt aperto & diuiſo.

6 *Atque vetus Thebe*) Thebas dicitur trans Ægyptum Liber condidiſſe.

13 *Carnibus humanis*) Vſque adeo de Ægyptijs vanum aut incredibile eſt: hi Vlixi ſimilia de Læſtrygonibus referenti credi iam fuit in menſa Alcinoi. hæc cum exclamatione legenda ſunt.

15 *Fortaſſe quibuſdam*) Simul diſcumbentibus.

16 *Vt mendax aretalogus*) Virg. Artificis ſcelus.

17 *In mare nemo*) Dicebant Phæaces.

18 *Laſtrygonas atque Cyclopas*) Quos perhibent hominibus paſtis extinctos.

19 *Vel concurrentia ſaxa*] Symplegadas, inter quas Argo euaſit; quæ in Ponto cucurriſſe dicuntur. numquid & ad hæc Vlixes acceſſit.

Pa. 137.

Pa.137.23 *Et c.r.g. Elpenora porci.*] Vnum de ſocijs Vlixis porcis a Circe factis.

ib. *Tam vacui capitis*] Inani capitis, κενεγκράνιος.

25 *De Corcyraea temetum*) Vinum de inſula Phæacum.

26 *Nullo ſub teſte can.*] Qui eum redargueret mendacio. Merito ergo non credebatur illi, qui ea ſine teſte narrabat.

27 *Nos miranda quidem*] De ſe dicit Iuuenalis, quia in Ægypto * militem tenuit, & ea promittit ſe relaturum quæ ipſe vidit.

29 *Nos vulgi ſcelus*] Referimus.

ib. *Et cunctis gran.*] Non cyclopis, ſed Tragœdiæ narrationis.

30 *Quamquam omnia ſyrm.*] Veſtes tragicas. Tragœdias.

32 *Dira quod ex.*] Quod apud Ægyptum factum eſt a populo.

35 *Ombos & Tentyra*] Inter hos Ombos, & Tentyra, accuſatiuus pluralis vt Mænala, ciuitas Ægypti.

36 *Quod numina vicinorum*] Quod illi alios deos colunt vicini.

38 *Sed tempore feſto*] Cum diem feſtum habeāt.

44 *Septimus interdum*] Feſtiuitas ſacrorum per ſeptem dies ſolet celebrari.

46 *Barbara f.n.c turba*] Alexandria.

ib. *Canopo*, Latina ripa.

48 *Blæſis atq; m.t.*] Ex parte ebrioſum. Terent.

Nam neque pes, neque mens ſatis ſuum officium facit.

49 *Nigro tibicine*] Æthiope neque delectaret.
51 *Hinc ieiunum odium*] Ab inimicis infeſta ſobrietas.
52 *Hac tuba rixæ*] Tuba rixæ, inquit, conuitia, fiunt.
Pa.138.54 *Sine vulnere malæ*]Sine pugnis genę.
55 *Ac nulli toto c.naſus*]Subauditur, eſt.
57 *Alias facies*) Mutatas ex cruore.
59 *Ludere ſe credunt*) Cum adhuc manibus res agitur, luſum putant.
60 *Quod nulla cadauera*]Mortuorum.
61 *Rixantis millia turbæ*] Bene ſcilicet credunt ſe ludere, vbi tot rixantibus nullus moritur.
64 *Domeſtica ſeditione Tela*] Competentia vicini furori. nulla nam ſic ſunt domeſtica rixantibus tela, vt ſaxa.
65 *Nec hunc lapidem*] Id eſt, non tam magna ſaxa iactant, qualia antiqui.
72 *A deuerticulo rep.*)Propter exceſſum.
74 *Pugnam inſtaurare ſagittis*) Commoueri & a ſagitta.
77 *Labitur hic q.*)Cadit fugiens.
79 *Fruſta & particulas*] Cruda membra hominis capti.
81 *Nec ardenti decoxit aheno*] Id eſt, Tanta inſania eſt illorũ, vt nec in caccabis cocta, nec in verubus fixa coquant: ſed cruda conſumant.
84 *Hic gaudere libet quod*] Id eſt, præſtitit, inquit, nobis, quod exta hominis focum communem * immolarunt.
86 *Elemento gratulor*] Gratulari te ipſum elemento, igni ſcilicet.

90 Vlti-

90 *Vltimus autem*] Qui venit iam nouiſſimus.

91 *Qui ſtetit abſumpto*] Si vlteriùs ſenſerit voluptatem.

93 *Vaſcones vt fama eſt*] Obſeſſi Saguntini ab Hannibale, coacti ſunt cadaueribus ſuorum paſci. Lucanus,

Obſeſſum Pœno geſſit quæ Marte Saguntum: cæſis ſcilicet imbellibus. Alij nam non ab Hannibale, ſed a Metello obſeſſos dicunt.

95 *Fortunæ inuidia eſt*) Quæ ad hoc eos deduxit.

ib. *Bellorumq. vltima*) Cum obſiderentur a Metello.

97 *Huius enim quod nunc ag.*) De quo loquebar modo.

98 *Sicut modo dicta mihi gens*] Vaſcones Saguntini * quorum dictum ſit vt ſi * maior inuidia facti exemplum, quod ſoleas non quod horreas.

100 *Ventris furor*] Famis inopia.

104 *Dira at. i. paſſis*] Saguntinis.

107 *Zenonis præcepta*] Zeno ſtoicæ ſectæ * ab eorum quique homines tum eſſe id ſummum vt ſolum bonum eſſe dicebat.

108 *Pro vita facienda p.*] Sed per honeſtatem, ſicut Stoici dicunt, melius erat mori, quam cadaueribus paſci.

109 *Stoicus antiqui pra. Metelli*] Vnde poterat tantum ſapere quantum Zeno, vt cadaueribus abſtineret, ſcelus putando committere pro vitę cupiditate?

110 *Graias noſtraſque h. o. A.*] Romanas literas, & Græcas.

53 Omnia deterius) Deterius quam te, aut eo deterius quam te magiſtro.

54 Corripies] Filium turpiter agentem.

56 Vnde tibi frontem] Terent. Quo ore illum obiurgabis, dic mihi.

58 Iampridem cap.h.v.cucurbita) A medicis qui ſanus non eſt.cucurbita σικύα.

60 Verre pauimentum] Hoc dicis tuis.

61 Arida cum tota] Mundentur parietes, vel camaræ.

62 Hic læne argentum) Anaglyfa ſigillis. Virgil. & aſpera ſignis.

63 Vox domini furit] Virgilius,

Vrguet præſentia Turni.

Pa.128.67 *Semodio ſcobis*] Non πρίσμα] ⊙.

68 Illud non agitas] Illud non reſpicis, quemadmodum filio caſtam domum exhibeas.

71 Si facis vt pal.ſ.id.] Ciuem bonum ſi eum ita inſtitueris, vt ſit vtilis patriæ.

76 Illi e.ſ.q.animalia p.] Quæ a parentibus didicerunt.

77 Vultur iumento] Exemplis docet hoc ſeruare filios, quod a parentibus acceperunt.

78 Partemque cadaueris] Hominum. Nam antiqui crucibus figebant.

79 Hic eſt ergo cibus) Quem parentes tradiderunt.

80 Cum iam facit.arb.n.) Cum cœperit volare.

84 Feſtinat ad ill.] Id eſt, ad venationem vnde nutrita eſt.

86 Ædificator erat Cretonius] Cupidus fabricæ

87 Liuore

87 *Litore Caieta*] In Campania Caieta.

90 *Vincens For. atque Her. ædem*] Apud Prçneſte & Fortunæ, & Herculis habent ædes. aut certe quod in Capitolio, poſt ædem Dianæ & Iouis, ſecundam de miraculo operis habent gloriam, Fortunæ atque Herculis ædes. Fortunæ apud Præneſte ædem pulcherrimam ferunt fuiſſe: Herculis enim ædem Tiburis dicit.

91 *Vt Spado. v. c. n. Poſides*] Hic Poſides ſpado, libertus Claudij Imperatoris, tantæ gratiæ & potentiæ fuit, vt eũ Claudius in Britannico triũpho inter militares viros haſta pura donauerit: cohortibus quoque & alijs prouincijs Iudææ præpoſuerit; & lecticę per vrbem vectandi, ſpectacula quoque publice edendi ius tribuit. Legitur in Suetonio.

92 *Imminuit rem*] Minuit patrimonium fabricando. Secutus patrem ſcilicet: & quod remanſerat de patrimonio, filius omne in ædificijs impendit.

Pa. 129. 97 *Cæli numen ad.*] Nulla contemplatione colentes.

98 *Nec diſtare putant.*) Tanquam humanam, porcinam putant.

99 *Præputia ponunt*] Id eſt, περιτομή.

102 *Tradidit a q. v. Moyſes*) Sacerdos: vel Rex eius gentis, aut ipſius quidem religionis inuentor: cuius Cornelius etiam Tacitus meminit.

103 *Non monſtrare vias*] Id eſt, non confiteri religionis ſecreta.

104 *Quæſitum ad fontem*] Vbi baptiſantur.

ib. *Deducere verpos)* Iudæos, qui ſine pellicula ſunt.

105 *Sed pater in cauſſa*] Cauſſa huius metus, pater eſt.

ib. *(Cui ſeptima quaque fuit lux* } Quia ſemper ſabbatis nihil faciunt.

109 *Fallit enim vitium*] Sępius ſub ſpecie virtutis, auaritia tegitur. Multi enim auaros tamquã frugi laudant, ſperantes quod frugalitate faciente, patrimonia ſua cuſtodiunt: & non ſentiunt eos cauſſa auaritię facere. Frugalitas quippe auaritiam contemnit, & mediocritatem amat.

113 *Certa magis quam ſi*, Tamquam ille qui aut mala, aut pellem auream ſeruabat.

116 *Quippe h.c. patrimonia Fabris*] Fabris patrimoniorum, dum auram popularem captant, & patrimonij opinione delectantur.

118 *Incudeq; aſſidua*] Metaphora a Fabris ferrarijs. quocumque caſu.

ib. *Ardente camino*] Auaritia operante.

120 *Qui mir. opes*] Qui patrimonio & diuitijs gaudet,

ib. *Sibi nulla exempla beati*) Qualis Apollinis oraculo declaratus eſt feliciſſimus Aglas Arcas, qui numquam patrium agellum exceſſerat, cũ a Deo quęreretur quis fidem verę felicitatis impleſſet.

122 *Ire viam pergant*] Perſeuerent in auaritia.

124 *Et cogit minimas ediſ.ſ.*] Eum ſequi in auaritia, quæ nullis ſatiatur diuitijs.

126 *Modio caſtigat iniquo*) Praua menſura.

127 *Neq;*

127 *Neque enim omnia ſuſtinet vnquam*] Id eſt, omnia ſuſtinet. Duo negatiua confirmatiuum faciunt.

131 *Alterius conchem æſtiuam*) Id eſt, fabam coctam, quæ illi remanſit, in alium diem cum ſardina ſeruat.

ib. *Cum parte lacerti*] Genus piſcis ſalſi.

134 *Filaque ſectiui*] Bene, ſectiui; quia quando ponitur cultoribus hortorum, tunc ſecatur.

ib. *Aliquis de ponte*] Quia mendici in pontis itinere ſedent.

135 *Sed quo diuitias*] Id eſt, vbi ſũt diuitiæ, ſi non ipſis vteris?

137 *Ut locuples moriaris*) Id eſt, cum egeſtate vitã tolerant, vt diuites moriantur.

139 *Creſcit amor nummi*] Id eſt. Quanto plus adduntur diuitiæ, tanto plus creſcit auaritia.

141 *Ergo paratur Altera villa*] Coemuntur plures poſſeſſiones, quia vna non ſufficit.

142 *Et proferre libet fines*] Producere, protẽdere.

143 *Et melior vicina ſeges*) Semper auaris res alienæ meliores & ampliores videntur.

144 *Et denſa m. qui canet oliua*] Hyperbole. id eſt, integrum montem Oliueti comparas.

145 *Si pretio dominus*] Non conſentit ad diſtrahendum: id eſt, cum vicinum agrum non poterit pretio elicere, ita agit, vt cogatur vicinus vendere, non patiens importunitatem animalium, quæ ille dimittit vt ſegetes ipſius depaſcantur.

148 *Quam tota noualia*] Agros ſeminatos.

149 *Falcibus actum*] Metitum.

151 Et quot venales iniuria] Moleſtia confinij potentis.

152 Quam fœde bucina fama]Quam mala fama eſt auaris potentibus.

153 Quid nocet hæc] Mala fama, quæ de me loquitur. auaritiam dicit.

154 Quam ſi me t.] Sine quæſtu aliquo vilis eſt conlaudatio.

156 Scilicet & morbis) Id eſt, ſi mediocriter poſſideas quod tibi ad vitã ſufficiat, omnibus rebus malis carebis & quietus eris.

ib. *Debilitate carebis*]Εχημα ὑπόνοια.

157 Et luctum & curam]Mala vitioſa.

160 Quantum ſub Tatio, Si tantum poſſides ſolus, quantum populus Ro. poſſedit, Campum Martium.

Pa. 131. 162 *Prœlia vel Pyrrhum*] Epirotarum regem Pyrrum dicit. Gladios Moloſſos, Epiroticos.

164 Merces hæc ſang.) Deductis in colonia viris.

165 Nullis viſa v.m.m.) Id eſt, Numquam viſa ſunt dona minora meritis, in duobus iugeribus. id eſt, par merces laboribus viſa eſt illis quibus dabatur.

169 Vnus Vernula tres domini.] Ante nam vnum ſeruum plures domini habebant, qui erant paruuli.

170 A ſcrobe vel ſulco] Qui colebant terram. Hoc nam dicit alios in bello * alios terram colere.

171 Amplior]Parabatur ſcilicet.

172 Nunc

172 *Nunc modus hic agri*] Bene dixit plus nunc poſſidere in horto, quam tunc in agro.

173 *Inde fere ſcelerũ cauſſæ*] Ex inſtitutione auaritiæ, quæ interficit veneno, aut ferro.

175 *Sæua cupido*] Auaritia.

177 *Et cito vult fieri*] Per ſcelera ſcilicet.

ib. *Sed quæ reuer. legum*) Exclamatio.

180 *Et Hernicus olim*] Virgilius,

Hernica ſaxa colunt.

181 *Veſtinuſquè*] Oppidum eſt Italiæ.

ib. *Panem quæramus aratro*] Id eſt, hoc perſuadebant: Hoc tantum ex labore quæramus, quod nobis ad victum ſufficiat. hoc enim & Dijs placet.

184 *Contingunt homini v. f. q.*) Quia ante, fraga & glandem homines comedebant.

185 *Nil vetitum feciſſe*] Is nam non vult ea quæ inlicita ſunt admittere, ſed ſua paupertate contentus eſſe.

186 *Per gl. perone tegi*] Virgilius,

-Crurum tegit altera pero.

187 *Ignotaque nobis*] Quæ a nobis ignota, alios inducit ad ſcelus.

189 *Hæc illi veteres*] Poſteris ſuis dabant.

190 *Supinum*] Dormientem.

192 *Perlege rubras*] Rubricas iuris.

Pa. 132. 193 *Aut vitem poſce libello*] Vt Centurio fias, da libellos: id eſt milita. vitis nam inſigne Centurionum eſt, a Libero patre inuentum, qui primus triumphauit, & inuentor vitis eſt.

194 *Sed caput intactum buxo*] Senſus hic eſt, Sic age vt te ſordidum pueri mirentur, & vir-

tutem tuam imitentur,ſi vis Centurio militare.

195 *Miretur Lælius alas)* Comes Lælius Centurio, ſub quo militabis, vt euertas çaſas & çatheias Maurorum.

196 *Brigantum*] Gallorum.

197 *Vt locupletem aquilam*] Vt ſignifer ſis ſtipẽdijs emeritus anno ſexageſimo, quo ſtipendia deponebant ſua.

199 *Cornua ventrem*] Si pauore cornuum,aut lituorum,venter tibi ſoluitur.

200 *Vendere poſſis*] Eſto negotiator.

201 *Pluris dimidio*] Plus media parte.

202 *Abl.Tiberim vltra*) Tranſportandæ vltra Tiberim.

203 *Neu credas p.*) Ne contemnas viliorem mercem,aut quæ puteat,id eſt * caria.

205 *Atque ipſo Ioue digna*] Id eſt,Iouis dictũ eſt.

208 *Vetuſæ p.r.aſſæ*] Aſſa nutrix dicitur,quæ lac non præſtat infantibus ,ſed ſolum diligentiam & munditiam adhibet. nutricula ſicca, vetuſta infantibus monſtrat.

209 *Ante alfa & beta*] Ante ętatem diſcendi.

213 *Vinceris vt Aiax*] Id eſt,vt illi in virtute parentes ſuos ſuperauerunt, ſic & iſte te in auaritia.

217 *Admittere cultri*] Id eſt, tondere barbam.

218 *Summa exigua*) Vt in minima mercede auaritia exprimatur.

219 *Cer.tanq.aramque*) Vt periurus erit.

220 *Elatam iam c.nurum*] Mortuam,quæ cum dote ſibi adferat mortem.

222 *Per ſomn.dig.*) Id eſt,quæ per ſomnum effocabitur propter dotem.

223 Breuior via conferet illi) Id eſt homicidium.

224 Nullus enim magni ſcel. lab.] Id eſt, in perpetrando ſcelere numquam difficultas eſt.

Pa. 133. 226. *Mentis cauſſa malæ*] Exordiũ ſceleratæ mentis tuæ, quę iubes ei auaritiam ſequi.

228 Et læuo monitu) Subtili monitu.

ib. *Prod. auaros*] Sceleratos.

230 Dat l. & t. eff. Ra.] Auctoritatem & nequitiam permittit.

231 Quem ſi reu. ſub. neſcit] Virgil. Fertur equis auriga.

232 Et te contempto) Patre vel rectore, Qui iam fuerit deditus auaritiæ, reuocari non poteſt.

233 Nemo ſat. cr.] Nemo ſe putat ſatisfeciſſe, niſi amplius delinquant, quam non permittas, adeo plus peccare cupiunt.

235 Cum dicis iuu.] Si reprehendas eum benefacientẽ, quid illi ſuadeas niſi vt criminoſus ſit.

238 Quarum amor in te] Diuitiarum & auaritię tantum amoris habes, quam Decij habuerunt ciuitatis ſuæ.

240 Menœceus) Qui pro ciuibus ſuis mortem elegerunt.

241 Legiones d. an.] Virgilius,

- ſatis immanis dentibus hydri,

Nec galeis, denſiſque-

243 Tamq. & tub. ſurr. vna] Qui eos excitet ad prœlium. Irridet Græcorum audaciam paratam in omni mendacio.

247 Tollet alumnus] Filius, allegoricos. hoc eſt, & in te malitiam cum ſcelere exercebit.

249 Expectare colus) Calatos.

251 Jam torquet iuuenem] Odioſus eſt filio.

ib. *Ceruina Senectus*] Quos vſque ad nongentos annos viuere dicunt. Longiuiuax.

252 Ocyus Archigenem] Medicum. Nam pater qui pernicioſum filium habet, æque debet timere ſaluti ſuæ, ſicut Rex.

253 Si vis al. d. ſic.] Id eſt, antidotum, quod veneno obſtet.

256 Monſtro voluptatem) Nulla theatra tibi talem voluptatem dabunt, nullam promotionem dabit cuiquam, quod accipiet hic de tua pecunia.

Pa, 134. 258 *Diſcrimine*] Periculo.

260 Fiſcus) Pecunia ſacculi.

ib. *Et ad v. p. Caſtoran.*] Ad templum Caſtoris.

261 Ex quo Mars vltor] Ex illo pecuniam amat, ex quo Mars a furibus ſpoliatus eſt. Antea ſolebant arcas æratas facere, & ibi mittere pecuniam ſuam Senatores, & ſic in foro Martis ponere. Verum per noctem a furibus exſpoliatæ ſunt arcæ, & cœperunt ex eo ad templum Caſtoris ponere. Ideo dicit, Mars vltor galeam perdidit.

262 Omnia Fl. Et Cer.] Ludos Theatrales, qui in honorem Dearum exhibentur.

264 Tanto maiores) Negotia hominum maiores ludos habent, quam votiua ſollemnitas.

266 Quique ſolet r. d. f.] Funambulum.

267 Quam tu Corycia] Coryeus ciuitas Iſauriæ, id eſt, negotiator qui omni tempore nauigas.

269 Ac vilis ſ. merc. ol.) Opobalſamum, aut malaba-

labatrum fœtidæ alicuius mercis. vt ex ſententia tali, tu fœtide.

271 *Et mun. Iouis a. lagenas*] Geticas, quia Iuppiter ibi nutritus eſt.

272 *Hic tam. ancipiti*) Funambulus ex hac arte victum ſibi comparat.

273 *Brumamque fam.*) Horatius,

Frigus, quo duramque famem depellere poſſit.

274 *Illa reſte cauet*) Supra quam ambulat ſcilicet.

276 *Plus h. eſt iam In p.*) Id eſt, qui naufragium pertulerunt.

279 *Sed longe Cal. rel.*) Vrnæ ſimilis mons, inde Calpe in extrema Spania.

280 *Audiet Her. ſt. g. Solem*) Gaditano Oceano Sol mergens ſtridet, vt ſi ferrum candēs in aqua tinguas. vltra Herculis columnas dicit ad mare mortuum, vltra quod nauigare non cōceditur. Nam ſic ſubiungit,

> Oceani monſtra, & iuuenes vidiſſe marinos.

281 *Vt tenſo f. reuerti*) Vt pleno ſacculo reuertaris.

ib. *Tumidaque ſ. al.*) Manticula, id eſt, mercibus.

282 *Oceani m. & iuu.*) Tritones & Nereides.

284 *Ille ſororis*] Furens Oreſtes. Ifigenia ſoror Oreſtis.

286 *Hic boue percuſſo*) Aiax, quia & ipſe inſanit.

287 *Aut Ithacum*) Vlixem.

ib. *Parcat tun. licet*) Quamuis ſe non conſcēdit, tamen inſanit.

291 Conciſ. arg.] In argenteolos ſiue nummos.

292 Occurrunt nubes) Ergo hoc dicit, nō inſanit.

294 Nil faſcia nigra] Nubes ducta per cælum.

295 Æſtiuum tonat] Naturaliter hæc dicit negotiator...

297 Et Zonam læua] In qua fert ſolidos.

299 Quod Tagus & r. v. Pactolus] Fluuij, vnus Spaniæ, alter Aſiæ.

300 Frigida ſufficient) Vda, aut nuda.

302 Et p. ſe temp. t.] Dum picturam naufragij ſui portat in tabula, ferens caſus ſui hiſtoriam.

304 Miſera eſt magni cuſt. c.) Miſera eſt cuſtodia magni patrimonij.

305 Diſpoſitis prod. hamis] Per tranſlationem diſciplinæ militaris Sparteolorum Romæ, quorum cohortes in tutelam vrbis cum hamis & cum aqua vigilias curare conſuerunt viciniis.

306 Seruorum noctu Licinus iubet] Licinus ille ex liberto Claudij, de quo ſuperius dixit: Ego poſſideo plus Pallante & Licinis.

307 Phryg. columna] Marmorea.

309 Non ardens Cynici] Id eſt, Diogenis, qui in dolio dormiebat.

311 Senſit Alexander) Macedo.

313 Quam qui t. ſ. p. o.) Id eſt. Alexander.

314 Geſtis æquanda p. r.) Cum magnis periculis magna res efficitur.

316 Menſura t. qua) Si vis noſſe, patrimonij modus quantus debet eſſe.

Pa. 136. 321 *Aliud ſapientia dicit*) Poſcit philoſophia.

322 *Acri-*

322 *Acribus exemplis*] Id eſt, video te nolle cõſentire ad philoſophorum patrimonia.

324 *Bis ſeptem ordinibus*] Id eſt, gradibus equitum Romanorum.

325 *Sirugam trahit*] Si diſplicet, & triſtem facit, duorum equitum patrimonium fac.

328 *Nec Crœſi*] Crœſus ille eſt cui Solòn dixit, ὅρα τέλος μακροῦ βίου: cuius filius, cum ipſe Trallibus victus eſſet a Cyro rege Perſarum, adoleſcens vſque id mutus, intentum iugulo patris gladium cum vidiſſet, ſubitò exclamauit, Homo Cyre parce homini.

329 *Nec diuitiæ Narciſſi)* Narciſſus libertus Claudij potentiſſimus, idemque ditiſſimus Eunuchus.

IN SATYR. XV.

De Religionibus Ægypti.

AD Voluſium ſcribit de Ægyptiorum ſacris; odio Criſpini qui Ægyptius erat, egens, & modo magiſter peditum atque equitum factus eſt.

2 *Crocodilon adorat*] Qui ab ichneumone perit dormiens.

3 *Illa pauet ſaturam ſerpentibus Ibin*) Ibin propterea Ægyptij colunt, quod illi naturale cum ſerpentibus bellum eſt. Nam cum Ægyptum Nilus etiam ſerpentibus inundauerit, illa eos omnes deuorat ſimul & aſpides. De huiuſcemodi animalium genere Cicero in libro de natura Deorum primo, ſic ait: Ipſi qui irridentur

Ægyptij nullam beluam, niſi ob aliquam vtilitatem, quam ex ea caperent, conſecrauerunt: veluti Ibin. Ibes maximam vim ſerpentum conficiunt, quaſi aues excelſæ, cruribus rigidis, corneo proceroque roſtro: auertunt peſtem ab Ægypto, cum volucres angues ex Libyæ vaſtitate vento Africano inuectas interficiunt, atque cōſumunt: atq; fit, vt illæ nec morſu viuæ noceant, nec odore.

5 *Dimidio magicæ r. v. M. (.)* Memnonis ex ære ſtatua, citharam tenens, certis horis canebat. Hanc Canbis rex iuſſit aperiri, exiſtimans mechanicum aliquod eſſe quod intra ſtatuam lateret. nihilominus tamen aperta ſtatua quæ erat magice conſecrata, horis ſtatutis ſonum reddidit. Ideo dimidio dixit, id eſt aperto & diuiſo.

6 *Atque vetus Thebe*) Thebas dicitur trans Ægyptum Liber condidiſſe.

13 *Carnibus humanis*) Vſque adeo de Ægyptijs vanum aut incredibile eſt • hi Vlixi ſimilia de Læſtrygonibus referenti credi iam fuit in menſa Alcinoi. hæc cum exclamatione legenda ſunt.

15 *Fortaſſe quibuſdam*) Simul diſcumbentibus.

16 *Vt mendax aretalogus*) Virg. Artificis ſcelus.

17 *In mare nemo*) Dicebant Phæaces.

18 *Læſtrygonas atque Cyclopas*) Quos perhibent hominibus paſtis extinctos.

19 *Vel concurrentia ſaxa*] Symplegadas, inter quas Argo euaſit; quæ in Ponto cucurriſſe dicuntur. numquid & ad hæc Vlixes acceſſit.

Pa.137.23 *Et c.r.g.Elpenora porci.*] Vnum de ſocijs Vlixis porcis a Circe factis.

ib. *Tam vacui capitis*] Inani capitis, κενεγκράνι☉.

25 *De Corcyraea temetum*) Vinum de inſula Phaeacum.

26 *Nullo ſub teſte can.*] Qui eum redargueret mendacio. Merito ergo non credebatur illi, qui ea ſine teſte narrabat.

27 *Nos miranda quidem*] De ſe dicit Iuuenalis, quia in Aegypto * militem tenuit, & ea promittit ſe relaturum quae ipſe vidit.

29 *Nos vulgi ſcelus*] Referimus.

ib. *Et cunctis grau.*] Non cyclopis, ſed Tragoediae narrationis.

30 *Quamquam omnia ſyrm.*] Veſtes tragicas. Tragoedias.

32 *Dira quod ex.*] Quod apud Aegyptum factum eſt a populo.

35 *Ombos & Tentyra*] Inter hos Ombos, & Tentyra, accuſatiuus pluralis vt Menala, ciuitas Aegypti.

36 *Quod numina vicinorum*] Quod illi alios deos colunt vicini.

38 *Sed tempore feſto*] Cum diem feſtum habeāt.

44 *Septimus interdum*] Feſtiuitas ſacrorum per ſeptem dies ſolet celebrari.

46 *Barbara f.n.c turba*] Alexandria.

ib. *Canopo*, Latina ripa.

48 *Blaeſis atq; m.t.*] Ex parte ebrioſum. Terent.

Nam neque pes, neque mens ſatis ſuum officium facit.

90 Vltimus autem] Qui venit iam nouiſſimus.

91 Qui ſtetit abſumpto] Si vlterius ſenſerit voluptatem.

93 Vaſcones vt fama eſt] Obſeſſi Saguntini ab Hannibale, coacti ſunt cadaueribus ſuorum paſci. Lucanus,

Obſeſſum Pœno geſſit quæ Marte Saguntum.
cæſis ſcilicet imbellibus. Alij nam non ab Hannibale, ſed a Metello obſeſſos dicunt.

95 Fortunæ inuidia eſt) Quæ ad hoc eos deduxit.

ib. *Bellorumq. vltima*) Cum obſiderentur a Metello.

97 Huius enim quod nunc ag.) De quo loquebar modo.

98 Sicut modo dicta mihi gens] Vaſcones Saguntini * quorum dictum ſit vt ſi * maior inuidia facti exemplum, quod ſoleas non quod horreas.

100 Ventris furor] Famis inopia.

104 Dira at. i. paſſis] Saguntinis.

107 Zenonis præcepta] Zeno ſtoicæ ſectæ * ab eorum quique homines tum eſſe id ſummum vt ſolum bonum eſſe dicebat.

108 Pro vita facienda p.] Sed per honeſtatem, ſicut Stoici dicunt, melius erat mori, quam cadaueribus paſci.

109 Stoicus antiqui præ. Metelli] Vnde poterat tantum ſapere quantum Zeno, vt cadaueribus abſtineret, ſcelus putando committere pro vitę cupiditate?

110 Graiæ noſtraſque h. e. A.] Romanas literas, & Græcas.

112 De conducendo] De adhibendo negotijs ſuis oratore.

ib. *Thule*] Ciuitas in Oceano. inſula in qua brumæ tempore dies nulli: perinde ſolſtitiali æſtiuo nox nulla.

115 Tale quid excuſat Mæotide ſauior ara] Iuxta Mæotim paludem Taurici ſunt, quorum rex Thæas aduenas immolare conſuerat vſque in aduentum Oreſtis & Pyladis: quibus agnitis Ifigenia, quæ erat templi ſacerdos, ablato inde Dianæ ſigno, aufugit, idque Ariciæ conſecrauit. Et Saluſtius, Namque omnium ferociſſimi ad hoc tempus Achæi atque Tauri ſunt, quod, quantum conijcio, locorum egeſtate, rapto viuere coacti. *

Pa. 140. 120 *Quæ tanta fames*] Id eſt, quomodo Saguntinos coegit obſeſſio.

122 Anne aliam terra M. ſicca] Quam, inquit, inuidiam facerent Nilo ceſſanti defluere aliam, quam hanc, quam fecerunt, cadauera deuorarent tamquam fame coacti?

123 Surgere Nilo] Inrigare Ægyptum.

124 Cimbri nec Britones] Gentes diuerſæ barbarorum.

125 Sauromatæ] Sarmatæ.

126 Imbelle & inutile vulgus] Ægyptiorum.

127 Dare vela phaſelis] Teſteis nauigijs. talibus enim nauigijs in Nilo vtuntur.

131 Ira atque fames] Eorum ſcilicet qui hoc compulſi fecerũt, id eſt. Vaſcones & Saguntini.

ib. *Molliſſima corda*] Humanitatem & miſericordiam natura hominibus non negauit.

133 Hæc

133 Hæc noſtri pars optima ſenſus]Pars optima eſt naturæ vel mentis noſtræ,miſerum flere.

136 Circumſcriptorem]Curatorem ſuum.

137 Ora puellares] Puellares capilli, triſtitia & ſqualore longiores. Cum enim rei tenemur, & capillos demittimus; qui faciunt nos interdum vultum habere tamquam puellæ.

138 Cum funus adulta) Ora maturæ.

139 Vel terra clauditur]Sepelitur.

140 Et face dignus]*Infas mortis.

141 Arcana qualem] Face arcana dignus ſacerdotij, ac per hoc iuſtus. Arcana, imbutum ſacris dicit Pontificem: aut arcana, dicit myſtica, cum in templo Cereris ſibi inuicem facem curſores tradunt.

143 A grege mutorum]Animalium,pecorũ.

145 Atque exercẽdis]Diſcendi artificij faciles.

146 Senſum a cæleſti] Quem animum eſſe dicũt partem cælicæ diuinitatis.

147 Prona & terram ſpect.]Animalia.

148 Conditor illis]Deus.

Pa.141.150 *Et præſtare iuberet*]Homines.

151 Diſperſos trahere]In vnũ colligere in ciuitate.

154 Tutos vicino limite]Securos,vicinitate aliorum confidentes.

155 Protegere armis]Defendere bello.

156 Vulnere ciuem]Pro,ciues.

158 Portarũ claue teneri]Cuſtodia portarum.

159 Sed iam ſerpentum] Id eſt, Nec ſerpens ſerpentem comedit, nec fera ſui generis feram. Varro,Canis caninam non eſt.

162 Maioris dentibus apri] A ſua gentę.

163 *Indica tigris agit*) De India. Vt Terentius, Elephantis quem Indicis præfecerat.

166 *Produxiſſe parum eſt*] Nam & inuicem ſe abſumunt dentibus, non tantum ferro.

168 *Neſcierint primi gladios*] Primo tempore, qui fuerunt regnante Saturno.

169 *Aſpicimus populos*] Aegyptios.

173 *Pythagoras cunctis a.*] * Samius philoſophus propter cognitionem inter ſe mundi, omnibus abſtinuit animalibus, auerſatus & faına quæ ex ſanguine humano orta eſſet. * Nam flores eius in ſanguinem vertuntur ſi ſic ponatur.

174 *Et ventri indulſit non omne legumen*] Qui & legumina timeret edere. Antiſtrophe, qui abſtinuit.

IN SATYR. XVI.

De felicitate militum.

ISta a pleriſque exploditur, & dicitur non eſſe Iuuenalis.

1 *Felicis præmia Galle Militia*] Quanta in ſe habeat bona, militia.

2 *Nam ſi ſubeantur proſp. caſt.*] Vt nihil periculi patiatur in bello, vel non interſit prœlijs: vel ſi ſint pericula, quamuis timidus ſim, tamen eo ad militandum.

Pa. 142. 6. *Et Simia genetrix q. d. h.*) Id eſt, Iuno.

11 *Et nigram i. f. t. l. offam*] Panis.

12 *Medico nil promittente*] Deſperante.

13 *Bardaicus index*) Centurio. Qui quaſi inter illos milites militauit habentibus ſtationem apud

pud Bardos. Eſt autem gens Galliæ. vel qualis fuit Bardas.

14 Calceus & grandes ma.ſ.ſura] * Datupſis militibus calciamenta dixit.

15 Legibus antiq.caſtrorum] Caſtra intra vrbem erant militum, quæ Tiberius fecit.

19 Si iuſta defertur cauſſa qu.) Si iuſtam cauſſam habueris.

21 Curabilis vt ſit Vindicta] Vt ſatis cures quemadmodum effugias illos.

23 Mulino corde Vagelli] In alio, Mutinenſis. Rhetor aliquis de Mutina. ignauus de * mulino.

29 Da teſtem) Fortaſſe dicis, Habeo teſtes.

31 Et credam dignum barba] Si audebit dicere: Dico illum ex illis eſſe antiquis * ſi teſtimoniũ tibi præbeat.

35 Sacramentorum] Id eſt, militię: quia iurabãt.

37 Improbus] Militaris.

ib. *Campum*] Terminum.id eſt, ſi egeris contra aliquem quod terminos effoderit, & tranſtulerit.

Pa.143.43 *Mille ferenda Tadia*] Odia.

44 Subſellia tantum Sternuntur] Subſternuntur, ponuntur aut parantur.

52 Nam quæ ſunt parta labore Militia) Caſtrenſe peculium liberum habent.

FINIS.

LECTORI.

IN hac editione, Lector, illud potiſſimum nobis propoſitum fuit, vt inter plura variaque, nec contemnendæ vetuſtatis exemplaria, vnius omnium ſane optimi atque antiquiſſimi ſcripturam curaremus exprimi, quod de Budenſis cladis reliquijs in Thaſſillonis quondam Ducis cœnobium relatum fuiſſe ex Matthiæ adſcripto nomine facile adductus ſum vt crederem. Id ad nos tandem peruenit Franciſci fratris cariſſ. dono, cui plura longe ac meliora, vt ſpero, poſteritas debitura eſt. Atque vtinam veteris librarij manum omnibus omnino locis adſequi licuiſſet: verum neſcio quo malo genio factum eſt, vt exemplar illud nulla parte melius eſſet, quam qua imperiti lectoris impio & infelici ſtilo craſum, infeliciori etiam calamo emendatum, aut mendatum potius & contaminatum fuit: adeo vt mihi recentioris ſcripturæ veſtigia quaſi notæ indiceſque fuerint ad veterem indagandam atque eruendam, quam adiectæ paſſim ad vtrumque marginem interpretationes interdum ſuppeditarunt, ſæpe nos & ipſæ deſeruerunt. Earum porro quem auctorem nominatim laudem, non habeo, cum nullum præferat codex ille, quo hac parte vſi ſumus vnico: quanquam non ignoro a pleriſque non poſtremæ notæ ſcriptoribus Probo tribui commentaria non

in Iuue-

in Iuuenalem modo, ſed & in A. Perſij Satyras illa, quorum hic quoque bonam partem emendatiorem damus, vſi etiam hac in re conſilio iudicioque amicorum, atque in primis Ioſ. Scaligeri viri incomparabilis, de quo quidquid præterea dixero, minus erit. Id vero illi an ex veterũ librorum fide, an ex coniectura potius faciant, non ſatis ſcio. Illud diſsimulare non poſſum, quod Berytium nõnulli vocant, fruſtra eos, & parum criticè facere, ſi ad Valerium Probum referre velint, cuius hæc ætatem ferre nullo priuilegio poſſunt. Sed nec Probo quidem illi tribuam quẽ Lupus noſter ſub Karolo Caluo Imp. in Germaniæ ſaltu liberales diſciplinas tractaſſe, Satyram etiam tentaſſe ait. Nam & iſta literatioris ſunt ſæculi, & quod ex Taciti hiſtoria Moyſen repetunt, vereor ne ſit hominis Chriſtiana religione nondum imbuti. At illa ſane de crucis ſupplicio, & Alamanniæ nomen, aliaque eius generis nonnulla, poſt Conſtãtinum Magnum ſcripta nemo niſi hiſtoriæ ignarus negauerit. Ego vero quod cæteris fere veterum Grammaticorum gloſsis & commentarijs, idem & huic noſtro accidiſſe video, vt ex variorum diuerſæ, vt ætatis, ſic eruditionis interpretum notis conflatum, inſtar & ipſum Satyræ eſſet. quin & in antiquo exemplari ſæpe me ab initio ex marginũ diuerſitate, interpretationum etiam diuerſita-

tem notaſſe memini: quā tamen in hac editione repræſentare neq; potui neq;, opinor, debui. Valla & ipſe vir diligentiſſimus ſui nobis Probi fragmenta ad Satyras tātum aliquot pro captu atq; arbitratu ſuo exhibuit, quæ tamen adiumento non leui pleriſque locis fuerunt, quos ex illis vel emendauimus, vel ſuppleuimus. adiecta etiam ſua cuique nota, quod hic ab operis prætermiſſum video. Cætera omnia ex noſtro illo vnico exemplari non ſine magno labore ac tædio expreſſa ſunt, ea plane fide & religione, vt quodammodo verendum nobis videam ne ſuperſtitioni plerique aut negligentiæ, nōnulli etiam imperitiæ adſcribant, quod veteris ſcripturæ vitia interdum retinere maluimus, quam coniecturis ex ingenio emendare. quod nobis quidem nō difficile fuiſſe, locis ſaltem aliquot, haud negauerim: at erit illis fortaſſis perfacile omnibus, quibus ad ſpicilegium plura ſupereſſe reliquæ meſſis intereſſe putaui. Ne tamen omnes omnia ſibi quoque in hac temere licere arbitrarentur, paſſi ſumus quædam ex illis adijci quæ inter legendum ad oras libri adnotaueramus memoriæ magis cauſſa, quam vt in publicum exirent: verum ea lege, vt cui vſui non forent, poſſent illa ſine fraude ſua, pace etiam noſtra a corpore reliquo diſiungere, & ſi videretur, abijcere. Vale.

VARIÆ

VARIAE LECTIONES QVÆDAM.

In Persium.

IN vetuſtiſs & optimo exemplari, quod in his notis L. littera interdum deſignaturi ſumus, ſingulæ huius libri paginæ hunc titulum conſtanter habuere, Thebaidorum Persi Satyra: quo quid ſignificetur, necdum diuinare potui. Qui coniecerit, is melior vates eſto.

verſ. 14 *Peſageium melos*] L. & tres veteres codices, Perpegaſeum melos.

IN SATYR. I.

v. 48 *Veſtum & plorabile ſiquid*] Sic & apud Priſcianum VIII. At in L. Vanum & plorabile ſi quis.

100 Doctas poſuiſſe figuras) Sic L. Doctiſſimus tamen Scaliger malit, - doctus poſuiſſe figuras. Laudatur. vt infra, - pallentes radere mores Doctus.

107 Berecynthius Atys] Idem ille legit *Attin*, & paulo poſt *Mænas & Attyn*; & cum vtrumque dicatur, Ἄττιν, δέλφιν, Ἄττης, δέλφις, illud a Perſio irrideri putat.

111 Prægrandi ſubere] Sic L. vetus interpres in Horat. Saty. II. lib. I vægrandi.

115 Baſſaris & Lyncen.] L. Lyncæ.

II. AD PLOTIVM MACRINVM, DE BONA MENTE.

11. E*Bullit)* L.Ebulliat,deleta poſtea a litera.
14 Iam tertia conditur vxor) Apud Seru. IIII. Æn. ducitur.
42 Tucetaque craſſa]L.tuccetaque.
45 Arceſſis]L. Accerſis.
57 Qui purgatiſſima) L. Purgantiſſima.
69 In ſancto]Sic L.ſic Lamprid. Alexandro.
73 Faſque animo) L. animos.
75 Hæc cedo admoueant) L. Hæc cedo vt admoueant templis. quod retinendum cenſeo.

III. INCREPATIO DESIDIÆ HVMANÆ.

13 N*Igra quod infuſa*] L. Nigra ſed infuſa vaneſcit ſ. l.
14 Geminet quod fiſtula]L.quo.
23 Lutum es) L.eſt.
66 Diſcite & o miſeri) L. Diſcite, o miſeri,& cauſſas. nec hoc vnicum eſt in his Satyricis huius licentiæ exemplum.
81 Silentia rodunt]L.produnt.

IIII.

21 P*Annucea Baucis*]Scribe pannucia,vt in L. & apud Donatum in illud Andriæ, Vidi Cantharam ſubſarcinatam.
25 Vectidi prædia) L. Vettidis.
33 Frigas in cute) L.figas.non male.al. fricas
37 Tu cum max.) L. Tunc cum.

Sæpe

V.

9 S*Æpe inſulſo cenanda Gliconi*] L. ſæpe inuiſo cenanda Cycloni. & Gloſſę loco adiectum, deformi.

15 *Rodere mores*) L. habuit olim, *radere*.

19 *Bullatis vt mihi nugis*] L. pullatis, & adſcriptum pro gloſſa recentiore manu, togatis. Vetus interpres pridem editus ab Elia Vineto opt. & doctiſſ. ſene, legiſſe videtur, bullatas vt mihi nugas. quod Scaligero noſtro magis placet.

26 *Centenas a. d. voces*) L. fauces. non inepte.

29 *Quod latet*] L. Quo.

58 *In Venerem putret*] Et hoc loco vetuſtiſſ. ex. corruptum fuit.

64 *Fruge Cleanthea*] L. Cliantea petite hinc iuueneſque ſeneſque.

77 *Vappa & lippus*] L. Vappa lippus, & in tenui ferragine mendax.

83 *Hoc nobis pilea donant*] L. hoc nobis pillea donat.

87 *Licet illud*) L. licet illud de tuo tolle. corrupte. ſed optimi ex. etiam næuos referre interdũ placebit, & proderit.

93 *Dare tenuia*) L. tenua.

112 *Nec glutto*] L. Nec gluttu. In vet. gloſſ. ſcriptum eſt, Gluttus. βρόχθος.

129 *In iecore ægro*] L. in pectore ægro. & poſt paulo, Et quid agam rogas? en ſaperdas a. p.

147 *Vetentanumque*) L. Vellentanumque.

150 *Peragant ſudare deunces*] L. ſuadere deunces.

174 *Exieras. nec nunc*] L. ne nuc.

VI. AD CESTIVM BASSVM LICVRIVM POETAM. ſic L.

24 TVrdarum noſſe ſaluuam] In L. ſaliuas, & emendatum turdorum.

27 *Aſt vocat.*] L. Auocat.

44 *Inſignem ob cladem*) L. laudem.

51 *Non audeo inquis*) Quidam codices, haud audeo. Sunt qui malint, Non adeo, inquis.

55 *Accedo Bobilla*] L. Bobillas.

60 *Maior auunculus exit*] L. exſtat.

EXPLICIT PERSII THEBAIDORVM SATYRA. FELICITER. ſic L.

IN IVVENALEM.

LIB. I. SATYR. I.

V. 2 RAuci Theſeide Cordi] Apud Seruium in 1. Æn. Codri.

115 *Teda lucebis in illa*] Scriptum fuit in opt. ex. *lucebit*. & ſecundo ab hoc verſu, *ſulcum deducit arena*. Sed emendatum *lucebis*, &, *deducis*. nec vllus eſt in his Satyris locus, quē ego ex Grammaticorum gloſſis minus grammatice intelligam.

II.

120 CEna ſedet] An potius ſic diſtinguendum fuit,
-ingens
Cena, ſedet: gremio iacuit noua nupta mariti.

Apul.

Apul. Accumbit ad ſummum thorum maritus, Pſychen gremio ſuo complexus.

III.

67 *Sumit trechedipna*] Sic olim L. ſed repoſitum ræhædipna. vet. gloss. Cupedicinus τρεχέδειπνος. Et apud Plut. VIII. Symp.

80 *Qui ſ. pennas*] Pinnas, medijs ſed natus Athenis. ſic videtur fuiſſe ſcriptum in opt. ex. nunc Achiuis. Sane Dædalum Athenienſem fuiſſe conſtat.

187 *Plena domus libris venalibus*] Sic L. additūque gloſſæ loco, id eſt panibus.

208 *Nil habuit Cordus*] Opt. liber hoc loco aperte habuit Codrus. nam prior quidem huius nominis ſcriptura recentioris eſt manus, vt iam dubitem an non & Satyr. I. Codri potius quam Cordi: quādo & vetus interpres de eodem poeta vtrumque dictum adnotat.

218 *Hæc Aſianorū*] Hæc fuit vetuſtiss. ex. ſcriptura, quam interpretationes huc vſque retinuerunt. Hodie in textu emendatum legas, Fecaſianorum.

255 *Serraco veniēte*] Apud Ser. in I. Æn. Sarraco.

IIII.

3 A *Vitijs æger*] In optimo exemplari ſcriptum fuit,

A vitijs ægræ ſolaque libidine fortes
Deliciæ. viduas tantum ſpernatur adulter.
Qui refert igitur.-

13 *Titio Seioque*] L. & alij veteres libri, Serioque: quod temere reijciendum non eſt.

33 Facta de merce] Sic L. Interpres tamen legit, fracta, quod etiam plerique codices habent: at nullus quem quidem viderim, faria, quod tamẽ ingenioſum eſſe diffiteri nolim.

68 Stomachum laxare ſaginis] L. habuit aliquando, ſaginam. ſed emendatum, ſaginis.

V.

4. VIlis Gabba] Sic L. emendatum, Galba, vt & apud Val. Martialem ſcriptum eſt libris I. & X. Epigr.

90 Propter quod] Verſus ille qui in editionibus quibuſdam ſequitur,

Quod tutos etiam facit a ſerpẽtibus atris, etſi Satyrico ſale non caret, non fuit tamen in vetuſtiss. ex. nec adiectus quidem: obidque in hac editione, quam eius exemplaris loco eſſe cupimus, non inſeri facile paſſi ſumus.

LIB. II. SATYR. VI.

IN vno vet. cod. Cadurc. hæc Satyra inſcripta eſt L. FVRSEDIO POSTVMO.

19 Aſtræa receſſit] Vet. gloss. Latinogræc. Aſtræa παρθένος δικαιοσύνη ὡς Ιȣβενάλιος. quod ad hunc locum referendum eſt.

129 Necdum ſatiata] Eædem ſch. Cad. *ſed non.*

271 Aut ficta pellice] L. flicta paelice. Sic & in eodem exemplari ſcriptum fuit Satyr. II. paelex.

204 Hinc fluxit ad Indos] Sic L. alij codices, ad Iſtros. quidam etiam, Iſtmos. quę diuerſitas facit

vt

vt iam non diſpliceat illa ex coniectura lectio.

Hinc fluxit ad iſtos
Et Sybaris colles, hinc & Rhodos & Miletos.

Qua ſignificatur, ex quo paupertas Romana deſijt, ab eo tempore Romam confluxiſſe Sybariticas, Rhodias Tarentinaſque delicias. Niſi cui potius placet Iac. Aug. Thuani v.c. ſummaque vt dignitate, ſic eruditione acrique iudicio præditi ſententia, qui *Rhodon & Mileton*, aliquando legendum ſibi videri admonuit, hoc ſenſu, Paupertatem Roma excedentem fluxiſſe ad illas ciuitates, quæ ante delicijs & voluptatibus inſignes erant.

305 I nunc] In opt. ex. verſus inter hunc & ſequentem recentiori manu adſcriptus fuit,

Tullia quid dicat notæ collactea Mauræ.

Quem tamen lubenter in hac etiam editione retinuerim.

324 Neſtoris hirnea] Sic L. vt in carmine Virgilij in Noctuinum.

327 Iam dorm.) L. Si iam dormit. & illud, iam, deletum ſtilo.

408 Cuncta arua teneri] L. arma.

427 Et loto terram ferit) Sic L. al. terramque luto. Salui. IIII. ad Eccl. Cath. Natant tricliniorum redundantium pauimenta vino Falerno nobili lutum faciunt, menſę eorum ac toreumata mero iugiter madent.

495 Admotaque lanis] Sch. Cadurc. amot q;.

502 Credas aliam. cedo) L. Credo.

531 Qui grege linigero] L. & alij duo cod. lanige-

ro.quod hic reponi velim.

556 & 557 *Cuius amicitia*] Hic verſus cum ſequenti additus eſt in opt.ex.alia quam veteris librarij manu.

559 *Lanaque ſi longo)* L.longa.

577 *Collyria poſcit*] L.poſcunt.

628 *Mordeat ante aliquis*] Et hi duo verſus addititij ſunt in vetuſtiſſ.ex. Et vero deeſſe in quibuſdam vetus interpres notauit.

645 *Rabie iecur incendente*] L.rabiem iecur inpendere.

LIB. III. SATYR. VII.

v.62 EVhoe] Sic L.ſic & apud Sidon. lib.viii. Epiſt.vet.lib.

165 *Quid do*] Apud Priſc. viii. quod do.

204 *Sicut Traſymachi*] Sic habuit opt.ex.ſed repoſitum, Lyſimachi.

240 *Nefaciant vicibus)* Sunt qui putent non eſſe hos verſus Iuuenalis. Extant tamen in opt. ex. & referuntur a Seruio in illud Eclog. iii. -tranſuerſa tuentibus hircis.

VIII.

v.7 COruinum poſthac] Et hunc verſum habuit opt.ex.habuerunt & alia duo.

60 *In æquore puluis*] L.cuius.

104 *Inde Dolabella eſt*] L.Inde Dolabella, atque hinc. Doctiſſ. tamen Scaliger legendum cenſet, Dolabellas.

132 *Ipſumque Promethea ponas*] Al.pingas.

154 *Tor-*

154 *Toruumque iuuencum*] Quidam cōdices, probumque, alij rurſumque. Et hic quoque optimus noſter ſtilum paſſus eſt, vt dubitare quis nō abs re de vera lectione poſſit, tum vero propter illud More Numę, quod ego ad legē de opimis ſpolijs referendum putarem, niſi prohiberet Seruij auctoritas in lib. III. Æneid. & ad illos verſus VIIII.

Et ſtatuam ante aras aurata fronte iuuencum

Iam cornu petat, & pedibus qui ſpargat arenam.

Quos & hoc loco Iuuenalis imitatus videtur & illo Satyr. XII. Sed procul extentum &c. Furuam hoſtiam Ioui cædi non memini, niſi ſtygio aut infero.

IX.

v. 14 B*Ruſcia præſtabat*] Optimū ex. ſic habet,

Bruſtia præſtabat calidi circum faſcia viſci.

Aliud ſecundæ notæ Latiniac.

Brüccida præſtabat calidi tibi faſcia viſci.

Fructificante pilo. ſubdita mendi nota d. literæ quaſi Bruccia ſcribi debuerit. An bruſcia ſiue faſcia ſiue aſcia ex bruſco, de quo Plin. lib. XVI. c. XVI. ego nihildum pro comperto affirmare auſim. locum vt eſt in illis exemplaribus depoſuiſſe, ſatis pro tempore fuerit.

61 *Cum matre & caculis*] Sic quoque ſcriptum fuit in vtroque exemplari: ſed in opt. poſtea emendatum. caſulis, credo ex Satyræ XI. v. 154. & XIIII. 179. Sed & Tibull. lib. II. Eleg.

Turbaque vernarum, ſaturi bona ſigna
coloni.
Ludit,& ex virgis extruit arte caſas.

Nos veterem ſcripturam integram conſeruare maluimus.

84 Et libris actorum ſpargere] Apud Seru.11. Georg.& titulis actorum aſpargere.

118 Tumque his] Optimi ex. ſcriptura hæc eſt, tunc eſt

Idcirco vt poſſis linguā cōtemnere ſerui:
Præcipue cauſſis vt linguas mancipiorum
Contemnas.nec lingua mali pars peſſima
ſerui
Deterior tamē hic qui liber nouerit illos,
Quorū animas & farre ſuo cuſtodit,& ære.
Vtile cōſilium modo, ſed cōmune dediſti:
Nunc mihi quid ſuades?

Quam ſi quis attentius expendat, aut ego valde fallor, aut is mihi tandem aſſenſurus eſt exiſtimanti verſum illum,

Idcirco vt poſſis linguam contemnere ſerui,

qui in omnibus aliis exemplaribus alio tranſlatus eſt,plane tollendum de medio, vt ſuppoſititium,aut potius vt ita dixerim,duplicem:quales & alios pleroſque in veteribus Iuuenalis exemplaribus video, vt hac ipſa pagina in optimo codice.

Spes ſupereſt. tu tantum erucis inprime
dentem
Gratus eris. tu tantū fu is imprime dentē.

130 Quando ego figam aliqu.) L. fiam aliquid quod ſit m.t.ſ.

146 Qui

146 *Qui multa facies pingit cito)* Opt.ex.habuit, *Qui multa facies*, vt non ſine ratione quis putet ſcriptum fuiſſe prius, Qui maltha facies pingit cito: quod & Scaligero noſtro viſum eſt.

LIB. IIII. SATYR. X.

v. 74 S*I Nyrtia)* Lat.ex. *Nurſia*, vt & apud Liuium & Tert.

81 *Panem & circenſes*] Sic olim habuit opt. ex. hodie Panin.

211 *Citharœdo ſiue Seleuco*] Al.citharœdus ſiue choraules.

274 *Vox iuſti facunda Solonis*] In vetuſtiss.ex. primum ſcriptum fuit, iuſtificanda; vt facile, cui vox illa modo non diſplicuerit ferat reponentẽ, Vox mox iuſtificanda Solonis. Quod ego temere nolim, licet analogia defendi poſſe non negem.

365 *Nos te Nos facimus*] Sic L. Apud Lactant. lib.III.Inſt.ex vulgatis libris, *ſed te* legitur.

XI.

v. 57 N*On præſtem vita*]L.vitæ.

95 *Duxit habendum*] L.habendam. Qualis in Oceano fluctu t.n.

132 *Nec calculus)* L.cauculus.

164 *Ad terram tremulo*] Poſt hunc verſum in opt.ex.ſequebantur hi

Spectāt hoc nuptę iuxta recubāte marito.
Quod pudeat narrare aliquem præſentibus ipſis.

Qui in alijs quibuſdam poſiti ſunt poſt illum ſuperiorem,

Hic tibi vina dabat.

At melius videntur collocati ſuo infra loco, vt in vulgatis codicibus.

XII.

3. CÆdimus agnam] Repone ex L. ducimus.

14 Et a grandi] Apud Ser. Æn. VIII. & a magno, vitio ſcripturæ, aut potius memoriæ.

17 Et fulguris ictum] Scribe ex L. & fulminis ictus Euaſit.

36 Teſticulorum] L. Teſticuli, vt & apud Ser. I. Georg.

59 Quatuor ac ſeptem] L. Quattuor aut ſeptem ſi ſit lautiſſima.

73 Mirabile ſumen] L. miſerabile.

86 Quod præſtat] Sic L. deleta poſtea p, litera.

92 Et mai. operatur] Repone ex optimi ex. operantur.

110 Partem aliquã belli] Additũ poſtea in L. que.

LIB. V. SATYR. XIII.

HÆc Satyra in vet. cod. Latin. hunc titulum habet, DE FRAVDIBVS AD GABINIVM CVIVS AMICVS ABNEGAVERAT DEPOSITVM.

65 Hoc monſtrum puero] Sic L. ſed quod ſequitur ita ſtilo corruptum eſt, vt ſatis aſſequi non potuerimus quomodo primũ ſcriptum fuerit. In duobus alijs codicibus eſt, vt monſtrũ puero admiranti; &, vel miranti ſa.

140 Te nunc delicias] L. *Teno*, corrupte. Sed & hic verſus in eod. ex. perturbatus eſt.

XIIII.

IN Lat. ex. huic Satyræ titulus græcis literis inſcriptus eſt ΠΕΡΙ ΑΝΑΓΩΓΩΝ ΠΡΟΣ ΦΟΥΣΚΙΝΟΝ. Cæterum qui ſequitur primũ verſus in pleriſq; exemplaribus, in illo opt. & vetuſtiſſ. recentiori manu adiectus eſt loco eodem, ſane non ſuo. Si cui retinere placet, per me quidem licet, dũ reponat poſt tertium verſum, non adeo inepta ſede.

13 Cupiet) L. cupient.

30 Implet & ad mœchum] Priſc. VII. & XIII. *ad mœchos*.

78 Adfetus] L. habuit. Adfectus.

86 Cetr.] Opt. ex. vno loco habuit Cretonius, alio Cetonius, & vtroque emendatum recentiore manu, Cetronius.

100 Romanas autem) Hic eſt horum verſuum ordo in opt. ex. idemque in alijs omnibus quæ quidem mihi videre contigit. Contigit autem numero plura. Scaligero tamen noſtro viſum aliquando ſcio ſic potius collocandos,

Romanas autem ſoliti contemnere leges,
Non monſtrare vias eadem niſi ſacra colenti,
Quæſitũ ad fonté ſolos deducere verpos,
Iudaicum ediſcunt, &c. quod etſi nondũ mihi ipſe perſuadere potui, alijs tamen hic ad notare ingenui animi eſſe duxi.

122 Ire viam pergant] L. peragant.

206 Ipſo Ione digna poeta], Scribe, vt eſt in opt. ex. *poeta.*

232 Metiſque relictis] L. meritis, ſed emendatum recte.

XV.

EST & hic titulus in quibuſdam exemplaribus DE SVPERSTITIONIBVS ÆGYPTIORVM.

7 Illic cærul.] L. illi cæruleos, hic piſcem fluminis, illi, &c. & in veteribus gloſſis, Cæruleus beſtia marina Iuuenali. Nec tamen doctiſſimi hominis coniectura temere reijciẽda, & manibus ſummis honos ſuus habendus eſt.

55 Nulli toto certamine] Al. cæco.

75 Terga fuga] Sic L. cætera quæ fuerant veteris ſcripturæ, ſtilo expuncta, & repoſitum, Sceleri præſtantibus omnibus inſtans : vt vereat ne hic populi quoque nomen corruptũ ſit.

85 Raptũ de parte Prometheæ] L. Promethea.

93 Vaſcones vt fama eſt alimentis talibus vſi] Repone auctoritate vetuſtiss. ex. elementis.

101 Pallorem ac maciem, & tenues] Quidam codex, Pallore ac macie extenues.

104 Viribi abn.] Et hic etiam opt. ex. ſtilo corruptum fuit.

168 Neſcierint primi gladios extendere fabri) Apud Ser. aliter II. Georg.

XVI.

IN quibuſdam codicibus hæc Satyra titulum habet DE CASTRENSIBVS.

2 Nam ſi ſubeuntur] Apud Priſc. lib. VIII. *quod ſi ſubeantur.*

IN

IN SVLPICIAM.

4 *PHaleuco*] Scribe Phalæco. quanquam in huius nominis ſcriptura apud Athenæũ, Hephęſtionem, Victorinum, Diomedem, Terentianum, Auſonium magna eſt varietas.

10 *Teque quibus pr.*) Sic diſtinguendum. Carmina Calliope libris heroica mandat. Cæterum & ante Sulpiciam, ſub Auguſto Cornificia verſus ſcripſerat, ſed nõ phalæcos, iambos, ſcazontas Hipponactios, & alios lyricos, quibus prima Sulpitia poetriæ nomen inter Latinos meruit.

19 *Remulique*) Vulg. Remique. vnde malim, Romique. quod & Vinero noſtro placuit.

33 *Aut fruſtra vxori*] Eſt hoc vitium memoriæ, maiorum etiam gentium ſcriptoribus eo vſque frequens, vt nonnunquam affectaſſe videri poſſint.

47 *Qui Rudio*] Scribe Rhodio, vt de Panætio potius minore, quam de Ennio intelligatur.

48 *Bello fecunda ſecundo*] Sic malo quam, facũda. Vide A. Gell. lib. xix. c. xxi.

56 *Plebs matreſque vna*] Vulg. fraterque. Plinius crabronum duo genera facit, plebem ſiue opifices, & matres: quod an veſpis quoque conueniat, videndum eſt.

HÆc nos pauca e multis raptim excerpſimus. Plura qui volet ex aliorum editionibus ac notis repetat, quas his colligere & cõpilare neque animi & moris, neque otij noſtri fuit. ac ne eorum quidem omnium quæ hac e-

ditione præſtita ſunt, rationem reddere. Ea enim maluimus ex diligenti lectione a ſtudioſis cognoſci & expendi, quam noſtro iudicio oſcitantibus obijci atque obtrudi.

IN GLOSSAS PERSII VARIÆ LECTIONES.

Pa. 147. *FVluia Siſennia*] In quibuſdam codicibus Fuluia Siſenna mater nupſit poſtea Fuſcio eq. Rom. & paulo poſt, Ceſſium Baſſum & Calpurnium Statucam.

ib. *Mirabatur ſcripta Flacci*] Al. ſcripturam Flacci vt v. r. ſ. i. r. a. c. quin illa eſſe vere poetica diceret.

ib. *Claudij Agaterni*] Vet. Claudij Agatumni medici Lacedęmonij, & Petronij Ariſtotegratis magnatis Ariſtotelici, quos vnice imitatus eſt.

148 *Reliquit circa H-S. xx.*] Vet. Circiter Seſtertium vicies matri & ſorori; ſcriptis tamen ad matrem codicellis.

ib. *Et libros circa DCC.*) In quibuſdam codicibus additur, Chryſippi.

ib. *Prætextam*] Quidam codices, Prætextam Veſcio & opericarum. corrupte. Et paulo poſt mirari homines & deperire ceperunt. Et, detractis mox omnibus.

149 *Ridicule ſatis*] Al. ridiculoſe.

ib. *Priamum Priamique phiſingos*) Al. piſinnos. & in alijs gloſſis, Piſinni, liberi.

ib. *Examen eſt lingua vel lignum*] Al. ligua vel linum,

linum, & infra, intra quod eſt linum; de quo examinatio eſt.

150 Per tuus Pigmentarios] Al. vnguentarios.

ib. *Ex Græco verſu*] Παχεῖα γαστὴρ λεπτὸν οὐ τίκτει νόον.

ib. *Fortia neglecti*] Velabant, al. volitabant. & verſ. ſeq. Et per neglectos volitabant colla capillos.

151 Aut quotiens) Ah quotiens.

ib. *Coma murmurat Apennini*] Sibilat, apud Chariſ.

ib. *Vulpes Thraſes Baſſares*] Vide Heſychium.

152 Bidental] Κεραυνοπλήξ. Artemid. libr. II. vide ꝟ. 203.

ib. *Quis putet eſſe Deos*] In quibuſdam codicibus, Credimus eſſe Deos?

ib. *Aut ad Saturarũ iura*] Al. ad aſſaturarũ iura.

153 Hoc & Varro ſcribit) Fortaſſis, Aboriginib. Nonius in Puppæ. Græci γίννια fictitio etiã verbo dixerunt. Zonar. Cedr.

ib. *In exteriorem*] Al. dexteriorem. Cæterum hic eſſe videtur Aurelius, cuius meminit Ouidius Ponto.

ib. *Quod pars crocea)* Iſidor. lib. VI. Etym.

ib. *Ex fuligine*] Al. ex figulinis. male.

154 Scena] Al. Sena.

ib. *O multum*] Iſidor. lib. I. Etym.

155 Scribonij Licinij] Al. Libonis, &, ad Fabricum.

ib. *Tercentis milibus*] Al. ſexcentis.

156 Cinctuque] Al. cinctique.

157 Cicuta) Idem Tertull. Hieronym.

ib. *Herodiani*] Hinc illa lucem accipient, quæ de Herodianis in ſacra hiſtoria legimus Matth. XXII. Marc. III. & XII. Quod ſequitur de circuncifione, non videtur ab homine Chriſtiano ſcriptum.

158 *An terrarius ſit*] Al. viuarius.

ib. *Bouillæ*) Non, in Hillis.

159 *Maniæ*] Feſt. Sic & Manius legendus accipiẽduſq; in Epigrãmate Auguſti apud Martialẽ.

ib. *Tractum a patribus*] Et illud Iſidor. lib. x. Etym. De tutore in conſuetudine vulgari dicitur, Quid me mones? & tutorem & pædagogũ pridem obrui, eſt ex Satyr. III. v. 96. Adeo pleriſque veteribus ſimilitudine quadam ingenij Perſius in delicijs fuit, vt inter maiorum gentiũ ſcriptores ſuos commentatores habuerit, etiã ante tempora Hieronymi: qui & eius verbis frequenter vtitur, Iuuenalem ne nominat quidem, quod meminerim: etſi Apologetico ad Domnionem verſum illum vſurpet, Et nos ſæpe manum ferulæ ſubduximus, vt & Macrob. lib. III. Sat. c. x. Adſcribam ſancti viri verba ex Apologia aduerſus Rufinum, quod aliis etiam locis vſui eſſe poſſint, & ad hunc quodammodo pertineant. Puto, inquit, quod puer legeris Aſpri in Virgilium & Salluſtium Commentarios, Vulcatij in orationes Ciceronis, Victorini in Dialogos eius, & in Terentij Comedias præceptoris mei Donati, æque in Virgilium, & aliorũ in alios, Plautum, Lucretium, Flaccum, Perſiũ, atque Lucanum. Argue interpretes eorum, quare non vnam explanationem ſecuti ſunt, &

in eadem re quid vel ſibi, vel alijs videatur, enumerent.

NOTÆ QVÆDAM IN VET. COMMENT. IVVEN.

IVuenalis vita quæ præponitur, non eſt, opinor, eiuſdem interpretis. Et vero in opt. codice ad finem adſcripta fuit recentiore manu, & in pleriſque alijs ſeparatim extat. Suetonio etiam a quibuſdam tribuitur. Huius loco, initio vetuſtiss. ex. ad illa verba, Semper ego auditor, hæc legebantur: Iuuenalem aliqui Gallum propter corporis magnitudinem, aliqui Aquinatẽ dicunt. Ea tempora Domitiani Tyranni, quib. etiam ipſe vixit, eo quod in aula ipſius plus hiſtriones, quam bonæ vitæ homines poſſent, grauiter carpſit. Hos autem libros in exilium miſſus ad ciuitatem vltimam Ægypti * Hos ab ipſo Domitiano, ſcripſit. Ideo autem in exilium miſſus eſt, quia dixit verſum illum,

Quod non dant proceres, dabit hiſtrio.

Nunc autem hoc inducit quaſi carptum ſe per figuras a miſeris poetis, qui nil nouum, ſed omnibus notas fabellas recitarent. & dicit magis ideo Satyram ſe ſcribere, vt poſſit mores illius temporis demonſtrando notare. Hactenus vet. ex. quod prætermiſſum nolui. Quin & illud addam pro Hos, ciuitatis illius Ægypti nomen reponendum Oaſa, ſiue Oaſin peninſulam exilijs celebrem, cuius & hic idem interpres meminit ad Satyr. IIII. Sed & apud Hieronym. in Epitaphio Nepotiani male hodieque Aſſæ, pro Oaſæ.

Nam de Timaſio loquitur. quem Oaſa relegatū Zoſimus exaduocato fiſci clare narrat.

Pa.160 *Claudij Neronis*] Hæc verba in quibuſdam ex. deſunt. Quod ſequitur de ſemeſtribus militiolis, pertinet ad illud Satyr. vii. Semeſtri vatum digitos circumligat auro. Eſt & ſemeſtris Tribunatus mentio apud Plin. lib iiii. Epi.

ib. *Intra breuiſſimum tempus periyt*] Nō ſatis hic conuenit cum Suida, quem tamen ex Dione ſumpſiſſe veriſimile eſt. Neũter cum ijs quæ ex Iuuenale ipſo Saty. iii. vi. xiii. xv. colligi poſſunt, quæ hic accuratius perſequi non eſt otij noſtri. Summa tantum quædam breuiter notaſſe ſatis erit.

SATYR. I.

Pa. 161 DEmetrium *cauſſidicum*) Cynicum. Tacit. Ann. xvi. Hiſtor. iiii.

162 *Decius dicitur, Sine litis æſtimatione*] fort. melius dicitur. Litis æſtimatio in criminibus repetundarũm & de vi legitima fuit, vt ex quadam Ciceronis ad Att. Epiſtola cólligitur. Sunt & de hac litis æſtimatione apud Plin. lib. ii. iiii. & vi. Epiſt. locis plures, qui ad hunc quoque pertinent.

ib. *Sine a Venuſio*] Eſt hoc ex Probo G. Vallæ.

163 *Ex qua Cæſ.*) Apud Vallam ſic hi verſus referuntur,

Ex quo Cæſareas ſoboles Locuſta cecidit.
Horrendum curas dum liberat atra Neronis.

vtroque loco corruptiſſime.

ib. *Lati-*

ib.*Laticlauium*) In vno vet. cod.additur, Maior.i.ſcutulata. Et ꝗ. maior abolla. Eſt & anguſticlauium.

194 Caſſii opes] Craſſi. & paulo poſt, fundos, pro,numos. hæc vero annotatio ex Vallæ exemplari, vereor ne non ſit veteris interpretis.

ib.*Pedornis*) An, pedurnos, vel vdones.

ib.*Ciceronam vna*) Ciceronis locus ex Act.II. in Verr.lib.I. ſiue de ſupplicijs, ſic habet: Nam vt mos fuit Bithyniæ regibus, lectica octaphoro ferebatur.

165 Deuia) An dubia λοξά. Eſt & hoc poſtrema interpretatio ex Vallæ Probo.

ib.*C.Fulcinius*] Dio, & Tacit. Sofonius. apud Vall. Offonius.& paulo poſt, piſcatoriam in Achaia exercuit. &, vt conſpectu Claudij abſtineret.

166 Stipites fiebant) Figebant.

ib.*Lectica plumis ſtrata*) Plin.lib.xxvi.c.III.

ib.*Vitia carpit*] An potius, vitia carpi vetat.

II.

pa. 167 *SAcra Bacchan.ex ijs cond.*) Lego, ex SC. Liuius lib.xxxix. vel etiam ex XII. quod idem mendum fuit apud Cic.II.de legib. Nam & in eas tabulas tranſlata videtur lex Numæ de nocturnis externiſque ſacris.

ib.*Publice perpeſſus*] Vall. profeſſus.

168 Quæ nouerat eum corrumpi) Vall. Quæ dominum ſuum nouit præcidi.

ib.*Subſtamine*] Subtemine.

169 Saltantes] Vall.calcantes.

ib.*Geſtamen*] Vet.gloſſ. Geſtamē, σκῆπτρον, ὡς

Ἰσϐενάλιος. Seruius tamen in illud VII. Æn. hoc Priami geſtamen erat, Diadema, inquit, dicit. nam ſceptrum dicturus eſt.

170 Catomus) An Catomis? & ǰ. currentes per t. c. quod Franciſco fratri viſum eſt: cuius ingenio iudicioque multum tribuo. Victor Vticenſis I. Hiſt. Afr. Venerabilem ſenem in publica facie catomis ceciderunt. Illud vero catorogare, quod hic etiam in mentem venit, mihi quidem apud vnum Arbitrum lectum eſt.

III.

pa. C*Vmenas*] Camænas.

171 ib. *Aricino lacu*] Luco.

ib. *Popul. amab.*] Fort. pop. autem, id eſt, fauēte populo.

ib. *Non foras*] Lego nus foras. Non. in Foriolus.

172 Peregrinas victis] An victoribus. & infr. philacterijs, & philacteria.

174 Nunc doti) Malim, non doti.

175 Quod nos Delphicā] Vet. gl. Abaci delphicæ, μωλωιςέριον ὡς Ἰσϐενάλιος.

ib. ὀπίζειν) Eædem gloſſæ, Apicus, ὀσπικιςὴς, ὡς Ἰσϐενάλιος. &, Opicus, ἀῤῥητοποιός.

ib. *Aut panem*) Lego, aut fruſta, id eſt, panem.

176 Qui mercedes] Val. quia.

ib. *Amite lecti*) Vet. gloſſ. Aſſeres δοκίδες, ὡς Ἰσϐενάλιος.

ib. *Fumo Apparatione*] Senec. Epiſt. LXXIX.

ib. *Perthmea Carinam*) Lego Charontem. &

quod

quod addit,non anguſtum traiectum,id eſt,non πόρθμον.

ib. *Gutto autem*] Eædem illæ gloſſæ, Guttum λεκύθιον Ιȣβεναλίῳ.

45 *Namque apud Aquinum*] Videtur interpres legiſſe, veſtramque. Et Vmbricius igitur Gallus.

IIII.

Pa5 47 A*Pulia curios*] Lego,carius. huc pertinet illud Senecæ Epiſt. CCI. Suburbani agri tantum poſſidet, quantum inuidioſe in deſertis Apuliæ poſſideret.

48 *Hoc conuitiũ*) Auſon. de eodẽ Domitiano,

Quem caluum dixit ſua Roma Neronem.

Ser. IIII. Æn.

ib. *His * vero ſibi)* An, his verſibus.

ib. *Rhombi*] Imitatus videtur Naſonis illud ex halieutico.

Et Adriaco mirandus littore rhombus.

ib. *Ponto erupit*] Refertur & hoc Saluſtij fragmentum a Seruio in IIII Æn. Expreſſit, vt & alia plura eius ſcriptoris, Tacitus lib. XII. Annal. cui ex hoc loco remedium petendum eſt.

49 *Palfurius*] Repone ex vet. Palfurius Suræ conſularis viri filius.

50 *Ex quibus Liburnæ paraſia*] Lego, Ex cuius liburnæ paraſia. Et paraſiam intelligo quod παράσημον B.Lucas appellat Act. vlt. & a tutelę nauis paternæ ſigno Pegaſum dictum. Quod ſequitur (ſcilicet ius) non abs re quis putauerit ſcriptum pro, SC. quanquam & ius Pegaſianum

ferri poteſt, vt Papyrianum: & de Orſitiano SC. Symmachus, Quique dedit leges Orfitus Æneadis.
Cæterum poſt hanc adnotationem omiſſa eſt neſcio quomodo illa veteris exemplaris, quæ mihi vſque adeo placet, vt eam hic inſeri velim.

Poſitus modo villicus vrbi] Eleganter ſub Nerone vrbis præfecturam iacuiſſe dicit. quaſi ſcilicet vrbs ipſa iam tum eſſet villa principis. & de villico vrbano Saty. III.

ib. *Viſellienſis*] Verſellenſis. Tacit. Dialog. de Orat. M. Fabius Quintil. Criſpi iucunditatem commendat lib. XII. & huius illud in Tyrannum, Ne muſca quidem.

ib. *Simul oratione*] Fort. Simulatione. & paulo poſt, bis millies ſeſtertium.

ib. *Sed præcipue Cæſaris*] Valla addit, Tiberij nomen, neſcio quam bene.

51 *Aut negantem*] An, ne aut negans eum argueret, aut adſentiens ſemet mend. de hon.

ib. *Periyt per fraudem Agrippinæ*] Ergo ſub Nerone. Et extat de Criſpi morte carmen, quod Anneo Senecæ tribuitur. Non idem igitur ſub Domitiano.

ib. *Seruilius*) Seruius, vt & Satyr. VI.

ib. *Tibiam*] F. Liuiam.

52 *Matutino*] Ser. in II. Æn.

ib. *Sapientiæ rigidiorem*] Malim, rigorem.

ib. *Qui ad portam Aric.*] Senec. de vita beat.

53 *Fiebatur*] An, Ferebatur.

V.

V.

Pa.54 VT *per equitem*]F.pro equite Rom & paulo poſt, quibus primis.

ib. *Ne nihil agitis*] Aut interrogationis nota addenda, aut potius legendum, agatis. Quod ſequitur valde corruptum eſt. hæc tamen remedia pro tempore occurrunt. Dum autem cauſſam vſ dig. agit, precibus & g. ſ. a. d. c. a. i. n. a. d. t. quam conceſſam ſibi libertatem a M. ad quem ſectio bonorum Fauonij pertinuerat. Iam autẽ ſenex, &c. cur ſcriptum quoque Cenſorium venderet.

ib. *Gabba*]Puto rectius, Galba, ſi modo idem ille eſt, quem Martialis ob ſales & iocos laudat.

55 *Eluidius*] Hæc ex Probo Vallæ. ac dubito ne ipſius potius ſint, quam Probi.

57 *Manicaſti*]Delenda mendi nota. Eſt enim hoc poſterioris ſæculi verbum. Manicare eſt ὀρθρίζειν, Luc. xxi. quod memini notaſſe me apud Auguſtinum in lib. Iudicum, & epiſtola quadam, quæ nunc properanti non ſuccurrit.

58 *Hic ſub Claud.*]Et hæc a Valla vt Probi, relata: & ſunt fortaſſis ipſius Vallæ.

59 *In latrunculatorum iuſſu*] Lego, latrunculorum luſu. & paulo poſt, repente etiam.

60 *Capilla campidoctore)* Hæc fuit interlinearis gloſſa, quæ coniecturam eorum non nihil adiuuat qui, hirſuto, malunt. quanquam & illud ferri poſſe videatur. & quod ex Homero & Euſtathio aliqui tradũt, longius petitũ videri poteſt.

61 *Antiquitus nobiliũ*) πόρπῃ χρύσῃ, I. Macha. x.

VI.

62 N *Anctum*] An, netum: vt apud Hieronymum ad Demetriadem. an, nexum. Conopæi etiam mentio eſt in lib. Iudith. c. x.

ib. *Poſt magni Alex.*) An, poſt mortem magni Alex. occupauit Pt. Lagus, a quo deinceps.

64 *In quo vtebantur*] Diſtingue, quo vtebantur meretrices flauo. Nigro nam crine matronæ vtebantur.

65 *Et non ſenſitrum*] Locus eſt ex Horatij lib. III. Carmin. mire hic deturpatus. Sed iuſſa coram, non ſine conſcio Surgit marito.

ib. *Picturam obſtant*] Vel leg. picturæ, vel, abdant.

66 *A barbaro*) Forte, ab auo, Et illud, ſupplicio, ſupereſſe videtur. *Commicturum*, leg. committunt.

69 *Cum magis &*] Fort. cum agit.

71 *Iactationibus luteis*] Sequitur, luteum calcas. vnde & quidam verſu 427. huius Satyræ, luteo, legendum putarunt.

ib. *Fluctum*]) Sic in obſcæno carmine, Fluctuante lumbo.

72 *Ad quas non Clodius aras*] Valla ex ſuo Probo, Lodius pro Ludius.

74 *Salluſtius*] vet. ex. Sallos eius.

ib. *Quid Seres*] Martial. IX. de eadem re, Scit quid in Arſacia Pacorus deliberet aula.

75 *Alteras*] Mendi nota tollenda, & ſcribendum, Halteras.

ib. *Non cogit exclamare*] Senec. Epiſt. LVII.

76 *Nam duo negatiui*] Donatus in illud Andriæ,

driæ, Neque tu aut dicas tibi non prædictum, Duæ, inquit, negatiuæ faciunt vnam confeſſiuam. Sic habet vet. ex.

ib. *Poppæa uxor*) Plin. lib. XI. & XXVIII.

ib. *Lampendia*) Paul. in L. XXXI. D. de donat. inter vir. & vx. vet. gloſſ. Lapipendius σαθμοῦχος. Ornatrix, κωμμωτρία.

77 *Auro clauas*] Malim, clauatas.

78 *Tarquinij Superbi*] Vet. ex. additum habuit, coci. quo quid ſignificetur, neſcio. annotatum tamen hic volui.

80 *Legem Moyſi*] Vet. ex. Moyſei. Et inf. An magis, pro, nam.

82 *Premiſſa do.*] Malim, promiſſæ.

ib. *In vnum red.*] Apud Vallam eſt, redigit, & ignorata quadam tacita prece locum aggeſtione conſecrat. Cic. II. de legibus.

83 (*Caligulam ſignificat.*) Hæc potius pertinent ad illa, vt auunculus ille Neronis.

84 *Virgilius*) IIII. Æn. vbi & hunc locum Seruius citat. Quod præcedit de Probo, eſt ex Vallæ exemplari: & infra ad illud Iouis, delenda mendi nota.

85 *Defuncto marito*] Addit Vall. Drymione. & paulo poſt, vino, melius quam, veneno. Pertinet vero ad hunc locum Romanus lapis.

PONTIA TITI PONTII FILIA HIC SITA SVM QVÆ DVOBVS NATIS A ME VENENO CONSVMPTIS AVARITIÆ OPVS MISERE MIHI MORTEM

CONSCIVI. TV QVISQVIS ES
QVI HAC TRANSIS, SI PIVS
ES, QVÆSO A ME OCVLOS
AVERTE.

Sunt tamen qui de Vettij Bolani vxore interpretentur ex Statio v. Syl.

VII.

Pa. 90 A*t Serrana vas fictile in quo at Serr.*] An potius, Aut Serranum vas fictile, in quo Atilius Serranus ſolebat manducare. Atilium Serranum agri paterni iugera quatuor ſedulo coluiſſe legimus: mendicaſſe non legimus.

ib. *Contentus fama*] Huc pertinet illa vetus inſcriptio:

M. ANNÆO LVCANO
CORDVBENSI POETÆ
BENEFICIO NERONIS
FAMA SERVATA.

ib. *Propter faſcinum*] Addit Valla, Quia homines ſibi non promittunt proſpera propter faſcinum. nos potius vetuſtiſſ. exemplaris noſtri auctoritatem ſequimur.

92 *Epimenia*] Hoc etiam verbi extare in Eclogis Polybij de legationibus, Scaliger noſter admonuit. Illud miror non animaduerſum apud Io. Caſſianum lib. IIII. Inſtit. ca. 22. Eadem forma Menemenia, ſiue Menomenia dicta, quæ in ſingulos menſes, aut potius, de menſe in menſem, vt ita dixerim, parantur. Epimenia quæ ad menſem vnum. Quod ſequitur de ſolido & quintis valde notandum, meliore otio eget.

93 *Pre-*

93 *Prouerbium de Cambra*] Scio hæc a Politiano deriſa quondam, nec tamen contemnenda putaui.

94 *Maritus recip.*] An potius, marito vt recipiat oculos.

ib. *Ventidius ex munitione*) An, ex mulione? & paulo poſt, Antonio & Auguſto. Ventidij huius mentionem reperio in Epiſtola quadam Bruti apud Ciceronem.

VIII.

97 O *Ste ſenex*] An potius, Oſce ſenex, Catinæque puer, Cumana meretrix. quem verſum aut ego fallor, aut memini legiſſe me inter meliores Seruij reliquias, quas P. Daniel amicus noſter vir optim. & erud. ex ſuis noſtriſque exemplaribus pridem collegit & publico debet.

98 *Populus Ægypti*) Iul. Firmicus in libello de errore prophan. relig. & alij.

99 *Ornamenta rhedarum*] Vet. habuit, redariũ.

101 *Furtus*] Furta.

ib. *Non ſunt nuda verba*] Petron. Sententiarũ vaniſſimus ſtrepitus. &, Audirem ſententia, id eſt vitream fractam, & ſomniorum interpretamenta. item, fabuloſum ſententiarum commentum.

ib. *Si e rebus*] An, Ephœbus.

102 *Quod inter rad. mutt.*) Adde ex vet. ex. in catabathmo.

ib. *Epona dea mulionum*) Huc referenda eſt antiqui lapidis inſcriptio ad Heluetica balnea, quę nunc quidem ad manum non eſt.

103 Inter Alamanniam] Spartian. ſub Proculo, Alemannos qui tunc adhuc Germani dicebantur.

ib. *Siparium*] Conferam Donati verba, ſed emendatiora ex vet. ex. Aulæa quoque in ſcena intexta ſternuntur, pro quibus ſiparia ætas poſterior accepit. Eſt autem mimicũ velum, quod populo obſiſtat, dum fabularum actus commutantur.

104 Hic Lentulus) Meminerunt Tertull. in Apologetico, & in lib. de pallio. Hieronymus ad Sabinianum, alij Laureoli etiam Ioſeph. xix. Antiq.

105 Decreſcentibus) Vet. deſcrentibus.

ib. *Pro harum morte*] Poſt h. mortem.

109 Aſylum in loco) An, in luco.

IX.

ib. N*Ebulo*) Næuolus φιλοπυγιςής.

ib *Sumpſit pœna*] melius, poeta.

110 Lucullus] Lege, Lucillius, guſtaui cruſtula ſolus, id eſt, placentam. Refertur & a vet. interprete Horat. ad lib. 1. Satyr. 1.

ib. *Accurare*] Vet. ex. habuit, accuſare.

ib. *Qui diuites*] Melius, qui diuitibus ſe incl. viris. & paulo poſt, pro, clipticis lege, dypticis.

111 Incultu] Scribe, En cui tu.

114 Palinrhotion] Apud Apollodorum III. Biblioth. Alirrhothium.

ib. *Qui inlata carp.*) Hinc ille apud Petroniũ Carpus.

ib. *Virgo Veſta*] An quæ Damiatrix Feſto?

226 La-

116 Laturus) Puto mendi notam delendam. & leg.ſpectem. Fuerunt ſuo cuique ſęculo vt vitia, ſic verba ſua. huius generis ſunt illa in his gloſſis, Maltare, manicare, minare, plagare, lenare, ſimilare, decollare, acrum, coruſcus, ſabana, armilauſia. catomum, deſipes, luteum, conſiliator, glutto, matta, armaria, concubium, calcearium, retrior, manciparius, gutturoſus: & illud, nam, ſecundo tertioque loco poſitum: ſed & ſcribendi forma, Thenſaurus, formonſus, Spania, aliaque, quorum nonnulla & apud antiquiores ſcriptores notari poſſunt.

117 Vſque ad Cerealem] De arca Senatus locus eſt in Aureliani ad eum epiſt. apud Fl. Vopiſcum. Eſt præterea (inquit) veſtræ auctoritatis arca publica, quam magis refertam eſſe reperio, quã cupio.

118 Vinum coloratum] Vet. ex. habuit, coleratum.

119 Tabulam patronatus] Huiuſmodi plures exhibent hodieque veteres lapides, quorum aliquos retulit Onufr. in Comment. Faſtor.

ib. *Conflari cum fuerunt*] Vet. ex. cum inimicorum, vt fortaſſe legendum ſit, Conflari, cum ij quorum fuerunt.

120 Præfectus vrbi] Immo potius PP. Et quod mox de eodem Seiano tutorem haberi principis, ad patritiatus dignitatem refert, Conſtantini magis ſeculo congruit, quo primum cœpere patritij dici patres Imperatorum, nouo honoris titulo, vt Zoſimus auctor eſt.

121 Sedentis] leg. *Sedentis*) Significat diu turpiter vixiſſe Capreis.

122 *Hic verſus*]In vet.ex.hæc ſunt poſterioris manus.

ib.*Lorica & fr.*]Ser.in xı.Æn.

123 *Duæ ſunt*] Lego, Duo ſunt, Æthiopes ſcilicet, Orientes & Occidentes. In occaſum.&c. Stat.x.Thebaid.Æthiopeſque alios.In vetuſtiſſ. tamen ex.hoc loco ſcriptum fuit, altoſque Elephantos,nōn alios.

124 *A fulmine ictum*]Aut hæc alterius ſunt interpretis,aut legendum,frigore.

125 *Inſula anguſta*]Inde & Satyr. ı. breues Gyaræ. quod qui emendare conati ſunt, ſaltem Senecam legant in conſolatione ad Marciam.

126 *Ne maculam inferret ſecundum ius*] Pertinent hæc ad legem Æliam , de qua & nos ante viginti annos plura.

128 *Quod deſides*)Vet.ex.habuit,deſipes,quod retinendum cenſeo.vt ſint deſipes, infruniti.

129 *Apud cæteros*]Fort.ſicut.

ib. *Cum Sylla*] Hæc ego aliquando ſumpta putaui ex opuſculo Iulij cuiuſdam Exuperantij de Mario,cuius exemplar habeo, ſane non tanti vt a noſtris maiore deſiderio expeti debeat, quam aut Eugrafij integer in Terentium commentarius,aut alterius,& forte an Probi noſtri, ſane non Vulcatij ,in orationes aliquot Ciceronis fragmenta. quorum tamen bonam copiam bonis viris,ſi cui vſui eſſe poſſunt, vltro offero. Sed poſtea comperi eſſe alterius æque tenuis ac ieiuni ſcriptoris: vt illa de Euryphyle & Telepho.

XI.

XI.

31 E *Cælo deſcendit*] Citatur hic locus a Macrobio comment 1.in Somnium Scip.

136 *Patrimonium*] Leg. parſimoniam. vtroque loco.

139 *Qui cibus primus antiquorum fuit*] Latinorũ, ſcilicet & Romanorum, vt & Plinius ſcripſit lib. XVIII c. 7. &. 8. Primus hominum fraga & glandes. quod cum vel Grammaticorum pueris notum ſit, mirari ſatis non poſſum cur in illa Saturniæ ætatis deſcriptione, Satyr. XIII. etiam critici tam diu, farra, tulerint.

141 *Ad cituras proficit*] Emẽdo, cætras: ſcutum loreum, quo vtuntur Afri, inquit Seruius.

144 *Unus eſt miſſus qui ordinarius*) An non potius, ordearius? quod ex ſequentibus videtur. & Saty. VIII. infundit iumentis hordea laſſis. In veteribus etiam gloſſis hordearias quadrigas legimus dictas, quia victori agitatori hordeum premium dabatur. Hordearios gladiatores a cibo vocatos Plinius ſcribit lib. XVIII. c. 7. & Feſto hordearium æs, quod pro hordeo equiti Romano dabatur.

ib. *Quoniam multi equi frangebantur*) Hinc illa Boetij querella II. de conſolat. Prætura, magna olim poteſtas, nunc inane nomen & Senatorij cenſus grauis ſarcina. Eſt & de hac re Zoſimi locus II. Nouæ hiſt.

XII.

146 S *Panas Veticas*] Scribe ex vſu ſæculi, Spaniæ Bæticæ.

ib. *Adde & baſcaudas*) Vet. ex. habuit, maſcaudas,

147 *Interſitarchiam, & ſecurem*] Deleatur mendi nota.

ib. *Quod dicunt artemonem*) Act.xxvii.40.

148 *Molles focos*] In vet.cod. ſunt hæc recentioris ſcripturæ.& paulo poſt,ſcribe, Mirum eſt nam vt amico f.habēti aliquis à.iam impenſius.

150 *Veluti filia ptatoris*) Repone,captatoris.

XIII.

παῖδες δὶς γέροντες In vet.ex.*παῖδες οἱ γέροντες*.

153 *Quæ reſidem fœdes ſacrificiis luſtrari debet*] An potius, Quæ rei ideo fordis ſacrificijs luſtrari debet.Sed de agna loquitur Satyricus. De boue Feſtus, Naſo. Vet. gloſſæ Forda (ſic enim lego) *θυσία ἐγκύμον⊕ βοός*.

ib. *Monſtrū*] Videtur reſpexiſſe ad illud Cic.ii.de diuinat.Si quod raro fit,id portentum putandum eſt, ſapientem eſſe portentum eſt. Sæpius enim mulam peperiſſe arbitror, quam ſapientem fuiſſe.

154 *Melius eſt ægrotare*] Eadem fere ſententia apud Syraciđem Eccleſiaſtic.xxx.14.vtraque ſenſus communis, vt & illa in Saty.vi.Homo ſum nata vt peccem.

XIIII.

162 D*Vo ſabana*] Recte. Male quidam ſabaria inter inſtrumenta Eccleſiaſtica retulerunt,pro ſabanis, quorum vſum in baptiſmo Victoris Vticenſis hiſtoria indicat lib.3.

164 *Anaglyfa ſigillu*) Explicat illud, vaſa aſpera non læue argentum,quo celato & anaglyſo opponi-

ponitur. vnde & læues lances Scæuolæ noſtro in L. penult. §. pater. D. de legat. lib. III. & idem purum Saty. x. niſi quis ex Sex. Pompeio interpretari malit, quod in vſu ſpurco non fuerit.

ib. *Non πρίσματος*] vet. ex. *ῥίσματος*. meminit Eutychius grammaticus, ſiue is Siccenſis Proculus fuit, ſiue Euryches alius, in Arte.

ib. *Nam antiqui crucibus figebant*] S. Auguſtin. Quæſt. in vet. teſtam. Antea homines cruci figebantur, quod poſtea edicto prohibitum manet. hoc vero edictum Conſtantino tribuunt Eccleſiaſticæ hiſtoriæ ſcriptores.

165 Fortunæ apud) Et hæc manifeſto ſunt diuerſorum interpretum.

ib. *Legitur in Suetonio*] Vet. ex. habuit Stonio. quod nos audacius emendauimus, Suetonij ipſius auctoritate in Claudio.

166 Quis fidem vera fel.) Malim, finem. quamquam & illud ferri poſſe non negem.

168 Εχημα ὑπονοίας] Videtur potius ex Alexandro Rhetore σχῆμα ἐπιμονῆς.

170 Id eſt caria] An, coria.

ib. *Tondere barbam*] Vet. ex. habuit, condere.

173 Geticas] An potius, Creticas.

ib. *Quamuis ſe non conſcendit)* Malim concidit.

174 Viciniis] An potius, cauſa ignis. Pertinet vero hic locus maxime ad ea quæ in libris noſtris de officio Præfecti vigilum traduntur. & Sparteoli fortaſſe ſunt, quos Dion & Xiphilinus

Aug. Græcis *στενοπάρχους* vocatos ſcribunt. niſi quis Viocuros interpretari malit, aut potius quos Paulus Tribunos, Sparteolorum ſcilicet, qui iam nomen ſuum huic noſtro debituri ſunt.

176 Hanc Canbis rex iuſſit) Lege, Cambyſes. Plin.lib. xxxvi.

XV.

ib. M*Agice conſecrata*]In vet.ex.maicæ.

177 Quia in Ægypto militem tenuit] An potius, vitem? inſigne centurionis. Nam ad præfecturam cohortis in Oaſa miſſus traditur. Hæc porro ſi ad Conſulatum Appij Iunij Sabini referamus (nam Iunij nomen habuit opt. & vetuſtiſſ. exemplar, habuit & aliud ſecundæ notæ, nec temere mutandum cenſeo) pertinebunt ad annum v.c.DCCCXXXVII quo is collega fuit Domitiani : cuius hic etiam ſatyrice perpetuum Conſulatum ſilentio notari non abs re quis putauerit.

ib. *Non Cyclopis ſed tragœdiæ*]Lego ſeu trag.

178 Nec hunc lapidem] Ser.in IIII Æn.

ib. *Focum communem immolarunt*] Lego, non violarunt. Et Voluſium Pythagoræum fuiſſe innuit.

179 Zeno ſtoicæ ſectæ ab eor.] Hoc videtur voluiſſe, Zeno ſtoicæ ſectæ auctor, qui quod honeſtum eſſet, id ſummum & ſolum bonum eſſe dicebat.

180 Rex Thaas) Lege, Thoas. & paulo poſt,

cadaue-

cadauera deuorantes. Supra etiam dele illud, ciuitas.

ib. *Ora maturæ*] Malim, ὡϱαίας, maturæ. quod N. Fabro noſtro viſum eſt: Fabro, cuius amor merito mihi ereſcit in horas.

181 Quem animum eſſe dicunt] Ciceronis eſt ex libro de conſolatione, cuius eſt & illud: Ex diuinitate omnes animos hauſtos, aut acceptos, aut libatos Deorum cognatione teneri.

ib. *Vel terra clauditur*] Repone,

Vel terra clauditur] Sepelitur infans mortuus.

Et face dignus Arcana, &c.] Dignus ſacerdodotio.

182 Samius philoſophus) Puto leg. Pythagoras Samius philoſophus propter cognationem inter ſe, &c. auerſatus & fabam. quod ſequitur de flore fabæ, alibi me legiſſe non memini: ne apud Porphyrium quidem, qui hanc hæreſim doctiſſimis & elegantiſſimis libris defendere conatus eſt.

XVI.

ib. I*Sta a pler.*) Referuntur tamen ex ea quędam vt Iuuen. non a Priſciano modo ſed & a Ser. in 1. & 11. Æn.

ib. *Vel ſi ſint pericula*) Fortaſſis, vel ſi abſint.

183 Darupſis militibus] Fort. Pro ipſis.

ib. *Ignauus de mulino*] Malim, In alio Mutinenſis, rhetor aliquis de Mutina: vel mulino, id eſt, ignauus.

ib. *Antiquis * ſi teſtimonium*] Dematur aſteri-

ſcus. Sed ne hæc quidem notare inſtitueram, & iumēta vocant, & Sol inclinat, vt Satyrici tandē noſtri & verbis & conſilio vtar. Itaq; finē facio: tantum illud addam, quod ſequitur de caſtrenſi peculio eſſe ex interlineari gloſſa, quæ & ſignorum comitem, vexillarium interpretatur. Verū hæc, quod initio admonui, non vnius ingenij, vt ſcripturæ, ſic vitiorum & errorum mixturam paſſa ſunt, quæ dignoſcere ac recenſere, Criticæ opus eſt.

FINIS.

INDEX EORVM, QVÆ IN HIS VETERIBVS GLOSS. COMMENTAR. & Notis continentur.

Abolla p. 38
Acilius 51
Acrum 217
Aemilius Paulus 66
Aerarium 9
Aes hordearium 219
Agrippina 25. 27. 30. 51. 58. *Claudium veneno necauit* 84. 85
Aglas Areas nunquam patrium agrum exceſſit 166
Alba longa 148
Alcibiades 98
Alemanni 216
Allobroga 95
Allobrogæ vnde dicti 106
Altera 73
Alueolus 90
Amphimallum 44
Ancona 48
Anima pro ſpiritu 24
Anubis vnde dictus 79
Anuli qui die natali tantum geruntur 4
Anuli aſtiui & hiemales 21
Anticatones 72
Antiphates rex Laſtrygonum 162
Antitheta 6
C. Antonius 101
Antonius & Cleopatra deuicti ab Auguſto 167
Aper integer in conuiuio exhibitus 27
Apicius Gabba 54
Apluſtra 123
Apollo 80
Arbila rex 52
Areopagus 114
Argo nauis 176
Argus 79
Aricina porta 52
Armaria 27
Armilauſia 60. 217
Artaxata 35
Artemon 148
Aruſpicum officium 139
Aſſa nutrix 176
Aſſis libralis & dipondius 9
Aſſeres 208
Aſtræa 192

Atramentum 10
Auguſtus in tẽplo Apoll. bibliothecam IC. dedicauit 25
Aulæa 216
Aurei quot petebãtur in theatro 96
Augures 8
Auriga & origa 72
Aurelius Meſſala 9
Auſpices in nuptijs 132

B

Babylon 125
Bapta 32
Bardi 182
Barea Soranus 80
Barones 15
Baſſarides vnde 7
Batalaria 93
Bataui 98
Bathyllus 15
Bebrius 146
Bebryacus vicus 33
Bellonarius 63
Beronice 66
Bicolor 10
Bidental 8
Bootes 55
Bouillæ vicus 17
Britannia 34
Britannicus veneno interemptus 23
Brutus ſtoliditatem finxit ne occideretur 51
Brutus primus Conſul 109
Bulla 61

C

CAchinnus 4
Cadurcum 79.95
Cæruleus 200
Cæſonia vxor Caligulæ 84
C. Fulcinius Tigillinus 27
Calandrus Illyriorum rex 7
Calcearium 219
Caligula Cæſar 83
Calpe 173
Calydonius aper 59
Campidoctor 60
Campus Martius 33
Cannæ, vicus Apuliæ 124.144
Canopus oppidum 21
Capena porta 35
Caper 23.24
Cappadocum naturale ſtudium adfalſa teſtimonia proferenda 18.19
Carus mimus Ner. libert. 22
Caſtigare 3
Caſtoris teſticuli ad medicamina

camina neceſſarij 146
Catina oppidum 97
Catomum 208. 217
Catones, plures fuerunt 31
Catorogare 208
Catullus 52
Catullus mimographus 155
Cecrops 98
Cerdo 53
Cereris templum 181
Cereris Eleuſina ſacerdotes 15
Ceruorum atas 172
Cethegus 130
Cetronius 99
Ceuere 71
Ceuetes ib.
Chromatiarij 12
Chryſippus philoſoph. 19
Ciconia 26
Cicuta 15
Cidnus amnis 39
Cilices 100
Circenſes ludi 143. 144
Circulatores 82
Claudius Caſar 30. 58. 59
Clodius 30. 72
Clodius & Claudius ib.
Cloelia virgo 108
Codrus 191
Catra 219
Coloſſus 106
Comœdia togata & palliata 20
Compita 12
Concha 44
Concordia templum 26
Concubium 217
Conopeum 62
Conſiliator 217
Conſules 53
Cordus poeta 20
Cornificia 201
Cornutus tragicus 1
Corui coeunt per os 32
Coruinus 9. 10
Coruſcus 217
Corycus 172
Coſmus 99
Cotes & cautes 72
Cotta Meſſalinus 9
Crabronum duo genera 261
Crepido quid 54. 55
Crine nigro matronæ vtebantur 64
Criſare 71
Criſpinus 46
Criſpus 50
Crocum 95
Croeſus 129. 175
Cucullus 95
Cynici philoſophi 156
Cynoſura 55
Cynus 129

D

Daedalus 191
Danaides 86
Danaidum effigies in porticu Apollinis 9
Decij, pater & filius 107
Decollare 217
Deformes nubiles 16
Demetrius cauſſidicus 21
Democritus 118.119
Demoſthenes 5.122
Denarius 88
Deſipes 217
Diadema 208
Digitum tollere 15
Dij penates quo habitu formabantur 14
Diogenes 174
Dionyſius tyrannus 77
Diſpenſatores 9
Domitia 50
Domitianus vltimus gentis Flauia 48.63
Drillopotæ 32
Duo negatiui vnum confirmatiuum faciunt 76.167.212.213

E

Egeria nympha 35
Egnatius Celer 21
Egnatius philoſophus 80
Elephants 140
Elice 55
Eliudius Priſcus 56
Emeritus 170
Emiſſarij 87
Endymion 131
Epimenia 92.214
Epona Dea 102
Equites Rom. 6.175
Ergaſtula 65
Eryphyle 86
Euphrates 98
Eurypylus 86
Euthycrates 146
Examen 3
Exodiarius 40

F

Fabricius Cenſor 116.138
Facere, pro ſacrificare 114
Faſcini arcendi ratio 91.92
Facem tollere 18
Feſtiuitas ſacrorum 177
Fibula 62.73
Flameum 68
Flauia gens 46
Flora meretrix 68
Florales ludi ibid.
Fœneratores 13
Forda 220
Forire 36
Formonſus 217
Fortunæ ædes 165

Fraga 169.219
Fritillus 162
Fritinnire 162
Fucus ad faciei candorem 33.76
Fulgura 82.160
Fuluia 27
Fuſcus 52

G

Abinus habitus 14
Gades 116.142
Gaditanus Oceanus 173
Galatæ 88
Galba Imp. 32
Galerus 107
Galli Senones 139
Gallogræci 88
Gandeia 58
Ganges 116
Gaurus, mons 112
Geſtamen 207.208
Gingiua maſc. gen. 126
Gladiatores in cataſta venales ponebantur 18
Glad. hordearij 219
Gladij moloſſi 168
Glandem homines com. 169.219
Glaucus Spartanus 159
Glycon tragœdus 13
Glutto 217.189
Gurgulio 70
Guttum 209
Gutturoſus 157.217
Gyaræ 218

H

Amillus 127
Hannibal 124 *victus a Scipione* ibid.
Hecuba 129
Heliodorus 21
Hercules 137
Herculis ædes 165. *columna* 173
Hermæ 98.99
Herodes 16
Herodiani ibid.
Hippolytus, Virbius dictus 18
Hippomanes 64.65.84
Hirpinus, mons 99
Hiſter 103
Homerus quo tempore fuerit 89
Homines crucifigebantur 164.221
Horatius Cocles 108
Horatius nigri coloris fuiſſe dicitur 96
Hordearij gladiatores 219

I

Bis 175
Ilia 20.112
Inſtita 79
Io Inachi filia 78

Iphigenia 150
Iſis 77.79
Iubernainſula 34
Iudæi 80.166
Iulia, Germanici filia 58
Iulia neptis Auguſti 66
Iulius Creticus 32
Iunonis ſacra quo tempore celebrabantur 112
Iuriſperiti 26

L

LAcerna 5
Lacerna auriga nomẽ 92
Lacerta 42
Lædas 155
Lælius Centurio 169
Læna 44
Læſtrigones 176
Lagi Alexandriæ reg. dicti 62.63
Laniſtæ 34
Lapis ordinarius 125
Laſthenes 146
Laticlauium 4.24
Latinus 22.62
Lanipendia 76.78.213
Lectica 21.23
Lectica vſum Bithyni inuenerunt 26
Lenius poeta 21
Lentulus 104
Lenare 217
Liber pater 169
Liberi excuſãt a tutela 114
Libertini 24
Libido in viris & mulieribus 69
Licinius Craſſus 8
Licinius 21.24
Ligula vnde dicta 55
Litis æſtimatio 206
Litus 89
Locuſta venefica 23
Longiuiuax 172
Lucerna Venuſina 22
L. Metellus 59
Lucretia 131
Lucus Martis 40
Ludi impudici 68
Ludi theatrales 172
Ludor 63
Luna ſemeſtris 91
Luperci 33.34
Luteum 217

M.

MAenala 177
Maltare 57.217
Maltha 197
Manciparius 217
Manicare 57.211.217
Mania 18
Manna 115
Mannius 18
Manumiſſio vnde dicta 14

Margo

Margo femin. gen. 20
Marius 107.129
Mars primus accuſatus a Neptuno in Areopago 114
Martius campus 33.78
Maſſa morio 6
Maſurius Sabinus IC. 15
Matronæ crine nigro vtebantur 64
Matronalia 112
Matta 64. 217
Medullinæ duæ 71
Meduſa 145
Megaleſia 143
Meleager 59
Memnonis ſtatua 176
Menalippus 106
Menemenia ſiue Menomenia 204
Menſa Citrea 27
Menſtrua 92
Mercurius 15
Meretrices nonariæ 64
Meretrices flauo crine vtebantur 64
Meretricũ nomina cellis ſuperſcripta ibid.
Meſopotameni 24
Meſſalina 22.30.62.63.64
Meſſalinæ duæ 75.132
Milites expuncti 7
Milo Crotoniates 117
Mimallones 7
Minaro 79.217
Mirmillo 104
Miſcellania 135
Mithridates 87.129.130
Moneta, Dea 139
Montes ſeptem Romæ 115
Mortuis in ore nummũ immittebant Athen. 43
Moyſes 80.165
Mulieres ſteriles februantibus Lupercis ſe offerebant 33
Mulieres cum viris ſpectaculis omnibus intererant 144
Muſonius Rufus 21

N

NAm 217
Naufragio liberati 146
Narciſſus libertus 175
Nauis tutela 17
Nauigia teſtea 180
Naulum 43
Nerius 8
Nero 28.50.51.85.106
Neſtor 128
Nonaria meretrix 7.64
Numa 35
Nutricula ſicca 170
Nutrix aſſa ib.

O

Oaſa 205
Obſtetrices 83
Oenophorum 15
Olympia corona 73
Opes 117
Opes habere quãtam mihu volant 25
Opicus 41. 208
Opobalſamum 173
Orcades inſulæ 34
Orcheſtra 41.89
Oreſtes 105. 180
Orficianum SC. 210
Ornatrices 77.213
Otho Imp. 32
Oryx 141
Oui igni impoſiti obſeruatio 16

P

Paetus Thraſea 56
Palfurius 49. 209
Palilia 6
Palladium 39
Pallas libertinus 24
Palliata comœdia 20
Panis plebeius 12
Papyrianum SC. 210
Paraſia 209
Parricidarum pœna 105. 157
Paris pantomimus 63
Partus expoſiti 83
Patina 32
Patratio 4
Patrui quomodo a nouitys diſcernuntur 94. cœperunt tẽpore Conſtantini dici patres Imp. 217
Pedornis 25.26
Pegaſianum ius 50.209
Pelles Bebrinæ 33
Penates dij: vide Dij.
Penula 5
Perſa, pro diuitibus 42
Perſeus 39
Phædra 132
Phalaris tyrannus 77
Phaleucus 201
Phidias 100
Philippus rex 122.146
Phiitra 83
Phœnicopterus 141
Pieria 87
Pierides muſæ 88
Pieriis poeta 87
Pinnirapes 40
Piſo Calpurnius 59
Plagare 217
Plotius Macrinus 7
Poeta, in luco Martis &c. 20
Polymeſtor rex 129
Polyphemus 162
Pomaficca 137
Pompeius magnus 52.130

Pontia 85
Poppæa uxor Neronis 76
Popyſma 82
Porſenna rex 108
Poſides ſpado 165
Poſſeſſionibus addere, aut ex illis minuere moris non erat 24
Prætexta uſum Tarquinius Priſcus inuenit 118
Priamus 86
Progne 85
Prometheus 163
Proſeucha 44
Pruſias rex 124
Pſecazin 77
Ptolomæus Lagus 63
Puerpera 83
Pulmentum 31
Purpura Græca 100
Puteal Scribonis 13
Pygargus 140.141
Pylades 180
Pylargus 140.141
Pyrrhus Achillis f. 86
Pyrrhus Epirotarum rex 150.168
Pythagoras 182.223

Q

Quercus 73
Q. Luctat. Cat. 103
Quinquatria 122

R

Rabula 109
Rechedipna 37
Regula 12
Retrior 217
Rhenus 103
Riſus in ſplene 118
Romani Alba relicta Romam ſacra tranſtulerunt 49
Romani pretioſa in funeribus veſte ſtragula exponebantur 11
Romulus 79
aſylum conſtituit 109
Roſtra 26.123
Rubrius 52

S

Sabana 217.220
Saguntini 179
Sanna 6
Sanniones ib.
Santones 102
Sardanapalus rex 133
Sarmata 29
Sarmentus 54
Scæuola IC. 26
Scala 92
Scipio Naſica 39
Seianus 119.120.121
Segmenta 63
Sellaria 89

Semiramis 125
Senatores calceis nigris quando vſi 25
Senatorum arca 117. 173. 217
Seneca, eiuſque interitus 58
Sepia 10
Sergiolus 63
Serranus 90
Seruilius 51
Seruis nomina ex gentibus ſuis ponebantur 72
Sigillaria 65
Siliqua 136.137
Silius poeta Satyr. 21
Siluri piſces 147
Similare 217
Simpuuiatrix 72
Simpuuium ibid.
Siparium 103. 216
Siſtrum 16
Socrates 95.135.158.159
Sodes 11
Solaria 94
Solon 129.175
Soſtratus poeta 125
Spania 173.174.217
Sparteoli 174.221
Sporta pinnata 55
Statera 15
Statilia Meſſalina 75
Stemma 97
Strigula 43
Stlataria 93
Sufflamen 102
Sybaris 70.193
Sylla 129.130
Syrma 106

T.

Talaris 155
Tanaquil 81
Tarquinius Priſcus 118
Tarquinius Superbus 51
Teges 64
Telephus 86
Tentyra 177
Thebæ 151.176
Themata 93.94
Themis 24
Thenſaurus 217
Theta littera 12
Thoas rex 180
Thraſillus mathematicus 81
Thule 180
Thus minutum 115
Thymele mima 22
Tiara 78
Tiberius Cæſar 50
Tibia 51
Tigillinus 27.28
Tigris, fluuius 103
Toga 13.34
Toga palmata 118

Togata comœdia 20
Tonitrua vnde fiunt 160
Traianæ thermæ 65
Traianus portum Augu-ſti reſtaurauit 148
Trechedipna 37
Tria nomina 60
Triclinia 55
Triſcuria 104
Troſſuli equites dicti 6
Trutina 3
Tuceta 9
Tullus Hoſtilius 49
Tumulus 5
Tunica 34.105
Turdus 17
Turnus 21

V

VAleria 75
Varones 15
Vaſcones 179.180
Velina tribus 14
Veneri dona conſecrabant virgines antequam nuberent 9
Veneris natalis 112
Ventidius 94
Vertere ſolum 136
Veſtæ virgines 46
Victores apud Iſthmios agones apio coronati 106
Vindicius ſeruus 108.109
Vindicta 18
Vino ſuperſcriptio apponebatur 56
Vinū malū mētē turbat 55
Viocuri 222
Viola varij coloris 149
Virgil. nigri coloris fuit 96
Virgines deformes nubiles 16
Virginia 131
Virginius 106
Virbij cliuus 18
Virro 111
Virtutis ſpecie vitium tegitur 166
Vitellius 33
Vitis, inſigne Centurionum 169
Vniones 76
Vranus, ſeruus furaciſſimus 103
Vrnæ 128
Vrſæ duæ 55
Vruca 69
Vua vuam, prouerbium 33

X

XErampelinæ veſtes 78
Xerxes Perſarum rex 125.126
Xiſtra 43

Z

ZAmæ 58
Zeno Stoicus 179

NOMINA AVCTORVM, QVI IN HIS VETERIBVS GLOSS. COMMENTARIJS, & Notis citantur.

APollodorus	216
Apuleius	191
Artemidorus	203
Auguſtinus	221
A.Gellius	201
Auſonius	209
Bibaculus	97
Boetius	219
Cicero	4.26.58.73.92.118.133.137. 175.206.220.223
Caſſianus	214
Cinna	66
Cornel.Seuerus	6
Dion	221
Donatus	188.212.216
Eccleſiaſticus	220
Ennius	93
Eutychius Grammat.	221
Flau.Vopiſcus	217
Herodotus	159
Hieronymus	204.205.212.216
Horatius	5.8.10.14.16.17 26.42. 62.65.70.73.90.125.161.173.212.
Innominat.auctor	12.15.34.83
Inſcriptiones	213.214
Ioſephus	216
Iſidorus	203
Iudith.lib.	212
Iul Firmicus	215
Iul.Exuperantius	218
Lactantius	197
Liuius	207
D.Lucas	211
Idem in Act.	209.220
Lucanus	31.34.50.55.66.74.81. 82.108.179
Lucillius	40.216
Lucretius	120
Macchabæor.lib.1.	211
Macrobius	219
D.Marcus	204
Martialis	24.48.142.212
D.Matthæus	204
Nonius	203.204
Ouidius	209
Paulus IC.	213
Petronius	205
Plautus	11
Plinius	195.207.219.222
Plinius iunior	206
Pompeius Planta	33
Priſcianus	199.200
Saluianus	193
Salluſtius	48.74.102.180
Scæuola IC.	221
Sceua	11
Seneca	208.210.212.218
Seruius	190.191.194.195.196 209.215.223
Seſenus	46
Sext Pompeius	221
Statius	214.218
Suetonius	121.205
Sulpitia	79
Symmachus	210
Tacitus	165.206.209
Terentius	14.42 44.95.116.127 143 154.156.164.177.181.188
Tertullianus	203.216
Tibullus	97.195.196
Turnus	23
Varro	6.8.181
Vet.gloſſæ	207.208 213. 220
Victor Vticenſis	208.220

Virgi-

Virgilius 6.10.14.20.22.24.29. 32.34 37.38.41.43. 44.48.51.56. 75.81.84 86.95.97.107.111.115. 118.120.127.128.132.137.139. 142.145.149.152.153.156.162. 164.169.171.176.195.196
Vopiſcus 217
Xiphilinus 221
Zoſimus 217.219

Errorem in numeris aliquammultis commiſſum quum vt volumus corrigere non licuerit, vt poterimus aliquo modo resarciemus.

Pag.202.		pa.161 Demetr.	21
Pro Pa.147. Fuluia	lege pa.1	162 Decius	22
ibid. Claudii	2	163 Ex qua	23
149 Ridicule	3	Pag 20.	
Pag. 203		Pro ib. Laticlau.	lege 24
Pro 150 Per ius	lege 5	164 Caſſii	25
ib. Fortia	6	ib. Pēdormis	26
151 Aut quotiens	ibid.	165 Deua	ibi.
ib. Vulpes	7	ib. C. Fulcin.	27
152 Bidental	8	166 Stipites	28
ib. Aut ad S.	9	ib. Lectica	29
153 Hoc &	ib.	Pa 167 Sacra	ib.
ib. Quod p.	10	ib. Publice	30
154 Scena	11	168 Quæ non.	31
ib. O multum	12	ib. Subſtamine	32
155 Scribonii	13	169 Saltantes	ib.
156 Cinctuque	14	Pag. 208	
157 Cicuta	15	Pro 170 Catomus	lege 34
Pag. 204		pa.171 Cumen.	35
Pro ib. Herodiani	lege 16	ib. Popul. am.	36
158 An terr.	17	172 Peregrin.	37
159 Mania	18	174 Nunc dati	40
Pag. 206		175 Quod nos	41
Pro pa. 160 Claudii N.	lege 19	176 Qui mercedes	42
ib. Intra breue	20	ib. Amite	43

Digitized by Google